

Descriptive Catalogue of the Government Collections of Manuscripts

**deposited at the
Bhandarkar Oriental Research Institute**

COMPILED BY
Dr. HAR DUTT SHARMA, M.A., Ph.D.
Professor of Sanskrit
Hindu College, Delhi

Vol. XVI, part I
VAIDYAKA

Bhandarkar Oriental Research Institute

POONA

1939

CENTRAL ANTHROPOLOGICAL
LIBRARY, WASH. D.C.

Acc. No. 61590

Date 7-2-77

Call No. 091.4912

B.O.R.I.

Rec'd from Mr. P. G. G.

CONTENTS

	PAGES
PREFACE ...	xi-xiv
RULES FOR THE GOVT. MANUSCRIPTS LIBRARY	xv-xvii
LIST OF CATALOGUES AND REPORTS ...	xviii-xxi
SYSTEM OF TRANSLITERATION ...	xxii

VAIDYAKA

No.		
1-3	Ajīraṇamañjari ...	1-3
4-7	Añjananidāna ...	4-7
8-9	Anupānamañjari ...	8-9
10	Amṛtamañjari ...	10-11
11	Amṛtasāgara ...	11-12
12-13	Arkaprakāśa ...	12-14
14-15	Aśvacikitsā ...	15-18
16	Aṣṭādaśasaṁskāra (Rasahr̥daya with comm.)	18-19
17	Ānandamālā with comm. ...	19-21
18	Āyurveda ...	21-22
19-20	Āyurvedaprakāśa or Arkaprakāśa ...	22-25
21-23	Āyurvedamahodadhi ...	25-29
24	Āyurvedarasāyana, Hemādri's comm. on the 11th and 12th chapters of Vāgbhata's Aṣṭāṅghr̥dayasūtrasthāna ...	30
25	Āyurvedarasāyana, Hemādri's comm. on Aṣṭāṅghr̥daya of Vāgbhata ...	31-32
26	Uttaranibandhasaṅgraha ...	32-33
27-28	Upacārasāra ...	33-36
29-31	Auśadhikalpa ...	36-40
32	Auśadhikośa ...	40-41
33	(Auśadhi) Nāmāvali ...	41-43
34	Auśadhināmamālā (Laghunighaṇṭu) ...	43-44
35	Auśadhisāṅgraha (1) ...	44-45
36	Do (2) ...	45-46
37	Do (3) ...	46-47

No.		PAGES
38	Kalpacintāmaṇi	47-48
39	Kalpadrumasārasaṅgraha	48-49
40	Kalpasaṅgraha	49-50
41-42	Kaṅkāligrantha	50-53
43	Kādambakakalpa	53-54
44	Kāmaratna	54-55
45-50	Kārajñāna	55-62
51-56	Kūṭamudgara	63-68
57	Gandhakakalpa and Pāradakalpa	69-70
58-59	Gadanigraha	70-72
60-61	Guṇasaṅgraha	73-75
62-63	Cakradattasaṅgraha	76-78
64-68	Carakasamhitā	78-83
69-73	Cikitsākalikā	84-88
74	Cikitsāsāgara	89-90
75-82	Cikitsāsārasaṅgraha	90-100
83	Cikitsāsāstrasaṅgraha	100-101
84	Cikitsāñjana	102-103
85	Jyotiṣmatikalpa	103-104
86-89	Jvaratimirabhāskara	104-108
90	Jvaranidāna	108-109
91	Takrakalpa	109-110
92	Triśatī	110-111
93	Triśativyākhyā called Vaidyavallabhā	111-113
94-95	Do Do Siddhāntasaṅcaya	113-115
96-103	Dravyaguṇaśataśloki	116-122
104	Dravyadīpikā	122-123
105-111	Drayāvalī (Nighaṇṭu) call Nighaṇṭu- nāmamālā or Dhanvantarinighaṇṭu	123-132
112	Dhāturatnamālā	133-134
113	Nāmaguṇasārasaṅgraha	134-135
114	Nighaṇṭunāmamālā	135-136
115	Nighaṇṭunāmāvalī	136-137
116	Nighaṇṭuśeṣa, called Dravyāvalisamuccaya	137-138
117	Nighaṇṭuśeṣa	138-140
118	Nidānapradīpa	140-141
119	Nibandhasaṅgraha	141-142
120	Pathvāpathyanighaṇṭa	143

No.		PAGES
121-122	Pathyāpathyavicāra	144-146
123-124	Pathyāpathyavidhi	146-147
125	Pathyāpathyaviniścaya	148
126-127	Pathyāpathyavibodha	148-151
128	Pathyāpathyādhikāra	151
129	Pakamārtanḍa	152-153
130	Pakaśāstra	153-154
131	Pakaśāstra	154-155
132	Pākārṇava	156-157
133-135	Pākāvali	157-160
136	Pratāpakalpadruma	161-163
137-138	Bhāvaprakāśa	163-165
139	Bhīṣakcakraçittotsava	165-167
140	Maṇiparikṣādini	167-168
141	Mallaprakāśa	168-169
142	Māgarājapaddhati	170-176
143	Mādhvacikitsita	177-178
144	Mādhavanidāna-Vyākhyāmadhukośa	178-179
145-148	Mādhavanidāna with comm. Madhukośa	179-183
149	Mādhavanidānaṭikā called Ātāṅkadarpaṇa	184-185
150	Mādhavanidāna with comm. Ātāṅkadarpaṇa	185-186
151	Mādhavanidāna	186-187
152	Mādhavanidānaṭikā called Subodhini	187-188
153-154	Mādhavanidāna	188-190
155-156	Mādhavanidāna with comm. Ātāṅkadarpaṇa	190-191
157	Yogacintāmaṇi	192
158-161	Yogacintāmaṇi	193-197
162-166	Yogatarāṅgiṇi	197-203
167	Yogadipikā	203-204
168	Yoganidhāna	204-206
169	Yoganibandha	206-207
170-174	Yogaratanmālā with Vivṛti	207-212
175	Yogaratanmālāṭikā	212-213
176-177	Yogaratanasamuccaya	213-218
178	Yogaratanākara	218-219
179-180	Yogaratanāvali	219-222
181	Yogaratanāvali	222-223
182	Yogaśataka with comm.	224-225

No.		PAGES
183	Yogaśataka	225-226
184-184A.	Yogaśatakaṭikā	226-228
185	Yogaśataka	228-229
186	Yogaśataka with comm.	230-231
187	Yogaśāstra	231-232
188-189	Yogasamuccaya	233-235
190	Yogasudhānidhi	235-236
191	Ratnasāgara	237-238
192-193	Rasacintāmaṇi	238-240
194	Rasanānigraha	241
195	Rasapaddhati, with comm.	242-243
196-198	Rasamañjaritantra	243-247
199	Rasaratnadīpa	247-248
200	Rasaratnasamuccaya	249-251
201-214	Rasaratnākara	251-266
215	Rasarājaprakaraṇa	267-268
216	Rasarājaśaṅkara	268-269
217-218	Rasasaṅketakalikā	269-272
219	Rasasaṅgraha	272-273
220-222	Rasasāra	273-278
223	Rasasāra or Sadyogakaṇṭhikā	278-279
224	Rasasiddhiprakāśa	279-280
225	Rasārṇava	280-282
226	Rasāvatāra	282-283
227-228	Rasendracintāmaṇi	283-286
229	Rasendracūdāmaṇi	286-287
230	Rasendracūdāmaṇi	287-288
231-232	Rājanighaṇṭu or Nighaṇṭurāja or Abhi- dhānacūdāmaṇi	289-292
233	Rogārogavāda	292-293
234	Lakṣmaṇotsava	294-299
235	Laṅghanapathyavinirṇaya	300-301
236	Vāgbhaṭa-sūtrasthāna	301-302
237	Vicārasudhākara or Arsoghna- sudhākara	302-303
238	Vibodhasāra	304-305
239	Virasimhāvaloka	305-306

No.		PAGES
240	Vṛndasaṅgrahaśeṣa ...	306-307
241	Vṛndasaṅgraha or Siddhayoga ...	308-309
242	Vṛndasaṅgraha ...	310-311
243	Vaidyakagrantha ...	311-312
244-245	Vaidyakapaddhati or Ayurvedasāra ...	312-314
246	Vaidyakayogacandrikā ...	314-315
247	Vaidyakasaṅgraha ...	315-319
248	Vaidyakaśāra ...	317
249	Vaidyakaśāra or Śaṅkaraśatam ...	318-319
250-252	Vaidyakaśārasaṅgraha or Hitopadeśa ...	319-322
253	Vaidyakaśārasamuccaya ...	322-324
254	Vaidyakaśārasamuccaya or Rasasindhu ...	324-325
255-258	Vaidyakaśāroddhāra or Yogacintāmaṇi ...	326-329
259	Vaidyacintāmaṇi ...	330-331
260	Vaidyajiṽana with comm. of Rudrabhaṭṭa ...	331-332
261	Vaidyajiṽana ...	333
262	Do with comm. of Rudrabhaṭṭa ...	334
263-264	Do with comm. of Harinātha ...	335-337
265	Do with comm. of Rudrabhaṭṭa ...	337-338
266	Do with comm. of Harinātha ...	338
267-269	Do with comm. of Rudrabhaṭṭa ...	339-341
270	Do with comm. of Harinātha ...	342-343
271	Do with comm. of Rudrabhaṭṭa ...	343-344
272	Vaidyanāmamālā ...	344-345
273	Vaidyanighaṇṭu (Dravyāvalīsamuccaya) ...	346-347
274	Vaidyanighaṇṭu ...	347-348
275	Vaidyapradīpa ...	348-349
276-278	Vaidyamanotsava ...	349-352
279	Vaidyaratna ...	353-354
280	Vaidyarahasya ...	354-355
281-328	Vaidyavallabha ...	355-358
284-285	Vaidyavinoda ...	359-362
288-289	Vaidyavilāsa ...	363-364
290	Vaidyasarvasva ...	365-366
291	Vaidyāmṛta ...	366-367
292	Vaidyāvataṁsa ...	368-369
293	Vyākhyākusumāvalī ...	369-370

No.		PAGES
294	Śataśloki-candrakalā or Hrdayaprabodha	... 370-372
295	Śataśloki	... 372-373
296-300	Śataśloki with Candrakalā	... 373-378
301	Śataśloki	... 378-379
302	Do with Candrakalā	... 379-380
303	Śakunaparikṣādi	... 380-381
304	Satkārmasaṅgraha	... 381-382
305	Sadyogacintāmaṇi	... 383-384
306	Sannipātakalikā	... 384-385
307	Sannipātacikitsā	... 385-386
308-309	Sarvajvarasamuccayadarpaṇa	... 386-389
310-311	Siddhamantra	... 389-391
312	Siddhamantra with comm.	... 392-393
313	Siddhayoga	... 393-394
314	Siddhayogamālā	... 395-396
315	Suśruta (Śārīrakasthāna)	... 396-397
316	Do (Sūtrasthāna)	... 397-398
317	Suśrutasāra	... 398-400
318	Suśruta (Śārīrasthāna)	... 400-401
319	Do (Sūtrasthāna)	... 401-402
320	Do (Śārīrasthāna)	... 402-403
	Appendices I-III	... 405-418

P R E F A C E

I take the liberty of presenting to the world of orientalists this Volume of the Descriptive Catalogue of the Vaidyaka Mss. in the Govt. Mss. Library at the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona. This Volume is based on the lines on which the first Volume in this series was brought out by the Government of Bombay in 1916.

Out of the 321 Mss. described in this Volume, the following 41 are found *in this library only* :—

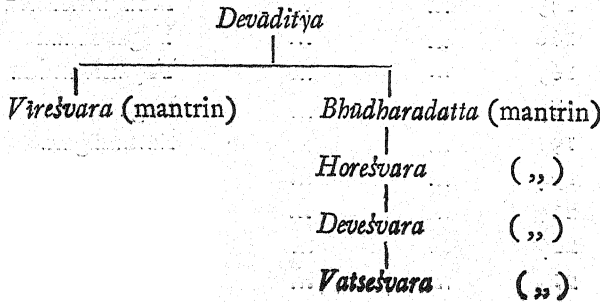
No.			Name of work
11	Amṛtaśāgara
18	Āyurveda
35	Auśadhisāṅgraha (I)
36	" (II)
37	" (III)
38	Kalpacintāmaṇi
39	Kalpadrumasārasaṅgraha
40	Kalpasāṅgraha
74	Cikitsāsāgara
75	Cikitsāsārasaṅgraha
76	Cikitsāsāstrasaṅgraha
113	Nāmaguṇasārasaṅgraha
115	Nighaṇṭunāmāvali
131	Pakaśāstra
132	Pākārṇava
136	Pratāpakalpadruma
142	Māgarājapaddhati
143	Mādhavacikitsita
168	Yoganidhāna
169	Yoganibandha
187	Yogaśāstra
191	Ratnasāgara
194	Rasanānigraha
219	Rasasaṅgraha
223	Rasasāra
224	Rasasiddhiprakāśa

229	Rasendracūḍāmaṇi
230	„
233	Rogārogaṇḍa
238	Vibodhasāra
240	Vṛndasaṅgrahaśeṣa
244	Vaidyakapaddhati
245	„
254	Vaidyakaśārasamuccaya
272	Vaidyanāmamālā
275	Vaidyapradīpa
293	Vyākhyākusumāvalī
303	Śakunaparīkṣādi
304	Satkarmasaṅgraha
305	Sadyogacintāmaṇi
314	Siddhayogamālā

It would be interesting to note that this library contains several works dealing with the *Kalpa* or *Kāyakaḷpa* treatment. They are :—

29—31	Aṣṭadhikāḷpa.
38	Kālpacintāmaṇi.
40	Kālpasaṅgraha.
43	Kāḍambakakāḷpa.
85	Jyotiṣmatikāḷpa.
91	Takrakāḷpa.

I would like to draw the attention of the scholarly world to Cikitsāsāgara (No. 74) which, though a compilation from several works (specially Garuḍapurāṇa), is written by *Vatseśvara*, a minister who descended from a line of ministers. Following is his genealogy—

We know (See I. O. Cat. No. 1387) that *Caṇḍeśvara*, son of *Vireśvara* (son of *Devāditya*), and minister of king *Harasimhadeva* of Mithilā (or Nepāla), had *Kṛtyaratnākara* compiled under his direction. *Caṇḍeśvara* was living in A. D. 1314. He was a cousin of *Horeśvara*. Our Ms. informs us that *Bhadharadatta* was a younger brother of *Vireśvara*. If we add about 50 years to the age of *Horeśvara*, who, being a cousin of *Caṇḍeśvara* might be considered to be his contemporary, we get 1364 A. D. as the time of *Vatseśvara*, the author of *Cikitsāsāgara*.

For fear of making this preface too lengthy, I would only make a passing reference to the following Mss. which give some historical data.

- 11 *Amṛtasāgara*.
- 74 *Cikitsāsāgara*.
- 126 *Pathyāpathyavibodha*.
- 136 *Pratāpakalpadruma*.
- 142 *Māgarājapaddhati*.
- 166 *Yogataṅgiṇi*.
- 169 *Yoganibandha*.
- 199 *Rasaratnadīpa*.
- 229 *Rasendracūḍāmaṇi*.
- 233 *Rogārogavāda*.
- 234 *Lakṣmaṇotsava*.
- 237 *Vicārasudhākara*.
- 239 *Virasimhāvaloka*.
- 253 *Vaidyakaśārasamuccaya*.

The problems connected with the dates, etc. of some of these Mss. and their authors have been already worked out by the indefatigable Mr. Gode in his articles. I also have written about *Lakṣmaṇotsava* in the *Karnāṭaka Historical Review*, Vol. III., Nos. 1 and 2. I would invite the attention of historians to these Mss. specially to *Māgarājapaddhati* which is written by one *Māgarāja* of Sahigila family ruling at Sādhāraṇapura. My efforts to solve the identity of this ruler or his family or even Sādhāraṇapura, have been of no avail as yet.

This volume contains the following Hindi Mss.—

- 11 Amṛtasāgara.
- 35—37 Auśadhisāṅgraha.
- 41—42 Kaṅkaligrantha.
- 130 Pākaśāstra.
- 168 Yoganidhānā.
- 248 Vaidyakaśāra.
- 253 Vaidyakaśārasamuccaya.
- 276-278 Vaidyamanotsava.
- 303 Śakunaparikṣādi.

In the end, it is my most pleasant duty to thank the authorities of the Bhandarkar Oriental Research Institute to assign this work to me. I take this opportunity of sincerely thanking my friend Mr. P. K. Gode, M.A., the Curator of the Institute who was always kind to me and who never grudged any help that I required in preparing this Catalogue. Last but not the least, I have to thank also Mr. G. N. Shrigondekar, B.A., of the Publication Department of the Institute, and Mr. M. M. Patkar, B.A., who helped me in various ways in the present volume.

Har Dutt Sharma

REGULATIONS OF THE MANUSCRIPTS DEPARTMENT

1. "The Government Manuscripts Library" formed and maintained by the Government of Bombay, and formerly deposited at the Deccan College, Poona, is now, subject to the general control of the Department of Education, Bombay, placed under the direct charge of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona.

2. The Department is administered by a Superintendent appointed by the Executive Board of the B. O. R. Institute subject to the approval of Government.

3. The Manuscripts are available at the Institute, during working hours, for purposes of *bona fide* study.

4. The Manuscripts in the Library, if, in good condition, and subject to the requirements of Department, are lent out to *bona fide* scholars on their applying for them in writing to the Superintendent of the Department or to the Secretary of the Institute. Such scholars shall, however, execute a bond for the value of the manuscripts required, this value being fixed by the officers in charge of the Library.

5. In the case of scholars from outside India, all requisitions for loans of manuscripts shall be made to the Secretary of State for India in council, through whom also the transactions in manuscripts shall take place. Such scholars shall execute the necessary bond with the Secretary of State for India in Council, at his discretion.

6. In the case of scholars in India the execution of the bond shall be necessary before the manuscripts are lent out. When the applicant is not sufficiently known to the Superintendent of the Department, this latter officer shall have the power to call upon the applicant to produce a certificate as to his interest in the study of Sanskrit Literature, and of his being a fit person to be entrusted with Government manuscripts. Such a certificate shall have to be signed

by Orientalists of recognised position, or by Government officers of the Provincial or other highest service, not below the rank of a Deputy Collector or Extra Assistant Commissioner. The certificate should contain a reference to works or essays published by the applicant.

N. B.—In the case of scholars residing within the jurisdiction of a Native State, the certificate may be signed either by the Chief Sahib or the Divan or the administrator of the State.

7. All applications for manuscripts shall state the reasons for which the manuscripts are required and the period for which the loan is sought.

8. If any manuscripts belonging to this Library have been used in the publication of an edition, or in any other learned disquisition, the authors should present to the Manuscripts Library a copy of the work or works so published.

9. The number of manuscripts to be lent out at a time to a scholar, and the period of loan, is determined by the officer in charge of the Library. Usually, however, in the case of Indian scholars, not more than five manuscripts are allowed to remain with them at a time, and the period of loan shall not normally exceed six months.

10. Immediately on receipt of manuscripts, the scholars are requested to examine them carefully before signing and returning the receipt-form accompanying the manuscripts, as no complaints will be entertained thereafter.

11. When the manuscripts are returned to the Library they are duly examined, and if found in their original condition, the receipt formerly signed for them is returned and the bond cancelled. The liability of the borrowers ceases only after the return of this receipt.

12. If scholars find that, owing to the work on the manuscripts not being completed within the stipulated period, they cannot return the manuscripts when due, they shall, sufficiently in advance, apply in writing to that effect to the Superintendent of the Department, or to the Secretary of State for India in Council, as the case may be. The period of loan will be extended at discretion. In no case, however, shall any manuscripts be allowed to remain with a scholar longer than two years in India, and five years outside India.

13. The Manuscripts Department reserves to itself the right of refusing to lend out any manuscript to any scholar at any time, and in the case of manuscripts lent out, of demanding their return before the expiry of the stipulated period, if the manuscripts be required for library or other purposes.

14. All postal charges shall be borne by the applicant.

15. The Department undertakes to procure on loan, for the members of the Institute, manuscripts from other lending Libraries.

A LIST OF PRINTED CATALOGUES AND REPORTS ABOUT MANUSCRIPTS

The following is the list of works (Catalogues, Reports, etc.) already published embodying the results of the search and preservation of Sanskrit manuscripts in the Bombay Circle from 1868 to 1915. All lists published up to 1884 have been incorporated in our consolidated Catalogue prepared by Mr. S. R. Bhandarkar, M.A., in 1888. The lists for the subsequent years are to be found embodied in the various Reports published thereafter. These Reports are of considerable value, in as much as they give in many cases the history of individual manuscripts, personal details of authors, their chronology, and such other items. All these works are therefore here put together in one place for ready reference.

Papers relating to the Collection and Preservation of the Reports of ancient Sanskrit Literature, edited by order of Government of India, Calcutta, 1878, by Mr. E. A. Gough. This is a useful work for the general history of the Search during the earlier period upto 1878 and contains, among other, things lists of manuscripts brought for Government during the years 1868-69, 1869-70, 1870-71, 1871-72, 1872-73 and 1874-75. All these lists, originally published at different times, were also included in our consolidated catalogue (to be mentioned below) published in 1888.

Report on the results of the Search for Sanskrit Manuscripts in Gujarat during 1871-72, by G. Bühler, Surat, 1872, 11 pages in folio.

Report on Sanskrit Manuscripts 1872-73, by G. Bühler, seven and seventeen pages. Bombay, 1874.

Report on Sanskrit Manuscripts 1874-75, by G. Bühler, 21 pages. Girgaum, 1875.

Detailed Report of a Search of Sanskrit Manuscripts made (in 1875-76), in Kashmir, Rajputana and Central India, by G. Bühler. Extra No. XXXIVA, Vol. XII of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1877, Bombay.

Lists of the Sanskrit Manuscripts purchased for Government during the years 1877-78, and 1869-78, and a list of the Manuscripts purchased from May to November 1881, by F. Kielhorn, Poona, 1881.

A Report on 122 Manuscripts, by R. G. Bhandarkar, Bombay, 1880, 37 pages in folio.

Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1883-81, by F. Kielhorn, Bombay, 1881.

A Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Library of the Deccan College (being lists of the two Viśrāmabāg collections). Part I prepared under the superintendence of F. Kielhorn ; Part II and Index prepared under the superintendence of R. G. Bhandarkar, 1884 ; 61 pages in folio.

A Report on the Search of Sanskrit Manuscripts during 1881-82, by R. G. Bhandarkar, Bombay, 1882.

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1882-83, by R. G. Bhandarkar, Bombay, 1884.

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1883-84, by R. G. Bhandarkar, Bombay, 1887.

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1884-87, by R. G. Bhandarkar, Bombay, 1894.

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1887-91, by R. G. Bhandarkar, Bombay, 1897.

A Consolidated Catalogue of the Collections of Manuscripts deposited in the Deccan College (from 1868-1884) with an Index, by S. R. Bhandarkar.

A Report on the Search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during 1891-1895, by A. V. Kathawate, Bombay, 1901.

Detailed Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, August 1882 to March 1883, by P. Peterson ; Extra No. XLI, Vol. XVI of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1883, Bombay.

A Second Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1883 to March 1884, by P. Peterson. Extra No. XLIV, Vol. XVII of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1884, Bombay.

A Third Report of Operation in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1884 to March 1886, by P. Peterson. Extra No. XLV of Vol. XVII of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1887, Bombay.

A Fourth Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1886 to March 1892, by P. Peterson. Extra No. XLIXA of Vol. XVIII of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1894, Bombay.

A Fifth Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1892 to March 1895, by P. Peterson, Bombay, 1896.

A Sixth Report of Operations in Search of Sanskrit Manuscripts in the Bombay Circle, April 1895 to March 1898, by P. Peterson. Bombay, 1899. This contains also a list of manuscripts purchased by Professor Peterson from 1898-99.

Lists of Manuscripts Collected for the Government Manuscripts Library by the Professors of Sanskrit at the Deccan and Elphinstone Colleges containing the following Collections :—

(i) 1895—1982, (ii) 1899—1915, (iii) 1902—1907, (iv) 1907—1915, (v) 1916—1918, (vi) 1919—1924 and (vii) 1866—68.

Bhandarkar Oriental Research Institute

POONA 4 (INDIA)

Descriptive Catalogue of Manuscripts

IN THE

Government Manuscripts Library

VOLUMES PUBLISHED

- Vol. I, Part I**—*Vedic Literature, Samhitās and Brāhmanas* pp. xlviii + 420; Size :— $9\frac{1}{2}$ inches \times 6 inches. 1916, Compiled by the Professors of Sanskrit, Deccan College, Poona.—Price Rs. 4.
- Vol. XII**—*Alaṃkāra, Saṃgīta and Nāṭya Mss.* pp. xx + 486
Size :— $9\frac{1}{2}$ in. \times 6 in. 1936. Compiled by P. K. Gode, M.A., Curator, B. O. R. Institute, Poona.—Price Rs. 5.
- Vol. XVII. Part I**—*Jaina Literature and Philosophy (Āgamika Literature)* pp. xxiv + 390; Size :— $9\frac{1}{2}$ in. \times 6 in. 1935. Compiled by Prof. H. R. Kapadia, M.A., Price Rs. 4.
- „ „ **Part II**—(*Āgamika Literature* contd.) pp. xxvi + 363 + 24; Size :— $9\frac{1}{2}$ in. \times 6 in. 1936. Compiled by Prof. H. R. Kapadia, M.A., Price Rs. 4.
- Vol. XIV**—*Nāṭaka Mss.* pp. (xviii + 302); Size :— $9\frac{1}{2}$ in. \times 6 in. 1937. Compiled by P. K. Gode, M.A., Curator, B. O. R. Institute, Poona.—Price Rs. 4.
- Vol. II, Part I**—*Grammar Mss (Vedic and Paṇiniya)* pp. xvi. + 348; Size.— $9\frac{1}{2}$ in. \times 6 in. 1938. Compiled by S. K. Belvalkar, M.A. Ph.D. Price Rs. 4.
- Vol. XVI, Part I**—*Vaidyaka Mss.*— pp. xxi + 418. Size.— $9\frac{1}{2}$ in. \times 6 in. 1939. Compiled by H. D. Sharma, M.A., Ph.D. Price Rs. 4.

Other volumes in preparation.

For copies apply to :— The Secretary, B. O. R. Institute,
POONA 4, (INDIA).

SYSTEM OF TRANSLITERATION

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū

ऋ r ॠ ṛ ल l ए e ऐ ai ओ o औ au

क k ख kh ग g घ gh ङ ṅ

च c छ ch ज j झ jh ञ ṇ

ट t ठ th ड d ढ dh ण ṇ

त t थ th द d ध dh न n

प p फ ph ब b भ bh म m

य y र r ल l व v श ś

ष ṣ स s ह h

visarga ḥ, anusvāra m.

VAIDYAKA MANUSCRIPTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

VAIDYAKA

अजीर्णमञ्जरी

Ajirṇamañjarī

No. 1

1033.
1886-92

Size.— $7\frac{2}{3}$ in. by $4\frac{4}{5}$ in.

Extent.— 7 leaves ; 9-10 lines to a page ; 20 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad, though legible ; paper is old and worn out ; ends of pages are in a decaying condition ; same as No. 10.

Age.— Bears संवत् १८०११ (Sam. 1811) ना वरषे.

Author.— Kāśinātha.

Begins.—fol. 1^b

श्रीकृष्णा नमः ॥

नालीकेरिफलेषु तंदुलमथो क्षीरं रसाले हितं
जंबीरोत्थरंसो घृते समुचितः सर्पिस्तु मोक्षाफले ॥
etc. same as in No. 10.

Ends— fol. 7^b

तत्तन्महाजीर्णविषापनेत्री
जाया चिरायासृतमंजरयं ॥

etc. same as in No. 10.

The colophon at the end is—

इति श्रीकाशीनाथेनविरचिताऽजीर्णमंजरीसंपूर्णा ॥ श्रीकल्याणमस्तु ।
इति मीति आषणवदी १० वार रवेतु शुभं भवतु । लभितं शुभं भवतु ॥

References.— See No. 10.

अजीर्णमञ्जरी

Ajīrṇamanjārī

No. 2

1034 A.
1886-92.Size.— 11 $\frac{4}{5}$ in. by 5 $\frac{3}{5}$ in.

Extent.— 5 leaves ; 12 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; handwriting good ; the work extends upto the 3rd line of folio 5^a. After this begins another work. The Ms. when compared with other Mss. of अजीर्णमञ्जरी, is found to be wanting in many verses. After each verse, a Gujarātī translation in Devanāgarī characters is given. This work and the next one, viz., अनुपानमञ्जरी, are both written by the same scribe.

Age.— Samvat 1919.

Author.— Kāśinātha.

Begins.— fol. 1^a

ओं श्रीहरए गुरुवे नमः ॥
यो रावणं रणमुखे भुवनैकभारं ॥
हत्वा चकार जगत परमोपकारं ॥

etc. same as in No. 10.

Ends.— fol. 4^b

पयैर्मुनिनामनवयपय ॥ श्रीकाशिनाथेन शिष्येः सुखाय ॥ रूढी-
क्रताजीर्णविषापहन्त्री ॥ जाया चिरायासृत मंजरीयं ॥ ३९ ॥ टी० ॥ मुनी ये
पोताना सिध्यने अर्थे

fol. 5^a श्रीकासीनाथने अनेक ग्रंथी उधरीने स्पष्ट कीधी तेते अजीर्णमंजरी
अनेक विषने हने छे ॥ ३९ ॥ मृणालखजूरकहारहूरा ॥ कसेरुअंगाटकशर्करा-
णां ॥ यथा विपाका यवभद्रमुस्ता ॥ तथा रसो नेष्टु पयः प्रशस्तं ॥ ४० ॥
टी० ॥ इति श्रीअजीर्णमंजरी समाप्तः ॥

References.— See No. 10.

अजीर्णमञ्जरी
(अमृतमञ्जरी)

Ajīrṇamañjarī
(Amṛtamañjarī)

No. 3

530.
1892-95.

Size.— 10 $\frac{4}{5}$ in. by 4 $\frac{9}{10}$ in.

Extent— 9 leaves ; 6 lines to a page ; 29-30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible; explanatory notes given on the top of lines and margins ; borders ruled with two rows of double red lines ; marks of punctuation and the last colophon in red ink ; its name अमृतमञ्जरी based only on the last colophon ; name of scribe ईश्वरीदास ; very old musty and worn out paper.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Kāśinātha.

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकण्ठं गिरिजागणेशसहितं नत्वा शरण्यं सतां ॥
नानाद्रव्यगुणागुणान्कथयते ग्रंथान्विचार्यासिद्धत् ॥
पथ्यापथ्यविदेगुणागुणयुतं यद्वस्तु तोयादिकं
तत्संक्षेपतया ब्रवीति हि शतश्लोक्या त्रिमल्लः कविः ॥ १ ॥
स्वाद्वस्त्रौ पटुतिककौ कटुकषायौ चेत्यमी षड्रसाः ॥
द्रव्यस्था महतांशकेन रसनैर्व्यक्तिं प्रयाताः पृथक्
तत्राद्याः पवनं त्रयोभ्यवहृताः श्लेष्माणमंतास्त्रय—
स्ते पित्तं तु कषायतित्तमधुरा घ्नन्तीतरे तन्वते ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 9^b

अत्रायपथ्यद्वयतस्तु सर्वानर्वाचि पथ्यान्वथवैद्यविद्यः ॥
श्रीकाशीनाथः स्मृतये शिशूनामाद्यैर्बच्चोभिः रचितैरतानी ॥ ४८ ॥
तत्तन्महानेग्रविषापनेत्री जीयाच्चिरायासुतमंजरीयं ।
सत्पदपदानन्दमयीमसंतो घुणाद्वैनामवधोरयंतु ॥ ४९ ॥
इति श्रीकाशिनाथकृतौ अजीर्णमंजरी समाप्ता ॥ शुभं भवतु ॥ श्री ॥
लिखतं ईश्वरीदासेन स्वपठनार्थं ॥ श्री ॥

References.— See No. 10.

अञ्जननिदान

Añjananidāna

No. 4

537.
1892-95.

Size.—8½ in. by 4½ in.

Extent.—106 leaves ; 6 lines to a page ; 24 letters to a line.

Description.—Modern paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double lines in red ink on borders ; benedictory phrase, marks of punctuation, the word टीका before the beginning of Hindi comment on each verse and the topic headings written in red ink. The Sanskrit text is ascribed to Agniveśa and the commentary in Hindi is anonymous. Paper is very modern but worm-eaten at several places.

Age.—Samvat 1944 ; Śaka 1809.

Author.—Agniveśa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अबोधतिमिरछन्नचक्षुषा भिषजां कृते ।

सूक्ष्मं करोत्यग्निवेशो ग्रंथमंजनमाख्यया ॥ १ ॥

दोषरोषो रुजां हेतुस्तत्प्रकोपे तु कारणं ॥

प्रत्येकं हीनमिथ्यातियोगकालार्थकर्मणां ॥ २ ॥

टीका ॥ अग्निवेश जो हे सो अज्ञान जो अधेरो ता कारिकें ढकी हे
दृष्टि जिनकी असे जे वैद्य तिनके निमित्त अंजननिदान हे नाम जाको असे
सूक्ष्म जो ग्रंथ ताहि करे है ॥ १ ॥ etc.

Ends.—(text) fol. 105^b

चकार चतुरोचितं तदिदमग्निवेशोजनं

परोपकृतये कृती परिमितं रुजां ज्ञापकं ॥ २४० ॥

ततः समुदितैः सदा सुकृतराशिभिस्तुष्यतां

तुषारगिरिकन्यक्रापरिवृढः सयोषित्सुतः ॥

Ends.—(com.) fol. 106^a

टीका ॥ सुकृती जो अग्निवेश सो ओर जो वैद्य तिनपै जौ उपकार ताके
निमीत प्रमानके जो रोग तिनको जतायवेबारो ओ चतुरनकुं उचित असे जो
अंजननिदानग्रंथ । ताहि करत भयो तातें उदय भई जे बहुत सुकृतन की

राशि तिन करिकें हिमाचल पर्यंत की कन्या के पति जो शिव त पार्व
(fol. 106^b) ती गणेश सहित प्रसन्न होहु ॥ इति श्री अग्निवेशविरचितं
निदानांजनं पूर्णम् ॥ समाप्तं ॥ लीखितं गुजराती गणेशलाल ॥ लीषायतं
भदजी जगुलालाजी आत्मपठनार्थम् ॥ मीति फाल्गुण शुक्र १४ रवौ संवत्
१९४४ ॥ शके १८०९ ॥ लीखितं कोटानन्द ग्राममध्ये ॥ श्रीरस्तु ॥

References.— (1) Mss-A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—i,
6^a ; ii, 2^a, and 186^a ; iii, 2^a.

B-Descriptive Catalogues :—I. O. Catalogue No. 2714.
Mitra's Catalogue of Bikaner Mss., p. 650, No. 1419.

(2) Printed Editions :— Edited with Hindi Translation and
Notes by Rāmeśvarabhaṭṭa, Kalyan, Bombay, 1889.

अञ्जननिदान

Añjananidāna

No. 5

211.

A. 1883-84.

Size.— 11 $\frac{1}{8}$ in. 5 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 15 leaves ; 10 lines to a page ; 33 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; borders on each side have double lines in red
ink ; marks of punctuation are given in red ink except on
fol. 13^a. Last colophon is in red ink. Paper is not old and
is in good condition.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Agniveśa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अवोधतिमिराच्छङ्कचक्षुषां भिषिजांकृते ॥ &c.

Same as in No. 4.

Ends.— fol. 15^a

चकार चतुरोदिदं तदिदमग्निवेशोजनं, etc.

Same as in No. 4.

Last Colophon— इत्यग्निवेशकृतमंजनाख्यनिदानं समाप्तम्

References.— See No. 4.

अञ्जननिदान

Añjananidāna

No. 6

449.

1895-98.

Size.— 8½ in. by 4 in.

Extent.— 17 leaves ; 9 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; verse numbers, topic endings and the colophon tinged with red pigment. Place of copying is written in red ink. The name of the copyist is Gaṅgādhara-bhaṭṭa Vaidya and the place of copying is Poona. Foll. 1^a and 17^b have 4 lined borders in ink on all the sides. In the centre of fol. 1^a is अथ अग्निवेशकृदञ्जननिदानप्रारंभः । In centre of fol. 17^b is इति अग्निवेशकृदञ्जननिदानस्तमाप्तः ।

Age.— Śaka 1716 = 1794 A. D.

Author — Agniveśa.

Begins— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः । श्रीधन्वंतरये नमः

अबोधतिमिरकृन्तव्येषां भिषजां कृते ।

सूक्ष्मं करोत्याग्निवेशो ग्रंथमंजनमाख्यया ॥ १ ॥ etc.

Same as in No. 4.

Ends.— fol. 16^b

चकार चतुरोक्षितं तदिदमग्निवेशोजनं, etc.

Same as in No. 4.

Colophon at the end:— fol. 17^a इति श्रीमदग्निवेशविरचितमंजन-
निदानं समाप्तं शके १७१६ आनन्दनाम संवत्सरे दक्षणायने शब्दद्वतौ कार्तिके
मासे कृष्णपक्षे दशम्यां इन्दुवासरे इदं पुस्तकं गंगाधरभट्टवैद्येन लिखितं शुभं
पुण्यग्रामे लिखितं शुभं भवतु श्रीकाशिविश्वेश्वरार्पणमस्तु

Reference.— See No. 4.

अञ्जननिदान

Añjananidāna

No. 7

583.

1899-1915.

Size.— 11 $\frac{7}{10}$ in. by 5 $\frac{3}{10}$ in.

Extent. — 24 leaves ; 8 lines to a page ; 24 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing bold and legible ; benedictory phrase, double lines on
both the borders, marks of punctuation, topic-headings,
topic endings and the last colophon are in red ink.
Although the copy is not very old still it is worm-eaten
and its leaves are affected by dampness.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Agniveśa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अबोद्धतिमिरच्छन्नचक्षुषां भिषजां कृते ॥ etc.

Same as in No. 4.

Ends.— fol. 24^a

चकार चतुरोचित्ति यदिदमग्निवेशोऽनं, etc.

Same as in No. 4.

Last Colophon—इत्यग्निवेशविरचितं श्रीनिदानस्थानेनैजानसमाप्ति श्री

References.— See No. 4.

अनुपानमञ्जरी

Anupānamañjarī

No. 8

1034 B.

1886-92.

Size.— 11½ in. by 5¾ in.

Extent.— 11 leaves ; 12 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; the work extends from folio 5^a (3rd line) to folio 15^a. It also has got the text accompanied by Gujarātī translation in Devanāgarī characters. The work is divided into 5 chapters and was composed in Sam. 1822, caitra 5, Thursday.

Age.— Sam. 1919.

Author.— Pitāmbara.

Begins.— fol. 1^b, line 3.

अथ अनुपानमंजरीमाह ॥

यस्य ज्ञानमइ मूर्ती ॥ सञ्जीदानंदकारणी ॥

तत्पादपंकजं वंदे ॥ ग्रंथसंपूर्णहेतवे ॥ १ ॥

धातुस्तथोपधातुश्च ॥ विषं स्थावरजंगमं ॥

तस्य विकारक्षांत्यर्थे ॥ वक्ष्योऽनुपानमंजरी ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 15^a

कूर्म देशे अर्जुनपुरे ॥ तत्र वासी सदा किल ॥

गुरु जीवाभिधानस्य ॥ गच्छच्चांगमसंज्ञिकः ॥ ४० ॥ टी० ॥

कछ देशने विषे आनापुरमध्ये तिहां वसनार निरंतर गुरु जीवाजी ने प्रसादे
गछ आगम जाणवो ॥ ४० ॥

तस्य पीतांबरो शिष्य तत्पादबंदिक सदा ॥

देवगुरुप्रसादेन ॥ विश्रामग्रंथकारकः ॥ ४१ ॥

इति श्री अनुपानमंजरी धातु उपधातु मारणंगानुपानप्रकरणं नाम पंचमं
सहस्रदेशः ॥ पू ॥ लिखतं वैष्णव हरीचर्णदासेन स्व अर्थे मार्गं कृष्ण बुध-
वासरे संवत् १९०१९ ना वर्षे मंगलं लेखकानां च ॥ पाठकानां च मंगलं ॥
मंगलं मंगलानां च ॥ भूमीर्भूपातिमंगलं ॥ १ ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 16^b.

(2) Printed Editions :— One work of this name is published with Telegu translation, based on that of P. Sūryanārāyaṇa Rāu, Madras, 1915.

अनुपानमञ्जरी

Anupānamañjarī

.No. 9

617.

1895-1902.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 11 leaves ; 6-7 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good and neat ; double lines in red ink on borders. In the space between the lines, a Gujarātī translation of the work ; the text is very corrupt. The text is the same as No. 8. The date of composition here may be interpreted as 1824 or 1827 Sam.

Age.— Sam. 1864.

Author.— Pītāmbara.

Begins.— fol. 1^b

श्रीपार्श्वप्रशादलीख्यते ॥

यस्य ज्ञानं मयी छुर्ति शशिदानंदकारिणी
तत्पादपंकजं वंदे ग्रंथसंपुर्तिहेतवे ॥ १ ॥ etc.

Same as in No. 8.

Ends.— fol. 11^b

कुर्मदेशे अर्जुनपुरे etc.

Same as in No. 8.

The date of copying is given— संवत् १८६४ ना माघवद
११ दने वार रवौ दने लपि कृत्वा पुज्यकुश्री ५ नेणसीजी तत्सिष्यकु अमरशी
लपिकृत्वा (स्व आत्मा disfigured with chalk) अर्थेणमा टंकाराग्रामे
॥ श्रीपार्श्वप्रशाद ॥ श्री श्री श्री

References.— See No. 8.

अमृतमञ्जरी

Amṛtamañjarī

No. 10

210.
A. 1883-84.

Size.— 9 $\frac{1}{4}$ in. by 3 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 6 leaves ; 5-6 lines to a page ; 31-32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good upto fol. 4^a, the rest is legible ; paper old, worn out and musty ; folios 4^b to 6 written in a different hand ; folios have double black lines on the borders ; contains 41 verses ; 40th verse numbered as 50th by mistake ; 41st verse bears no number.

Age.— Bears Sam. 1816, Āṣāḍha-śukla 13, Raviḥ (Sunday).

Author.— Kāśinātha.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

यो रावणं रणह्रस्वे भुवनैकभारं
हत्वा चकार जगतां परमोपकारं ।

यं ब्रह्मवाभिदधिरे परतोपि पारं

—नौमि मैथिलसुताहृदयैकहारं ॥ १ ॥

नारीकिरफलेषु तंडुलमथ क्षीरं रसाले हितं
जंबीरोत्थरसो घृ (?) ते समुच्चिः सर्पिस्तु मोक्षाफले ।

गोध्रमेणु च कर्कटी हिततमा मांसाव्यये कांजिकं

नारंगे गुकु (?) क्षणं च कथितं पिंडालुके कोद्रवः ॥ २ ॥

Ends.— fol. 6^b

अत्रापचद्वयजस्तु सर्घा—

ण्यर्वाच्चि पद्यन्यनवद्यपद्या

श्रीकाशिनाथः स्मृतये शिञ्जना

मायवंचोभिर्विचित्रैरतानीत् ॥ ५० ॥

तत्तन्महाजीर्णविषापनेत्री

जीयाच्चिरायास्मृतमंजरीयं

सत्पद्यदानंदमपीव संस्तो

घुणाद्रवैनामवधारयंतु ॥

Colophon at the end—श्रीकाशिनाथः विरचितायां अमृतमंजरी
समाप्ताम् ॥ आषाढ शुक्ल त्रयो रविः सं. १८१६.

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 28^b (our ms) ; ii, 6^a. See under अजीर्णमञ्जरी iii, 2^a.

B-Descriptive Catalogues :— See Mss. Nos. 1374 and
1375 of the Bikaner Catalogue by Mitra.

अमृतसागर

Amṛtasāgara

No. 11

450.

1895-98.

Size.— 13 $\frac{1}{2}$ in. by 6 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 118 leaves ; 14 lines to a page ; 48 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing
very good ; except for a few leaves, the rest have two rows
of two lines and one line in red ink on each border ; bene-
dictory phrases, topic-headings, topic-endings and colo-
phons are tinged with red pigment. Foll. 87-100 missing ;
fol. 86^b has only 1 $\frac{1}{2}$ lines. The work is written in Hindi
by Savai Mahārāja Pratāpasimha (perhaps by some one
at his behest) of Jaipur, son of Mādhava Simha and grand-
son of Išvari Simha. The latter is accredited in this book
with composing a work on नाडीपरीक्षा. Pratāpasimha
flourished in the latter half of the 18th century. The work
is divided into 25 chapters and deals with almost all the
aspects of medicine.

Age.— Appears to be old.

Author.— Mahārāja Pratāpasimha of Jaipur.

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमः सिद्धेभ्यः ॥

॥ श्रीधन्वंतरये नमः ॥ श्रीगुरुवे नमः ॥

अथ श्रीमन्महाराजाधीराज माहाराजराज्येन्द्र श्रीसवाई परताप सिंघजी विचार करि मनुष्या का रोगां का दूरि करवा वास्तै परमकरुणा करि कै चरक सुश्रुत वाग्भट भावप्रकाश आचार्याने आदि लेकरिकै वैद्यक का सर्व ग्रंथा को विचारि सार काढि अतिसंक्षेपतै सर्वरोगां को निदान पूर्व करि अमृतसागर नाम ग्रंथ कर्यो तीकी वचन का करिकै औषध्यां का अनेकप्रकार का अजमाया जतन विचार पूर्व करिष्यते etc.

Ends.— fol. 132^a

दुषसै अजीरणसै पेदसै यांसै भी गलानि होय अवलथ की उछाह नहि होय तीनै आलस कहिजे तीनै आदि ले रजाण लिज्यो और भी बुधिवान ॥

इति सरीर नाम ई मनुष्य का सरीरमै ज्यो कछु छै सो संक्षेप सै सरव निरूपण कर्यो सो संपूर्ण ॥ इति श्रीमन्महाराजाधीराजराज्येन्द्र श्रीसवाई परतापसिंघजी देव विरचिते अमृतसागरनाम ग्रंथे रितु वरणन मास रितु वरषादीर दिन चजा रात्रचरजा सारी अंगा संयुक्त वरणन नाम पंचविंशति मस्तरंग ॥ २५ ॥ समाप्तोयं ग्रंथ ॥

अर्कप्रकाश

Arkaprakāśa

No. 12

883.

1887-91.

Size.— (i) 9 $\frac{7}{10}$ in by 4 $\frac{4}{5}$ in.

„ (ii) 10 $\frac{1}{2}$ in. by 3 $\frac{9}{10}$ in.

Extent.— 52 leaves ; (i) 13, (ii) 8 lines to a page ; (i) 32 (ii) 49 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing of (i) is legible, of (ii) good. I have divided the Ms. into 2 parts, (i) extending upto folio 7^a and which seems to have been added afterwards to the main Ms., the first 10 folios of which are lost ; (ii) the main part of the Ms. foll. 11-55. On fol. 1^a the list of contents is given. It consists of 10 *śatakas* (or centuries) and has thus 1000 verses. On fol. 5^a, the अर्कयंत्र or charm full of figures and letters is given. The name of the Scribe is चुत्रभुज and the place of writing is कोटा.

Age.— Bears Samh. 1857 ; Mrragasara (= Margasirṣa) — Kṛṣṇa 9, Candravāsara.

Author.— Rāvaṇa, the Lord of Laṅkā.

Begins— fol. 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

औषधीपतिनेत्राय पद्मिनीपतिमूर्तये ॥

कालकालाय नीलाय पार्वतीपतये नमः ॥ १ ॥

गर्भभारपरिहृन्ना कन्या मंदोदरी शुभा ॥

रावणं परिपप्रच्छ पूजांते तुष्टमानसं ॥ २ ॥

मंदोदर्युवाच ॥

स्वामिन् दैत्यसुराध्यक्ष चतुर्वेदविशारद ॥

सदा शिवादासकाम भुवनत्रयपालक ॥ ३ ॥

इदं शुक्रं समोषं ते यद्यारभ्योदरे स्थितं ॥

तदारभ्य न शक्षोमि कर्तुं चक्रमणं मनाक् ॥ ४ ॥

Ends--- fol 54^b

एवमुक्त्वा तु भैषज्यरहस्यं स दशा(fol. 55^a)ननः ।

सायं संध्याविधिं कर्तुं उद्धितो मंदिरं ययौ ॥ १०००.

इति लंकानाथरावणकृतेऽर्कप्रकाशे धातुशुद्धिशतकं दमं समाप्तः । संवत् १८५७ वर्षे मिति चुरगसरमासे कृष्णपक्षे तिथौ ९ चंद्रवासरे इदं पुस्तकं लिखितं ब्राह्मणं चुन्नभुज ग्रामकोटामध्ये लिखित्वा शुभं भवतु कल्याणमस्तु । श्री श्री श्री श्री लिखाइतम् पचोलीरामकृष्णजी ज्ञाती दधि च शुभं भवतुः ॥

References. — Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :— i, 30^a ; ii, 6^a ; iii, 7^b.

Printed Edition :— with a Telegu commentary “Vidyotha” by Pandit D. Gopalacharlu ; Madras, 1914 (Ayurvedāśrama Series).

अर्कप्रकाश

Arkaprakāśa

No. 13

85.
190/-15.

Size.— 12 in. by 4 in.

Extent.— 30 leaves ; 11 lines to a page ; 45-46 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good and clean ; names of speakers as well as the colophons at the end of each chapter tinged with tint ; paper is old and musty and at places touched by worms. It is complete and almost correct. The name of the owner of Ms. is दिनकरज्योतिष ; name of scribe is नारायण धुंडीराज केळकर. It has got a charm-table on fol. 4^b.

Age.— Bears Śaka 1735 (= 1869 A. D.) ; Vaiśakha-śuddha 2 ; Ravivāra.

Author.— (Rāvaṇa), the Lord of Laṅkā.

Begins.— folio 1^b

श्रीमन्महागणपतये नमः ॥

औषधीपतिनेत्राय पद्मिनीपतिमूर्तये ॥

कालकालाय नीलाय पार्वतीपतये नमः ॥ १ । etc.

Same as in No. 12.

Ends.— fol. 30^a

एवमुक्त्वा तु भेषजजरहस्यं स दशाननः ।

सायं संध्याविधिं कर्तुमुत्थितो मंदिरे ययौ ॥ १०० ॥

इति लंकनाथकृतार्कप्रकाशे शुद्धिशतकं दशमं समाप्तं ॥ ग्रंथ ॥ १००० ॥

शके १७३५ श्रीमुखनामसंवत्सरे वैशाखशुद्ध २ रविवासरे समाप्तं पुस्तकं । इति श्रीमल्लकानाथकृतं अर्कप्रकाशं समाप्तं ॥ इदं ज्योतिषोपनामक दिनकरस्येदं पुस्तकं । केळकरोपनामधुंडीराजात्मजनारायणेन लिखितं ॥

References.— See No. 12.

अश्वचिकित्सा

Aśvacikitsā

No. 14

1035.
1886-92.

Size.— 14 $\frac{1}{8}$ in. by 5 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 50 leaves ; 11 lines to a page ; 49 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; two black lines on each border , benedictory phrase and topic-endings upto fol. 5^a are tinged with red pigment ; paper is old and musty. The work deals with the treatment of horses. It contains 68 chapters and 1800 verses. In his उद्देशाध्याय which is reproduced below, the author gives a list of contents in the work. This work is different from नकुल's Ms. No. 15.

Age.— Sam. 1878.

Author.— Jayadatta.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रणम्य शंकरं भक्त्या शंकरं सर्वदेहिनां

शिवाय जगतो जातां शिवां चापि विशेषतः ?

सुखावबोधशब्दार्थं ग्रन्थं विस्तरवर्जितं ।

लक्षणं बाजिदेहस्थं संक्षेपेन यथाक्रमं २

चिकित्सां च समासेन सिद्धौषधिसमन्वितं ।

मुनिप्रोक्तानि शास्त्राणि सम्यगालोच्य बाजिनां ३

श्रीमद्विजयदत्तस्य पुत्रेण क्रियतेषुना ।

श्रीमता जयदत्तेन बाहानां हितमिच्छता ४

अध्यायानां यथायोगां षष्ठ्यष्टाधिकसंख्यया ।

श्लोकानां च सहस्रेण शताष्टकयुतेन च ॥

प्रदेशं लक्षणं चैव जीवितं च वयस्तथा ।

दशाविभागं क्षेत्रं च देशज्ञानं च बाहनं । ६ ।

बन्ध्याक्रमं प्रसूतायाः शिशोश्च परिपालनं ।

द्रव्यमात्राविधिं चैव निघंटं पोषणक्रमं । ७ ।

विधिं क्षाराग्निशस्त्राणां शिरावेधविधिं तथा ।
 निरुहे च विधिं सम्यग्विधिं चैवानुवासने १८ ।
 नस्थे स्वेदे विधिं चैव स्नेहपाने विधिं क्रमात् ।
 तैलपाकविधानं च घृतपाकविधिं तथा १९ ।
 भ्रांतोपचारं वाहानां तथारिष्टत्रयं पुनः ।
 मृगरोगचिकित्सां च चिह्नपूर्वं समासतः १० ।
 वातादीनां च दोषाणां कोपाहेतुतयैव च ।
 निदानं चैव चिह्नं च रोगाणां च चिकित्सितं ११ ।
 साध्यासाध्यविवेकं च कृच्छ्रसाध्ये च निश्चयं ।
 प्रकृतिं चतुरंगानां कथयाम्यनुपूर्वशः १२ ।
 रसोनादीन् स्तथा कल्पान् मुनिभिः पूर्वमनोदितान् १३ ।
 इत्युद्देशाध्यायः

Ends.— fol. 49^b

हरीतक्यामयाकल्पः प्रावृद्धकाले विशेषतः ।

तेनात्र नो विनिर्दिष्टः पुनरुक्तशंकरः । ६ ।

इति श्री नमसा द ज द कृ श्वा र्बे शा षष्ठितमोऽध्यायः ६८ समाप्तश्चायं ग्रंथः

यावद्वर्णविपर्यास तावदारोग्यमिच्छति

अन्यथा रक्तमालं च पैत्तिकं । कालिकानिलं चैव श्लेष्मणां दु पिच्छिलं ।
 कपोतकं कर्षविज्ञेयं पित्तं शिरोगतं चैव सर्वं । दोषं विजानीयात् । शोणितं
 सांनिपातिकं । एवं विरक्तं विशुद्धांगं कृत्वा यत्नेन वाजिनाना । दद्याद्दोषूत्र-
 संयुक्ता स (fol. 50^a) तैला च हरीतकी ॥ नित्यं त्रिसप्तकं यावत् । पलपंच-
 प्रमाणता ॥ शुभमस्तु ॥ संवत् १८७८.

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 34^b.

(2) Printed Editions :— Bibliotheca Indica, Vol. 108,
 Calcutta 1848.

अश्वचिकित्सा

Aśvacikitsā

No. 15

351.
1879-80.Size.— $9\frac{9}{10}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 27 leaves; 8-9 lines to a page; 32-41 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing irregular but legible, paper is old, musty and worn out, fol. 1 is wanting. This work deals with the diseases and treatment of horses. It is ascribed to Nakula. It has 18 chapters :—

(1) प्रश्नाध्याय ends on fol. 2^b; (2) जात्यधिकार ends on fol. 4^a; (3) वर्णनाध्याय ends on fol. 5^a; (4) आवर्त्ताध्याय ends on fol. 6^b; (5) दंतोद्धेदाध्याय ends on fol. 7^a; (6) अश्व-लक्षणाध्याय ends on fol. 8^a; (7) वेगवर्णनाध्याय ends on fol. 9^a; (8) बाहनाध्याय ends on fol. 13^b; (9) घातुपरीक्षाध्याय ends on fol. 16^b; (10) शिरामोक्षाध्याय ends on fol. 17^a; (11) षड्भक्तुचर्याध्याय ends on fol. 20^a; (12) नस्याध्याय ends on fol. 21^b; (13) पिंडाध्याय ends on fol. 23^b; (14) घृताध्याय ends on fol. 24^b; (15) क्वाथाध्याय ends on fol. 25^a; (16) विषयोगाध्याय ends on fol. 26^a; (17) अश्वपालविधि ends on fol. 26^b; (18) अश्वरोगितनामाध्याय ends. on fol. 28^a.

Age.— Sam. 1726.

Author.— Nakula.

Begins.— fol. 2^a

कषिमवृवन् ॥

दीना दुःखश्रमेपेता रुधरेण परिप्लुता ॥ ९ ॥

भगवन् किं निमित्तेन पक्षछेदकस्त्वयाकृतः ॥

अपराधाविहीनानां यदिच्छं संति सज्जनाः ॥ १० ॥

तस्मादिति भयं त्यक्त्वा सर्वेषामिह वाजिनां ॥

यथा स्यात्सर्वथा सौख्यं पुष्टिश्च मुनिसत्तमा ॥ ११ ॥ etc.

Ends.— fol. 28^a

सुहुर्मुहुर्हृत्स्वशक्तकरोति यो विग तायड्यमानोप्यमुलोमयायी ॥

अर्काय भीतो शुविलोचनश्च शिवं न भर्तुस्तुरगो न दश्येत् ॥ १४ ॥

इति नकुलकृते अश्वचिकित्सिते अश्वरोगितनामाध्यायोष्टादशः
स्मात्तः ॥ संवत् १७२६ वर्षे मार्गशीर्षमासे शुद्धपक्षे एकादश्यां भौमवासरेण
लिखितमिदं ग्रंथं ॥ श्री ॥ अद्येह श्रीश्रुत्यपुर (Surat ?) वास्तव्यभार्गवज्ञातिय
भटश्रीहरिस्तसेवक भगवानेन लिखितमीदं पुस्तकं ॥ श्रुभं भवतु कल्याण-
मस्तु ॥ जयोस्तु । यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ॥ यदि श्रुधमश्रुधं
वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ भग्नदृष्टिकटीग्रिवा बद्धमुष्टिरधोमुखं । कष्टेन
लिखितं ग्रंथं यत्नेन परिपालयेत् ॥ २ ॥ तैलाद्रक्षेत् जलात् रक्षेत् रक्षेत्
अथलब्धनात् । मुखेहस्तगतात् रक्षे एवं वदति पुस्तकाः ॥ ३ ॥ श्लोकसंख्या
सर्वथैने ४६४ ॥ श्रीराम ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 34^b ; ii, 7^a ; iii, 8^a.

B—Descriptive Catalogues :— I. O. Cat. No. 2764,
6260. Burnell's Cat. p. 75^a (by Śālihotra).

(2) Printed Editions :— Published in the appendix of
the अश्वचिकित्सा of जयदत्त. Bibliotheca Indica, Vol. 108,
Calcutta, 1848.

अष्टादशसंस्कार
(रसहृदयं सटीकं)

Aṣṭādaśasamskāra
(Rasahrdaya with comm.)

No. 16

284.

Viś. I.

Size.—13 in. by 4½ in.

Extent.—53 leaves ; 9 lines to a page ; 47 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing
beautiful and neat ; borders are decorated with double lines
in red ink on both sides. It is a mistake to call this work
अष्टादशसंस्कार. Its real name is रसहृदय. The work is ' a
treatise, in Ārya verses, on certain Tantric practices by
means of mineral drugs (especially mercury) ; composed,
for Madana, lord of Kirāta, by Bhikṣu Govinda ; with com-
mentary (ṭīkā) by Caturbhūja Miśra son of Miśra Maheśa,
of the Kurala-vamśa '. I. O. Cat. Ms. 2617, p. 912. For

fuller information, see I. O. Cat. p. 912. Dr. J. Taylor puts this work under 'Tantra' which is a mistake. The work deals with the 18 *samskāras* of mercury and other minerals. It belongs to 'Vaidyaka'. Fol. 53^a contains a list of contents.

Age.— Appears to be a modern copy.

Author.— (Text) Govindabhikṣu; (Comm.) Caturbhuja Miśra.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अष्टादशसंस्काराः ॥

स्वेदन १ मर्दन २ मूत्रो ३ स्थापन ४ पातन ५ निरोध ६ नियमा ७ श्रव ॥

दीपन ८ गगनद्रास ९ प्रमाण १० मथ चारणविधानं ११ च ॥ १ ॥

गर्भदृति १२ बाह्यदृति १३ जारण १४ रसरजसारणं १५ चैव ॥

क्रामण १६ वेधौ १७ भक्षण १८ मष्टादशमिति ससे कर्म ॥ २ ॥ etc.

End.— fol. 52^b

कर्ता स्वनाममहत्त्वं सूचयन्नाह ॥

तस्मात् किरातनृपतेर्बहुमानमवाप्य रसकर्मरतः ।

रसहृदयाख्यं तत्रं विरचितवान् भिक्षुगोविन्दः ॥ ८१ ॥

इति श्रीमत्कुरलवंशपयोधिसुधाकरमिश्रमहेशात्मजविरचितायां खं-

डेलवालान्वयरसहृदयीकायां रसप्रशंसात्मको एकोनविंशबोधः ॥ श्री ॥

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :— i, 497^a; ii, 116^b.

B-Descriptive Catalogues :— I. O. Catalogue, Ms. No. 2617, p. 912. B. B. R. A. S. Catalogue, No. 192.

(2) Printed Editions :— Edited by Trimbak Gurunāth Kāle and Jādayji Tricumji Āchārya; Bombay, 1911 (Āyurvedīya-grantha-mālā, no. i).

आनन्दमाला सटीका

Anandamālā with comm.

No. 17

922.

1891-95.

Size.— 12 in. by 4½ in.

Extent.— 75 leaves; 7-15 lines to a page; 30-49 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; several hand-writings ; the handwriting is bold in the beginning with 7 lines on a page, but it grows smaller from fol. 41 onwards till towards the end it has 15 lines on a page with 49 letters in a line. The work chiefly deals with different *rasas* but takes into consideration other medicines also. On fol. 8^a we find diagrams of 4 different types of utensils used in preparing the *rasas*. Sanskrit text is followed by Hindi Translation. The name of the author is आनन्दभारती in the beginning, but the last colophon on fol. 74^a gives the name of नृसिंहभारती. The work ends there. On fol. 74^b we find medicine for व्रन(ण)वृयसंग्रहनी(णी) in Hindi. On fol. 75^a, we find a record of the sale of the Ms. for 14 Rupees. The date of the sale is curiously 3 years earlier than the copying of the book. Paper is old and musty. There are four lines in black ink on both the borders. Fol. 56 is missing.

Age.— Sam. 1717.

Author.— Ānandabhārati or Nṛsimhabhārati.

Begins. fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीआनन्दभारतीविरचिते आनन्दमाला रसाधिकारलिपिते सत्तिरमहा
यो जक्षमानिलकुष्टदोषसमनः श्लेष्मापहो मूर्क्षितः
पंचत्वं च गतो ददति नियतं राज्यं चिरंजीवितः
वद्धः खे गमनं कराति सततं विधाधरत्वं जथा
सोयं पातु जुगे जुगे युगपतिः श्रीसूतरायो प्रभुः ॥ १ ॥
पारदं सर्वरोगानां येता पुष्टिकरः स्मृतः
सुजेन सधितः कुर्जात्संसिद्धं देहलोहयो ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 74^a

सीतलान्यनुपानानि प्रभातं मैथुनं तिज्येत्
त्रिदिनं रक्तमोक्षार्थं स्नानं त्रोधं श्रमं तथा ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीनृसिंहभारती आनन्दमालाविरचि-
तयां ॥ आनन्दमालां रक्तमोक्षधिकारसमाप्तं ॥ शुभं भवतु ॥ संवत् १०१७ शके
१५८२ व्रषे आश्वनि शुक्लपक्ष ७ आदित्यवारे.

.. —fol. 75^a

संवत् १७१४ वर्षे फाल्गुणमासे शुक्ले पक्षे तिथौ पूर्णिमायां चंद्रवासरे
पूर्वाफाल्गुनी नक्षत्रे गंडयोगे । स्वस्ति श्रीसर्वब्राह्मणकर्मपरायश्रीवृत्तिहपाद-
पूजातत्परसंकलब्राह्मणमाणि श्रीलक्ष्मीदास तत्पुत्रं निषिलद्विजीयावाररतन-
योहसद्ब्राह्मणप्रभादीप्तदशाशामंडलमंडितकीर्तिकृतशिरोरुहनिवारितधर्मातप
स्वच्छतया विराजमानः । श्रीमदशेषभूपतिकविकुशलनिकागणचरणपूजितः ।
सकलांगलक्ष्मीवासवासितधुवनधृतधनत्वकीर्तिः । श्रीजसराजः तत्पुत्रः सकल
कुमंडलखंडनखंडितविकीर्तिकीर्तिशुभ्रयोतितादिगमंडलः । सवीयधर्ममातृद-
वाचस्पतिः श्रीरामदत्तः तत्पुत्रेण गीर्वावाणीविनोदानोदानंदितमानसातिर-
स्कृतजायता प्राकोसिबुद्धबुद्धियगुणानिकरेण । — (erased) भूदानात्तधर्म-
परिधर्मितधुवनशेषनैरंतयोद्भूतज्ञानातिशयांदोलना । निषिलकित्विषविनाश-
द्योतितसोभाचंद्रेण । श्रीसोभाचंद्रेण एषा पुस्तिका ब्राह्मण दीपचंद्र तस्या-
त्मज चोषा तत्पुत्र परमभागवत देवऋषि तस्यात्मजाय शिवदत्ताय पंडित-
पंडितीपंडिताय संपंडित्यपांडित्यद्योतनाय पंडित्येव दत्ता चतुर्दशरजतैर्कृत्वा
तेनास्य । भूमंडलसंतत्यभिवासोस्तु । चिरं नंदतु नारायणपरायणो नारायणेन
नारायणः ॥ श्री ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 48^a ; ii, 9^b and 189^a ; iii, 11^a.

B—Descriptive Catalogus :— Catalogue of Ulwar Mss.
mentions one आनन्दमालिका (1629, Extr. 415) by आनन्द-
भारती which seems to be different from our work.

आयुर्वेद

Āyurveda

No. 18

618.

1895-1902.

Size.— 8 $\frac{3}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 216 leaves ; 8 lines to a page ; 20 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing bold and legible ; double lines in black ink on both
the borders ; topic headings, topic endings and colophons
tinged with red pigment. It is incomplete, has neither

beginning nor end ; begins with fol. 10 and ends with fol. 235. Following folios are missing :— 13, 14 170-75, 205 and 206. Paper is old, worn out, musty and worm-eaten. The work deals with almost all the aspects of the science of medicine. In its colophons it is called an उपवेद and a धर्मशास्त्र written by Veda Vyāsa. For example, we read on fol. 15^b.— इति वेदव्यासकृतौ धर्मशास्त्रे उपवेदखंडे आयुर्वेदे दोषादिकज्ञानाध्यायः ॥

Age.—Appears to be old.

Author.— Veda Vyāsa.

Begins.—fol. 10^a

रसासृद्धमांसमेदोस्थिमज्जाशुक्राणि धातवः ॥
वातपित्तकफा दोषा विण्मूत्राद्या मला स्मृता
अल्पमध्योत्कटत्वेन दुष्टा दोषास्तथा जयेत् ॥
अधोमध्योर्ध्वसंस्थाना हृन्नाभ्योर्व्यापिनोपि ते ॥
अन्त्यमध्योदिगास्ते च वयोभुक्तदिवानिशं ॥
तैः कूरुमृदुमध्या स्युः कोष्ठमध्यश्च तैः समैः ॥ etc.

Ends.— fol. 235^b

सूरणं सैधवं व्योषरसेदं हंति शीत्यता ॥
विष्टंभं मलमूत्रं वा त्रिफलोदकपानतः ॥
रक्तसूत्रप्रमेहादि कुमारीत्रिफलैः सह ॥
कषायपलवैपक्वं बालाबिल्वस

आयुर्वेदप्रकाश

or

अर्कप्रकाश

Āyurvedaprakāśa

or

Arkaprakāśa

No. 19

531.

1892-95.

Size.— 13 $\frac{7}{10}$ in. by 5 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 89 leaves ; 9-10 lines to a page ; 42-48 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good in parts, sometimes very irregular and bad ; the

Ms. consists of two parts I सूतसाधनाध्याय and II dealing उपरसः. The first part has different hand-writings. Folio 23^b and a half of 23^a are blank. It extends from fol. 1 to 44. The colophon on folios 44^a and 44^b is— इति श्री सौराष्ट्रीदेशो-
 भदेवे सारस्वतकुलावतंस उपाध्यायमाधवः विरचितायुर्वेदप्रकाशे सूतसाधना-
 ध्यायः समाप्तः । Then begins— अथोपरसाः ॥ गंधो १ हिंशुलगंधेतालक-
 शिला स्रोतोर्जनदंकेण राजावर्तकंचुवकौ स्फुटिकयाशंसः खटौ गौरिकं
 काशीसंरसकं कपर्दी सिकता बोलाश्व कंकुष्टकं सौराष्ट्री च मतामी उपरसाः
 सूतस्य किंचिद्गुणः ॥ १ ॥ तुल्या स्यु यदि ते विशोध्य विधिना संसाधिताः
 सेवितास्ततद्रोगहराः गुणेन संहितै यौगैश्विरायुप्रदाः ॥ अथादौ गंधकौट्यति-
 प्रकारं शोधनस्य च । नामलक्षणसंयुक्तान् वक्तुमर्हसि शंकर ॥ After this
 there is an extra leaf on the a side of which is अर्कप्रकाश पत्र
 ४४, संख्या १३२० संपूर्ण २१२०. On the b side of this leaf
 which bears number 29, there is मतान्तर of सूर्येतापीलोहभस्म,
 which is found in the second part, fol. 29^b. Now follows the
 second part (folios 1-44) beginning with इश्वर उवाच स्वेतदीपे
 पुरा देवी क्षीरे क्षीरपयोनिधौ क्रीडंत्याः सखिभिः सार्द्धं प्रभवत्प्रमृतं रजः प्रमृतं
 बहलं तत्र तद्रजोतीव श्रुणि सुगंधः सुमनोहरं क्षीराणवे तु स्नातायाः दुकूलं
 रजसान्वितं धौतं यत्सखिभिस्तत्र तज्जातं गंधकं रजः ॥

Age.-- Bears- गिरिनगवसुचंद्रे वत्सरे शुरुपक्षे प्रतिपदि गुरुवारे लेखितं पौष्यमासे ।
 भवतु भवजनानां व्याधितानां सुखायासकृतिरसयुक्तग्रंथभानुप्रकाशः ॥ १
 संवत् १८९७ शुरुपक्षे प्रतिपादित्यौ गुरुवाशरे पौष्यमासे श्री श्री श्री.

Author.-- Mādhava Upādhyāya.

Begins.—part 1. fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अर्कप्रकाशकासारविमर्शोबुजनीमयं ।

सखिदानंदविभवं शिवयोर्वपुराश्रयेत् ॥ १ ॥

देवेंद्रमौलिमंदारपुष्परामकणारुणाः ।

विघ्नं हरतु हेरेंवचरणांबुजरेणवः ॥ २ ॥

अधुना रसराजस्य संस्कारान् संप्रचक्ष्महे ।

नानातंत्राणि संदृश्य भिषजां सिद्धिहेतवे ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— II Part. fol. 44^b

फलानि चंद्रवारुण्याश्रवतुर्भागमिता अमी ।

एकत्र मर्हयेच्छूर्णे इंद्रवारुणिकारसैः ॥

माषोन्मितां बटीं कृत्वा दद्यात्सर्वज्वरे बुधः ।

छिन्ना रसानुपानेन ज्वरघ्नी गुटिकां मता ॥

इति आयुर्वेदप्रकाशे श्रीमदुपाध्यायः सारस्वतकुलावतंसकाशीनिवासि-
माधवविरलिताध्यायः समाप्तः । शुभं भवतु कन्यानमस्तु श्री श्री

References :— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 52^a ; ii, 10^a.

B-Descriptive Catalogues :— I. O. Catalogue, Mss. Nos.
2696 and 2697.

(2) Printed Editions :— Edited by Jādavji Tricumji Āch
ārya, Bombay, 1913, (in Āyurvediya-grantha-mālā).

आयुर्वेदप्रकाश

Āyurvedaprakāśa

No. 20

364.
1882-83.

Size.— 9 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 87 leaves ; 11 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; double lines in red ink on both the borders ;
verse numbers, topic-headings, topic-endings and coloph-
ons tinged with red pigment. Paper is old, worn out
and worm-eaten. A few folios in the beginning very
much damaged by worms. It is incomplete.

Age.— Appears to be old.

Author.— Mādhava Upādhyāya.

Begins.—fol. 1^a

First line श्रीगणाधिपतये नमः ॥ अथ...शकासार...मर्षादु.....बयोर्व—

Second line पुराश्रये ॥ १ ॥ देवेंद्र... लेमदार...करारुणा । विघ्नं हरंतु...

ब चरणांबुजर.....धुना रस

etc. same as in No. 19.

Ends.—fol. 87

अथ लवणभेदीसुधानिधिः ॥

पिष्टं पांडुपट्टप्रगाढममलं वज्रपुंजुना चैकशः

सूतं धातुयुतं खटीकवलितं तं संपुटे रोधयेत् ॥

अंतस्थं लवणस्य तस्य च तले प्रज्वाल्य बर्हिं जठाक्षुभ्रं—

References.— See No. 19.

आयुर्वेदमहोदाधि

Āyurvedamahodadhi

No. 21

1039.
1886-92.

Size.— 10 in. 4 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 28 leaves ; 13 lines to a page ; 46-47 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing beautiful ; almost correct ; on borders two rows of double red lines ; the list of contents is—(1) तत्रादौ सकल-प्रगुणप्राधान्याद्वारिगुणाः कथ्यन्ते fol. 1^b. Colophon on fol. 4^a. इत्यायुर्वेदं शास्त्रे महोदधौ सुखेणकृते पानीयगुणाः । (2) अथ जलाधिवासः folio 4^a. Colophon on fol. 4^a. इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते जलाधिवासस्य विधिः । (3) इदानीं क्षीरगुणाः कथ्यन्ते, fol. 4^a. Colophon on fol. 6^a. इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेणकृते क्षीरवर्गो द्वितीयः । (4) अथ दधिगुणाः, fol. 6^a. Colophon on fol. 7^a. इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते दधिवर्गः । (5) इदानीं मस्तुगुणाः कथ्यन्ते fol. 7^b. Colophon on fol. 7^b. इति मस्तुवर्गः । (6) अथ तक्रगुणाः कथ्यन्ते, fol. 7^b. Colophon on fol. 8^a. इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते तक्रवर्गः । (7) अतः परं नवनीतगुणाः कथ्यन्ते fol. 8^a. Colophon on fol. 8^b. इति श्री आयुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेण कृते नवनीतवर्गः समाप्तः । (8) अथ घृतगुणाः fol. 8^b. Colophon on fol. 9^b. इत्यायुर्वेदमहोदधौ घृतवर्गः । (9) अथ तैलगुणाः, fol. 9^b. Colophon on fol. 10^a. इति तैलवर्गः । (10) अथ मधुगुणाः fol. 10^a. Colophon on fol. 10^a. इति मधुवर्गः । (11) अथेष्टुगुणाः कथ्यन्ते fol. 10^a. Colophon on fol. 11^a. इत्यायुर्वेदमहोदधौ इक्षुवर्गः । (12) अथ मद्यवर्गः fol. 11^a. Colophon on fol. 11^b. इति मद्यवर्गः । (13) Colophon on fol. 11^b. इत्यायुर्वेदमहोदधौ कांजिकवर्गः । (14) अथ मूत्रवर्गः fol. 11^b. Colophon on fol. 12^a

इत्यायुर्वेदमहोदधौ सूत्रवर्गः । (15) अथ धान्यगुणाः कथ्यन्ते, fol. 12^a. Colophon on fol. 12^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ यावधान्यवर्गः । (16) अथ शंबिधान्यसुणा कथ्यते, fol. 12^b. Colophon on fol. 13^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते शिबीधान्यवर्गः । (17) Colophon on fol. 14^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेणकृते धान्यवर्गः । (18) अतः परं पक्कासगुणाः कथ्यन्ते, fol. 14^a. Colophon on fol. 15^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते कृतास्त्रवर्गः । (19) अतः परं फलगुणाः कथ्यन्ते, fol. 15^b. Colophon on fol. 17^b इतिफलवर्गः समाप्ताः । (20) अथ शाकान्युपदेक्ष्यामः fol. 17^b. Colophon on fol. 19^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेणकृते फलशाकादिवर्गः । (21) इदानीं शिखरीणि कथ्यन्ते, fol. 19^b. Colophon on fol. 20^b. इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते शिखरीणिवर्गः । (22) हिंशुषणाजिमहौषधानि, fol. 20^b. Colophon on fol. 21^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते व्यंजनवर्गः । (23) अथेदानीं मांसोपकल्पनाकल्पना कथ्यन्ते, fol. 21^a. Colophon on fol. 22^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते मांसवर्गः । (24) अथ व्यायामोद्धर्तनाभ्यंगगुणाः कथ्यन्ते, fol. 22^a. Colophon on fol. 23^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते मर्दनाभ्यंगनीरगुणाः । (25) अथेदानीं भोजनविधिः कथ्यन्ते, fol. 23^a. Colophon on fol. 25^a इत्यायुर्वेदमहोदधौ भोजनवर्गः । (26) तांडुलगुणाः कथ्यन्ते, fol. 25^b. (27) इति पूगगुणाः, fol. 26^a. (28) Colophon on fol. 26^b इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते अनुलेपनवर्गः । (29) अतः परं वस्त्रगुणाः कथ्यन्ते, fol. 26^b. Colophon on fol. 27^a. इति वस्त्राधिकारः (30) Colophon on fol. 27^b. इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते सुखवासाधिकारसमाप्ताः । (31) Colophon on fol. 28^a. इत्यायुर्वेदमहोदधौ सुखेणकृते धूपवर्गः । (32) अथ वाजीकरणविधिः, fol. 28^a. Colophon on fol. 28^b. इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेणकृते वाजिकरणविधिः समाप्ताः ।

Age.— Bears Sam. 1878, Āsāḍha-vada 10, Śukravāsara.

Author.— Suśeṇa.

Begins.—fol. 1^b

ॐ नमः परमात्मने ॥

नत्वा धन्वंतरि देवं गणाध्यक्षं दिवौकसां ।

अन्नपानविधिं बक्ष्ये समस्तसृनिसंमतं ॥ १ ॥

श्रेष्ठं शालाक्रयतत्रे कफपवनहरा दीपनी पाचनी या

शालोद्यावर्त्तगुल्मज्वरमदगुदजात्र कुष्ठपाण्डुप्रमेहां ।

कासश्वासातिसाराश्मरिजठररुजो नाशयत्याशु राजन्
सेयं पायादपायात्सकलसुखकरी सर्वदा चारु पथ्या ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 28^b

पुत्राव जनयते वीरान् नरसिंहपराक्रमात् ।
नारसिंह इति ख्यात चूर्णो रोगगणापहः ॥ ३५ ॥
नारसिंह चूर्णं ॥

इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेणपंडितविरचिते वाजिकरणविधिः समाप्तः
समाप्तश्चायं सुषेणनामप्रबंधः ॥ संवत् १८७८ ना आसाढवद १० तिथौ शुक्र-
वासरे लिपि कृत्वाः पूज्यजी श्री १०८ श्री श्रीलक्ष्मीचंदजी पूज्यजी श्री १०८
श्री पुबचंदजी तत् शिष्यलिपितं वीस्वंदनगररीयां मध्ये

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 52^a ; ii, 10 (our Ms.).
B—Descriptive Catalogues :—I. O. Catalogue Nos. 2732-3.

आयुर्वेदमहोदधि

Āyurvedamahodadhi

No. 22

365.
1882-83.

Size.— 10 $\frac{1}{8}$ in. by 5 $\frac{2}{8}$ in.

Extent.— 10 leaves ; 15 lines to a page ; 37 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing bad ; double lines in red ink on both the borders ;
benedictory phrase, verse numbers, topic headings and
topic endings tinged with red pigment. Paper is old, worn
out, musty and worm-eaten.

Age.— Sam. 1791.

Author.— Suṣeṇa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥
नत्वा धन्वंतरि देवं गणाध्यक्षदिवौकसां ॥
अन्नपानविधिं वक्ष्ये समस्तदुनिसंमतं ॥ १ ॥

etc. same as in No. 21

Ends— fol. 10^b

आवितं घृतमतीव युरु चा दुर्ज्यमेव सुकुमारनृपाणां ॥

सद्य एव बलिपुष्टिकरं स्यादुष्ट्रं श्वयथुनासकरं च ॥ ४९ ॥

उष्ट्रकंदु घृतं पाके श्लेष्मकृमिनखापहं ।

दीपनं कफवातघ्नं कुष्ठगुल्मोदरापहं ॥ ५० ॥

इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुषेणविरचिते रसवीर्यघृताधिकारः स्मातः ॥
यादृशं पुस्तके दृष्टं तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न
दीयते ॥ भग्नपृष्टिकटिग्रिवाबद्धसुष्टिरधोमुखं । कष्टेन लिखितं ग्रंथं यत्नेन
परिपालयेत् ॥ लेखकपाठकयो शुभं भवतु ॥ संवत् १७९१ शके १६५६ प्रवर्त्त-
माने फाल्गुनवदी १ बुधे लिखितोयं ग्रंथः स्माप्तिर्मगमत् ॥

References.— See No. 21.

आयुर्वेदमहोदधि

Ayurvedamahodadhi

No. 23

309.
Viś. (i).

Size.— 13 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent— 39 leaves ; 9 lines to a page ; 50-51 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing very good ; fol. 1^a bears अथ सुषेणवैद्यकप्रारंभः १०५० संख्या
पत्रे ४० ; fol. 39^b, blank ; borders have double lines in red
ink ; has got many lacunae ; the same work as No. 21.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Suṣeṇa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा धन्वंतरि देवं गणाध्यक्षं दिवौकसां ।

अन्नपानविधिं वक्ष्ये समस्तमुनिसम्मत ॥ १ ॥

रुतु दिवसामध्वे (।) तात्रीये निपुणा वदन्ति जलदं तस्मान्निशिथे शरत्

पूर्वे शैशरिकस्ततो हिमऋतु सूर्योदयाग्रतः ।

मध्याह्ने च तथा वदन्ति निपुणा ग्रैष्मी ऋतुः स्यालतो
वासन्ती कथिता ऋतुस्तुमुनिभिः पूर्वान्हमेवं सदा ॥ २ ॥

हरितकीगण

पीयूषं पिबतो विहंगमपतेर्ये बिंदवो विच्युताः
तेभ्योभूद्भया दिवाकरकरश्रेणीव दोषापहा ।
कालिंद्रीव बलप्रहृषजननी गंगेव श्रूलिप्रिया
वन्देर्दोषिकरी घृताहुतिरिव क्षोणीव नानारसा ॥ ३ ॥
श्रेष्ठा शालाक्यतंत्रे कफपवनहरा दीपती पाचनी या
शूलादावर्ते घुल्मज्वरगदगुदजान् कुष्ठपाण्डप्रमेहान् ।
श्वासातीसारकासास्मरिजठररुजो जो नाशयत्याशु राजन्
सेयं पायाह पाया इयकलसुखकरी सर्वदा चारु पथ्या ॥ ४ ॥ etc.

Ends.— fol. 39^a

पुत्रान् जनयतो वीरास्त्रिरसिहपराक्रमान् ।
नारसिंह इति ख्यातश्चूर्णो रोगगणायहा ॥

नारसिंहचूर्णं

स्नानं चंदनलेपनं मृगमदक्षोदोजलं शीतलं
वाताशीतसुगंधमंदमधुराक्षीरं हिमं माहिषं ।
द्राक्षादाडिमनालिकेरसलिलं खायवि...मृदुः
शीतःकांतजनो भवं व्यतिकरे सेवेत नित्यं पुनः ॥
एषोऽ...कृतो लोके हितार्थमपि दोषहरो सविस्मृतः ।
रसस्य सर्वस्य गुणाश्च दोषा मया श्रुता मुख्यमुख्याःप्रशस्ता ॥ ४ ॥
इदं मतीवशह सकौतुकं विरचितं...क...णं भवति
भैषजमल्पशरीरिणां गुणिगणार्णववैद्यसुखेन वा ॥ ५ ॥
इत्यायुर्वेदमहोदधौ श्रीसुखेनदेवविरचिते अन्नपानविधिः समाप्तः ॥
एकों शो रुचकादुभौमरीचतः सुंठयास्त्रयो जीरका
चत्वारोर्द्ध कृतात्समुद्रलवणाद्भागस्तथा सिंघवान्
चूर्णं सिंहनभृशुजा निगदितं तत्रेण संयोजितं
गुल्माध्मानविशुचिकामयहरं स्याद्भोजनांते सदा ॥ १ ॥
इति श्रीसुखेनसंपूर्णं समाप्तगमत् ॥ श्री ॥ राम् ॥

References.— See No. 21.

आयुर्वेदरसायनाख्या
हेमाद्रिविरचिता
वाग्भटीयाष्टाङ्गहृदयस्य
सूत्रस्थानान्तर्गतैका-
दशद्वादशाध्याययोष्टीका

Āyurvedarasāyaṇa,
a comm. by Hemādri
on the 11th and 12th
chapters of Vāgbhaṭa's
Aṣṭāṅgahrdayasūtrasthāna

No. 24

220.
A. 1883-84.

Size.— 11 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 12 leaves ; 14 lines to a page ; 44 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper is old, musty and worn out ; *pratikas* are tinged with red pigment. The Ms. is a fragment ; foll. 9-10 are missing. It deals with Hemādri's commentary on दोषादिविज्ञानीयाध्याय and दोषभेदीयाध्याय—the 11th and 12th chapters of लक्षणस्कंध of सूत्रस्थान of वाग्भट's अष्टाङ्गहृदय. It contains only the commentary and not the text of अष्टाङ्गहृदय.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Hemādri.

Begins— fol. 1^b

हेतुस्कंधानंतरं लक्षणस्कंधमारभते ॥ तत्र दोषादिविज्ञानीयमध्यायं
व्याख्यातुं प्रतिजानीते ॥ अथातः इत्यादि । दोषादिविज्ञानाधीनलक्षणस्य ।
दोषदूष्यवैषम्यं च रोगलक्षणं । वैषम्यज्ञानं च साम्यज्ञानाधीनं । अत एवादौ
साम्यज्ञानं । etc.

Ends.— fol. 14^b

रसादिभिर्दृष्यैः प्रत्येकं संसर्गाद्बहवो भवन्ति । अथ एषां दूष्याणां क्षया-
दिभेदैः संसर्गात्ततोपि बहवः । तेषामेव तारतम्यजैर्भेदैः संसर्गात्ततोपि बहवः ।
एवमानन्त्यं याता तानवहितमानसो जानीयात् । यथास्वं स्वेन लक्षणेन ॥ इति
हेमाद्रिट्टीकायामायुर्वेदरसायने द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ अथ दोषोपक्रमणीय

References.— See No. 25.

आयुर्वेदरसायनाख्या
हेमाद्रिविरचिता
अष्टाङ्गहृदयटीका

Ayurvedarasāyana
Hemādri's comm. on
Aṣṭāṅgahrdaya of Vāgbhata

No. 25

631.

1895-1902.

Size.— 10 $\frac{3}{10}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 64 leaves ; 12 lines to a page ; 43 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; foll. 3-4 have three lines in red ink on each border ; the remaining foll. have single line in black ink on both the borders ; the text is quoted within inverted commas ; topic-headings and colophons are tinged with red pigment. Paper is very old, musty, worn out and worm-eaten ; leaves are in a decaying state. It is a fragment of Hemādri's commentary Āyurvedarasāyana on Vāgbhata's Aṣṭāṅgahrdaya. Foll. 1, 48-49 and 67-70 are missing. Hence the actual number of foll. 71-7=64. It has neither beginning nor end. The names of the author and the work are given in various colophons, one of which is given here. fol. 15^a— इति हेमाद्रिटीकायामायुर्वेदरसायने । अध्याय ' आयुष्कामीयः सामस्येन निरूपितः ' १ ॥

Age.— Appears to be very old.

Author.— Hemādri.

Begins.— fol. 2^b

संबंधी वेद । इति । सकरणमायुर्वेदलक्षणज्ञापनार्थं । आयुषां संबंधी वेद इति । “ संबंधश्च पाल्यपालनलक्षणः । ” उक्तं हि संग्रहे । आयुषः पालनं वेदमुपवेदमथर्वण इति । “ स प्रजापतिरश्विनावायुर्वेदमजिग्रहत तावश्विनौ सहस्राक्षमजिग्रहतां । स इंद्रोऽग्निपुत्रादिकान् सुनीनजिग्रहत । etc.

Ends.— fol. 71^b

किंतु तुंडालुरिति पठ -- अत्र वृद्धिं ॥ स्वादुक्षायं पित्तजित्य....
(illegible) सराफंजी करीरं स्यादभरुजं । वातपित्तहरा भंडी पर्वणी चर्च-
पुष्पिका ॥ इति शाकवर्गः ॥ अथ....(illegible) तत्र ब्राक्षायुगानाह ।
ब्राक्षाफलोत्तमा वृष्या चक्षुष्या सृष्टमृजविद् । स्वादुपाकरसा स्निग्धा

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 36^a; ii, 7^b; iii, 9^a.

B-Descriptive Catalogues :— Mitra's Catalogue of Bikaner
Mss., P. 631, No. 1383. I. O. Catalogue No. 2656.

Haraprasad Shastri's Notices of Sanskrit Mss., Second Series
2-266.

उत्तरनिबन्धसंग्रह

Uttaranibandhasaṅgraha

No. 26

909.
1884-87.

Size.— 12 in by 5 in.

Extent.— 91 leaves; 11 lines to a page; 50 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters with वृष्टमात्रास; hand-writing legible; thick red line encased in two black lines on each border; marks of punctuation and colophons are tinged with red pigment. The Ms. is the work of Dallāṇa as is evident from the following verse found on fol. 946^a. निबन्धान्निखिलान् दृष्ट्वा वैद्यश्रीभरतांगभूः । श्रुतविद्यास्पदं स्पष्टं चक्रे श्रीडल्लुणः सुधीः । Paper is very old and worn out; many of the folios have lost their numbers. It is a collection of 5 fragments which are :—(1) शारीरस्थान, foll. 376-77. (2) शालाक्यतंत्र has 40 foll; six of them have lost their numbers; the rest are foll. 712-15, 717-40, 761, 763-66 and 781 (3) कुमारतन्त्र, 7 foll. One has lost its number; the rest are foll. 783, 789-91, 797 and 799. (4) कायचिकित्सा foll. 27. Six have lost their numbers, the rest are 820-21, 824-27, 829, 831-33, 844-48, 885-86, 888-89, 892 and 894 (5) श्रुतविद्या, रसभेदविकल्प and स्वस्थवृत्त, 15 foll. Six have lost their numbers; the rest are foll. 945-47, 96-, 915, 915, 95—, 949 and 950.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Dallāṇa.

Begins.—fol. 376^a

1st line पुरुषस्य षोडशगुणाः । एत एव कला इत्युच्यन्ते । पुरुषगुणानभि-
धाय शेषात्सत्त्वादियुक्तस्य म-

2nd line णाभिर्दिशन्नाह ॥ सात्विका आनृशंस्यं संविभगरुचिता तितिक्षा
सत्यं धर्म आस्तिक्यं ज्ञानं बुद्धिर्मेधा धृतिः स्मृतिरनभिषं-

3rd line नृशंस्यं अक्रूरकर्मकारित्वं । संविभगरुचिता संविभज्य भोक्तुम-
भिलाषुकता । तितिक्षा क्षमा । सत्यं श्रुतहितं । तथ्यं वाचो वा । etc.

Ends.— a Side of the unnumbered fol. following fol. 950.

क्षतोद्भवां रुग्निनिवारणेन जायद्रसानामसृजश्च पानैः ॥ रुग्निनिवारणेन
क्षतोद्भवरुगपनयनेना रसानां मांसरसानां ॥ अतज इति ॥ एणादिशोणितस्ये-
त्यर्थः । क्षयजाया सृष्टायां चिकित्सितमाह । क्षयोत्थिताक्षीरघृतं निहन्यात्
मांसोदकं वा मधुकोदकं का ॥ क्षीरघृतं क्षीरथनोद्भूतं घृतं क्षीर...

References.— See No. 119.

उपचारसार

Upacārasāra

No. 27

86.

1907-15.

Size.— 11 $\frac{1}{4}$ in. by 4 in.

Extent.— 42+2 leaves ; 7 lines to a page ; 37 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good and bold ; each important word is tinged with red pigment. The Ms. has only the text. It has 42 foll.; apart from these there is an extra folio in the beginning which bears the legend अथ उपचारसारप्रारंभो विलसति in the centre of its a side and on the b side it has got a list of contents of the work ; there is another extra folio at the end which is blank on a side and bears the legened इति उपचार-सारस्य समाप्तिर्विराजतेऽसौ in the centre of its b side. Occasionally some notes in red ink are given in margin.

Age.— Śaka 1736.

Author.— Mukunda Daivajña, son of Raṅganātha.

Begin.s.— fol. 1^a

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

त्रिलोकेशं त्रिकालेशं त्रितापघ्नं परं रवि ।

etc. same as in No. 28.

Ends.— fol. 42^b

जातं श्रीरंगनाथस्य मुकुन्देनेति स्तुतुना । etc.

Same as in No. 28.

The date given is—शके १७३६ भावनामसप्तमसरे उदगयने माघे मासे शुक्लपक्षे दशम्यायां तिथौ रविवासरे इदं पुस्तकं समाप्तं ॥ The name of the scribe is erased. Then follows स्वार्थं परार्थं च ॥ श्रीकृष्णो जयति ॥

References.— See No. 28.

उपचारसारः
दिनकरकृत-
टीकासहितः

Upacārasāra
with the comm.
of Dinakara

No. 28

587.
1899-1915.

Size.— 11 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.

Extent. — 121 leaves ; 11 lines to a page ; 42 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good, but it is very good from fol. 24^b to 73^b. There are several handwritings. Borders are decorated with three lines in red ink on both the sides upto fol. 24^a ; the text is given in the centre of the page and the commentary above and below it. Topic headings and colophons are tinged with red pigment. Mistaken portions are disfigured with yellow pigment. The work is an admixture of medicines and charms. It has got 5 chapters named as follows (1) द्रव्यज्ञाननिरूपण, (2) रोगव्यक्तिनिरूपण, (3) कथादिनिर्णय, (4) प्रकीर्णनिरूपण and (5) रसाद्युपचारनिरूपण. The commentator

दिनकरज्योतिष composed his commentary गूढप्रकाशिका in Śaka 1740. He was a resident of Golappa. Paper is very old, musty and worm-eaten.

Age.— Appears to be old.

Author.—(Text) Mukunda Daivajña, son of Raṅganātha.

„ (Comm.) Dinakara Jyotiṣa.

Begins.—(text)

त्रिलोकेशं त्रिकालेशं त्रितापन्नं परं रविं ॥

मुकुन्दो वक्ति नत्वोपचारसारं भिषङ्मुदे ॥ १ ॥

यदुक्तं ऋषिसिद्धान्तैः सरुक्ज्ञानोपचारयुक् ॥

नानाभेदं च तद्वीक्ष्याल्लपौषधाल्प्रयोगिकं ॥ २ ॥ etc.

„ —(com.) fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वादौ गणनायकं रघुपतिं सूर्यं तथा शंकरं शर्वाणीमुपचारसार-
कठिणांशार्थावबोधं मतां ॥

ज्योतिर्वित्तनयः सुखाय विदुषां शांडिल्यगोत्रोद्भवो गोलप्पा-
च्छपुरे वसन् दिनकरटीकां करोमि स्फुटां ॥ १ ॥

तथैव पितरौ वंदे गंगानंतौ सुशोभनौ ।

तत्प्रसादादहं वच्मि टीकां गूढप्रकाशिकां ॥ २ ॥

ग्रंथकर्ता शिष्टाचारप्राप्तं विघ्नविघातद्वारा ग्रंथसमाप्तेर्मंगलमाचरति ॥

etc.

Ends.—(text) fol. 120^b

जातं श्रीरंगनाथस्य मुकुन्देनेति सुनुता ।

रसादीनां कृतेत्रोपचारसारनिरूपणं ॥ ३१ ॥

वात्स्यायनान्वयभवो भुवि संबभूव श्रीरंगनाथगणको द्विजद्वंद्वयः ॥

तस्यात्मजोऽखिलकलाकुशलो मुकुन्दो

धीमानितीममकरोदुपचारसारं ॥ ३२ ॥

इति श्रीरंगनाथात्मजमुकुन्ददैवज्ञविरचिते उपचारसारे रसाद्युपचारनिरू-
पणं नाम पंचमाधिकारः ॥

Ends.— (com.) fol. 121^a

खसमुद्राश्वशुशाके बहुधान्याख्यवत्सरे ।

कार्तिके पूर्वपक्षे च चतुर्थ्यामिदुवासरे ॥ १ ॥

दिनकरोऽष्टिकां नाम्ना गूढप्रकाशिकां ॥

पुण्यग्रामे यथामत्या स्वीकुर्वंतु भिषग्वराः ॥ २ ॥

इति ज्योतिषोपनामदिनकरेण कृतायां टीकायां गूढप्रकाशिकाह्वानायां
रसाद्युपचारनिरूपणं पंचमाधिकारः समाप्तः ॥ In the centre of 121^b—

इति उपचारसारस्य गूढप्रकाशिकाख्यटीकायाः समाप्तिर्विलसति

Reference.— (1) Mss— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
Aufrecht does not mention it.

B-Descriptive Catalogues:— B.B.R.A.S. Catalogue, No. 167.

औषधिकल्प

Ausadhikarpa

No. 29

452.

1895-98.

Size.— 8½ in by 6½ in.

Extent.— 25 leaves ; 9 lines to a page ; 24-26 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper old and musty ; 1st folio worn out ; it is in book-form, some of the folios are joined ; contains
कल्पा of 26 medicines, which begin as follows fol. 1^a. (1)
माहाकाल तैल ; 1^b. (2) वचाकल्प ; 1^b. (3) मूसलीकल्प ; 3^b. (4) मूसली-
कल्प ; 5^a. (5) श्वेतपलाशकल्प ; 5^b. (6) गुडूचीकल्प ; 6^a. (7) त्रिफला-
कल्प ; 7^a. (8) त्रिकुट्टाकल्प ; 8^b. (9) गंधककल्प ; 9^a. (10) पवना-
रिमहाकल्प ; 10^b. (11) पलासकल्प ; 11^b. (12) शाल्मलीकल्प ; 13^a.
(13) तुलसीकल्प ; 13^b. (14) चित्रककल्प ; 15^a. (15) ज्योतिष्मती-
तैल ; 15^b. (16) रक्तसुहीकल्प ; 16^a. (17) बृहतिकल्प ; 17^a. (18)
रिगणीकल्प ; 17^a. (19) स्वेतगुंजाकल्प ; 17^b. (20) निगुंडीकल्प ; 18^a.
(21) मुंडीकल्प ; 19^a. (22) रुदंतिकल्प ; 20^a. (23) नरकसाकल्प ;
21^a. (24) स्वेतार्ककल्प ; 23^a. (25) पुनर्नवा or वर्षाभूकल्प ; 25^a.
(26) मूसलीकल्प.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नम ॥ अथ उडीस सासत्र की पोथीसू लीषी
अथातः संप्रवक्ष्यामि ऊषधीनां विधिर्बरा ।
येन विज्ञानमात्रेण सर्वसिद्धिर्भवेत्प्रिये ॥ १ ॥
महाकाल विजानीयात् प्रस्थमेकं समाहरेत् ।
धात्रिरसेन देवेश सत्तरात्राणि भावयेत् ॥ २ ॥

Ends.— fol. 25^b

रंभातोयेन पीतव्यं चार्पशीर्षहरं परं ।
दूतकस्य रसं पीतं वमिहिक्रानिवारणं ॥ ४९ ॥
तत्रज गविनाज्येन शर्कराभिसहितं पिबेत् ।
बलपुष्टिकरं चैव पुरं नागार्जुनोदितं ॥ ५० ॥
इति सुसलीकल्पः ॥ सर्वकल्पसंपुर्णः ॥ इति ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 77^a ; ii, 15^a ; iii, 17^b (our Ms.).

B—Descriptive Catalogues :— See Bikaner Mss. Catalogue
by Mitra, p. 630, No. 1380.

औषधिकल्प

Ausadhikalpa

No. 30

929.

1887-91.

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 10 leaves ; 10 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing legible ; a fragment of औषधिकल्प which forms a part of
रुद्रयामल ; it begins with fol. 27 ending with folio 37 and
has the following contents.

fol.	27 ^a —29 ^b	विजयाकल्प
	29 ^b —30 ^b	उच्चटाकल्प
	30 ^b —31 ^b	नागदमनीकल्प (ईश्वरीकल्प)

	31 ^b —32 ^a	वज्रवलिकल्प
fol.	32 ^a —32 ^a	वज्रदंतीकल्प
	32 ^a —33 ^a	अस्थिकर्णकल्प
	33 ^a —34 ^a	नीलीकल्प
	34 ^a —37 ^a	शैलोदकादिविधि (कल्प)

colophon at the end of शैलोदककल्प is—इति श्रीरुद्रयामले औषधी-
कल्पः समाप्तः ॥ रामाय नमः ॥ Then, after श्रीशिवशदाशिवायनमः,
follow संकोच, द्रावण, केशरंजन, घातुमारण and भस्मसूतक ; fol.
37^b has only 3 lines.

Age.— Appears to old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 27^a

दे सदानंदे पदद्वयं ॥

नमःस्यामि नमःस्यामि योगमार्गप्रदर्शिनीं ॥ १ ॥

त्रैलोक्यविजयां देवीं समाधिगुणरूपिणीं ॥

भृंगी भृंगीं महाभृंगीं आनंदोदयवर्द्धनीं ॥ २ ॥

सिद्धमूर्तीं महादेवीं हीनबुद्धिप्रबोद्धनीं ॥

बीजमंत्रं प्रवक्ष्येहं साधूनां सिद्धिदायिनीं ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 37^b

आसामुपरि दद्याच्च पानीयस्य विचक्षणः ॥

एवं यामद्वयं कुर्यात्तत्स्वांशा न दापयेत् ॥ ३ ॥

बह्निं स्वरतरं कुर्याद्याममेकं निरंतरं ॥

गंधोपरि रसस्तत्र सृयते स्फटिकप्रभः ॥ ४ ॥

भस्मसूतक एवं स्यात्तत् कार्येषु योजयेत् ॥

इति भस्मसूतकं ॥ रामाय नमः ॥

Reference.— See No. 29.

औषधिकल्प

Ausadhikālpa

No. 31

1040.
1886-92.Size.— 8 $\frac{7}{10}$ in. by 6 in.

Extent.— 20 leaves ; 18 lines to a page ; 17-18 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; in book form ; except folio 15^a, others have two double rows of red lines on borders ; contains 304 verses ; following is the list of contents.

fol. 1 ^a —2 ^b ब्रह्मबीजे तैलरसायनं I	इति शुनकशाल्मलीकल्पं on
2 ^b —2 ^b किंशुकतैलरसायनं II	fol. 11 ^a XV
2 ^b —3 ^a ब्रह्मवृक्षपल्लवरसायनं III	11 ^a —11 ^b आमलककल्पः XVI
3 ^a —3 ^b ब्रह्मवृक्षपुष्परसायनं IV	11 ^b —12 ^a त्रिफलरसायनं XVII
3 ^b —4 ^b ब्रह्मवृक्षबीजरसायनं V	12 ^a —13 ^a सुंठिरसायनं XVIII
4 ^b —5 ^a श्वेतपलाशकल्पः VI	13 ^a —13 ^b पिप्पलीकल्पः XIX (by
5 ^a —5 ^b सुंठिरसायनं VII	mistake इति सुंठिरसायनं
5 ^b —7 ^a देवदालीरसायनं VIII	समाप्तः on fol. 13 ^b)
7 ^a —7 ^a श्वेतार्ककल्पः IX	13 ^b —14 ^a चित्रककल्पः XX
7 ^a —7 ^b हस्तिकर्णकल्पः X	14 ^a —14 ^b भल्लातकिकल्पः XXI
7 ^b —8 ^a रुदंतीकल्पः XI	14 ^b —15 ^a भृकदंबकल्पः XXII
8 ^a —9 ^a निर्युडिकल्पः XII	15 ^a —16 ^a भृंगराजकल्पः XXIII
9 ^a —9 ^b सिंदुवारकल्पः XIII	16 ^a —17 ^a कुमारीकल्पः XXIV
9 ^b —10 ^a शुनकशाल्मलीकल्पः XIV	17 ^a —17 ^a मुशलीकल्पः XXV
10 ^a —11 ^a पथ्यारसायनं (by mis-	17 ^a —18 ^a इंद्रवलीकल्पः XXVI
take it is written as	18 ^a —20 ^b ज्योतिष्मतीकल्पः XXVII

It has only 5 lines on fol. 20^b.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ ब्रह्मबीजतैलरसायने ॥ देव्युवाच ॥

मलटमायाविहीनेश जराजन्मगदापहं ॥

त्वग्रसादेन विदितं रसादीनां रसायनं ॥ १ ॥

इदानीमोषधीनां मे रसायनमनुत्तमं ॥

ब्रूहि मे भगवान्देव यद्यस्ति मयि ते दया ॥ २ ॥

ईश्वर उवाच ॥

शृणु पार्वति ति यन्नास्वमोषधीनां रसायनं ॥

इदानीं ते प्रवक्ष्यामि न कस्यापि प्रकाशितं ॥ ३ ॥ etc

Ends.— fol. 20^b

यत्र ज्योतिष्मती बल्ली सा भूमिः पुण्यभूमिका ॥

तत्रैव सर्वतीर्थानि सिद्धयो विविधा अपि ॥ ३०४ ॥

ज्योतिष्मतीफलभवं सेव्यं दिव्यं रसायनं ॥

इति ज्योतिष्मतीकल्पं समाप्तम् ॥

References.— See No. 29.

औषधिकोश

(महाराष्ट्री पर्यायसहित)

Auṣadhikośa

(with Marāṭhi synonyms)

No. 32

923.

1891-95.

Size.— 8 in. by 6 in.

Extent.— 13 leaves ; 25 lines to a page ; 10-15 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing fair and legible ; the Ms. contains an alphabetical list of medicines along with their Marāṭhi equivalents ; upto folio 9 there are two columns, but there are three columns in the rest of the pages ; it is in book form and not in *Pothi* form ; folios 10 and 13 are missing, hence the actual number of folios is $15-2 = 13$; there is a single line border around the page in black ink ; marks of punctuation in red ink.

Age.— Appears to be old.

Authors.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

1st col.
॥ अकारादिः ॥ प्रारंभः ॥
अमृतवल्ली ॥ गुळवेल्.
अमृता ॥ गुळवे.
अमृतसंभवा ॥ गुळवे.
अमृतसिंद्धी ॥ गुळ.
अमृतलता ॥ गुळ.

2nd col.
अतिसारघ्न ॥ पितपापघ्ना
अंघ्रि ॥ वाळा
आचमन ॥ वाळा
अमृतफळ ॥ कडुपडवळ
अंगारवलि ॥ भारंगमुळ
अचटा ॥ पाहाडमुळ
etc.

Ends.— fol. 15^b

1st col.
रुहा ॥ केळदुर्वा
रुबुक ॥ एरंड ॥ श्वेत
रेतिपत्रिका ॥ मुगसवेल्

2nd col.
लघु ॥ लाख
ललितक ॥ गंधक
ललना ॥ राळ

3rd col.
वरवर्णिनि ॥ हळद
वर्णविलासि ॥ हळद
वधूक ॥ चोरा

(औषधि) नामावली

(Auśadhi) Nāmāvali

No. 33

1042.
1886-92.

Size.— 11 $\frac{1}{10}$ in. by 5 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 102 leaves ; 10 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper is not very old, but thick and in good condition. Right hand and left hand borders have double rows of three and two lines in red ink. On top there are double lines and one line in red ink between the side borders. In bottom there are two lines in red ink. Each page is divided into 4 columns. It seems to be a copy or our Ms. वैद्यनाममाला, No. 272 in arrangement and subject matter. The beginning of वैद्यनाममाला very much agrees with our Ms. on fol. 3^b. For details, see No. 272 Fol. 50 is repeated.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Anonymous.

Begins.-- fol. 1^a

अ	अ	अ	अ
२ अर्कः अर्कपर्णे स्फटिके रवौ ताभ्रे दिवस्फतौ ३ अविका आविली प्र. ३ अम्लिका त्रचां- गेर्या च ३ अल्लुकं अल्लु भा। गौडे ३ अ... ४ अ... (erased with whitish powder). विमंढुकी मुक्ता मुक्ता	५ अदमगंधकः तिनिशे ६ अनुशिरीषिका दिटोणि भा. टिटिणि भा. वा- रौलि गौडभाषाः ४ अरिष्टकः अरीष्टा भा. ३ आरुकः । ३ अल्लुकं अल्लु भा. ४ अक्षोडकः । अष्रोड भा. ४ अदमंतकः । अम्ल- लोलिका कोवि- दारयो ६ असनपुष्पकं । पतंच गेदने	३ अम्लिका आविला ३ अशोका कटुरोहि- ण्या अशोको बजुले मतः ३ अशोकं पारदे ३ अंतिका शातलायां ४ अबष्टकी पाठयां माचिकायां च ४ अरलुकः अरलु भा. ४ आबर्तकी आडलि भा. ४ आमलकी प्र. ४ अकोलकः अकोले	४ अम्लानकः पीत- सावरे ४ अम्लशाकं तित्ति- डीके ४ अरणिक । अग्नि- मंथो ४ आढकी । फटिकी- भेदे ६ अंकशिरीषिका शिरीषिकायां ३ आरकं पित्तले ३ आढकी । प्र. ४ अलक्तकः । प्र. ४ आघ्रातकः । अंवाडा भाषा । आमड गौड भा ४ अंगारकः । कर्कटके भंगे च

etc.

Ends.— fol. 10^b

हांताः

व।द।प।म।	प।क।र।व।	श।स।	स।ह।
३ बीजाह्वा । बीजधुरे ३ बीणाह्वा । मुंजे ३ दधिच्छः । श्रीवासे ८ पातालगरुडाह्वयः छिलहरे ३ दलाह्वा । पत्रे ३ दीप्ताह्वालायां ३ मनोह्वा । मनः- शिलायां ४ मयूराह्वा । मयूर- शिखा भा. ३ मेदाह्वा । बालके ।	५ पुष्कराह्वयं । पुष्करमूले ४ सूर्याह्वयोर्ध्वे ३ पोण्ड्राह्वा । पुंडरीके ५ कांचनाह्वयं । पद्म- केशरे ३ पद्माख्यं । पद्मबीजे ३ राजाह्वा । राजादने ४ रोगाह्वयं । कुष्ठे ३ रव्याख्यं ताभ्रे ३ वाधाह्वा । पुष्कर- मूले ४ कामाह्वा । राजाभ्रे	३ शिलाह्वा । शिला- जतुनि ३ शताह्वा । शत- पुष्पायां ३ शुकाह्वा । नलि- कायां ३ शुकाह्वा । पारिवेले ४ श्वराह्वया । शमी- भेदे ३ शक्राह्वा । इंद्रयवे ३ सप्ताह्वा । सप्तपर्णे ३ सुराह्वा । देवदारुणि ३ सुगंधाख्यं सोव- र्चले	४ स्फटिकाख्या । फीटकडी ३ सूर्याख्यः । सूर्य- मणो ४ हेमाह्वयं । नाग- केशरे ४ हयाह्वया । अश्व- गंधायां इति नामावली

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
Aufrecht mentions one औषधिनामावली 'names of medicinal
Plants, in alphabetical order, by Rādhākṛishṇa. Rādh. 31"
on i, 76^a. There is no other entry.

औषधिनाममाला

Auśadhināmamālā

(लघुनिघण्टु)

(Laghunighaṇṭu)

No. 34

1041.

1886-92.

Size.—9 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.—9 leaves ; 14-20 lines to a page ; 27-39 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good, bold at the beginning but letters grow smaller and lines more in number towards the end. Benedictory phrase, first topic-heading, double borders of two lines and one line are in red ink ; the remaining topic headings and the colophon at the end are tinged with red pigment. It seems to be a portion named लघुनिघण्टु of some bigger work named औषधिनाममाला. It contains 239 verses. First Gujarāṭi names are given and then their synonyms with qualities follow in Sanskrit verses.

Age.—Appears to be modern.

Author.—Keśavarāma.

Begins.—folio 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ लघुनिघंटु लिख्यते ॥

सरस्वतिं गुरु लंबोदरं धन्वंतरिं हरिं ।

नत्वा भक्त्या विलेख्येहं सारं वैद्योपयोगिकं ॥ १ ॥

गलोनामः शुद्धुच्याममृता छिन्ना छिन्नांगज्वरनाशनि ।

छिन्नोद्भवामृतलता धारावत्सादनि स्मृता ॥ २ ॥

कुंडली मुद्रली द्यामा विशल्या नागकन्यका ।

चक्रांगिलोभवली च वयेस्थादेव निर्मिता ॥ ३ ॥

Ends--- fol 9^b

शालवणीनामः

कादमयीं सर्वतोभद्रं केल्युरि कृष्णवर्तिका ।

श्रीपर्णी मधुपर्णी च गंभीरा च विदारिकाः ॥ ३८ ॥

युणाः

श्रीपर्णी मारुतश्लेष्मशोफमेहक्रमीन् जयेत् ॥ ३९ ॥

इति धन्वंतरिशीष्य व्यासकेशवरामरचिता औषधिनाममालायां

लघुनिघंटसमाप्तिर्भवति ॥

References.—(1) Mss— A-Aufrecht's Catalogns Catalogorum :—
Aufrecht mentions only our Ms. on ii, 15^a.
B-Descriptive Catalogues :— B. B. R. A. S. Catalogue,
No. 168.

औषधिसंग्रह (१)

Ausadhisangraha (1)

No. 35

1083 (v).
1886-92.

Size.— 9³/₈ in. by 5¹/₂ in.

Extent.— 7 leaves ; 12 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible. It begins with fol. 54^a of the Ms. described under No. 222 and ends with fol. 60^a. It is written in Hindi and is a collection of prescriptions on various diseases culled from books or known after the name of some physician. For example, the first prescription is ascribed to some Saiyyad, second to Motirāma Gujarātī, etc. As it had no name, I have given it one as described above.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonyms.

Begins.— fol. 54^b

श्री दमा क्षड की मुजरद सईयद वाणी

आध्रपा कलमी सोरा २५ लहौरी नुण लोहै कै कडछै मै सोरा डालै

उपरि लवण डालै बीच छुडला करिकै २१ भेलावे दो दो दूक करके अग्नि
उपरि कडछा रवै जब गरम होय तब मिलावै का दूक चिमटे सुंतली सेती
रगडै तब तेल छुटै इसी तरां एक दो रगडै पीछै सोरा पिघलै पीछै एक एक
डुकड़ा मिलावै का गेरदा जाय तब एकम एक होय तब उतारले सकत होय
जायगा छुरी सेती उतारै १ मासा पानमै देणा घीब बहुत पाणा दंमा अनेक
वर्षका क्षई जाय ॥ etc.

Ends.— fol. 60^a

श्री प्रमेह की औ०

आव की अंतरछाल सेर २ कूट अर्क काढणा बीच १ मासा चूना डाल
सीघ्र घावण गजा तूर की खीचडी षटावया लामते प्रमेह जाय

श्री औ धातुपुष्ट

वेतसड बड के पात अधपा पाणी मै पीस छाणना जीरा मासा २ पीस
डालना चीनी पाड १ तोला डाल पीवणा गजा दही भात श्री

औषधिसंग्रह (२)

Ausadhisangraha (2)

No. 36

1083 (VIII).
1886-92.

Size.— 9 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 2 leaves ; 12 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible. It begins with fol. 4^a of the Ms. described under No. 222 and ends with fol. 5^b. It contains several medicines in Hindi and is of the same character as औषधिसंग्रह (१). As it had no name, I have given it one as described above.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 4^a

श्रीराम । श्री औषध मल्लम मुजरद ।

सुरदासिंह तोला ५५घा तोला ५५घा ५वी. हलदी तोला थोथा आधा

तोला संगजराहत पाव तोला कथा सुपेद आधा तोला जंगाल पाव तोला
 सुपारी आधा तोला कपूर तोला १ सिंहरफ पाव तोला रसकपूर मासा एक
 गेरु आधा तोला नासपाल आधा तोला नीवके पत्र आधा तोला राल तोला १
 रस घावकाडी तोल १ सर्व की बराबर मोम सर्व सो दूणा घीव प्रथम घीव
 चढावे फेर मोम डाले फेर कापूर डाले फेर सर्व औषध डाले श्री ॥ etc.

Ends.— fol. 5^b

श्री ॥ तेलवेस कुचले टांक ५ काले घतूरे के बीज टांक ५ मिष्टा जहर
 टांक १० श्वेतकनेर टांक ५ श्वेत युधची टांक ५ हिंगन टांक २ खुसानी
 टांक २ रकरकरा टांक २ गंठा नरगस का टांक २ जौक टांक २ गोरोचन
 टांक २ जीस्त रूमी टांक १० मालकंगणी टांक १५ सेरकी चरबी टांक ५
 खर की चरबी टांक ५ भिलावा २॥ भर सर्व औषध कूट कपडछाण करे
 करके पोस्त के पाणी माह भिगो रषे नरगस के गठे बिना १ दीन फेर काठ
 लेय फेर काठ के सुकावे फेर नगरस का गठा पीसे सर्व औषध कडुवे तेलमे
 भिगोवे दीन ७ रषे फेर आतसीसी मे घाले घालक तेल काढे फेर बराबर का
 सहत मीलावे ।

औषधिसंग्रह (३)

Aṣṭadhisāṅgraha (3)

No. 37

1083 (IX).
 1886-92.

Size.— 9 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 1 leaf ; 12 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
 ing legible. It begins in the middle of fol. 7^a of the Ms.
 described under No. 222 and ends in the middle of
 fol. 7^b. The language is Hindi and it is of the same cha-
 racter as औषधिसंग्रह (१). As it had no name, I have
 given it one as described above.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

श्री ॥ औषध न्हारू की रामबाण चंदूसेठ की जुवानी ॥

एड पुराणा वर्ष ४ तथा ५ का राल दोनो समभाग लेइ कूट कर गोली
बडा रीटा प्रमाणि कर गोली १ सूर्य की सन्मुख डाले गोली १ आप खावै
रविवारे न्हारू जाय etc.

Ends.— fol. 7^b

श्री औ० अतिसार की ॥

१ तोला इसवगोल १ तोला आबले १ तोला पसपस का डोडा दोना
कपडछाण करणा पीछ इसवगोल मिलाणा पीसणा नही तीनो की ३ एडी
करणा जलसेती देणा प्रात मध्याह्न सायंकाल बंद होय ॥ श्री

कल्पचिन्तामणि

Kalpachintāmaṇi

No 38

387.

1884-86.

Size.— 7 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.

Extent.— 40 leaves ; 9 lines to a page ; 15 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; two lines in red ink on each border ; paper old and musty ; fol. 2 torn. The work is a strange mixture of medicine and sorcery, in Sanskrit and Hindi. Following is the list of contents :— fol. 1^b तत्रादौ कालनिर्णयः ; fol. 3^a पलाशकल्पः ; fol. 5^b बिल्वकल्पः ; fol. 6^a शाल्मलिकल्पः ; fol. 9^a बंध्यानां गर्भधारणः ; fol. 13^a जलग्रह उपाय (Hindi) ; मुखसुगंधिकरणं fol. 13^b निधिसाधनप्रयोगः ; fol. 18^a अंजनानि ; fol. 22^b श्वेतार्क-कल्पः ; fol. 23^b ग्रंथांतरे श्वेतार्ककल्पः ; fol. 25^b मानसंज्ञा ; fol. 27^b ग्रंथांतरे बिल्वकल्पः ; fol. 28^b देवदालीकल्पः ; देहशुद्धिकरणं ; fol. 30^b ज्योतिष्मतीकल्पः ; fol. 35^a पुनः श्वेतार्कप्रयोगः ; fol. 35^b पुनर्नवाकल्पः ; fol. 36^a रजितकरणः ; वशीकरणप्रयोगः ; fol. 38^b श्रुतिधरप्रयोगः ; fol. 39^a गोवृद्धिकरणं ; रसायनक्रिया ; fol. 39^b भृंगराजकल्पः ; fol. 40^a अष्टद्वयंजनम्. On the left-hand top-margin of each page and in the following colophon on fol. 3^a, the work is called कल्पसागर—अथ वैद्यकशास्त्रे कल्पसागरे ग्रंथांतरे नाना कल्पः । In the beginning and in the last colophon it is named as कल्प-चिन्तामणि.

Age.— Seems to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणपतये नमः । अथ कल्पचिंतामणिप्रारंभः । अथौषधविधिमंत्रः ।

विधिमंत्रसमायुक्तमौषधं सफलं भवेत् ।

विधिमंत्रविहीनं तु कार्यकृद्भेषजं न हि ॥ १ ॥

तत्रादौ कालनिर्णयः ।

सूर्येदुग्रहणे प्राप्ते दीपोत्सवदिनत्रये ।

गुष्पासूलाकृक्वारे वा महानवमिवासरे ॥ २ ॥

युगादौ वा मन्वादौ वा प्रोद्धरेतां महौषधीं ।

स्वादिरेण तु कलिन द्वादशांगुलमानतः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 40^a

कपिलाजाघृतेनैव कज्जलं कारयेदुधः ।

तेन नेत्रांजने क्षिप्रमदृश्यो जायते नरः ।

इति अदृश्यांजनं ।

इति कल्पचिंतामणिसंपूर्णमस्तु ।

श्रीशिवार्पणमस्तु ॥

कल्पद्रुमसारसंग्रह

Kalpadrumasārasaṅgraha

No. 39

910.

1884-87.

Size.— 9 $\frac{2}{3}$ in. by 4 $\frac{2}{3}$ in.

Extent.— 14 leaves ; 12 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double lines ruled in black ink on borders ; topic-headings and colophons tinged with red pigment. It is a fragment, the first 26 folios of which are missing. The text is an admixture of Sanskrit and Hindi. The last 7 lines on fol. 40^b are added by some one afterwards in a different hand ; the subject matter is a prescription of quick-silver pills.

Age.— Sam. 1746.

Author.— Jairāmagiri, disciple of Caitanyagiri.

Begins. fol. 27^a

गुंजामात्रं ततो भुंक्ता प्रभाते उदिते रवौ ।

मध्याह्ने भोजयेदन्नं चणकं च यथाविधि ।

लवणं वर्जयेद्यत्ना निर्वातं निवसेत्सदा ।

कुष्ठमष्टादशं हन्यात्साध्यसाध्यं न संशयः ॥

इति कुष्ठहरो रसः ।

अथ तालकविधि

तालक पैसा ४ रस पैसा १ अर्कदुग्ध कुमार्या रसेन खरल प्रहर ४ etc.

Ends.— fol. 40^a

अक्षरं द्विगुणं (fol. 40^b) कृत्वा मात्रां चैव चतुर्गुणं ।

शिवनेत्रहरेद्भागं शेषां फलमाविशेत् ।

द्विप्राप्ते क्षिप्रं शून्यके पुरुषस्य तु । इति पृक्षा । यस्मिन्पक्षे भवेत्सूर्यो
तदा नरजन्मर्क्षगणणीयात् ॥ अथ फलं ॥

शृंगयुग्मे रुजाभंगं नवशृंगं भंगकारिका ।

कोणाष्टकं जयोलाभं अन्यत्र सुखदा स्मृता ।

चैतन्यगिरिशिष्येन जैरामगिरिः कृतं कल्पद्रुमसारसंग्रहं सर्वलोको-
पकारार्थं सिद्धिरस्तु ॥ इति श्रीकल्पद्रुमे सारसंग्रहं जैरामगिरि विरचितं सप्तम
समुद्देशः ॥ संवत् १७४६ वर्षे माघवदि ५ रविवासरे ॥ शुभं भवतु ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
ii, 16^a. This is the only entry by Aufrecht.

कल्पसंग्रहः
(अश्वगंधामुसली-
विजयाकल्प)

A collection of Kalpas
(of Aśvagandhā, Musalī
and Vijayā)

No. 40

451.
1895-98.

Size.— 7 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{4}{5}$ in.

Extent.— 11 leaves; 16 lines to a page; 11-12 letters to a line,

7 [Vaidyaka]

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; the name कल्पसंग्रह given by me ; from the co-
lophon at the end it seems that these *kalpas* are taken from
रुद्रयामल ; book-form with two rows of double lines in black
ink on the borders ; contents as follow.—

1. अश्वगन्धाकल्प	folio 1—2 ^a
2. सुसलीकल्प	2 ^b —5 ^a
3. विजयाकल्प	5 ^a —11 ^b

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^a

श्रीगणपतये नमः ॥ अथाश्वगन्धाकल्पं व्याख्यास्यामः ॥
त्रैलोक्ये रत्नमेकं तु अश्वगन्धां च भक्षयेत् ॥
गात्रमालेपयेच्चैव सर्वकुष्ठानि हन्ति वै ॥
मेधाविसृतिमाश्र्वैव किन्नरैः सह गीयते ॥
समानकरणी ह्येषा सर्वसिद्धिकरी सदा ॥ etc.

Ends.— fol. 11^b

दिव्यचक्षुर्भवेत्तस्य चेचरी सिद्धि जायते ॥
स्वांबुना विजयभक्षात् वज्रदेहो भवेद्भुवं ॥
रजोबीजसमायुक्ता मधुना स्वांबुना पिवेत् ॥
अजरामरतां जातो वर्षे द्वादशभिर्नरः ॥

इति श्री आगमशास्त्रे रुद्रयामले उमामहेश्वरसंवादे विजयाकल्पः संपूर्णः

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
iii, 8^b (our Ms. mentioned as अश्वगन्धाकल्प).

कंकालीग्रन्थ

Kaṅkāligrantha

No. 41

1055.
1886-92.

Size.— 8 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{4}{10}$ in.

Extent.— 40 leaves ; 11 lines to a page ; 27 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; four lines in black ink on each border till foll. 4, after which there is single line ; benedictory phrase, verse numbers, topic-headings and colophons are tinged with red pigment ; paper is very old, musty and worn out. This Ms. seems to be a complete copy of the work. See also another Ms. of this work, No. 42. Fol. 1^a has got a prescription for blisters on hands and feet.

Age.— Appears to be old.

Author.— Nāṣira Shah ?

Begins.—fol. 1^b

स्वस्ति श्रीगणपतये नमः ॥

नत्वा श्रीभैरवं देवं श्रुताधीष्टायकं सदा ।

विघ्नानां शान्तये देवीं श्रीवार्णां श्रीविनायकम् ॥

शुद्धसूतस्य संस्काराः प्रोक्ता वाक्षरसा महत् ।

एकास्य शिरसारभे कुर्यान्मासैव पूर्वतः ।

श्रीकत्रे नमः ॥ उस्ताद की बंदगी करी कराही । सारे शाखकौ सार लेई कराही । etc. same as in No. 42

Ends.—fol. 40^b

जंगल टं २१ लोह चूरण टं ६ नवसादर टं ६ बंधनं त्रांहुं काढीजे । मोर-
शुथो घी टंकणषार ए तीन्यौ घालीनै पछै गालीए । पछै त्रांहुं तोला १ मासा
६ सूपे(द)जसद वा २ ऊकालीए जोडो थाई ॥ इति श्रीरसग्रंथः समाप्तः)

After this a recipe for an ointment is given in a different hand.

कंकालीग्रंथ

Kaṅkāligraṇtha

No. 42

533.

1892-95.

Size.— $9\frac{1}{2}$ in. by 4 in

Extent.—36 leaves ; 8-9 lines to a page ; 32 letters to a line.

61590

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper is very modern ; colophons, verse numbers and the benedictory phrase tinged with red pigment. The Ms. is an odd mixture of Sanskrit and Hindi. First four verses are in Sanskrit ; then follow the 18 purifications of quick-silver and other minerals in Hindi till folio 26. From fol. 27 till 32 there is रसविधान in Sanskrit. From fol. 33^a starts in Hindi अन्यरससिद्धरधातगातवेधीः विधिः . From fol. 35^a starts in Sanskrit अथ धात्वादिमारणोपयुक्तान्यप्रकारानाह and the work is broken in the middle. It is a fragment. Amongst the authors and works quoted are भास्कर, रसप्रदीप and भावप्रकाश. The work seems to have been written by some courtier at the court of Nasir Shah Khalji of Malwa ; his date has been fixed by Mr. P. K. Gode in his Note II *Date of "Kaṅkali Grantha" attributed to "Nasirshah" A. D. 1500 to 1510.* Annals of the Bhandarkar Research Institute, Vol. XII pp. 289-91.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Nāsira Shah ?

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ कंकालीग्रंथे नासीरस्याही लिख्यते ॥

नत्वा श्रीभैरवं देवसुधाभिष्टायकं सदा ।

विघ्नानां शांतये देवि वाणीश्रीविनायक ॥ १ ॥

सुद्धसूतस्य संस्कारा प्रोक्ता वाक्षरसा महत् ।

एकस्यापि रसारंभो कुर्यान्मासैकपूर्वकं ॥ २ ॥

ब्रह्मचर्यं भुविस्वाप हविष्यान्नं च भोजनं ।

रसो घृष्टे प्रकुर्वन्ति तपो नष्टि फलं नहि ॥ ३ ॥

तपो निष्ठो न सिध्यन्ति तपस्याध्या रसादयः ।

दोषा सर्वोपरि त्यक्ता सिद्धिर्भवति नान्यथा ॥ ४ ॥

उस्ताद की बंदगी करी कराई सारे साखि के ई कराई श्रीकंकाली असौ नाम ऐसे योगीश्वर रसायन काकं सेव करता है यह शास्त्र अनुभवसिद्ध है यह शास्त्र बड़े बड़े पातिसाहुं लायक हैं षलची वंश उद्योतकार के पातिसाहशिरोमणि सुलतान श्रीनासिरसाह आप अनुभवकरण के ताई और

रसराजं सुद्ध करणै के ताई पारा के अठारह संस्कार जुदे जुदे करणे की
जुगति कुरमाई है । etc.

Ends.—fol. 36^b

विद्याधराभिधं यंत्रमेतत्तज्ञैरुदाहृतं ॥

विद्याधरयंत्रं बालुकास्तु समस्तांगं गते मृदवारसान्वितादीनां पलैः संवृणु-
यात् यंत्रं भूधरनामकं भूधरयंत्रं यंत्रं डमरसंज्ञं स्यात्तत्स्थाल्योर्मुद्रिते मुखे
डमर यंत्रं

कादम्बककल्प

Kādambakalpa

No. 43

453.

1895-98.

Size.—10½ in. by 4½ in.

Extent.—3 leaves ; 15 lines to page ; 33-35 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters with पुढमात्राः;
hand-writing bad but legible ; a small work on Alchemy ;
it praises a certain *kādamba* Hill on the Śatruñjaya mount-
ains in Saurāstra (Gujarat) ; soil and stones taken from this
Hill when subjected to different chemical processes produce
gold ; there is a recatangular space left blank in the centre
of each page for tying up the Ms. with a thread passing
through its centre.

Age.—Appears to be fairly old.

Author.—Īśvara.

Begins.—fol. 1^a

अथ कादम्बककल्प लिखते यथा ।

अस्ति सौराष्ट्रदेशे श्रीशङ्खजयसिपरामकं कादम्बकनामा गिरि । पञ्चयोजन
मध्ये क्षेत्रं विवराणि संति लोकानां हितकाम्यया हरं पृच्छति पार्वती । तत्र किं
निर्धनो लोको यत्र कादम्बको गिरिः । पदे २ निधनानि योजने २ रसः ॥ १ ॥

कादंबकस्थ पूर्वेषु महासिपरं विद्यते । तस्मिन् सशिरे महागुह्यस्य
श्रुतिका ग्राह्या । गोमयपंचगव्येन भाविता गोमयवह्निना पतितं रसं ग्राह्यत्वं
तेन रसेन ताम्रं कोटिविधं हेमं भवति ॥ २ ॥

Ends.—fol. 3^b

अथ तदेव सह प्रांशेन सर्वलोहानि हेमं कुर्वति । तत्रैव नालिकेरात्तयः
पाषाणाः हठपाकेन धम्यमाना तारं हेमं श्रवन्ति ॥ ५९ ॥ इति कादंबककल्प
ईश्वरेण विरचितः समाप्तमिति ॥

Reference.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :— iii,
29^a (our Ms).

The only Ms. noted by Aufrecht.

कामरत्न

Kāmaratna

No. 44

632.
1895-1902.

Size.—9 $\frac{1}{8}$ in. by 5 in.

Extent.— 11 leaves ; 11-12 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing bad, but legible ; paper old, worm-eaten ; a fragment
beginning with fol. 13^a and extending upto 23^b ; on the
top-margin of *b*-side of folios, a different numbering, viz.,
2647 to 2657, found ; it is wrongly named as *Viśaharanam*
in the B. O. R. I. Library Catalogue ; its real name
कामरत्न established by the following colophon—fol. 20^a—
इति श्रीनाथवरिचितै कामरत्ने विषनिवारणं नामोपदेशः १४ ॥ Then the
next topic is— अथ वीर्यस्तंभनवाजीकरणादिप्रोक्तरसयोगादिसिद्धये
रसादिशोधनमारणं । The original work seems to have been very
big and विषहरणं or विषनिवारणं is perhaps the 14th chapter.
Most probably it is a fragment of बृहत् कामरत्न referred to by
Aufrecht in his Catalogus Catalogorum i, 93^b.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Śrinātha.

Begins.—fol. 13^a

श्रीगणेशाय नमः अथ विषहरणं ।
 मृगीमुस्तावसनाभयं च मन्तुविषाद्विषं ॥
 एषां तनुप्रविष्टानां कृणु लक्षणमुच्यते ॥
 वांतिमुर्छातिसारश्च भ्रांतिः शूलं च कंपनं ॥
 कासश्वासौ तीव्रदाहो लक्षयेच्च गदस्वरं ॥ etc.

Ends.—fol. 23^b

॥ वृक्षसारः ॥
 मूलं कोद्रववह्नीनां क्षारं गोमुत्रलोडितं ॥
 वस्त्रपुतं जलं ग्राह्यं गंधकं तेन भावयेत् ॥
 शतवारखरे घर्मे विधेयं सर्वमारणे ॥
 गंधकं शंख... ..

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 93^b ; ii, 18^a ; iii, 20^b.

B—Descriptive Catalogues :—I. O. 2634 ; the 14th ch. of
 India Office Ms. is named as विषनिवारण, which name agrees
 with the name of the 14th ch. of our work. Also See
 Mitra's Notices Vol. II, No. 991.

कालज्ञान

Kālaññāna

No. 45

911.
 1884-87.

Size.—6¼ in. by 4¾ in.

Extent.—18 leaves ; 17-18 lines to a page ; 32-33 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
 ing fair but not quite legible at places. Diffusion of ink
 makes it difficult to decipher some pages ; small letters,
 very closely written ; folio 11^b is blank but for—श्रीगणेशाय
 नमः । भयं पृष्ठिकाटिग्रीवाबंधमुष्टीक्षु(?) धो मुखं । कष्टे त्रामितं दैवयत्नेन प्रति-
 पादयेत् ॥ १ ॥ Some additional verses found on the margins

of folios 10, 12 and 13. The chapters (समुद्देशः) are as follows—

fol 2 ^a	I	इति श्रीकालज्ञाने शिवविरचिते कालावर्णनं प्रथम- समुद्देशः ।
3 ^a	II	इति श्री का० २
4 ^b	III	इति श्री ३ श्री
5 ^a	IV	इति श्री० ४ श्री
7 ^a	V	इति श्री का० ५ श्री
9 ^b	VI	इति श्रीकालज्ञाने० षष्ठ ६
11 ^a	VII	इति श्रीकालज्ञाने शिवविरचितायां नाडीका- परीक्षा नाम सप्तमसमुद्देश ७
15 ^a	VIII	इति कालमूत्रपरीक्षा ८ मुद्देश
16 ^a	IX	इति श्री का० मलनेत्रपरी ९ श्री
17 ^b	X	इति श्रीका० ज्वरः
19 ^b	XI	इति श्रीकालज्ञाने शिवविरचिते ज्वरोत्पन्नं नामै- कादमोद्देशः ११ श्री ।

Age.— Fairly old.

Author.— Śiva (Śambhu--See verse 2 in the beginning).

Begins.—fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः । श्रीधन्वंतराये नमः ।

अविरलमदजलनिवहं भ्रमरगणानेकसेवितकपोलं ।

अभिमतफलदातारं कामेशं गणपतिं वन्दे ॥ १ ॥

कालज्ञानं कलायुक्तं शंभुना वेदभाषितं । (v. l. यच्च on the top
of the word वेद)

प्राप्तै षड्भिश्च येनायं ज्ञायते रोगिणो मृत्तिः ॥ २ ॥ etc.

Fnds.—fol. 18^b

निबतैलन नश्ये गात्रभयं करोति च ।

तस्य क्रमति नो देहे स्थावरं जंगमं विषं ॥ १३ ॥

रुष्णवच्चर शिशुश्च शिल्कसैधवसंयुत ।

पिबते तस्य तस्यंति वातः ग्रंथि क्षणादपि ॥ १४ ॥

इति श्रीकालज्ञाने शिवविरचिते ज्वरोत्पन्नं नामैकादमो वैशः ११ श्री ॥

References.—(1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i 96^a; ii 19^a; iii 20^a.

B-Descriptive Catalogues :—Bikaner Mss. Catalogue
(Mitra) pp. 644-45.

A medical work Kārajñāna is referred to on fol. 94^a
of the Ms. of Bālacikitsā, Madras Oriental Mss. Library
Catalogue, Vol. XXIII, p. 8866. B. B. R. A. S. Cat. Vol.
I, No. 169.

I. O. 2716.

(2) Printed Edition :—With Hindi Translation, Benares,
1882.

कालज्ञान

Kārajñāna

No. 46

:1044.

1886-92.

Size.—9 in. by 4 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.—8 leaves; 9-10 lines to a page; 26-27 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters; hand-writ-
ing good and clear; edges of folios worn-out. The Ms.
is very old and paper is brittle; borders of folios ruled in
two double black lines. Incomplete.

Age.—Sam. 1711, Caitra-vadi 7, Somavāra.

Author.—Śambhu.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कालज्ञानं कलायुक्तं शंभुना यच्च भाषितं ।

येन बाणमासिकं पूर्वं ज्ञायते सृष्ट्युरोगिणां ॥ १ ॥

कालः गृजति भूतानि कालः संहरते प्रजा ।

कालः स्वप्नेषु जागर्ति कालो हि दुरितक्रमः ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 8^b

अन्यरोगेषु दातव्यं रसस्त्रिपुरभैरवः ।

गौद्या अग्रे समाख्यातो हरेण पुन्यहेतवे ॥ १३ ॥

श्लोकार्द्धेन प्रविक्षामि यत्कृतं ग्रन्थकोटिभिः ।

परोपकारः पुन्याय पापाय परिपीडनम् ॥ १४ ॥

इति श्रीकालज्ञानसमाप्तमिति ॥ १ ॥ शुभं भवतु ॥ संवत् १७११ वर्षे

मिती चैत्रवदि ७ बार सोम लिखतं मथेनकला । दाहिमासिवरामपवनार्थी ॥

श्रीजोगपुरमध्ये ॥

References.— See No. 45.

कालज्ञान

Kāla-jñāna

No. 47

I043.

1886-92.

Size.— 11½ in. by 5 in.

Extent.— 21 leaves ; 9 lines to a page ; 35-36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good and clear ; letters bold ; verses numbered and marks of punctuation in red ink ; borders of folios ruled in two double red lines.

folio No. No. Ch.

Colophon

3^b 1 इति श्रीकालज्ञाने कालविचारो नाम प्रथमसमुद्देशः ।

4^a 2 „ जीव्यतलक्षणं नाम द्वितीयो समुद्देशः

7^a — इति श्रीकालज्ञाने नक्षत्रविंशतिघटिकाप्रमाणं त्रय-
विचारविलोच्यं नाम

9^a 3 इति श्रीकालज्ञानवैद्यके कालविचारस्तृतीयोऽध्यायः

10^b 4 इति श्रीकालज्ञाने नाडीपरीक्षा चतुर्थसमुद्देशः

13^a 5 इति श्रीकालज्ञाने रोगलक्षणाचिकित्सा नाम पंचमो
समुद्देशः ।

Incomplete.

Age.— Sam. 1842; Phālguna—śukla 3, Bhārgava (Friday) vāsara.

Author.—Mahādeva (Śambhu in the 2nd verse on folio 1^b).

Begins.—fol. 1^b

श्रीराधागोपीनाथौ विजयतां ॥

अविरलमदजलनिवहं भ्रमरकुलानेकसेव्यतं कपोलं ।

अभिमतफलदातारं कामेशं गणपतिं वन्दे ॥ १ ॥

कालज्ञानं कलायुक्तं संसृणाचार्यभाषितं ।

मासैश्च षड्भिरग्रेण ज्ञायते मृत्युरोगिणाम् ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 21^b

सृनिवदारुदशमूलमहौषधांशु-

तिक्तैर्द्रवीजधनिकोभकणाकाषायः ।

तंत्राप्रलापकसनाकाचिदाहमोह-

श्वासाविद्युक्तमाखिलं ज्वरमासु हन्यात् ।

श्लोकाद्धै च प्रवक्षामिः यदुक्तं ग्रन्थकोटिभिः ।

परोपगारपुन्याय पापाय परिपीडनं ॥

इति श्रीमहादेवस्य तत्त्वकालज्ञानबोधसंपूर्णं ॥ संवत् १८४२ ॥ के
मासोत्तममासे शुभे फाल्गुनमासे शुक्लपक्षे तिथौ तृतीयायां भार्गववासरे
अमृतघटिकान्वितायां प्रथमजामे इदं ग्रन्थं समाप्तः ॥ शुभमस्तु ॥ मंगलस्तु ॥
लिपितं जयनगरमध्ये श्रीगोपीनाथदेवमंदिरसन्निधौ नीमचरणदासेन स्वयं
पठणार्थम् ॥ श्री ॥

The following verse follows in a different hand-
writing—

तालीविधिर्यत्र हरिसृंदंगी वीनापदुर्वाक् शिवनृत्यकारी ॥

गीते पदुर्नारदतुंगरौ च तत्तांडवं वः कुशलं करोतु ॥ १ ॥

References.— See No. 45.

कालज्ञान

Kāla-jñāna

No. 48

454.

1895-98.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 29 leaves ; 6 lines to a page ; 27-28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good and clear ; letters bold ; verses and marks of punctuation in red ink ; borders of folios ruled in two double red lines ; contains 7 chapters ; has got marginal notes on fol. 2^b. The chapters (समुद्देशs) are—

I	कालज्ञानविचार	(fol. 4 ^b)
II	जीवतिलक्षण	(„ 6 ^a)
III	मृत्युलक्षण	(„ 7 ^b)
IV	नाडिलक्षण	(„ 12 ^b)
V	ज्वरलक्षण	(„ 16 ^a)
VI	ज्वरोत्पन्नाविवरण	(„ 17 ^b)
VII	ज्वरचिकित्सा	(„ 29 ^b) it is erroneously called अष्टम.

Age.— Appears to be fairly old.

Author.— Śambhu.

Begins.—fol. 1^b

ओं नमः सिद्धेभ्यः ॥

कालज्ञानं कलायुक्तं शंभुना यच्च भाषितं ।

येन वण्मासितं पूर्वं ज्ञायते मृत्युरोगिणां ॥ १ ॥

कालः सृजति भूतानि कालः संहरेते प्रजाः ।

कालः स्वप्नोपि जागर्तिः कालो हि दुरितक्रमः ॥ २ ॥

Ends.—fol. 29^a and 29^b

ज्वरो दाहो ब्रमो मोहो अतीसारो वमितृषा ।

अनिद्रा च मुखं रक्तं तालु जिह्वा च शुष्यते ॥ ५ ॥

ग्रीवामध्ये च दृश्यंते स्फोटका सरसवोपमाः ।

टटानि जस्य चिह्नानि मुंघोरकस्य लक्षणं ॥

इति मुंघोलक्षणं ॥ इति श्रीकालज्ञानवैद्यकग्रंथे ज्वरचिकित्सासमुद्देशे

अष्टमः ॥

References.—See No. 45.

कालज्ञान

Kārajñāna

No. 49

588.

1899-1915.

Size.— 10 $\frac{2}{5}$ in. by 5 in.

Extent.— 23 leaves ; 11 lines to a page , 28-30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible, but very incorrect ; verses are numbered ; marks of punctuation in red ink ; borders of folios are ruled in 3 and 2 lined double rows. There are marginal notes on folio 18^a and explanatory notes in the body of the text on folio 19^a. Incomplete and extends upto verse No. 86c of the VII ch. of Ms. No. 48.

Age.— Fairly old.

Author.— Śambhunātha (But the text is identical with the other Mss. of Kārajñāna of Śambhu).

Begins.—fol. 1^b

श्रीमन् महागणार्धिपते नमः । अथ कालज्ञान लिख्यते ॥
 अविरलमदजलनिभं अमरकुलानैकशेवितं कपोलं ।
 अभिमतफलदातारं कमेसिं गणपतिं वंदे ॥ १ ॥
 कालज्ञानकलायुक्तं संशुनाथेन भाषितं ।
 मासैः षड्भिरप्येवं ज्ञायते मृत्युरोगिनां ॥ २ ॥ etc.

Ends. fol. 23^b

भूनिबमंजरियुता महोषधी च
 हरीतकिगजकणा खदिरस्य सारं ।
 वासासारसेन गुटिका वदनै धृता चः

There is no colophon and the Ms. abruptly ends here.

References.— See No. 45.

कालज्ञान

Kalajñāna

No. 50

619.
1895-1902.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 17 leaves ; 7 lines to a page ; 29-30 letters to a line.

Description.— Old country paper ; Devanāgarī characters hand-writing fair but slightly illegible on account of Tippanī in old Gujarātī which runs on the head of each line. The material is very old and the pages are worm-eaten. The text almost agrees with that of Ms. No. 49. up to the 5th chapter. After this follow the following topics—

नाडीपरीक्षा, मूत्रपरीक्षा, दोषपरीक्षा, मूत्रविडपरीक्षा. Borders of folios have two red lines on both the sides.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Śambhu.

Begins.—tol. 1^b

श्रीधनंतराय नमः ॥

कालज्ञानं कलायुक्तं शंभुना तत्प्रभाषितं ।

देहिना ज्ञायते मृत्युं षड्भिर्मासैर्यथाग्रतः ॥ १ ॥

कालः सृजति भूतानि कालं संहर्ते प्रजाः ।

कालः सुतेषु जागर्ति कालो हि दुरीतिक्रमः ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 17^b

कुंभधर्शीर्षायुधदृष्टदेहिनां

समानि रूपं समनाय रूपं

यदी मूत्रपातको विभंति तैल

प्लु बिदूप्रमाणं सुभवस्तु रूपं ।

भवेत्तदा जोररापरम्पता च

मृत्यु न स्वस्थि नरस्य रोगिणां ॥ ७ ॥

Colophon at the end—इति मूत्रविडपरीक्षासंपूर्णं ॥

References.— See No. 45.

कूटमुद्रः ,

Kūtamudgara

सटीकः

with comm.

No. 51

 913.
 1884-87.
Size.— 9 $\frac{9}{10}$ in. by 4 $\frac{9}{10}$ in.

Extent.— 8 leaves ; 11-15 lines to a page ; 28-38 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good ; paper is thin and slightly worn out. The text and the commentary are by the same author. It is a small treatise of 22 verses which would be unintelligible without a commentary.

Age.— Sam. 1876.

Author.— Mādhava.

Begins.—(text) fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कफबातौ वातकफौ वातः पित्तं च वृद्धिसमौ

त्रिभिरायैस्त्रिभिरन्यैस्त्रिभिराद्यापरैस्तदन्यैश्च ॥ १ ॥

,, —(comm.)

श्रीगणेशाय नमः श्रीशुरुवे नमः मधुराम्ललवणकटुतिक्तकषायाः षड्रसाः

तत्र त्रिभिरायैर्मधुराम्ललवणैः कफबातौ यथाक्रमं वृद्धिशमौ ॥ etc.

Ends.—(text) fol. 8^b

क्षीरमिव वारिमिश्रं विभज्य हंसेस्तु पीयते यद्वत्

हित्वा दोषमशेषं शुणमिह शुणिनो ग्रहिष्यन्ति ॥ २१ ॥

मिषजा माधवेनेदं किंज्ञानेनाल्पदर्शिना ।

यत्किंचिदुक्तमज्ञानात्तत् क्षमध्वं मनीषिणः ॥ २२ ॥

इति कूटं माधवोक्तः संपूर्णः ॥

,, (comm.)

इति माधवविरचितं कूटमुद्रग्रन्थं संपूर्णः १ संवत् १८७६ शा. १७४१

का. मिति फाल्गुनकृष्ण ९ भौमवासरे लिखितं रामनारायणेन पठनार्थः

शुभं भूयात्

References.—(1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 113^b ; ii, 23^a and 194^b ; 25^b.

(2) Printed Editions :—(1) With a new commentary by
Krishna Śāstri Bhāṭavadekar, Bombay, 1884.

(2) Translated and edited by D. J. Rubern Jayatunga.
Revised by the Revd. M. Nanissara. Sanskrit and Sinhalese.
Colombo, 1889.

कूटसुद्धरः ,

Kūtamudgara

सटीकः

with comm.

No. 52

924.
1891-95.

Size.— 12 in. by 5 $\frac{3}{4}$ in.

Extent.— 6 leaves ; 11-12 lines to a page ; 50 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; paper is thick, old, musty and worn out ; edges
are in a decaying condition ; on borders 4 lines on each
side in black ink. Text is given in the centre of the page
with commentary above and below it.

Age.— Sam. 1818.

Author.— Mādhava.

Begins.—(text) fol. 1^b

उोश्च ॥ कफवातौ वातकफौ यातः पित्तं च वृद्धिशमौ । etc.

„ —(comm.)

श्रीगणेशाय नमः ॥ कफवाताविति । मधुराश्ललवणकटुतिक्तकषायाद्याः

षड्रसाः ।

etc. same as is No. 51.

Ends.—(text) fol. 6^a

यत्किञ्चिदुक्तमज्ञानात्तत् क्षमध्वं मनीषिणः ॥ २० ॥ इति माधवविर-
चितः कूटसुद्धरः संपूर्णः । श्रीः । शुभमस्तु लेखकपाठकयोः । रामः ।

Ends.—(comm.)

एतेन विनयत्वमुक्तं । अन्यत्समानं ॥ २० ॥ इति कूटमुद्गरटिप्पणिका
समाप्ता ॥ संवत् १८१८ पौषशुद्धि १४ शनौ लिखितं विशधरेण

References.— See No. 51.

कूटमुद्गरः

Kūṭamudgara

सटीकः

with comm.

No. 53

912.

1884-87.

Size.— 9⁷/₁₀ in. by 4¹/₁₀ in.

Extent.— 6 leaves; 13 lines to a page; 38 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writ-
ing fairly legible; borders are decorated with two rows of
lines in black ink on each side, one row consisting of two
lines and the other of one; benedictory phrase, verse
numbers and the word टीका (preceding the commentary
of each verse) and the last colophon tinged with red pig-
ment. The author of the text and commentary is the
same; paper is old and musty.

Age.— Appears to be old.

Author.— Mādhava.

Begins.—fol. 1^a

श्रीचिदधनानंताथो जयति ॥

कफवातौ वातकफौ वातः पित्तं च वृद्धिशमौ । etc.

same as is No. 51

Ends.—fol. 6^a

भिषजा माधवेनेदं किंजानेनाल्पदशिना ।

यत्किंचिदुक्तमजान तत्क्षयमध्वं मनीषणः ॥

किंजानेनानियं जातेन अ(fol. 6^b)ल्पदशिना अल्पाध्ययनेन एतेनात्मनः

सविनयत्वमुक्तं ॥ इति माधवविरचितः कूटमुद्गरः ॥ १ ॥

References.— See No. 51.

कूटमुद्रः सटीकः

Kūṭamudgara with comm.

No. 54

213.

A. 1883-84.

Size.— $6\frac{1}{10}$ in. by $3\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 28 leaves ; 6 lines to a page ; 16 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper is of a very thin variety ; copy is almost correct ; no specific marks to distinguish the text from the commentary, both of which are by one and the same author.

Age.— Appears to be old.

Author.— Mādhava.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कफवातौ वातकफौ वातः पित्तं च वृद्धिशमौ । etc.

same as in No. 51

Ends.—fol. 28^a

मिषजा माधवेनेदं किज्ञानेनाल्पदर्शिना ।

यत्किञ्चिदुक्तं मज्ञानात्तक्षमध्व मनीषिणः ॥ १८ ॥

किज्ञानेन निचज्ञानेन अल्पदर्शिना अल्पाध्ययनेन । एतेनात्मनः सवि-
नय त्वमुक्तं ॥ इति श्रीमाधवेविरचितः कूटमुद्रः समाप्तश्च शुभमस्तु

References.— See No. 51.

कूटमुद्रः

Kūtamudgara

सटीकः

with comm.

No. 55

885.
1887-91.Size.— 10 in. by 4 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 2 leaves ; 18 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper is old and musty ; three lines in red ink on each border ; signs of punctuation, verse numbers and the last colophon in red ink ; text in the centre and the commentary above and below it. Verses 7, 8, 14, 17 and 18 of Ms. No. 51 are missing here. The commentary is also summarised. There is no commentary on the last two verses.

Age.— Appears to be old.

Author.— Mādhava.

Begins.—(text) fol. 1^a

कफवातौ वातकफौ वातः पित्तं च वृद्धिसमौ ।

,, —(comm.)

प्रथमं षड्भूतानां । स्वाद्वल्लवणकटुतिक्तकषायकाः कफवातावायैस्त्रिभिः
स्वाद्वल्लवणैः वृद्धिसमौ वातः कफो वृद्धिं वाति वातः शमं वाति etc.

same as in No. 51

Ends.—fol. 2^b

भिषजा माधवेनेदं किञ्ज्ञानेनाल्पदर्शिना ।

यत्किञ्चिदुक्तमज्ञानात्तत् क्षमध्वं मनीषिणः ॥ १७ ॥

इति माधवविरचितं कूटमुद्रसंपूर्णम् ॥ श्रीरस्तु ॥

References.— See No. 51.

कूटमुद्रः

Kūtamudgara

सटीकः

with comm.

No. 56

886.
1887-91.Size.— $8\frac{9}{10}$ in. by $4\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 13 leaves ; 9 lines to a page ; 25-26 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; borders decorated with rows of double and single lines in red ink ; benedictory phrase, punctuation marks, the word टीका preceding the commentary of each verse and the colophon are in red ink. Text and commentary by the same author. Text not very correct. Text of the last verse not given.

Age.— Sam. 1804.

Author.— Mādhava.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कफवातौ वातकफौ यातः पित्तं च वृद्धिशमौ ।

etc. same as in No. 51.

Ends.— fol. 13^a

: किंज्ञानेन निद्यज्ञानेन अल्पदक्षिणा अल्पध्यायतेन यतेनात्मनः सविनयत्व-
मुक्तं ॥ २२ ॥ इति माधवविरचितकूटमुद्रो ग्रंथः ॥ संवत् १८०४ का वर्षे
माघकृष्ण द्वितीया लीपते वोझा पुस्यालीरामः पठनार्थं व्यासजी श्री-
दोलतरामजी शुभं भवतु

Reference.— See No. 51.

गन्धककल्प
and
पारदकल्प
from रुद्रयामल

Gandhakakalpa
and
Pāradakalpa
from Rudrayāmala

No. 57

198.
1992-7.

Size.— 12 $\frac{7}{10}$ in. by 6 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 190 leaves ; 12 lines to a page ; 35-37 letters to a page.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; paper is worn out and in a decaying condition ; there are two different numberings of pages, one at the right-hand corner of the *b* side of a page and the other is in the centre of the right-hand border. The former has repeated numbers 81, 115 and 163 and hence the final page number is 187. The latter has forgotten No. 169, and hence the final page number is 191. On folios 133-145 (corner number) bad ink is used which has blackened the whole surface of the page. The work consists of two parts (गन्धककल्प and पारदकल्प) of the 28th chapter of रुद्रयामल. Colophon on fol. 50^b reads— इति श्रीरुद्रयामले पार्वतीप्रणवे अष्टाविंशतिमे पटले गन्धककल्पे गन्धकफलसमाप्तः । The beginning of fol. 51^a is— श्रीगणेशाय नमः । यस्यानन्दभवेन मंगलकरं ना संभाषितेन स्फुरन् धाम्नो तेन रसायनेन करुणाविश्लासुधासिन्धुना । भक्तानां प्रभवप्रसहतिजरा-रोगादिरागात् क्षणात् शान्तिर्याति जगत्प्रधानमिषजे तस्मै नमो पारदे ॥ १ ॥

Age.— Appears to be old.

Author.— (from रुद्रयामल).

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमहालक्ष्मै नमः ॥ अथ रुद्रयामले गन्धककल्प
आदिपत्र ॥ २३ ॥ अध्याय ॥ ८ ॥ कमि अरु मध्य का पत्र ॥ १४ ॥ कमि सो
मिषणा दा बुधैः (corrected on the top margin क्रमतः कथिता
युक्तिः) सेवनीया सदा बुधैः ॥ १७ ॥ पद्या (corrected as श्वा on the
top) त मासमेकं स्य (cancelled) फलं (तेन supplied on the top)
सार्द्धं समंततः पद्या (corrected on the top श्वात्) क्रमे (corrected
as मोत्) क्रमेणैव क्षीयते धातुरुत्तमैः ॥ १८ ॥ etc.

Ends.— fol. 187^b (corner numbering)

प्रसन्ना जायते सत्य षोडशी षोडशाक्षरी ।

पठने पारदं बंधं नान्यथा वचनं ममः ॥ २३ ॥

तस्मात्ते यत्नपूर्वेण मंत्रज्ञेन सदैव ही ।

पठनीयं परं बंधं गीत्यं मेव न संशयः ॥ २४ ॥

द्रष्टिर्मार्गतं ते च पुस्तकं नित्यनित्यज्ञः ।

दशवर्णाद्रसेत्युन्यं लभते नात्र संशयः ॥ २५ ॥

इति श्रीरुद्रयामले पार्वतीप्रश्ने पारदकल्पे अष्टाविंशतिपटले रसकल्प-

समाप्त मिति

References.— This work is not referred to by Aufrecht in his Catalogus Catalogorum.

B-Descriptive Catalogues :— One गन्धककल्प is mentioned in the Madras Oriental Mss. Catalogue Vol. 23, No. 1337 ; and the beginning or end of it does not tally with our Ms. which is a fragment.

Printed Editions :— Edited and published by Vaidya Jādvaji Tricumji Ācharya, 2 Vols. Bombay 1911, 15. (Āyurvediya granthamālā, No. iii).

गदनिग्रह

Gadanigraha

No. 58

589.

1899-1915.

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 357 leaves ; 11 lines to a page ; 32-33 letters to a line.

Description— Country paper ; Devanāgarī characters with पुष्टमात्रा ; hand-writing good ; it is a complete Ms. of the work. Paper is old, musty and very much worm-eaten. The work is divided into 2 parts. First part consists of six topics of (1) घृत, (2) तैल, (3) चूर्ण, (4) छटिका, (5) and (6) अवलेह. The second part contains nine topics—(1) काय, (2) शल्य, (3) शालाक्य, (4) क्षततन्त्र, (5) बालरोग, (6) विष, (7) रसायन, (8) बाजीकरण and (9) पंचकर्मविधि. Our Ms. seems to have been utilised for his edition by Jādvaji Triicumji.

Age.— Sam. 1666 ; Caitra-kṛṣṇa 2, Bhṛgudina.

Author.— Sodhala.

Begins.—fol. 1^b

उँ नमो धन्वंतरये ।
करकिशलयसंगी यस्य पीयूषकुंभः
परममरवधूनां भूयसे मंगलाय ।
स खलु निखिलदुग्धाम्भोधिरत्नेषु रत्नं
हरतु दुरितराशीनास्तु धन्वंतरिर्व्वः ॥ १ ॥

तथा च

त्रिभुवनजनरोगग्राससंग्रासज—(eaten up by worm)
ऽमृतभृतधृतकुंभोद्गीर्णहस्तायुधश्रीः ।
अमरमथितदुग्धाम्भोधिलब्धोदयोऽसौ
विदलतु दुरितोद्यानाघवैद्या धियो वः ॥ २ ॥
नानासुानिकृतैः श्लोकैः सोढलेनाल्पमेधसा ।
विबुधप्रतिबोधाय ग्रथ्यते गदनिग्रहः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 357^b

न दूषयति यद्वोषाच्च समानोदीरयत्यपि ।
समीकरोति च क्रुद्धांस्तत्संशमनमुच्यते ॥ १८ ॥
इति श्रीवैद्यसोढलग्रथिते गदनिग्रहे पंचकर्माधिकारः समाप्तः । ग्रंथाग्रं
२० ॥ समाप्तोयं गदनिग्रहः ॥ एवं ग्रंथाग्रं ४३१ ॥
यावता शेषनागेन ध्रियते शिरसा रसा ।
पठ्यमानं बुधेस्ताव जीया पुस्तकमुत्तमं ॥
एवं सर्वसंक्षया ग्रंथाग्रं १३४०८ ॥ शुभं भवतु ॥ कल्याणमस्तु । सवत्
१६६६ वर्षे चैत्रमासे कृष्णपक्षे द्वितीयायां पुण्यतिथौ भृगुदिने लिखि-
तोयं ग्रंथः ॥

यादृशं पुस्तके दृष्टं स्तादृशं लिखितं मया ।

यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥

लेखकपाठकयोः शु.

References.— (1) Mss.— A—Autrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 145^a ; iii, 31 (Ms. No. 59 of our library).

B—Descriptive Catalogues :—

Mitra's Catalogue of Bik. Mss. No. 1394. B. B. R. A. S.

Cat. Ms. No. 211.

(2) Printed Editions :—

Edited in 2 parts by Vaidya Jādavaji Triakumji,
Bombay, 1911, 1915.

गदनिग्रह

Gadanigraha

No. 59

888.
1887-91.Size.— 11 in. by 5 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 241 leaves ; 12 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad and not uniform ; paper is very old, musty and worm-eaten ; all the corners and sides are giving away ; it starts with folio 1^b and the last folio is numbered as 302 ; folios 44-100, 132, 133 and 224 are missing ; it is a fragment which stops with the 4 lines in the beginning of क्षुद्ररोगचिकित्सा under शल्याधिकार, in the 2nd part of the work. This Ms. also is perhaps used by Vaidya Jādavaji Tricumji for his edition.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Soḍhala.

Begina.—fol. 1^b

ॐ नमः श्रीधन्वंतराय ॥

करकिशलयसंगी यस्य पीयूषकुंभः

परममरवधूनां भूयसे मंगलाय ।

स खलु निखिलदुग्धांभोधिरत्नेषु रत्नं

हरतु दुरितराशीनां धन्वंतरिर्व्वः ॥ १ ॥

etc. same as in No. 58

Ends.— fol. 302^b

अथातः क्षुद्ररोगचिकित्सितं व्याख्यास्यामः ॥ तत्राजगल्लिकामामां जलौ-
काभिरुपाचरेत् । श्रुतिसौसाष्टिकाक्षारकलकैश्च लेपयेन्मृदु ॥ श्लेष्मविद्राविकल्पेन
जयेच्चानुशयीं भिषक् । विवृतामिन्द्रवृद्धां च गर्हर्भां जालगर्हर्भां ॥ इरिवेल्लिकां
गंधनामां जयेत्पित्तविस्पर्षवत् । मधुरौषधासिद्धेन सर्पिषा नाशयेद्वर्णं ॥ रक्तावसे-
कैर्बहुभिः स्वेदनैरपतर्पणैः । जयेद्विदारिकालेपैः शिशुदेवद्रुमोद्भिदैः ॥ पनसिकां
कच्छापिकां

गुणसंग्रह

Guṇasaṅgraha

No. 60

349.
1880-81.Size.— 10 in. by 3 $\frac{9}{10}$ in.

Extent.— 95 leaves ; 7 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रा ; hand-writing good ; borders are decorated with double lines in black ink ; marks of punctuation, topic-headings and the colophons are tinged with red pigment. The work deals with the qualities of herbs and other eatables. The author belongs to Rāyakabāla family and was the pupil of Asodha. Paper old, musty, worn out and worm-eaten.

Age.— Sam. 1469 = 1413 A. D.

Author.—Soḍhala.

Begins.— fol. 1^b

ओं नमः श्रीधन्वंतरये ।
 तमः समुद्रसंमग्नलोकाकर्षणकर्मठं ।
 करणां निकरं दध्यात्तारणात्तरणिः स्वयं ॥
 मंदानामगदंकारः स एव सकलौऽशुमान् ।
 सुधाधामौषधीशोऽपि क्षीणोऽयं श्रयते क्षणे ॥
 तं नमस्यं नमस्कृत्य देवदेवैर्ममस्कृतं ।
 सोढलोऽसोढशिष्यौघक्लेशोऽक्लिष्टममुं क्रमात् ।
 द्रव्यावलीविहीनेषु हीनवर्गक्रमेषु च ।
 अनादिनामनिर्वाणग्रंथेष्वर्थकदार्थितं ॥
 शिष्यसंगं समालोक्य हृदि जातदयोदयः ।
 अग्निवेशादिकान् ग्रंथान् विचार्य विदितान् मुहुः ॥
 छिन्नं छिन्नादिकैर्वर्गैर्दृष्ट्वं द्रव्यादिनामभिः ।
 नानातंत्रविसंवादिसंदेहाविनिवर्तकं ॥
 बाललीलावगम्यार्थं नातिसंक्षिप्तवितरं ।
 रसवीर्यविपाकाद्यैर्युजाति गुणसंग्रहम् ॥ etc.

Ends.— fol. 94^b

योद्वाशेषगुणसंग्रहवेत्ता वैद्यनृदवरतामधिरूढः ।

सर्ववस्तुषु हिताहितदर्शी सौऽगिनां भवतु मंगलहेतुः ।

आयुर्वेदसुधारहस्यरसिकीसाहित्यसौहित्यधी-
ज्योतिःशास्त्रविचारसारचतुरो यो लक्षणे दक्षणः ।
श्रीमान् रायकचालवंशतिलकः स्फारोपकारोद्यतो
जीयान्नित्यमसावसोदललितः प्रज्ञोज्ज्वलः सोदलः ॥

इति भिषग्वरश्रीसोदलकृते गुण (fol. 95^a) संग्रहे मिश्रिकाध्यायः
समाप्तः ॥ श्रीः ॥ स्वस्ति संवत् १४६९ वर्षे प्रथम आषाढमासे शुक्लपक्षे षष्ठ्यां
तिथौ रविदिने अयेह वीरमग्रामे महाराय श्रीकान्हडदे विजयराज्ये साधुर-
ज्ञातीय राकलसीधसुत वजाकस्य अध्यनाय श्रीगौडज्ञातीय महंदांफाकेन
निघंटस्य पुस्तकं लिखितं ॥ श्रीः ॥ मंगलमस्तु ॥ शुभं भवतु । लेखकपाठकयोः
॥ श्रीः ॥

References.— (1) Mss—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 155^a ; the only entry by Aufrecht and perhaps refers to
our Ms. Another Ms. of गुणसंग्रह, No. 61 exists in this
library.

गुणसंग्रह
(निघण्टु)

Guṇasaṅgraha
(Nighaṇṭu)

No. 61

927.
1884-87.

Size.—10 $\frac{7}{10}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.—79 leaves ; 12 lines to a page ; 34 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing legible ; benedictory phrase, topic-headings, topic end-
ings and colophons tinged with red pigment ; paper is old,
worn out and musty. On the left-hand top-margin, each
page bears निघण्टुः सोदलकृत. The work is really गुणसंग्रह,
another copy of which (No. 60) exists in this library.
Our Ms. has the introductory portion (foll. 1^b to 3^a)
which is missing in the other Ms; after this both are identi-
cal. Our Ms. again stops 3 $\frac{3}{4}$ verses before the other Ms.
which ends at the proper place. At the end our Ms. adds
कोहलपाक and a वाजीकरण medicine. Fol. 53 is missing.

Age.— Sam. 1782.

Author.— Sodhala.

Begins.— folio 1^b

श्रीमहागणाधिपतये नमः ॥

जयति जगदेकदीपस्तमोनदीपांतरालपतितस्य

कलयति कर्षणकर्मणि करनिकरं विश्वविश्वस्य ॥ १ ॥

भेषजोनाम कुशलो वैद्या नो वेत्ति वैद्यकं शास्त्रं

तस्मात्सारतरौषधनाम्नां संग्रहमिमं वच्मि ॥ २ ॥

सप्तम्यंतं च नामादौ प्रथमांतान्यतः परं

प्रत्येकं भेषजं ष्वत्र क्रमोद्यं नामसंग्रह ॥ ३ ॥

नामानि भेषजैकस्य संगतानि च बहूनि च ॥

एकमेव तथा नाम बहुभेषजसंगतं ॥ ४ ॥ etc.

Ends.— fol. 79^a

भेषजाद्यतभोग्यं वस्तुषु यत्प्रमादवशितोपि विस्मृतां स्वादतस्त (fol.

79^b) दिह भृतिकैः शुणैः शिष्यागदितया बुधैः ॥ १ ॥

बच्छगोत्रान्वयः स्वच्छवैद्यानंदनचंदन

शिष्यसंघदयालुः श्रीरायकबालवंशज ॥ २ ॥

सोढालाख्यो भिषग्भानुपादपंकजपदपदः

चिकित्सामं चकारेमं समग्रं गुणसंग्रहं ॥ ३ ॥

विकारोपेक्षयया पंच सप्त वा दश वा भिषक् ॥

तुल्यविकारहंत्रीणि भेषजानि बहून्पि ॥ ४ ॥

समाहृत्य पचेत्तैलं-

Colophon and date इति श्रीसोढलकृतनिघंटुः संपूर्णः संवत् १७८२
वर्षे शाके १६४६ प्रवर्त्तमाने महामांगल्यकप्रदमासोत्तममासे माघमासे शुक्ल-
पक्षे तिथौ १ रविवासरे लिपतं व्यास बकसराम भागचंद्र पठनार्थं सुभ-
मस्तु ॥ कल्याणमस्तु ॥ मंगलं ददातु ॥

References.— See No. 60.

चक्रदत्तसंग्रहः
निश्चलकरविरचित-
प्रभासहितः

Cakradattasamgraha
with
Nīścalakara's comm. Prabhā

No. 62

620.
1895-1902.

Size.— 10 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 637 leaves; 12 lines to a page; 48 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; several hand-writings, but all good; there are double rows of lines in red ink on borders—one row of three lines and the other of one line. The text is given in the centre of the page and the comm. above and below it. *Pratikas* and topic headings tinged with red pigment. Paper is very thin and strong. Some pages are yellow-coloured and thicker than the rest. The name of the commentator is Nīścalakara. Some folios are worm-eaten.

Age.— Sam. 1814.

Author.— Cakradatta.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

(comm.)— पंचभूतप्रपंचेन पंचगोचरचारिणे ।

पंचात्मपंचवक्त्राय निःप्रपंचात्मने नमः ॥ १ ॥

„ — (text) fol. 1^b

गुणत्रयविभेदेन शक्तित्रयमुपेयुषे ।

त्रयीभुवे त्रिनेत्राय त्रिलोकीपतये नमः ॥ १ ॥

Ends.— fol. 637^a

गौडाधिनाथरसवत्यधिकारपात्र-

नारायणस्य मनयः सुमनोत्तरंगात् ।

भानोरथ प्रस्थितलोभ्रवली कुलीनः

श्रीचक्रदत्त इह कर्तृपदाधिकारी ॥

यः सिद्धियोगलिपिताधिकसिद्धयोगा-

नत्रैव निक्षिपति केवलमुद्धरेद्वा ।

भट्टत्रयत्रिपथवेदविदा जनेन

दत्तः पतेत्सपदि सृद्धिनि तस्य शापः ॥

इति श्रीचक्रदत्तसंग्रहः वैद्यकग्रंथः संपूर्णमगमत् । संवत् १८१४ वर्षे
मिती चैत्र शुक्ल द्वितीयायां तिथौ ॥ लिपी कृता श्री-(erased but may
be deciphered as गवालियरनगरमध्ये) शुभं श्रूयात् ॥

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 174^b.

B—Descriptive Catalogues :—Mitra's Catalogue of Bikaner
Mss, p. 634, No. 1388. I. O. Catalogue 2674-5 (only
the text).

(2) Printed Editions :—

(1) Calcutta, 1872.

(2) Calcutta, 1916.

(3) Meharchand Lachmandas, Lahore, 1928.

चक्रदत्तसंग्रहः
निश्चलकरविरचित-
प्रभासहितः

Cakradattasaṅgraha
with
Niścalakara's comm. prabhā

No. 63

889.
1887-91.

Size.—10½ in. by 4½ in

Extent.—637 leaves ; 12 lines to a page ; 50 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; two hand-
writings ; (i) foll 1-478 and 579-637, (ii) foll. 479-578 ;
first one is very neat clean and good and there is the same
fine thin quality of paper for both the portions ; second
one is very bad and paper is also of a coarser quality.
Borders are decorated with double rows of 3 lines and one
line in red ink. The first, the central and the last letters
of the text are tinged with red pigment. Topic-headings,
pratikās and colophons in the commentary are also tinged
with red pigment.

Age.-- Sam. 1784.

Author.— Cakradatta.

Begins.-- (com.) fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

पंचभूतप्रपंचेन पंचगोचरचारिणे ।

पंचात्मपंचवक्त्राय निःप्रपंचात्मने नमः ॥ १ ॥ etc.

,, — (text) fol. 1^b

गुणत्रयविभेदेन शक्तित्रयमुपेयुषे । etc.

same as in No. 62.

Ends.— fol. 636^b

गौडामिधानरसवत्यधिकारिपात्र etc.

same as in No. 62

The date and the name of the Scribe--संवत् १७८४ वर्षे
मिती मिगसिर मास शुक्लपक्षे सप्तमीतिथौ ७ गुरुवारे ॥ लिखतुः मथेन
वैष्णोदासपुस्तिका ॥ श्रीवीकानेरमहानगरमध्ये ॥ श्रीधन्वातराय नमः ॥
तैलाद्रक्षेज्जलाद्रक्षेद्रक्षेच्छिथिलबन्धनात् । परहस्तग (fol. 637^a) ताम्रक्षे-
देवदत्ति पुस्तका ॥ १ ॥ इति श्रीचक्रदत्तसंग्रहः संपूर्णसमाप्तः । ग्रंथ २९००
वैद्यकशास्त्रः ॥

Reference.— See No. 62.

चरकसंहिता

Carakasamhitā

No. 64

925.

1891-95.

Size.— 11 $\frac{1}{2}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 402 leaves ; 11 lines to a page ; 47 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; several hand-writings, all quite legible. Paper is very old, brittle, musty and worn out. It has been patched up at several places. Foll. 109, 136, and 362 are missing though there is no break in the text. Foll. 277^b and 316^b are blank.

Fol. 405, which is unnumbered, is impossible to locate. This is a complete Ms. of *Caraka-saṃhitā* except a few pages at the end of सिद्धिस्थान. It has got all the 8 स्थान (1) सूत्रस्थान foll. 1^b—94^a; (2) निदानस्थान foll. 94^a—110^b; (3) विमानस्थान foll. 110^b—146^b; (4) शारीरस्थान foll. 146^b—180^a; (5) इन्द्रियस्थान foll. 180^a—210^a; (6) चिकित्सास्थान foll. 210^a—364^a; (7) कल्पस्थान foll. 364^a—377^a and (8) सिद्धिस्थान foll. 377^a—404^b. Colophons are tinged with red pigment.

Age.—Appears to be very old.

Author.—Caraka.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः श्रीधन्वंतरये नमः अथातो दीर्घजीवतीयमध्यायं
व्याख्यास्यामः ॥ इति ह स्माह भगवानात्रेयः । etc.

Ends.—fol. 404^b

अत ऊर्ध्वं दृष्यतमान्तेहान्वक्ष्यामः । शतावरीगुहूचीक्षुविदार्यामलक-
ब्राक्षाखर्जूरानां यंत्रपीडितानां रसप्रस्थमेकैकं तद्वत् घृततैलाभ्यंगगोमहिष्यजाः
क्षीराणां च द्वौ द्वौ दद्यात् जीवकर्षभकमेदामहामेदात्वक्ष्क्षीरीगंगाटकमधू-
लिकामधुकोच्चलापिप्पलीपुष्करबीजनीलोत्पलकंदपुष्पपुंडरीकेसरकल्कान्
दृषतश्च

References.—(1)—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—i, 184^a; ii, 37^a and 199^b; iii, 39^b.

B—Descriptive Catalogues :—I. O. Catalogue Nos. 2637—2643.

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss., p. 635, No. 1390.

B. B. R. A. S. Catalogue, No. 172.

Madras Oriental Mss. Library Cat. No. 13090.

(2) Printed Editions—(1) Nirṇayasāgara Press, Edited by Vaidya Jāḍavji Tricumji, Bombay, 1935. (Second Edn.).

(2) Edited by Narendranātha Śāstrī, Punjab Sanskrit Book Depot, Lahore, 1929.

चरकसंहिता Carakasamhitā

No. 65

555.

1875-76.

Size.— 10 in. by 6½ in.

Extent.— 488 leaves ; 17 lines to a page ; 25 letters to a line.

Description.— Country paper ; Śāradā characters ; hand-writing good ; colophons written in red ink ; it is in book form and leather bound. The Ms. may be divided into 3 parts according to pagination. First part extends from fol. 1^b to 232. It contains I श्लोकस्थान foll. 1—112^a ; II निदानस्थान foll. 112^a—133^a ; III विमानस्थान foll. 133^a—177^a ; IV शारीरस्थान foll. 177^a—217^a ; and V इन्द्रियस्थान foll. 217^a—232^b. After this is संवत् ३३ पौष शुति त्रयोदश्यां शुरौ लिखितं मया राजान लसकेन राजाननोन्दकपत्रेण । शुभमस्तु सर्वजगतां । Second part extends from fol. 1^b to fol. 207^b and contains VI चिकित्सास्थान ; on fol. 1^a तक्र qualities are described in a different hand ; चिकित्सास्थान is incomplete. Then follows the third part consisting of 49 folios but without any numbering of pages ; it has got VII कल्पस्थान foll. 1—15^a and VIII सिद्धिस्थान foll. 15^b—49^b. Paper is old and musty ; it is repaired at places.

Age.— (Saptarṣi) Sam. 63 = 1688 A. D.

Author.— Caraka.

Begins— fol. 1^b

ओं स्वस्ति ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ अथातो दीर्घजीवितमध्यायं
व्याख्यास्यामः ॥ दीर्घजीवितमन्विच्छन् भरद्वाजमुपागमत् ।
इंद्रमुपग्रतपा बुध्द्वा शरण्यममरेश्वरं ॥ etc.

Ends.—fol. 49^b

इदमखिलमधीत्य सम्यगर्थान्

विदिशति योऽविमनाः प्रयोगनिव्यः ।

स मनुज....जीवित....

भवति धृतिस्थितिबुद्धिधर्मवृद्धः ॥

इति चरकतंत्रं समाप्तं । सं. ६३ फा. शुति एकादश्यां शुक्रं लिखितं
लेखकोत्तरराजानलसकः

References.— See No. 64.

चरकसंहिता

Carakrsamhitā

No. 66

368.
1882-83.

Size.— 11 in. by $4\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 49 leaves ; 8 lines to a page ; 38 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; with वृद्धमात्रा hand-writing very good ; borders are decorated with four lines in black ink on each side. Paper is old and very much worm-eaten ; right-hand border is completely destroyed in some of the pages. The Ms. deals with शारीरस्थान of चरकसंहिता and is complete.

Age.— Appears to be old.

Author.— Caraka.

Begins.— fol. 1^b

अथातः कतिधापुरुषीयं शारीरं व्याख्यास्यामः ॥ विमानस्थानमेतत्तु
यथावत्परिसमाप्यते । इति ह स्माह भगवानात्रेय कथिधापुरुषो धीमन् धातु-
भेदेन भिद्यते । पुरुषः कारणं कस्मात्प्रभवः पुरुषस्य कः । etc.

Ends.— fol. 48^bशरीरं चित्यते (fol. 49^b) सर्वं देवमातुषसंपदा ।

सर्वभावैर्यतस्तस्माच्छारीरं स्थानमुच्यते ॥

इति श्रीचरकसंहितायां शारीरस्थाने जातिस्त्रीयं नामाष्टमोऽध्यायः ।

समाप्तं चेदं शारीस्थानं चतुर्थं ॥ ग्रंथाग्रं ११९८ ॥ श्रीः ॥

Reference.— See No. 64.

चरकसंहिता

Carakasamhitā

No. 67

118.
1866-68.

Size.— $12\frac{4}{5}$ in. by $3\frac{9}{10}$ in.

Extent.— 405 leaves ; 8 lines to a page ; 60 letters to a line.

Description.— Modern paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good. It is a modern copy by Bālakṛṣṇa done in Śaka 1789=1868 A. D. It is full of lacunae and mistakes. The arrangement is also not in proper order; for example—सूत्रस्थान foll. 1-110 ; रसायनपाद begins with new numbering and is mixed up with वाजीकरण and both end on fol. 20^a where a part of निदानस्थान is introduced. Then इन्द्रियस्थान again starts with new numbering ; its first chapter is not given ; it ends on fol. 13^b where again अभयामलकीय of रसायनपाद is introduced. Then starts निदानस्थान with new numbering and is mixed up with चिकित्सास्थान. The latter ends on fol. 193^a ; कल्पस्थान ends on fol. 226^b and then comes सिद्धिस्थान. The book is half-leather bound.

Age.— 1868 A. D.

Author.— Caraka.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ ओं नमः श्रीपरमात्मने पुरुषोत्तमाय ॥ अथातो दीर्घजीवतीयमध्यायं व्याख्यास्यामः ॥ इति ह स्माह भगवानात्रेयः ॥ etc.

Ends— fol. 260^a

अग्निवेशकृते तंत्रे दृढबलप्रतिसंस्कृते सिद्धिस्थानं चरकसंहितासम्पादः॥ सिद्धिस्थान (fol. 290^b) मेकपिंडेन शतवाष्ठाधिष्ठानि ॥ समाप्तं चरकं चरकमित्यपि ॥ शुभमस्तु । राम राम राम राम हरे कृष्ण हरे कृष्ण कृष्ण कृष्ण हरे हरे यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया । यदि शुभमस्तु वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ शके १७८९ प्रभवनामसंवत्सरे क्षेत्र कोला० नृसिंहात्मज बाल०

इदं पुस्तकं अंकाहिधराधरभूमिते शके १७८९ प्रभवनामिन् हायने चैत्र-सितद्वादश्यां लेखनेन समाप्तिं समनीनयत ॥ ग्रंथसंख्या १००४० सर्वाणि प्रकरणानि संमील्य संपूर्णस्य ग्रंथस्य संख्या १४०४१. इदं पुस्तकं रुकडी-करेत्युपनामक गणे शास्त्रिणा यथाप्रति अशोधि ॥

Reference.— See No. 64.

चरकसंहिता

Carakasamhitā

No. 68

534.

1892-95.

Size.— 12½ in. by 4½ in.

Extent.— 454 leaves; 9 lines to a page; 43 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; several hand-writings; all legible; double lines in red ink on borders; सूत्रस्थान and चिकित्सास्थान have marks of punctuation in red ink. Some pages are coloured yellow. The Ms. consists of 8 parts with new page-numbers. Arrangement is faulty.

I सूत्रस्थान foll. 1-100; II निदानस्थान foll. 1-20; III विमानस्थान foll. 1-14; IV इन्द्रियस्थान mixed up with शारीर-स्थान foll. 1-36; V शारीर and विमान mixed up; foll. 1-41; VI सिद्धिस्थान foll. 1-32; VII कल्पस्थान foll. 1-19; VIII रसायनपाद, वाजीकरण and चिकित्सास्थान foll. 1-193. The name of the Scribe is Baijanātha. Paper is worn out.

Age.— Saka 1725 = 1804 A. D.

Author.— Caraka.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ ओं नमः परमात्मने पुराणपुरुषोत्तमाय नमः ॥
अथातो दीर्घजीवितीयमध्यायं व्याख्यास्यामः ॥ इति ह स्माह भगवानात्रेयः ॥
etc.

Ends.— fol. 193^a

अग्निवेशकृते तंत्रे चरकप्रतिसंस्कृते
चिकित्सितमिदं स्थानमष्टमं परिपूर्यते ॥ २२९ ॥

इति श्रीचरकसंहितायां चिकित्सितस्थाने वातरक्तचिकित्सितं नाम सप्त-
विंशोऽध्यायः ॥ २७ ॥ ६ ॥ समाप्तं चेदं चिकित्सितस्थानं षष्ठमं ॥ पंचविंशा-
द्विंशश्लोके मासि मार्गे सिते तरे ॥ सप्तम्यां मंदवारेषु वैजनाथेन लिख्यते ॥ १ ॥

Reference.— See No. 64.

चिकित्साकलिका

Cikitsākalikā

No. 69

915.
1884-87.Size.— 10 $\frac{2}{3}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 19 leaves ; 15 lines to a page ; 42 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double lines in red ink on each border ; benedictory phrase, verse numbers and colophons tinged with red pigment ; paper is old, musty and worn out. It is based on *Caraka*, *Suśruta*, *Vāgbhaṭa*, etc. and is a handy compendium for beginners. It consists of 406 verses. The author was the son of *Vāgbhaṭa* and father of *Candraṭa*. Another name of this work is *Yogamāla*.

Age.— Appears to be old.

Author.— Tisāṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

सूर्याश्विधन्वंतरिसुश्रुतादीन् भक्त्या नमस्कृत्य पितृश्व पादान् ।
 कृता चिकित्साकलिकेति योगैर्मांला सरोजैरिव तीसटेन ॥ १ ॥
 हारीतसुश्रुतपरासरभोजभेडशृङ्गविघ्नवेशचरकादिचिकित्सितोक्तैः ।
 एभिर्गणैश्च गुणवद्भिरतिप्रसिद्धैर्धन्वंतरीयरचनारुचिरप्रपञ्चैः ॥ २ ॥
 स्वल्पश्रुतस्य भिषजः किल सुश्रुतादिशास्त्रोदधौ मतिरबोधदृढप्रसूता ।
 अस्मद्विधग्रथितयोगसमुच्चये तु बभूवति बुद्धिमनुषः सुभिषग्वरो वा ॥ ३ ॥
 etc.

Ends.—fol. 19^b

इति कथितमिदं सपुष्पिताश्रा-

चरणचतुष्टयवेष्टनेन शिष्टैः ।

अभिशमितसकृत्यवायभाज-

मिह खलु योगचतुष्कमाप्रकल्प्यः ॥ ३ ॥

पिबति यः पयसातृशो घनत्रिकटुकं मधुकं बहुपुत्रिकां ।

अतिबलामथ नागबलामिह हि नागबलः स पुमान् भवेत् ॥ ४ ॥

एषा चिकित्साकलिका सदर्थं गंधाभिषेकपट्टपदभृङ्गसेव्या ।
 निरूपिता वृत्तशतैश्चतुर्भिर्योगैः श्लोकजैरिव तीक्ष्णेन ॥ ५ ॥
 जातैर्विशाला बहुशुश्रुतादिशास्त्रोद्धौ योगविशेषरत्नैः ।
 आस्तां चिरं सद्युणकण्टिकेव कण्ठे स्थिता वैद्यमहीपतीनां ॥ ६ ॥
 इति श्रीतीक्ष्णसूत्रं समाप्तं ।

References.— (1) Mss.— A—Autrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 186^a ; ii, 38^a and 199^b ; 40^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. p. 636, No. 1391.

B. B. R. A. S. Catalogue, No. 174.

I. O. Catalogue Ms. No. 2708 (योगतरङ्गिणी) and No. 2709 (योरत्नाकर) refer to चिकित्साकलिका.

(2) Printed Editions :—

Edited by J. Jolly in Z. D. M. G., 1906, pp. 413-68.

चिकित्साकलिका

Cikitsākalikā

No. 70

621.
 1895-1902.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 36 leaves ; 10 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; borders have three lines in red ink on both sides ; topic-headings, topic endings and the colophon are tinged with red pigment. Between foll. 2^b and 3^a, verses 22-27½ are wanting. Paper is very old, musty, worn-out and worm-eaten. Dampness has almost obliterated the writing. Fol. 1^a with another leaf pasted has a description of Śikharīṇī and Pūrṇapoli (two sweet-meat dishes) in a different hand. The text has got several extra verses which are not found in other Mss. On fol. 36^b, after the date follow 3 verses which have no connection with the text and which are added by someone in a different hand.

Age.— Śaka 1500 = 1579 A. D.

Author.— Tisāṭa.

Begins.—

श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीधन्व इष्टुतादीन्भक्त्या
नमस्कृत्य पितु...

Same as in No. 71.

Ends.— fol. 36^b.

कषायस्याढकं दत्त्वा घृतस्य कुडवं तथा ।
०षभे हस्तु मा...शौरक्तसमुद्भवं ॥
वातिकं पित्तकं चैव श्लिष्मिकं सन्निपातक
ये च दुर्नामजातानि ना...द्विविधानि च भवन्तिती-सिद्धं ॥ इति वाजी-
करणं समाप्तं ।
शके १५०० बङ्गुधान्यसंवत्सरे आश्विनवदि ७ एरौ लिखितमिदं पुस्तकं

References.— See No. 69.

चिकित्साकालिका

Cikitsākalikā

No. 71.

916.

1884-87.

Size.— 10 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 19 leaves ; 14 lines to a page ; 48 letters to a line.

Description.— Thin country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; borders have four lines in black ink on each side ; numbers of verses, topic-headings and the colophon tinged with red pigment. Paper is very old, musty and thin.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Tisāṭa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीधन्वंतराय नमः॥

सूर्याश्विधन्वंतरिष्टुतादीन् भक्त्या नमस्कृत्य पितुश्च पादात् ॥
etc. same as in No. 69.

Ends.— fol. 19^b

(शतावरी)

पिबति यः पयसा कृतशोधनः त्रिकटुकं मधुकं बहुपुत्रिकां ॥

अतिबलामथ नागबलामिह हि नागबलः स पुमान् भवेत् ॥ ४१० ॥

इति वृत्तसंख्या ॥ वाजीकरणतंत्रं । इति श्रीवाग्भटसुततीसटविरचि-
तायां चिकित्साकलिका समाप्ता ॥ लेखकस्य शुभं भूयात् ॥ वयप्रको

References.— See No. 69.

चिकित्साकलिका

Cikitsākalikā

No. 72

890.
1887-91.

Size.— 9⁹/₁₀ in. by 4³/₁₀ in.

Extent.— 24 leaves; 11 lines to a page, 43 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing legible; has got double rows of two lines and one line in red ink on both the borders; marks of punctuation in red ink. Paper old and musty.

Age.— Sam. 1806.

Author.— Tisāṭa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रणम्य पारासरसुश्रुतादीन् (on margin) सूर्याश्विधन्वंतरि इति
वा पाठः)

भक्त्या नमस्कृत्य पितुश्च पादान् ॥

कृतां चिकित्साकलिकेति योगै-

र्माला सरोजैरिव तीसटेन ॥ १ ॥ etc.

same as in No. 69

Ends.— fol. 24^b

पिबति यः पयसा कृतशोधनः त्रिकटुकं मधुकं बहुपुत्रिकां ।

अतिबलामथ नागबलां पुमानिह हि नागबलः स पुमान् भवेत् ॥ ४१ ॥

सुरतरुक्तमालो व्यालदावीकराल-
स्तपनफलगणालोद्धागौरीविशालः ॥
विहितशशिकलार्द्धः सेव्यमानोतिभक्त्या

पशुपतिरिव चूर्णः सर्वकुष्ठानि हन्यात् ॥ ४०२ ॥

इति श्रीवाग्भट्टसुनुना तीसटदेवेन रचितं चिकित्साशास्त्रं ॥ अग्नि-
गात्राणि शुद्ध्यति मनः सत्येन शुद्ध्यति । विद्यातपोभ्यां भूतात्मा बुद्धिज्ञानेन
सिद्ध्यति ॥ ४०३ ॥ इति तीसटसंज्ञो ग्रंथः समाप्तः । संवत् १८०६ मिति
माह वदी १४ दिने झिझपुरमध्ये लिखितं स्वेतांबरिषभदासेन । श्लोक-
संख्या सवासातसे

Reference.— See No. 69.

चिकित्साकलिका

Cikitsākalikā

No. 73

214.

A. 1883-84.

Size.— 12 $\frac{1}{2}$ in. by 5 $\frac{2}{3}$ in.

Extent.— 17 leaves ; 11 lines to a page ; 65 letters to a line.

Description.— Modern paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing very good ; written in blue-black ink ; benedictory
phrases, double lines on each border, topic endings and the
last colophon are in red ink. It is a modern copy.

Age.— Date of copying given on fol. 1^a 27-9-91.

Author.— Tisāṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीघन्वंतरये नमः ॥

प्रणम्य पाराशरसुश्रुतादीन् भक्त्या नमस्कृत्य पितुश्च पादान् ॥

etc. same as in No. 69

Ends--- fol 17^b

सुरतरुक्तमालो व्यालदावीकरालस्तपनफलगणालोद्धागौरीविशालः ॥
विहितशशिकलार्द्धः सेव्यमानोतिभक्त्या पशुपतिरिव चूर्णः सर्वकुष्ठानि
हन्यात् ॥ ४१२ ॥

इति वाग्भट्टसुनुना तीसटदेवेन विरचितं चिकित्साशास्त्रं ॥ अग्निर्गा-
त्राणि शुद्ध्यति मनः सत्येन शुद्ध्यति ॥ विद्यातपोभ्यां भूतात्मा बुद्धिज्ञानेन
शुद्ध्यति ॥ १ ॥ इति चिकित्साकलिका समाप्ता.

Reference.— See No. 69.

चिकित्सासागर

Cikitsāsāgara

No. 74

428.
1884-86.Size.— 12 in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.

Extent.— 37 leaves ; 11-12 lines to a page ; 30-34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad and irregular ; borders have double lines and single line in black ink ; paper is old and musty. It is a compilation by the author from several works, the one most frequently referred to being *Garuḍapurāṇa*. He gives his genealogy in the beginning.

Age.— Sam. 1785.

Author.— Vatsesvara.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः । श्रीवटुकाय बालभैरवाय नमः ॥
 देवादित्यतनुद्भवः क्षितितले श्रीमन्निवारेश्वरः
 ख्यातो भूधरदत्तमन्त्रितिलकस्तस्यानुजस्तीक्ष्णधीः ।
 तत्सूनुः सवितेव नन्दितजनो मन्त्रीशहोरेश्वरो
 विद्यावृत्तविवेकवान् सुसचिवो देवेश्वरस्तत्सुतः ॥ १ ॥
 तस्यात्मजेन कृतिना श्रीवत्सेश्वरमन्त्रिणा
 चिकित्सासागरो नाम ग्रन्थोऽयं कियते मुदा ॥ २ ॥
 गरुडादिपुराणानि शुश्रुतादीन्यनेकसः ।
 दृष्ट्वा तत्सारमाकृष्य ग्रन्थेस्मिन् विनिवध्यते ॥ ३ ॥
 चिकित्सा गारुडे प्रोक्ता हरये हरिणा यथा ।
 तथैव आकृष्य ग्रन्थेस्मिन्नभिलिख्यते ॥ ४ ॥ etc.

Ends.— fol. 37^b

अश्वगन्धातिलैः शृङ्गं तेन गौः क्षीरिणी भवेत्
 रसायनं च पिण्याकं मर्च्यो यो धार्यते गृहे । १३
 वृषाणां योजये युद्धो गीतवाद्यरतैर्वहिः ।
 गवां तु लवणं देयं ब्राह्मणानां च दध्यणा ॥ १४ ॥
 इति चिकित्सासागरे गोवृषभादिचिकित्सा ॥

इति चिकित्सासागरग्रन्थोऽयं समाप्तः सं १७८५ जेठ वदि १२ लि०
धनराजेदं

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 186^b (our Ms.);

चिकित्सासारसंग्रह

Cikitsāsārasaṅgraha

No. 75

369.
1882-83.

Size.— 11½ in. by 5½ in.

Extent.— 75 leaves ; 9 lines to a page ; 25 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold and good, but the text very corrupt. The Ms. contains 897 verses numbered consecutively. After each hundred, it starts from one. Fol. 26 unnumbered. Fol. 1 missing. Paper is old, musty and worn out. Edges are worm-eaten.

Age.— Sam. 1811.

Author.— Śemasarmmacārya (= Kṣemaśarmmacārya).

Begins.— fol. 2^a

नं त्रिधा मतं तयायुरादि दशात् स्पशात् शीतादिप्रसृतो परं ६
जाप्या केचित्प्रकृत्यैव केचित् जाप्या उपेषिता ७
क्रियया व्याप्यते यस्तु याप्यं व्याधित्वमादिशेत्
न चासौ मृयते तेन नत्वनो चा प्रशाम्यति ८ etc.

Ends.— fol. 76^a

हरीतकी संपीप्य माहिषं कथितं क्षीरं मेतेनोद्वर्त्तनं परं
मुषवर्णं (fol. 76^b) करं स्त्रीणां तिलकानां च नाशनं ॥ ९७ ।

इति श्रीगौतमात्मजषेमसर्माचार्यविरचिते चिकित्सासारसंग्रहं
संपूर्णं समाप्तमिति श्रीजैपुरमध्ये लिखितं ब्राह्मणगुर्जरगौडतुंडाचार्य
पुन्य पवित्र आचार्य जी श्रीजैचंदजी तत्पुत्र चिरंजीव मुकुंदराम स्वय-
पठनार्थं शुभं भवतु श्रीरस्तु कल्याणमस्तुः यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं

मया यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते १ संवत् १८११ वर्षे मिति
मृगशीर सितात् लेखकः पाठकयो शुभं भवतु श्रेयोस्तु

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* :—
i, 186^b (the only entry by Aufrecht).

One चिकित्सासार is ascribed to क्षेमंकर मिश्र by Aufrecht
ii, 38^a, on the authority of Stein's *Catalogue of Jammu*
Mss., pp. 183 and 347. The extract given in the latter
catalogue does not agree with our Ms.

चिकित्सासारसंग्रह

Clkitsāsārasaṅgraha

No. 76

926.
1891-95.

Size.— 11 $\frac{4}{5}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 346 leaves ; 7-9 lines to a page ; 38 letters to a page.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing
irregular but legible ; first two folios and the last one are
damaged and repaired on the right-hand top-corner ; the
whole Ms. is written without any mark of punctuation and
the topic headings are tinged with red pigment upto fol.
213^a, after which it is impossible to distinguish the heading
or colophon from the text. The numbering of leaves starts
1-100, then again 1-100, then 1-39, then 240-348. Foll
128 and 136 missing. The work is one of the largest
compilations from older works and contains very copious
extracts from Mādhava's works. The author according to
Hoernle (J. R. A. S., 1909, p. 860, fn. 1), flourished in
the twelfth century A. D. This Ms. is a fragment stopping
in the middle of गलगंडाधिकार ; the text is very corrupt.

Age.— Appears to be old.

Author.— Vaṅgasena.

Begins.— fol. 1^a

ॐ नमः श्रीगणपतये नमः श्रीभवानिशंकराय नमः
नत्वा शिवं प्रथमतः प्रणिपत्य चंडि

वाग्देवतां तदनु तातपदं गुरुंश्च
 संगृह्यते किमपि यत्सुजनास्तदत्र
 चेतो विधातुमुचीतं सदनग्रहेण ॥ १ ॥
 हे दुर्जनाः परगुणेषु भवाद्वशानां
 द्वेषः किमेष सहजो गुणतापहारी
 याच्यापि दैन्यफलश्चरिफलात्तदानी
 दग्विषस्य मिथुनस्य विमोचनाय २
 कांतिकोवासनियतिश्रीगदाधरसुनुना
 क्रियते वंगसेनेन चिकित्सासारसंग्रहः ३
 हृदि तिष्ठति यस्यैष चिकित्सासारसंग्रहः
 स निदानचिकित्सायां न दरिद्रासौ भिषक् ४ etc.

Ends.—fol. 348^b

महाजमोदायं तैलं
 हरिद्रासुस्तसिद्धरशाकोटाभ्रातकैः सह
 सार्कक्षीरं च विपचेत् आजम्बवे च

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 186^b ; ii, 38^a and 199^b ; iii, 40^b.

B—Descriptive Catalogue :—

I. O. Catalogue Mss. No. 2698-2700 and 6235.
 Hoernle in the J. R. A. S., 1909, p. 860. Prof. Jolly's
 Indian Medicine, p. 6. Burnell's Catalogue of Tanjore
 Mss., p. 68^a.

(2) Printed Edition :—

- (1) Nanda Kumāra Gosvāmi's edn. Calcutta (1889).
- (2) Edited by Jibananda Vidyasagara, Second edn.,
 Calcutta, 1893.
- (3) With a Hindi Translation by L. Śaligrāma Vaiśya,
 Bombay, 1905.

चिकित्सासारसंग्रह

Cikitsāsārasaṅgraha

No. 77

535.
1892-95.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 537 leaves ; 12 lines to a page ; 33 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with वृद्धमात्रा hand-writing very good ; borders have four lines in black ink on each side. It is a complete copy ; fol. 365 is repeated ; foll. 531-40 are slightly worm eaten towards the right hand side from centre ; fol. 501 is repaired with a patch towards the right-hand side from centre ; benedictory phrase, verse numbers, marks of punctuation, and topic headings and colophons tinged with red pigment ; dampness has decayed 2 folios in the beginning and 3 folios at the end.

Age.— Appears to be old.

Authoa.— Vaṅgasena.

Begins.—fol. 1^b

ॐ नमः श्रीसद्गुरुचरणकमलाभ्यां ॥

नत्वा शिवं प्रथमतः प्राणिपत्य चंडीं

वाग्देवतां तदनु तातपदं गुरुं च ।

etc. same as in No. 76

Ends.—fol. 536^a

प्रक्षीणबलमांसस्य लक्षणं तद्गतायुषः ॥

देवद्विजगुरुसुहृद्वैद्यान्वा द्वेष्टि यस्य चाप्सु कफपुत्रीषरेतांसि निमज्जन्ति ।

यस्य वा दृष्टिर्मेढले भिक्षे बिप्लुतानि रूपाणियालोकते ॥ इति रिष्टाध्यायः ॥

योयं मया चिरपरिश्रमतः कथंचित्

संबद्धितो जगति सौलताप्ररोहः ।

सोयं भवेन्न यदि गोभिरलं खलानां

छिन्नो युक्तेन नसा कोतुकमीक्षितः ॥

कृतिरियं वैद्य श्रीगदाधरसुतवैद्यविद्याचार्यश्रीबंगसेनस्येति कथितः ॥

शुभं भवतुः ॥ श्री ॥

Reference.— See No. 76.

चिकित्सासारसंग्रह

Cikitsāsārasaṅgraha

or

or

वङ्गदत्त वैद्यक

Vaṅgadatta Vaidyaka

No. 78

352.
1879-80.Size.— 11½ in. by 4⁷/₁₀ in.

Extent.— 104 leaves ; 13 lines to a page ; 42 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters, with पृष्ठमात्रा; hand-writing legible; double lines in black ink on both the borders; benedictory phrase, topic headings and marks of punctuation tinged with red pigment. The Ms. is a fragment of चिकित्सासारसंग्रह. Its folios are 314, 351-454. Foll. 315-350 are missing. The text of this Ms. on fol. 314^b, in the beginning is identical with that of चिकित्सासारसंग्रह (No. 77) fol. 342^b l. 8 to fol. 343^b l. 1. The text of our Ms. from fol. 351^a onwards entirely agrees with that of चिकित्सासारसंग्रह (No. 77) fol. 395^b, line 4 and onwards. Hence, the Ms. should be named as चिकित्सासारसंग्रह and not वङ्गदत्तवैद्यक. It is the oldest dated paper Ms. in this library.

Age.— Sam. 1376 (= A. D. 1320).

Author.— Vaṅgadatta.

Begins.—fol. 314^b

ओं नमो विनायकाय ॥ ओं नमो वैद्यनाथाय ॥

स्निग्धा सव्वर्णा ग्रथिता नीरुजा सुद्रसन्निभा ।

कफवातोत्थिता ज्ञेया बालानामजगल्लिका ॥

etc. same as in No. 77

fol. 342^b, lines 8 ff.fol. 351^a

रं सुदुष्टं ॥

त्रिफलाद्यं घृतं ॥

त्रिफला व्यूषणं ब्राक्षा मधुकं कटुरोहिणी ।

प्रपौडरीकं सूक्ष्मेला विडंगं नागकेसरं ॥

etc. same as in No. 77

fol. 395^b lines 4 ff.

Ends.— fol. 454^b

योयं मया चिरपरिश्रमतः कथंचित् ।

etc. same as in No. 77

fol. 536^b

The last Colophon is—कृतिरियं वैद्यश्रीगदाधरसुतवैद्याचार्य-
श्रीवंगसेनस्येति ॥ संवत् १३७६ वर्षे लौकिक फाल्गुन शुदि १३ शनौ अघेह
बीजापुरवास्तव्य नागद्रह ज्ञातीय ठ० जालासुत ठ० रणासिंहेन
आत्मनोऽध्ययनार्थं खंडद्वयेन पुस्तकमलेखि । मंगलं महाश्रीः । शुभं भवतु ।
लेखकपाठकयोः । यादृशं पुस्तके दृष्टं तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा
मम दोषो न दीयतां ॥

Reference.—See No. 76.

चिकित्सासारसंग्रह

Cikitsāsārasaṅgraha

No. 79

891.
1887-91.

Size.— 12 $\frac{1}{2}$ in. by 5 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 414 leaves ; 12 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing is bad and irregular from fol. 1-20, then it is bold and
uniformly good till the end. There are two systems of
numbering the folios, one on the left-hand top corner and
the other on the right-hand corner. The former stops
after 129, with another leaf bearing 129 and but for three
and a half lines on its a side, entirely blank. The bottom
corner numbering starts with 1 and after leaving the
number 34 runs upto 39. Then it again starts with number
1 and goes upto 378. Colophons and topic headings are
tinged with red pigment. It is almost a complete copy.

Age.— Appears to be somewhat modern.

Author.— Vaṅgasena.

Begins.-- fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वंतरये नमः ॥

नत्वा शिवं प्रथमतः प्रणिपत्य चंडी etc.

same as in No. 76

Ends.— fol. 378^b

योयं मया चिरपरिश्रमतः कथंचि-

त्संवर्द्धितो जगति कार्त्तिलताप्ररोहः ।

छिनो भविष्यति वचोभिरलं खलानां

तं कोतुकेन सुजना परिवर्द्धयंतु ।

कृतिरियं श्रीगदाधरवैद्यसुतवैद्यविद्याचार्यश्रीवंगसेनस्येति ॥

समाप्तं परिपूर्णजातोयं वंगसेनग्रंथः ॥

Reference.— See No. 76.

चिकित्सासारसंग्रह

Cikitsāsārasaṅgraha

No. 80

219 A.

1883-84.

Size.— 11½ in. by 5¼ in.

Extent.— 135 leaves ; 8 lines to a page ; 31 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold and good ; double lines in black ink on borders ; paper is very old, musty and worn out ; topic headings, marks of punctuation and colophons are tinged with red pigment. It is a fragment extending from the beginning (folio 1) to the middle of श्वासाधिकार (folio 170^b) ; foll. 20-24, 26-29, 49, 52, 85, 95, 128 and 132-153 (= 35) are missing. Hence the actual number of folios is 170-35 = 135. It agrees at some places with another fragment in the same bundle, but the differences are many.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Vāṅgasena.

Begins.— fol. 1^b

श्रीकृष्णाय नमः ॥
नत्वा शिवं प्रथमतः प्रणिपत्य चण्डी
वाग्देवतां तदनु तातपदं गुरुंश्च ।

etc. same as in No. 76

Ends.— fol. 170^b

विक्ता सौवर्चलक्षारपथ्यात्रिकटुहिंशुभिः ।
समालूरैर्धृतं सिद्ध सक्षीरं श्वासकासनुत् ॥
शुकाख्यां नैचुलं फलं ॥
काकादनी शृंगवेरं वर्षाभूर्वृहतीद्वयं ।
पलसात्रैर्धृतं प्रस्थं पचेदेतैर्जलाढके ॥
क उष्णं पीतमेतदि श्वासामयविनाशनं ॥
सुवहायं घृतं ॥
तैलं दशगुणे सिद्धं भृंगराजरसे शुभे ।
पीयमानं यथान्यायं श्रान्यासकासौ व्यपोहति ॥
भृंगराज

Reference.— See No. 76.

चिकित्सासारसंग्रह

Cikitsāsārasaṅgraha

No. 81

219 B.

1883-84.

Size.— 11 $\frac{9}{10}$ in. by 4 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 189 leaves ; 7 lines to a page ; 34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good and bold ; borders are decorated with double red lines upto fol. 279. The Ms. starts with fol. 184 and runs upto fol. 372 ; topic headings, marks of punctuation and colophons in red ink upto fol. 279. After this topic headings and colophons are in red ink upto fol. 348, but there are no marks of punctuation at all ; fol. 372 (which does not bear any number) is a mere repetition of the

text on fol. 273 ; fol. 198^a has only 3 lines and fol. 198^b is blank ; fol. 272^b is also blank. The Ms. is a fragment and starts with the middle of कुटजाद्यघृत on अशोरोग and it extends upto वातव्याधि. Paper is old and musty and some leaves are in a decaying state on account of dampness.

Age.— Appears to be old.

Author.— Vaṅgasena.

Begins.—fol. 184^a

लकल केसर नीलोत्पलघातकीकल्कैः

सिद्धं घृतं विधेयं शूले रक्तार्शसां भिषजा ।

घृतश ४ पाश १६ कुटजस्य फलं त्वक् च षण्णां प्रप १ तो. २ मा.
रती ४ वातिके रक्तार्शसि कार्ये ॥ कुटजाद्यं घृतं ॥

त्रिकत्रयं वच्चा हिंशु पाठा क्षारं निशाद्वयं ।

चव्यतिकाकलिगाशिशताभवालवणानि च ॥

ग्रंथिविल्वजमोदा च गणोष्टाविंशतिर्मतः ॥ etc.

fol. 372

अथ हिक्काश्वासयोः ॥

हिक्काश्वासातुरे पूर्व्वं तैलाक्ते स्वेद इष्यते ।

स्निग्धैर्लवणयोगैश्च मृदुवाताहुलोमनं ॥

ऊर्ध्वाधः शोधनं शक्ते दुर्व्वले शमनं मतं । etc.

Ends.— fol. 371^b

इदमेव साधितदशमूलतैलं सौगंध्यार्थं यथाशक्ति सुगंधिद्रव्यं

गंधाम्बुचंदनाम्बुभ्यां गोलयित्वा पचेत् तिलं

तैलश ४ दशमूलप्रप ६ क १ मा ९ र ६ पाश ६४ शोश १६ दुग्धश ८

कल्क जीवकद्वय कृष्णभकद्वय काकोलिद्वय ऋद्धिवृद्धि प्रक २

वृषपुष्पाष्टवर्गादे यत्र कल्कं प्रकीर्तितं

फलं चतुष्टयं तत्र कल्कमाहुर्मनीषिणः

दशमूलतैलं० इति सारसंग्रहे वातव्याधिचिकित्सोपदेशः

fol. 352^b

अभयानागरकल्कं पौष्करयवशूकमारिचकल्कं वा ।

तोयेनोष्णेन पिबेच्छासी हिक्की च तच्छांत्यै ॥ ० ॥

Reference.— See No. 76.

चिकित्सासारसंग्रह

OR

चिकित्सातत्त्वसंग्रह

OR

चिकित्सामहार्णव

Cikitsāsārasaṅgraha

OR

Cikitsātattvasaṅgraha

OR

Cikitsāmahārṇava

No. 82

918.

1884-87.

Size.— 11 $\frac{3}{4}$ in. by 6 in.

Extent.— 553 + 2 leaves ; 11 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good. The Ms. can be divided into 2 parts (i) foll. 1-262 and (ii) foll. 263-550 ; the first part, which differs in the hand-writing and quality of paper used, is obviously of much later date than second part which is much older, more musty, brittle and almost in a decaying condition ; borders, colophons and topic-headings are in red ink ; first part has even the marks of punctuation in red ink. Foll. 306-339 are missing ; fol. 361^b has only 3 lines ; fol. 455^b is blank ; fol. 489 is repeated ; foll. 527-546 are worm eaten in the middle of the right-hand border. In the 4th verse, fol. 1^b, the work is named as चिकित्सातत्त्व-संग्रह ; in all its colophons it is called चिकित्सामहार्णव ; and as its text entirely agrees with the Mss. of चिकित्सासारसंग्रह, I have put it under that name. After the body of the text 2 folios contain an index of the whole work. As about one-third of folio 549 is lost it is impossible to determine its exact date. The last word on fol. 549^b is संवत्. The beginning on fol. 550^a is णवदि ७ दिने वार मंगल.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Vaṅgasena.

Begins.—fol. 1^b

ॐ नमो धन्वंतरये ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

नत्वा शिवं प्रथमतः प्रणिपत्य चण्डी

वाग्देवतां तदनु तातपदे गुरुंश्च ॥

etc. same as in No. 76

Ends.—fol. 549^b

line 4. श्रीवंगसेनग्रंथिते चिकित्सामहार्णवेरिष्टाध्यायः ॥

5. चिरपरिश्रमतः कथञ्चित्संवर्द्धितो जगति कीर्त्तिलताप्ररो

6. यदि गोभिरलं खलानां छितः ॥ कृतिरियं वैद्यश्रीगदाधर

7. चार्य ७ श्रीवंगसेनस्यति ॥ अदर्शदौषान्मतिविभ्र

8. लिलिखे मयात्र ॥ तत्सर्वमार्यैः ॥ परिशोधनीयं प्रायेण सु

9. ति ॥ यावती शेषनागेन प्रयाताशिरसा रसा व्याच्यमानं बु

10. त्पुस्तकमुत्तमं । शिवमस्तु सर्वजगतः परः हितानिरता भवं

11. दोषाः । प्रसांतु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकाः ॥ संवत

fol. 550^b

गवदि ७ दिने वारमंगल ॥ शुभं भवतु ॥ यात्रिसं पुस्तकं शिष्टं वा ॥

तात्रिसे लिखते मया ॥ यदि शुद्धमशुद्धं वा ॥ मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥

महाराजाधिराज श्री १०८ मोहनदासजी पुस्तकं लिपीकारापिते गांगा

on the margin सु० सहदेवकै ताई ठाकुरां धर्मार्थेऽपुन्यार्थेः दत्त्वा ॥

राज्य(?) श्रीवंगसेनग्रंथ संपूर्ण कीयौ ॥ लिपतं महातमा जैमल अलिराज ।

मनहरदासः स्यामदास लिपीकृतं ॥ १ ॥

References.— See No. 76.

चिकित्साशास्त्रसंग्रह

Cikitsāsāstrasaṅgraha

No. 83

919.

1884-87.

Size.— 8 $\frac{7}{10}$ in. by 4 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 59 leaves ; 11-12 lines to a page ; 22-24 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास hand-writing bad and very irregular ; paper is very old, worn out and musty ; edges have begun to decay ; single line in black ink on borders ; benedictory phrase, topic headings and colophons tinged with red pigment. From colophon on fol. 3^b, viz. , इति आत्रेय भाषिते हारीतोत्तरे व्यैद्यक-गुणदोषशास्त्रपठनविधिः । नाम प्रथमोऽध्यायः , the name of the work should be हारीतोत्तर. The name हारीतोत्तर is repeated in other

colophons also. It is a fragment and stops abruptly in the middle of describing inauspicious things which stop one from travelling.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Hārīta ?

Begins. fol. 1^b

ओं नमो धन्वंतरये ।
 नत्वा शिवं सकलतत्त्वकलाधिरूढं
 ज्ञात्वासुतैकपटुलं परमात्मरूपं ।
 रोगादिरोगशमनं दमनं स्मरस्य
 शांतिक्षपाधिपनरं त्रिगुणात्मरूपं ॥ १ ॥
 हिमवन्तश्चोत्तरे कूले सिद्धर्षिगणसेविते ।
 प्रशांतसृगजाकीर्णं नानापादपशोभिते ॥ २ ॥
 तत्रस्थं तपसा युक्तं श्रुतर्भूषितविग्रहं ।
 शुद्धस्फटिकवत् शुभ्रं तरुणादित्यतेजसं ॥
 जटाजूटाटवीश्रुतिं भ्रासितं शुभमंटलं ।
 आत्रेयं बहुशिष्यैस्तु राजितं तपसा व्रतं ।
 पटुञ्छ शष्यो हारीत सर्वज्ञानमिदं महत् etc.

Ends.—fol. 59^b

मार्गच्छिद्यति मार्जारं सर्पो वा कृकलासकः ।
 गोघा वापि प्रवेशे च पदमेकं न तु व्रजेत् ॥
 प्रस्खलनपादशरसौ वसनानि स्खलन्ति च ।
 विष्टब्धं वचनं श्रुत्वा न गच्छे सिद्धिभिच्छता ।
 गृहाणां द्वा

Reference.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 ii, 38^a (our Ms. The only entry by Aufrecht).

चिकित्साज्ञान

Cikitsāñjana

No. 84

917.
1884-87.

Size.— $9\frac{3}{10}$ in. by $5\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 14 leaves ; 12 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; benedictory phrase and marks of punctuation in red ink ; borders decorated with double lines in red ink ; topic-headings and colophons are tinged with red pigment. On fol. 1^a we find an extract from वैद्यालंकार on भावाभाव. On the margins of foll. 1^b and 2^a we find 20 verses (11 and 12 missing, otherwise the number is 22) on नाडीपरीक्षा written by a different hand. On foll. 2^b and 3^a we find the पाठs of रसs and सुन्दरलक्षण on the margins. On the margins of foll. 5 and 6^a we find some extracts from रसरत्न-प्रदीप. On the margins of fol. 7 we find extracts from रसराजलक्ष्मी. Fol. 8^a is blank. On the margins of fol. 9^a some prescriptions in Hindi are given. On the margins of foll. 10 and 11 we find recipes on स्तंभन. The same subject along with a charm is described on the margins of fol. 12^b. Margins of foll. 13^b and 14 are full of recipes on वाजीकरण.

Age.— Samvat 1816.

Author.— Upādhyāya Vidyāpati.

Begins.—fol. 1^b

अगणेशाय नमः ॥

सहस्रकरसंशोभिधनुर्वानमभीष्टदं ।

कार्तवीर्यार्जुनं वंदे रक्तांबरविभूषणं ॥ १ ॥

चिकित्साज्ञानतिमिरच्छन्नं नेत्रप्रसादनं ॥

मिषजां प्रीतये सूक्ष्मं सुयोगांजनमुच्यते ॥ २ ॥

ये प्राकृतैर्वैद्यवचोभिरुक्ता योगा सतां यन्त्र भवन्ति मान्याः ।

प्राचां निबध्नाति बचोभिरेव विद्यापतिस्तान्बहुशोलुभूताद् ॥ ३ ॥

etc.

Ends.— fol. 14^b

घनैला केशरं विल्वं जातीफलं दलं पनं ।

त्वक् स्थौणेयं च मधुना गुटिकास्य विधारिता ॥

दौर्गन्ध्यमास्यगं हन्यादपि मद्यादिसंभवं ।

नयनसुखमनोयहोत्थस्य प्रभवति मूलमिदं मुनिप्रणीतैः ।

अतिसुगमसुसिद्धयोगवाक्यै रचितमतोजनमस्तु सर्वतुष्यैः ॥

इति श्रीमदुपाध्यायविद्यापतिकृतं चिकित्सांजनं समाप्तं ॥ संवत्

१८१६ कार्तिकमासे कृष्णपक्षे तिथौ चतुर्दश्यां शुक्रवासरे ॥ लिखितं कल्याण-

दास हरिदासस्तथैव च । उभयो ब्राह्म्यां च

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 186^a ; ii, 38^a and 199^b.

ज्योतिष्मतीकल्प

Jyotismatikalpa

No. 85

928.

1891-95.

Size.— 6½ in. by 4½ in

Extent.— 5 leaves ; 10 lines to a page ; 24 letters to a line.

Description.— Modern paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double lines in red ink on each border ; pages have been lined with pencil for writing. Paging of leaves starts with 3 and ends with 7. The Ms. contains two parts (1) ज्योतिष्मतीकल्प foll. 3-5 and (2) ज्योतिष्मतीपंचांग foll. 6-7. First part contains 46 verses and the second 29.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 3^a

श्रीः ॥ ज्योतिष्म° क°

कैलासशिखरासीनं देवदेवं महेश्वरं ॥

प्रणम्य परया भक्त्या देवी वचनमब्रवीत् ॥ १ ॥

भगवान्मानवाः सर्वे घोरैः क्लिश्यन्ति दुष्टतैः ॥
 तेषामेव हितार्थाय सुखव्यक्तं सुखावहं ॥ २ ॥
 येनोपायेन देवेश सर्वे तुष्यन्ति मानवाः ॥
 येन सिद्धिर्भवेज्जन्तौ येन याति परां गतिं ॥ ३ ॥
 इति पृष्टस्तया देव्या विमलार्थमथाब्रवीत् ॥
 गृणु देवि महाभागे लोके विस्मयकारणं ॥ ४ ॥
 ज्योतिष्मतीति विख्यातं रसायनमनुत्तमं ॥ etc.

Ends.—fol. 7^b

ततस्तैलसमक्षीरं मधुनापि समन्वितं ॥
 शनैश्चूदूनपाकृत्वा तैलशेषं तु कारयेत् ॥ २८ ॥
 जातीफलं बीजपूरं कंकोलं त्वचमेव च ॥
 एतानि समभागानि चूर्णयित्वा पलं क्षिपेत् ॥ २९ ॥
 इति ज्योतिष्मती कल्पः ॥

References.—Aufrecht mentions only our Ms. in his Catalogus Catalogorum, iii, 45^b.

ज्वरतिमिरभास्कर

Jvaratimirabhāskara

No. 86

1050.
 1886-92.

Size.—10½ in. by 4½ in.

Extent.—80 leaves; 10-11 lines to a page; 25-32 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters; two hand-writings and two sorts of papers; foll. 1-52 have bold but shaky hand-writing and paper is very old, musty and worn out; borders have double lines in black ink on both the sides; marks of punctuation and colophons are in red ink; topic-headings tinged with red pigment. Foll. 53-80 are written in good hand; there are no border-lines and only the topic headings are tinged with red pigment. Foll. 69 and 76 have lacunae. There are marginal notes in the Ms. The author is Kāyastha Cāmuṇḍa, resident of Mewar, who composed this work in Sam. 1646 = A. D. 1590.

The work contains 16 chapters and gives an elaborate description and treatment of different sorts of fevers. On account of dampness several leaves are stuck together.

Age.— Sam. 1762.

Author.— Kāyastha Cāmuṇḍa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

स्फुरत्त्रिपुरसुंदरीचरणयुग्ममाराधयन्
प्रणम्य च रुजां रिपुं प्रथमवैद्यमभोधिजं ।

विलोक्य विविधागमान् करणवीरकुंभात्मज

श्विकत्तितमतिं निजां प्रथयतीय चंडाभिधः ॥ १ ॥

(on margin चूडाभिधः)

कारणमंडलविततं लक्ष्मरश्मिपजोद्योतं ।

ज्वरतिमिरभास्कराख्यं ग्रंथं तनुते स रोगिणस्त्रातुं ॥ २ ॥

संति यद्यपि तंत्राणि सुविस्तीर्णान्यनेकशः ।

तथापि बालबोधाय सारमुद्धृत्य लिख्यते ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol. 79^b

विवधे वातजित्कर्म्म कुर्यादत्रालोमनं ।

मलं प्रवर्त्तयेनाशुत्तीक्ष्णाभिः फलवर्त्तिभिः ॥

इति विद्रधचिकित्सा ॥

शादे ज्वराविरेधेन यथाशास्त्रं भिषग्जितं ॥

इति अग्निसादः ॥

देशे श्रीमेदपाटे रसयुगरसभूमत्सुवर्षे दसम्यां

शुक्लयोः माश्विनस्या त्रिदशगुरुदिने योगिनीपत्रनस्य ।

श्वपे श्रीराजमल्ले विलशति वसुधामंडले कुंभसुतः

कायस्थः चंडनामा ज्वरतिमिरहरं भास्करं संविधत्तः ॥

इति श्रीकायस्थचामुंडकृते ज्वरतिमिरभास्करे सेव्यधत्तः ॥ इति का-

कायस्थचामुंडकृते ज्वरतिमिरभास्करे ज्वरोपद्रवो नाम षोडशोध्यायः ॥ १६ ॥

श्रीकृष्णजी सहाय ॥ संवत् १७६२ चैत्रसुदी १० भृगुवासरे लिखितं लक्ष्मी-

पति ओझा आत्मपठनार्थं ॥

After this follow some prescriptions in Hindi in a different handwriting.

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 214^a; ii, 44^a and 202^a; iii, 46^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss., p. 643, No. 1404.

ज्वरतिमिरभास्कर

Jvaratimirabhāskara

No. 87

892.
1887-91.

Size.— 10 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 75 leaves ; 9 lines to a page ; 35-44 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; borders have two rows of three lines and one line in red ink ; benedictory phrase, topic-headings and topic-endings, marks of punctuation, verse numbers and colophons in red ink. The hand-writing is bold in the beginning and gets smaller towards the end. Paper is very old, musty, worn out and brittle.

Age.— Sam. 1763.

Author.— Kāyastha Cāmuṇḍa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीमहागणपतये नमः ॥

स्फुरतन्निपुरमुंदरीचरणयुग्ममाराधत्

etc. same as is No. 86.

Ends.—fol. 75^a

देशे श्रीमेदपाळे रसयुगरसभूमत्सुवर्षे दशम्यां

etc. same as in No. 86.

The date and the name of the Scribe—fol. 75^b

संवत् १७६३ मार्गशिरसुदी १३ वार शुक्रवारे लिषतं मिश्र लुजमल

आत्मजः मिश्र रूपचंद आत्मपठनार्थं शुभं भवतु ॥ संख्या पदरासे

Reference.— See: No. 86.

ज्वरतिमिरभास्कर

Jvaratimirabhāskara

No. 88

920.
1884-87.

Size.— 9½ in. by 5½ in.

Extent.— 177 leaves ; 10 lines to a page ; 26 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; several hand-writings ; all bad and childish ; except on fol. 1^b, and foll. 114-16, all letters have separate head-lines ; full of lacunae ; foll. 67^a, 69^a, 73^a, 75^a, 77^a, 79^a, 80^a, 81^a, 82^a, 84^a, 89^a, 92^a, ½ of 92^b, 102^a, ½ of 102^b, 103(ii)^b, 108^b, 112^b and ½ of 113^b are blank. Fol. 103 is repeated ; benedictory phrases, topic-headings, verse numbers and colohpons tinged with red pigment. Paper is very old, musty, worn out and brittle. Place of transcription, Ajmer.

Age.— Sam. 1689.

Author.— Kāyastha Cāmuṇḍa.

Begins.— fol. 1^b

स्वस्ति श्रीगणपतिकुलदेव्योः प्रज्ञादात् ॥

स्फुरत्त्रिपुरसुंदरीचरणयुग्ममाराधयन्

etc. same as in No. 86

Ends.—fol. 116^a

देसे श्रीमेदपाटे रसयुगसरसमानवर्षे दसम्यां

etc. same as in No. 86.

Date and name of Scribe—संवत् १६८९ व० शा १५५४ प्र०
कार्तिक सुदि ७ बुधे श्रीगढ अजमेरमध्ये लिपीकृता । साह श्रीरेषापठनार्थे
शुभं भवत् ॥ श्रीरस्तु ॥ श्री ॥ मांगलिं ददातु ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥

References.— See No. 86.

ज्वरतिमिरभास्कर

Jvaratimirabhāskara

No. 89

455.
1895-98.Size.—12 $\frac{7}{10}$ in. by 6 in.

Extent.— 55 leaves ; 11 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; benedictory phrase, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment. Paper is thick, old and musty. Last folio is much worn out.

Age.— Sam. 1875.

Author.— Kāyastha Cāmūṇḍa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

स्फुरतत्रिपुरसुंदरीचरणयुग्ममाराधयन्

etc. same as in No. 86.

Ends.—fol. 55^a

देशे श्रीमेदपाटे रसयुगशरभूमानवर्षे दशम्यां

Date मिति काल्युण सुदी ७ संवत् १८७५ बुधवार श्री श्रीरामः ॥

श्रीसीतारामः श्रीलक्ष्मीनारायणाय नमः ॥ श्री ॥

Reference.— See No. 86.

ज्वरनिदान

Jvaranidāna

No. 90

590.
1899-1951.Size.— 10 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 14 leaves ; 10 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī Characters ; handwriting legible ; adorned with double rows of double lines in red ink on borders ; it is very corrupt and most of the verses

are the same as in माधवनिदान. Each verse is followed by an explanation in Hindi which is of Vraja-bhāṣā type spoken in Rājputana.

Age.— संवत् १८७३ वरषे साके १७३९ प्रवर्त्तमाने माघमासे शुक्लपक्षे ति १.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^a

श्रीगणेशायनमः ॥ अथ ज्वरनिधानं ॥

एवं पृच्छति माद्रीः णां द्रस्यंते व्याधिसंकरा

तस्माद्यत्नेन सदैव रक्ष्यन्ति सिधिसुत्तमं ?

अर्थः—इह प्रकार करि मनुष्यां कै कष्ट के करिवा वाले व्याधि के संभू दिषा जै है ती कारण सौ भला वैद्य है सो यत्न करि उत्तम सिद्धि नै राषितु है इत्यर्थः ॥ २ ॥

ज्ञातव्यो वक्ष्यते योयं ज्वरादीनां विनिश्चय

दक्षापमानसंकुद्धरुद्रनिस्वाससंभवः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol. 2^b

निश्चयणै करि ज्वरकरि छुट्यो जो पुरुष जिहकी फेरि सिर पीड न गई होइ सो पुरुष ज्वरसौं छुट्यो नही इसौ जाणि जै सो जाणजे फेरि ज्वर आसी इत्यर्थ ॥ २२ ॥

इति श्रीकश्चनिश्चये ज्वरनिदानसंपूर्ण समापत्ता ॥

तक्रकल्प

Takrakalpa

No. 91

1052.
1886-92.

Size.— 12½ in. by 6 in.

Extent.— 3 leaves ; 20 lines to a page ; 50-51 letters to a line.

Description.— Conntry paper ; Devanāgarī Characters ; handwriting bad, but legible ; paper very old, musty and worn out ; contains 129 verses describing the medical properties of तक्र ; Scribe's name Gaṅgādhara ; folios 1^a and 3^b blank ; on borders double lines in black ink.

Age.— Sam. 1835, Phālgun va(di), 11.

Author.—(Ārṣam)

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः । अथातस्तत्क्रकल्पं व्याख्यास्यामः ॥
 सुमेरोरुत्तरे शृंगे मणिरत्नविभूषिते ॥
 सुखोपविष्टं ब्रह्माणं प्रोवाचेदं प्रजापतिः ॥ १ ॥
 मनुजा देवदेवेश सर्वज्ञानविदां वर ॥
 व्याधिभिर्विबिधैर्ग्रस्तास्तेषां ब्रूहि प्रतिक्रियां ॥ २ ॥
 श्रुत्वैव मनसा ध्यात्वा धर्मार्थसहितं वचः ॥
 चिकित्सासारसर्वस्वं जगादेदं पितामहः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol. 3^a

पिप्पलीवर्द्धमानं च कल्कपिष्टं पिवेन्नरः ॥
 जठराणां विनाशाय न नान्यत्पिप्पलीसमं ॥ १२८ ॥
 एरंडो मधुकं रास्ना वाजिगंधा पुनर्नवा ॥
 शुष्कमूलकसंयुक्तं वातशोफप्रलेपनं ॥
 इति तक्रमस्तुगुणाः ॥
 इत्यार्षे तक्रकल्पं समाप्तं ॥ लि० गंगाधरेण यथादृष्टं ।
 सं. १८३५ फा. व. ११

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 215^b; ii, 45^a. (our ms.)

B—Descriptive Catalogues:—

One तक्रकल्प attributed to पराशर is mentioned in Mitra's
 Bikaner Mss. Cat. no. 1438, but it is different from
 our Ms.

त्रिशती

Trisatī

No. 92

536.

1892-95.

Size.— 8³/₁₀ in. by 6 in.

Extent.— 24 leaves ; 10 lines to a page ; 38 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; book-form and sewn with thread ; double lines in black ink on each border ; benedictory phrase, verse numbers, topic-headings, topic-endings and colophon tinged with red pigment ; paper old and musty ; fol. 286 torn out. It begins its pages with fol. No. 264 and ends with fol. 287. The name of the scribe is Svabhāvarāma. It contains only the text. There are notes on margins and in between the lines.

Age.— 1804 (Śaka ?).

Author.— Śārṅgadharma.

Begins.—fol. 284^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

उदयगिरिशिरःस्थो निद्रया मूढमेत-

ज्जगदगदमशेषं निर्मिमीतेऽनिशं यः ।

अमिततमतमिम्लोहामदारिद्र्यहारि-

प्रसमरकिरणौघः स्तान्मुदे बः स देवः ॥ १ ॥

दिन्यस्त्रीकुचपत्रबल्यविरतोल्लासैकहेतुं सुधा-

पूर्णं यः कलशं दधज्जलनिधेराविर्बभूवेच्छया ।

नानाव्याधिभरातुराखिलजगज्जीवातुरायुः स्थिरं

दिश्याद्वो दुरितौघकुंजरहरिर्देवः स धन्वंतरिः ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 287^b

मय्यनुग्रहबुद्ध्या वा कवित्वश्रुतिकौतुकात्

संतः सततमेवैनामाद्रियध्वं मनोरमाम् ॥ ३१ ॥

इति श्रीशार्ङ्गधरेण विरचिता त्रिशती संपूर्णतामगात् श्रीरस्तु

युगाभ्रासिर्द्धाडुमिते सदब्दे सुचंप्रिकासंबलिते दले च ।

शौक्रे दिने माघवके दशम्यां स्वभावरात्रिश्चतुर्दशी ॥ १ ॥

स्वचिनोदार्थं कल्याणमस्तु लेखकपाठकयोः

Reference.—See No. 93.

त्रिशतीव्याख्या
वैद्यवल्लभा

Trisati-vyākhyā
Vaidyavallabhā

No. 93

1053.
1886-92.

Size.— 10½ in. by 5⅞ in.

Extent.— 71 leaves ; 10 lines to a page ; 22 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad and legible with difficulty ; double rows of two and one lines in yellow ink on both borders ; marks of punctuation in yellow ink which has faded everywhere ; benedictory phrase, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment. Paper old and musty. The work is a commentary by Vallabhabhaṭṭa on Trisati or Vaidyavallabha or Jvaratrisati by Śārṅgadharma, son of Devarāja, a *Baḍa-nagara* Gujarāti Nāgara Brāhmaṇa,

Age.— Śaṁ. 1832.

Author.— Vallabhabhaṭṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नमस्कृत्य महादेवं सोमं सर्वार्थसिद्धिदं ।

क्रियते त्रिशतीव्याख्या मुग्धवैद्यमुदे मया ॥ १ ॥

अथ साङ्गधरनामा वैद्यत्रिशतीनाम ग्रंथमारभते ॥

श्रीमती त्रिशतश्लोकी नानावृत्तसमन्विता ।

कविशाङ्गधरप्रोक्ता दुर्न्याख्येयाल्पबुद्धिभिः ॥ २ ॥

सर्वविघ्नपरिहाराय सर्वाभिष्टप्राप्तये सर्वरुग्णितारणाय त्र्युदिततेजोराशि
जगत्प्रबोधकं धातारं स्तौति ॥ तस्याद्यश्लोकः ॥ उदयेति ॥ अस्य व्याख्या

Ends.— fol. 70^b

मयीति सन्तः सत्पुरुषाः संततमेव निरंतरमेव एनां त्रिशतीं आद्रियध्वं
आदरीकुरुत कीदृशीं मनोरमां पदलालत्येन प्रियां । आदरे हेतुमाह मयि विषये
अनुग्रहबुद्ध्या रुपाबुद्ध्या वा । अथवा कवित्वश्रुति कविताश्रवणं तस्य कुतूहलात्
अत्र हि अनेकछंदोरचितानि कवित्वानि सततं कुतूहलात् आददे तु तुदादिन्वा-
(fol. 71^a) छः । श्रीः पार्थनायां लोद् रिङि, यर्गिल्ङ्युदयजादेशः ॥

इति श्रीवैद्यवल्लभभट्टविरचिता वैद्यवल्लभाख्या दीपिका समाप्तिम-
गात् ॥ संवत् १८३२ कार्तिकमासे शुक्लपक्षे तिथौ ७ भोमवासरे जुगलेन
पूर्णिकता शुभमस्तुः ॥

After this follow three verses in praise of नागानन, रामचंद्र
and विष्णु.

References.—(1) Mss.—A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* :—
i, 613^a (only text); ii, 146^a and 227^b; iii, 128^a.

B-Descriptive Catalogues :—Peterson's *Catalogue of Ulwar*
Mss. No. 1634, Extract. 417.

Mitra's *Catalogue of Bikaner Mss.* pp. 659 and 664 men-
tion two comm. on Vaidyavallabha which are different
from ours.

I. O. Catalogue, Ms. No. 2713 has only the text.

(2) Printed Editions :—Edited with Hindi Translation of
the text by Kiśorī-vallabha; Bombay, 1912.

त्रिशतीव्याख्या

or

सिद्धान्तसञ्चय

Trīṣatī-vyākhyā

called

Siddhāntasañcaya

No. 94

622.

1895-1902.

Size.—8 $\frac{7}{10}$ in. by 4 in..

Extent.—230 leaves; 9-10 lines to a page; 27 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters; hand-writ-
ing very good; borders are decorated with double rows or
two lines and one line in red ink; benedictory phrase, the
words सूत्र and टीका, verses numbers, topic-headings, topic-
endings and colophons in red ink. The Ms. contains
the text of *Trīṣatī* or *Vaidyavallabha* by Śaraṅadhara with
Nārāyaṇa's comm. which is called *Siddhāntasañcaya* in the
last colophon, and *Siddhāntacikitsā* by Aufrecht in his *Cat-*
alogus Catalogorum, ii 146^a. Paper is old and musty and
some part of the text is worn out. It is very much worm-
eaten. Fol. 135 is repeated.

Age.— Appears to be old.

Author (Text)— Śārṅgadharma ; (Comm.). Nārāyaṇa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अंवा जगदवलंबा शंवररिपुवैरिशक्तिमंजूषा

मामबिलंबायुधमुखगीर्वाणवंदिता पायात् ॥ १ ॥

लंबोदरमवलंबे सुरनिकुरंवावलंबितं नित्यं ।

प्रभवति यस्य स्मरणं विघ्नव्यूहव्यपोहाय ॥ २ ॥

पितरं प्रणम्य कृष्णं गुरुं च नागेशमञ्जन्मानं ।

नारायणो विवृणुते त्रिशक्तिं वैद्यप्रमोदाय ॥ ३ ॥

नानाचार्यमतान्येकीकृत्य संचायते मया ।

चिकित्साशास्त्रसिद्धान्तस्त्रिशतीविवृतिछलात् ॥ ४ ॥

इह हि सार्द्धधराचार्यः प्रारिप्सितस्य ग्रंथस्य निर्विघ्नसमाप्त्यर्थमासी-
र्वाद रूपं मंगलमाचरति ॥ सूत्रं ॥

उदयगिरिशिरःस्थो निद्रयामृढमेतज्जगदगदमशोशं निर्मिमीतेनिशं यः ।

अमिततमितमिन्द्रोहामदारिद्र्यहारिप्रसमरकिरणौघस्तान्मुदे वः स देवः ॥ १

etc.

Ends.— fol. 229^a

सविनयं पंडितान्प्रार्थयते

मय्यनुग्रहबुद्ध्या वा कवित्वश्रुतिकौतुकात्

संतःसततमेवेतामाद्रियध्वं मनोरमां ॥ २७ ॥

टी० ॥ छंदोलुप्रासादे वैचित्र्यात्कवित्वश्रवणकत् (fol. 229^b) हलपतां
त्रिशतीं आद्रियध्वं अध्ययनाध्यापनाभ्यां आदरविषयीकुरुध्वं आङ्पूर्वाद्दृष्ट
आदरे इति धातोस्तुदादित्वाच्छेरिति ह्रस्वे रियादेशे अचिश्रुधात्वितीयङादेशे-
णमध्यमबहुवचनस्यमित्यामादेश च रूपसिद्धिरिति ।

श्रीकृष्णतातचरणात्समधीत्य शास्त्रं ब्रातुश्चवैद्यककलां कविनागनाथात् ।

युक्तिप्रकाशितगंभीरतरार्थमेतच्चारायणो विवरणं कृतवान् त्रिशत्या ॥ १ ॥

इति श्रीकृष्णभट्टान्मजनागनाथाजुजश्रीमच्चारायणबुधविरचिता
सिद्धान्तसंचयो नाम ग्रंथ त्रिशतीव्याख्या संपूर्णमगमत् ॥ शुभं श्रूयात् ॥
॥ श्रीरस्तु ॥

Reference.— See No. 93.

त्रिशतीव्याख्या

or

सिद्धान्तसञ्चय

Trisatī-vyākhyā

or

Siddhāntasañcaya

No. 95

947.

1884-87.

Size.— 12 in. by 4 $\frac{9}{10}$ in.

Extent.— 126 leaves ; 12 lines to a page ; 42 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; some of the folios have double lines in red ink on their borders ; verse numbers, topic-headings, topic-endings, pratikas and colophons are tinged with red pigment ; paper is old, worn out and musty ; foll. 1 and 126 are worn out, specially the latter one. After the text which ends on fol. 129^a, some prescriptions from *Todā-rānanda* are given in the same hand-writing.

Age.— Sam. 1788.

Author (Text)— Śārṅgadhara ; (Comm.) Nārāyaṇa.

Begina.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः श्रीगुरुवे नमः

अंबा जगदवलंबा शंवररिपुवैरिशक्तिमञ्जूषा

मामविलंबालंबायुधमुखगीर्वाणवन्दिता पायात् १

etc. same as in No. 94.

Ends.— fol. 126^a

श्रीकृष्णतातचरणात्समधत्तशास्त्रं भ्रातृश्च वैद्यककलां कविनागनाथात्
युक्तिप्रकाशितगभीतरार्थमेतत् नारायणो विवरणं कृतवान् त्रिशत्याः १

त्रिशताविष्टितिव्याजादत्र सिद्धान्तसंचये

ग्रंथे वैद्यस्य शास्त्रस्य रहस्यं प्रतिपादितं ॥

इति श्रीमत्कृष्णपंडितात्मजभिषङ्गनारायणपंडितकृतस्त्रिशदांतसंचयः

श्रीरस्तु शुभं भूयात्

Name of Scribe and date on fol. 126^b

संवत् १७८८ वर्षे शाके १६५३ प्रवर्तमाने पोसवदि १३ गुरुबासरे
लिखितं दयास वकसरामदधीच चिरंजीव भागचंदकीनाथपठनार्थं ॥

References.— See No. 94.

द्रव्यगुणशतश्लोकी

Dravyagunaśataśloki

No. 96

370.

1882-83.

Size.— 8 $\frac{4}{5}$ in by 5 in.

Extent.— 16 leaves ; 9 lines to a page ; 27 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī Characters ; handwriting very good ; benedictory phrase and the last colophon along with marks of punctuation in red ink ; there are three lines in red ink on each side of the border. First folio is slightly worm-eaten on the top.

Age.— Appears to be old.

Author.— Trimalla-kavi.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकण्ठं गिरिजागणेशसहितं नत्वा शरण्यं सतां
 नानाद्रव्यगुणागुणान् कथयतो ग्रन्थान् विचार्य सक्तु ।
 पश्यापश्यविदे गुणागुणयुतं यद्वस्तु तोयादिकं
 तं संक्षेपतया ब्रवीति हि शतश्लोक्यां त्रिमल्लुः कविः ॥ १ ॥
 स्वाद्मल्लौ पटुतिक्तकौ कटुकषायौ चेत्यमी षट् रसा
 द्रव्यस्था महतांशकेन रसनाव्यक्तिं प्रयाताः पृथक् ।
 तत्राद्याः पवनं त्रयोऽभ्यवहताः श्लेष्माणमन्त्यास्त्रय-
 स्ते पित्तं तु कषायतिक्तमधुरा घ्नन्तीतरे तन्वते ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 16^a

हिमाद्रेरुत्पन्ना सल्लचितपञ्चाननरसा
 ददानां भक्तेभ्यः प्रतिदिवससुखैरमलतां ।
 अदोषा सानन्दं गदि विरचितास्तो(fol. 16^b)ब्रनिवहा
 शिवं मे नैरुज्यं जनयतु सदानन्दजननी ॥ १०१ ॥

इति श्रीत्रिमल्लुविरचिता द्रव्यगुणशतश्लोकी समाप्ता ॥ श्रीरस्तु ॥

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 264^a ; ii, 57^a ; iii, 57^b.

Aufrecht mentions द्रव्यगुणदीपिका on ii, 56^b and 57^a

B-Descriptive Catalogues.-

Burnell's Catalogue of Tanjore Mss. No. LI, p. 72^b.

B. B. R. A. S., Cat. No. 175.

(1) Printed Editions :— (1) Litho edn., Benares, 1869.

(2) With a Hindi Translation by Krishnalala, Bombay, 1894.

(3) With a Hindi Trans. by Śaligrāma Vaiśya, Bombay, 1897.

(द्रव्यगुण) शतश्लोकी

(Dravyagūṇa) Satasloki

No. 97

951.

1891-95.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 9 leaves ; 11 lines to a page ; 41 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; two lines in red ink on each border ; marks of punctuation in red ink ; verse-numbers, benedictory phrase and the colophon tinged with red pigment. Paper, not very old.

Age.— Appears to be old.

Author.— Trimalla-kavi.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकण्ठं गिरिजागणेशसहितं नत्वा शरण्यं सतां ।

etc. same as in No. 96.

Ends.— fol. 8^b

हि (fol. 9^a) माद्वेरुभ्यंश्चा समुपचितपञ्चाननरसी ।

same as in No. 96.

Colophon at the end:—इति त्रिमल्लकविवरिता शतश्लोकी
संपूर्णम्

Reference.— See No. 96.

(द्रव्यगुण) शतश्लोकी (Dravyaguna) Sataśloki

No. 98

1097.
1886-92.

Size.— 9 in. by 5 in.

Extent.— 11 leaves; 10 lines to page; 36 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; two lines in red ink on each border; verse-numbers, benedictory phrase, topic-endings and the colophon are tinged with red pigment. There are explanatory notes in between the lines and on margin. Paper is old, musty and worn out.

Age.— Sam. 1843.

Author.— Trimalla-kavi.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ शतश्लोकी ॥

श्रीकण्ठं गिरिजागणेशसहितं नत्वा शरण्यं सतां, etc.

same as is No. 96.

Ends.— fol. 11^a

हिमाद्रेरुत्पन्ना समुपचितपञ्चाननरसा, etc.

same as in No. 96.

Colophon at the end:— इति काञ्चनादिवर्गः इति श्रीत्रिमल्लकवि-
विरचिता शतश्लोकी समाप्तं संवत् १८४३ वर्षे भाद्रपदमासे शुभे कृष्णपक्षे
तिथौ ५ पञ्चम्यायां चंद्रवारे लिखितं मनोरथरामद्वधीच आत्मपठनार्थः
सवाईजयनगरमध्ये पत्र ११ शुभं भवतु धन्वंतराय नमः ॥ १ ॥ २ ॥

Then follows a verse on ज्वरक्वाथ and ज्वरहरगण.

Reference.— See No. 96.

(द्रव्यगुण) शतश्लोकी (Dravyaguna) Sataśloki

No. 99

915.

1887-91.

Size.— $8\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 19 leaves ; 9 lines to a page ; 23 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanagari Characters ; handwriting bad and irregular ; two lines in black ink on each border on foll. 1-8 ; the rest have no border-lines ; from fol. 5^b onwards, topic-endings and topic-headings are tinged with red pigment. Paper is very old, worn out and musty.

Age.— Appears to be old.

Author.— Trimalla-kavi.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकण्ठं गिरिजागणेशसहितं नत्वा सरण्यं सतां

same as in No. 96.

Ends.—fol. 19^b

हिमाद्रेरुत्पन्ना समुपचितपंचाननरसा, etc.

same as in No. 96.

Colophon at the end:—इति श्रीत्रिमल्लकविरचिता शतश्लोकी संपूर्णा ॥

This is followed by—पोथी धरननाथ आगां मोली लीइ कुस-
लौले-तिवाडी जगरामनै.

Reference.— See No. 96.

(द्रव्यगुण) शतश्लोकी

(Dravyaguna) Sataśloki

No. 100

916.

A. 1887-91.

Size.— 12 in. by $5\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 8 leaves ; 12 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description. — Country paper ; Devanāgarī Characters ; handwriting good ; corrections made with yellow pigment ; paper is old and musty and the right-hand side is completely worn out resulting in the loss of 4 or 5 letters in each line of almost every page.

Age. — Appears to be old.

Author. — Trimalla-kavi.

Begins. — fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकण्ठं गिरिजागणेशसहितं नत्वा शरण्यं ॥ सतां

etc., same as in No. 96.

Ends. — fol. 8^a

हिमाद्रेरुत्पन्ना समुपचितपञ्चाननरसा,

etc., same as in No. 96.

Reference. — See No. 96.

द्रव्यगुणशतश्लोकी

Dravyaguṇasatasloki

No. 101

893.
1887-91.

Size. — 10½ in. by 4¾ in.

Extent. — 8 leaves ; 11 lines to a page ; 40-42 letters to a line.

Description. — Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; marks of punctuation, numbers of verses and the colophons in red ink ; paper is old and musty ; dampness seems to have affected the condition of paper. Short notes are given here and there on the margins.

Age. — Sam. 1768.

Author. — Trimalla-kavi.

Begins.—fol. 1^a

श्रीकंठं गिरिजागणेशसहितं नत्वा शरण्यं सतां

etc., same as in No. 96.

Ends.— fol. 8^b

हिमाद्रेरुत्पन्ना समुपचित पञ्चानतरसा

etc., same as in No. 96.

Date—सं १७६८ वर्षे पोषवदि त्रयोदश्यां

Reference.— See No. 96.

द्रव्यगुणशतश्लोकी

Dravyagunaśataśloki

No. 102

921.

1884-87.

Size.— 8½ in. by 4⁷/₁₆ in.

Extent.— 13 leaves ; 9 lines to a page ; 32-35 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double lines in red ink on borders ; marks of punctuation and the last colophon in red ink ; fol. 1^b and part of folio 2^a contain notes in Hindi on the top of lines. First three folios bear the marks of पदच्छेद (a vertical line on top) ; paper is very old, musty and worn out. On account of dampness the left hand edges of folios 1-3 are in a decaying condition. Folio 13 has lost its right-hand top corner and left-hand bottom edge.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Trimalla-kavi.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीकंठं गिरिजागणेशसहितं नत्वा शरण्यं सतां

etc., same as in No. 96.

Ends.— fol. 13^b

हिमाद्रेरुत्पन्ना समुपचितपञ्चाननरसा

etc., same as in No. 96.

Reference.— See No. 96.

द्रव्यगुणशतश्लोकी

Dravyagunāśataśloki

No. 103

464.
<hr/> 1895-98

Size.— 10 $\frac{3}{8}$ in. by 4 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 10 leaves ; 10 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good ; topic-headings, numbers of verses and colophons are tinged with red pigment ; paper is old but in good condition ; fol. 1^a has 3 verses unconnected with the text. Fol. 10^b, after the completion of the text has a prescription of प्रमेह in Hindi and after that some one has started a new work अंगपुच्छा ; the page has ten and a half verses of this work.

Age.— Bears- अवैकादिनागैलाप्रमिते इष्मेचकाश्वतिथौ पूर्तिमजीगमद्रुध-
सुखलालाधीतये लिबिश्चक्रे मद्रंस्ताद (?) = Sam. 1749.

Author.— Trimalla-kavi.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥
श्रीकण्ठं गिरिजागणेशसहितं नत्वा शरण्यं सतां

etc., same as in No. 96.

Ends.—fol. 10^b

हिमाद्रेरुत्पन्ना समुपचितपञ्चाननरसा

etc., same as in No. 96.

Reference.— See No. 96.

द्रव्यदीपिका

द्रव्यगुणशतश्लोकी-
टीकाDravyadipikā, a
comm. on
Dravyagunāśataśloki

No. 104

922.
<hr/> 1884-87.

Size.— 11 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 33 leaves ; 17 lines to a page ; 38 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; single line in black ink on borders; topic-headings, *pratikas* and verse numbers tinged with red pigment ; the Ms. contains only the comm. and not the text.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Kṛṣṇadatta son of Śivadatta.

Begins.— folio 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वंतरये नमः ॥
 यत्कुर्मस्मरणेनापि प्रत्यूहव्यूहसागरं ।
 नरास्तरन्ति तं वन्दे सिद्धिदं श्रीगजाननं ॥ १ ॥
 त्रिमल्लभट्टै रचितो यो द्रव्यगुणसंग्रहः ।
 कृष्णदत्तेन तट्टीका क्रियते द्रव्यदीपिका ॥ २ ॥
 अथ ग्रन्थारम्भे ग्रन्थकृद्भीष्टदेवतानमस्कारमाचरन्नाभिधेयाद्यभिधत्ते ।
 श्रीकण्ठेति । etc,

Ends.—fol. 33^a

पुनः किं सदानन्दजननी सतां साधूनां धनधान्यादिदानेन सुषहेतु यद्वा
 सदैव नन्दो येन सः सदानन्दो गणपति निर्विघ्नसिद्धिदानेत्यर्थः ॥
 विश्वबन्धितचतुर्भुजताता ॥ वासविद्यशिवादित्तुल्यस्य ।
 कृष्णदत्तः कृतिनः कृतिरेषा । जयतामसिल्लोकहिताय ॥ १ ॥
 इति श्री द्रव्यगुणशतश्लोकीटीका संपूर्णा ॥ लिखितं जगन्नाथ स्वस्ति
 श्रीः ॥

Reference.— See No. 96.

द्रव्यावलीनिघण्टु

Dravyāvalinighaṇṭu

No. 105

895.

1887-91.

Size.— 12 in. by 5 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 54 leaves ; 11 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; benedictory phrase and marks of punctuation and double line on borders in red ink ; foll. 49-54 are different in hand-writing and paper ; they must have been added later on. So the date of copying given on fol. 54^a seems to belong to the latter portion. The work forms the second part of Mahendra's treatise on निषण्डु. The first part (cf. Ms. No. 106) was called द्रव्यगुणरत्नमालिका which simply enumerates the different synonyms of each medicine. This is evident from— द्रव्यावलीनिवद्धानां द्रव्याणां नामनिर्णयं ॥ लोकप्रसिद्धं वक्ष्यामि यथागमपरिश्रमं ॥ verse 14 of our Ms. fol. 2^a, ll. 5-6. On fol. 51^a, we read the following verses ; which, along with the colophon would have the work ascribed to धन्वंतरि—

इत्याद्युक्तानि बहुशो मिश्रीकृत्य समासतः ।

उक्तं निखिलमेतद्धि निर्दुष्टज्ञानमुत्तमं ॥ ८९ ॥

भिषजां बुद्धिबृद्धयर्थं धन्वंतरिरिनिर्मितं ।

इति धन्वंतरिरुक्तो निर्दुष्टः समाप्तः

In this connection see also Mss. Nos. 273, 107 and 106.

Age.— Sam. 1924.

Author.— Mahendra Bhogika, son of Kṛṣṇa Bhogika.

Begins.—fol. 1^b

श्रीमद्राधागोपीनाथौ विजयतां । श्रीधन्वंतरये नमः ॥

नमामि धन्वंतरिमादिदेवं सुरासुरैर्वेदितपादपद्मं ।

लोके जरारुग्भयसृत्युनाशं धातारमीशं विविधौषधीनां ॥ १ ॥

अनेकदेशांतरभाषितेषु सर्वेष्वथ प्राकृतसंस्कृतेषु ।

गृहेष्वगृहेषु च नास्ति संख्या द्रव्याविधानेषु तथौषधीषु ॥ २ ॥

प्रयोजने यस्य तु याचितस्य तावत्स गृह्णाति यथांशु कृपात् ।

तथा निघंटांशुनिधेरनंता गृह्णाम्यहं किञ्चिदिहैकदेशं ॥ ३ ॥

नामोक्तमेकस्य यदौषधस्य नामापरस्यापि तदेव चोक्तं ।

शास्त्रेषु लोकेषु च यत्प्रसिद्धं न गृह्यतेसौ पुनरुक्तदोषः ॥ ४ ॥

Ends.—fol. 54^a

अपस्माराभिभूतेभ्यो ग्रहास्तेभ्यस्तथैव च ।

सुर्वर्णादिरयं वर्गः षष्ठोक्तोपि यथाक्रमं ॥ ५८ ॥

धातुद्रव्यद्रवेद्रव्यमाशद्रव्यसमाश्रयः ।

योगानैतान् प्रयंजानः पुरुषो नित्यमात्मवान् ॥ ६९ ॥

सत्सु पूजामवाप्नोति परं चैव न निंदति ॥

कृष्णभोगिकपुत्रेण श्वानेश्वरनिवासिनः ॥ ७० ॥

महेन्द्रभोगिकेनेयं मत्ता द्रव्यावली शुभा ।

इति श्रीनिष्ठुरसवीर्यद्रव्यावली समाप्ता संवत् १९२४ ॥ वैशाख शुक्ल
३ भौमे लिषतं ब्राह्मण रामकिशोरदासेन पठनार्थं लघुभ्रातृगोपीनाथशर्मणः ॥
श्रीकृष्णो जयति

Reference.— See No. 273.

द्रव्यावली

Dravyāvali

No. 106

894.

1887-91.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 8 leaves ; 7 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing fairly legible ; paper very old, musty and worn out on edges ; there is a border of four lines in black ink on both the sides. This Ms. contains the first part of Mahendra's work complete. This part is called द्रव्यगुणरत्नमालिका and is finished on fol. 7^a, line 4. The last verse is—योगानैतान्-युञ्जानः पुरुषो नित्यमात्मवान् ॥ आप्नुयादज्वरारोग्यं बलवर्णमतिस्विनः ॥ Then द्रव्यगुणरत्नमालिका समाप्ता । After this follow — नामामि धन्वंतरिमादिदेवं सुरासुरैर्वदितपादपद्मम् ॥ लोके जरारुग्भयमृत्युनाशं धातारमीशं विविधौषधीनां ॥ etc., ending with द्रव्यावलीनिविष्टानां द्रव्यानां नामानिर्णयं । लोकप्रासिद्धं वक्ष्यामि यथागमपारिक्रमम् ॥ on fol. 8^b. This latter portion exactly tallies with the first 14 verses of द्रव्यावलीनिघण्टु, No. 105 I am, therefore, inclined to ascribe it to Mahendra or Mahendra Bhogika.

Age.— Appears to be old.

Author.— Madhendra Bhogika.

Begins.— fol. 1^b

(On the top margin)—

कृष्णत्विषेरिष्टविदारकाय । तुभ्यं जगलोच्चनलोभनाय ।

श्रीपाश्वनाथाय सनातनाय नमो नमस्तात्पुरुषोत्तमाय ॥ १ ॥

In the text—सिद्धिः श्रीगणेशाय नमः ॥

पातु वो निकषध्रामतिहेनः सरस्वती ॥

प्रज्ञेतरपरिच्छेदं वचसैव करोति या ॥ १ ॥

अनंतपारस्य विगृह्य किंचित्सारं चिकित्सागमसागरस्य ॥

उक्तो मया संप्रति कल्पयोगैर्द्रव्यावली नाम सहस्रयोजयम् ॥ २ ॥

विचार्य दोषौषधदेशकालवपुर्वयःसान्ध्यबलाग्निमात्राः ॥

विकारहेत्वाकृतिसाध्यताश्च ततश्चिकित्सेद्भिषगामयार्त्तान् ॥ ३ ॥

ज्वराभिभूते षडहे व्यतीते विषकदोषे कृतलघनादौ ॥

यो भेषजं वैद्यवरः प्रयुंक्ते न संशयं हन्ति चिरान्त रोगान् ॥ ४ ॥ etc.

Ends.— fol. 8^b

द्रव्यावलीनिविष्टानां द्रव्यानां नामनिर्णयं ॥

लोकप्रसिद्धं वक्ष्यामि यथागमपरिक्रमम् ॥

इत्यनुक्रमावर्गः समाप्तः शुभं भूयात् ॥

In a different hand follows—अथ ध्वानामगुना ॥

मोरटो मधुरःस्तिक्तः कफपित्तज्वरापहा ॥

वर्णविस्फोटकुष्ठामक्षुद्रदोषनिषूदनः ॥

Reference.— See No. 105.

द्रव्यावली (निघण्टु)

Dravyāvalī (Nighaṇṭu)

No. 107

1054.

1886-92.

Size.— 11½ in. by 4½ in.

Extent.— 27 leaves ; 11 lines to a page ; 45-47 letters to a line,

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper very old, worn out and musty. Corners are in a decaying condition ; folio 14^a has only 8½ lines

and fol. 14^b is blank ; in the centre of the pages space is left out for a string to pass in order to tie up the Ms. It is incorrect and there is no proper arrangement of matter in it. For instance, fol. 3^b, line 6 reads— एवं द्रव्यावली समाप्तः ॥ Then the verse नमामि धन्वंतरिमादिदेवं, etc., is identical with the first verse of वैद्यनिघण्टु, No. 273. Again, the 2nd verse of our Ms., viz., अनंतपारस्य, etc., is found in वैद्यनिघण्टु No. 273, on fol. 2^b line 3.

Age.— Bears संवत् १५७२ वर्षे भाद्रपद शुदि ११ दीतवारे.

Author.— Mahendra Bhogika.

Begins— fol. 1^b

स्वति श्री ॥ ओं नमः सरस्वत्यैः ॥

या कुंदेदुतुषारहारधवला या स्वैतवस्त्राशना ।

या वीणावरदंडमंडितकरा या सुभ्रवस्त्रावृता ।

— (lost) ब्रह्मास्तुतिशंकरप्रभितिभिर्देवै सदा वादिता

सा वः पातु सरस्वती भगवती नशेषजाड्यापहः ॥

अनंतपारस्य विद्युह्य किंचित्सारं चिकित्सागमसागरस्य ।

शक्तो मया संप्रविकल्पयोगा द्रव्यावलीनाम समुच्चयोयं ॥ etc.

Ends.—fol. 27^a

बले नागे शुभे शुक्रे रासनेव सुवर्त्तते ॥

इति बहुवार्थानि ॥

अयं कृतो महेद्रेण वैद्यकृष्णस्य सूनुना ।

fol. 27^b तत्र संबंधवर्गाढ्यो निर्घटसगणोत्तरं ॥

द्रव्यावलीनिर्घटसगणोत्तरं ॥ द्रव्यावलीनिर्घटसमाप्तमिति ॥ संवत्

१५७२ वर्षे भाद्रपदशुदी ११ दीतवारे ॥ पुस्तक लिपार्हतं पंडित श्रीराणां ।

रणथंभगदमहादुर्ग्रमध्ये ॥ लिप्यतं काइस्थ ॥ ठश्रीनां पुत्र नराईण... (lost) ।

शुभं भवतु । मंगलं ददातु ॥ श्रीयरस्तु ॥

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—

ii, 57^a ; iii, 57^b.

See also our Ms. No. 274.

द्रव्यावलीनिघण्टु

or

निघंटुनाममाला

No. 108

Dravyāvalinighaṇṭu

or

Nighaṇṭunāmamālā

1057.

1886-92.

Size.— 10 in. by $4\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 39 leaves ; 15 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; it has double borders of two lines and one line in red ink on both sides. Paper is old and musty. The begining of this work is identical with the text of द्रव्यावली-निघण्टु (No. 105). But further on, fol. 4^a, verses 80 and 81 are identical with verses 68 and 69 of द्रव्यावलीनिघण्टु, fol. 54^a. On fol. 4^a. There is a colophon— इति द्रव्यावलीसमाप्ता, and the following text is identical with the text of द्रव्यावली-निघण्टु from fol. 2^a. But both these Mss. do not agree at the end. The present Ms. has 10 वर्गः and is ascribed to धन्वंतरि on fol. 39^a.

Age.— Sam. 1743.

Author.— Mahendra Bhogika or Dhanvantari ?

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः । श्रीधन्वंतरये नमः ।
 आमये सर्वसत्त्वानां मनस्युन्मत्ततां गते ।
 यो विभाति नमस्तस्मै विश्वरूपाय वेधसे १
 नमामि धन्वंतरिमादिदेवं सुरासुरैर्वैदितपादपङ्क ।
 लोके जरारुग्भयसृष्ट्युनाशं धातारमीशं विविधौषधीनां । २ ।

etc. same as in No. 105.

Ends.—fol. 39^b

द्रव्याण्युक्तानि बहुशो मिश्रीकृत्य समासतः
 उक्तं निखिलमेतद्धि निघुंटुज्ञानसुत्तमं ३०
 भिषजां बुद्धिचुद्धयर्थं धन्वंतरिविनिर्मितं
 क्रमेण लिखितं होतव्यं शास्त्रं सङ्ग्राहकोविदैः ३१
 इति श्रीधन्वंतरिचिरविते निघुंटुनाममालायां दशमो वर्गः समाप्तः

संवद्रामाग्निनागांबुजविकचकरे बाहुले मासि पक्षे शुक्ले गौर्या
 तृतीया बुधदिनसहिता शोभने चैव योगे
 व्यासः श्रीमालजातिः शुभकरणसुतो वर्णचंचुर्निष्ठुं श्रीमद्धन्वं-
 तरीयं हरिकरण इमं व्यालिखत् सोकिताख्ये ॥ १ ॥

पत्तने वसमानश्च ब्रजलालादिसंयुतः

क्रमेण सकलं सास्त्रं सद्युरूपां प्रसादतः २ श्रीरस्तु

भुक्ते पथ्याभुक्ते पथ्या सुक्ताभुक्ते पथ्या पथ्या

जीर्णे पथ्याजीर्णे पथ्या जीर्णाजीर्णे पथ्या पथ्या १

भुक्त्वोपविशतस्तुदं शयानस्य तु पुष्टता

बलं चक्रम्यमाणस्य सत्युर्धावति धावतः २

भोजनात्ते शतपदं गच्छेत् यदि शय्या न लभ्यते

शय्यायां जायते रोगो यदि कांता न लभ्यते ३

पथत्रयम् ॥

Reference — See No. 105.

(द्रव्यावली) निघण्टु

or

निघण्टुनाममाला

(Dravyāvalī) Nighaṇṭu

or

Nighaṇṭunāmamālā

No. 109

897.

1887-91.

Size.— 10 in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 28 leaves ; 14 lines to a page ; 38 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
 ing good ; double borders of three lines and one line in
 black ink ; benedictory phrase, verse-numbers, topic-head-
 ings, topic endings and colophons tinged with red pigment.
 Paper old, musty and slightly worn out. It contains 9 वर्गs
 and is ascribed to घन्वंतरि in the last colophon. Its begin-
 ning is identical with the text of द्रव्यावली. On the left-hand
 top-margin it bears निर्घट्ट on every page, except on fol. 1^b.
 where it reads निर्घट्टनाममाला. See No. 108.

Age.— Sam. 1747.

Author.— Mahendra Bhogika or Dhanvantari ?

Begins.— fol. 1^b

श्रीधन्वंतराय नमः ॥

नमामि धन्वंतरिमादिदेवं । सुरासुरैर्वदितपादपद्मं ।

लोकै जरारुग्भयसृत्युनासं । धातारमीसं विविधौषधीनां ॥ १ ॥

etc., same as in No. 105.

Ends.—fol. 28^b

द्रव्याण्युक्तानि बहुसो । मिश्रीकृत्य समासत ।

उक्तं निषिलमेतद्धि । निर्घटज्ञानमुत्तमं ।

भिषजां बुद्धिरुद्धयर्थं । धन्वंतरिविनिर्मितं ।

गङ्गुच्यादं सताह्वादि । तृतीयश्रृंङ्गनादिक ।

करवीरादिराम्रादि । सुवर्णादिविमिश्रय ।

विषापिविषवर्गस्तु । विषहानिवमोमन ।

इत्येवमेते क्रमसो । न वर्गा परिकीर्तिता ।

देस्यदेस्यविचारिण्यै । सस्मृतसाल्लवेदिभि ॥

इति धन्वंतरीय निर्घट समाप्ता ॥ यादृसं पुस्तकं दृष्टे सं० १७४७ जेष्ठ

वदि ११ दिने श्रीसुद्वंदतीमध्ये लिपितं पं० मतिप्रियेण ॥ श्री श्री

Reference.— See No. 105.

धन्वंतरि (द्रव्यावली)

निघण्टु

No. 110

Dhanvantari (Dravyāvali)

Nighaṇṭu

924.

1884-87.

Size.— 10 $\frac{4}{8}$ in. by 4 in.

Extent.— 44 leaves ; 14 lines to a page ; 34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास; hand-writing good ; borders are decorated with three lines in red ink on each side ; benedictory phrase, verse-numbers, topic headings and the colophon at the end are tinged

with red pigment. A rectangular space is left in the centre of the page. This space has a beautiful flower-design in red ink. Our Ms. is identical with द्रव्यावलीनिघण्टु No. 105 Hence it ought to be ascribed to Mahendra Bhogika. Paper is old and musty. Text is very corrupt. Fol. 18 is missing.

Age.— Sam. 1698 ; Saka 1562.

Author.— Mahendra Bhogika.

Begins.—fol. 1^b

धन्वंतराय नमः ॥

नमामि धन्वंतरिमादिदैवः सुरासुरैर्वदितपादपद्मः

लोके जरारुग्भयमृतिनाशं धातारमीशं विविधौषधीनां ॥ १ ॥

etc., same as in No. 105.

Ends.— fol. 45^b

अपस्माराभिभूतोभ्यो ग्रहास्तेभ्यः स्तथैव चः

etc., same as in No. 105.

Last verse is—

महेंद्रभोगिके ज्ञेयं कृत्या द्रव्यावली सुभा ।

एव धन्वंतरिमत्ते द्रव्यावली विनिर्मिता ॥ ४० ॥

इति श्रीधन्वंतरियो द्रव्यावलीनिर्घटः संपूर्ण संजातः मिति भद्रं संवत् १६९८ शा १५६२ येष्ट मारस शुक्लपक्षे चाष्टम्यां स्थितो षण्मेद्र वासरे सप्त-
स्कंधाग्रामात् ऋषि श्रीमोहण पं० विष्णुदासेन लिपिः कृतं जलाद्रक्षेस्तेलद्रक्षे
द्रक्षे सिथिलबंधने मूर्षहस्ते न दातव्या ह्येवं वदति पुस्तिका ।

Reference.— See No. 273.

धन्वंतरिनिघण्टु

Dhanvantari-Nighanṭu

No. 111

923.

1884-87.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 71 leaves ; 11 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters with पुढमात्राs hand-writing very good ; both borders have double lines in red ink ; topic headings, topic endings, verse-numbers and the colophon are tinged with red pigment. Paper is very old, smoky, brittle and worn out. Our Ms. is identical with the Ms. of द्रव्यावलीनिघण्टु No. 105. Hence, the author of this work also is Mahendra Bhogika. The text is very corrupt.

Age.—Sam. 1744 ; Śaka 1605.

Author.—Mahendra Bhogika.

Begins.—fol. 1^b

श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीधन्वंत...(portion of the leaf torn here)
नमामि धन्वंतरिमादिदेवं । सुरासुरैर्बदितु पादपद्मं ।
etc., same as in No. 105.

Ends.—fol. 71^a

सु (fol. 71^b) वर्णादिकमद्यांते वर्गः षष्ट उदाहृतः ।
धातुद्रव्यद्रव्यमांसद्रव्यसमाश्रयः ॥ इति श्रीनिर्घटशास्त्रे षष्टः ॥ ६ ॥
वर्गं समाप्तः ॥ संपूर्णं ॥ संवत् १७४४ वर्षे शाके १६०५ प्रवर्तमाने माघ-
मासे शुक्लपक्षे तिथौ म्यां १ प्रतिपदा । सोमवासरे । शु० पं० श्री श्री श्री श्री
श्रीरामचंद्रजी ॥ तत्पुत्र पं० श्रीसोभाचंद्रजी । तत्पुत्र केसवदास । लिपि
कृत्वा एषा पुस्तिका । आत्माऽर्थे शुभमस्तु ॥ कल्याणमस्तु ॥ यादसं पुस्तकं
दृष्ट्वा ॥ तादृशं लिपतं मया ॥ यदि शुद्धमशुद्धं वा ॥ मम दोषो न दीयते
॥ १ ॥ लि० मालपुरामध्ये ॥ श्रीरस्तु शुभं भूः ॥

References.—See No. 273.

धातुरत्नमाला

Dhāturatnanmālā

from

from

अश्विनीकुमारसंहिता

Aśvinikumārasaṁhitā

No. 112

896.
<hr/> 1887-91.

Size.— 9 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{10}$ in

Extent.— 7 leaves ; 10 lines to a page ; 38 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; verse-numbers, topic-headings and colophon tinged with red pigment. First leaf is wanting. Right-hand side borders are worn out. The work deals with the preparation of different metals. It is a fragment. Paper is old and musty. A धातुरत्नमाला “ work on medicine in 184 verses from the Aśvinīsaṁhitā ; with Marathi Translation, Poona, 1914, Vaidyaka-granthamālā, No. 1 ” is ascribed to देवदत्त, son of Hari-Gurjara.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 2^a

रे विपाके संदीपनं वीर्यकरं हि मध्ये ।

आयुःप्रदं पुष्टिकरं बलस्य पांडुक्षयं यक्ष्महं हरेन्नराणाम् ॥ ११

रक्तशांतिकरं पुष्टिं मांगल्यं प्रीतिवर्द्धनं ।

आरोग्यं पुष्टिदं श्रेष्ठं कायाग्निबलवर्द्धनं ॥ १२ ॥

इति रूप्यमारणयणाः ॥ etc.

Ends.— fol. 28^b

क्षयकुष्ठप्रमेहाश्च यक्ष्मातीसारविद्रधिः ।

लूता भगंदरश्चैत्रं रंकार्शः पांडुनान्यपि ॥ ६६ ॥

हरन्ति विविधान् रोगान् हीराको योजितो भ्रुवं ।

बन्ध्यापि लभते पुत्रं पंडोपि तरुणायते ॥ ६७ ॥

इति हीरकनिष्पत्तिः ॥

इति अश्विनीकुमारसंहितायां धातुरत्नमाला समाप्ताः ॥ श्री ॥ श्री ॥

श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 272^a ; iii, 8^b.

B-Descriptive Catalogues :— Mitra's Catalogue of Bikaner
Mss., p. 637, No. 1393.

(2) Printed Editions :— Poona, 1914.

नामगुणसारसंग्रह

Nāmaguṇasārasaṅgraha

No. 113

925.
1884-87.

Size.— 9 in. by 4 $\frac{3}{16}$ in.

Extent.— 47 leaves ; 13 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible. Paper is very old and all the ends are worn out. First two lines and about $\frac{1}{6}$ of the left-hand portion of fol. 1^a is lost. A few topic-headings and marks of punctuation are in red ink. Colophons are tinged with red pigment. It is incomplete. Following are the colophons—

fol. 16^a—इति नामगुणसंग्रहाभिधाने गङ्गुच्यादि प्रथमो वर्गसमाप्तः ॥

„ 21^a—इति श्रीनामसंग्रहाभिधाने शने शतपुष्पादिको वर्गः द्वितीयः
परिकीर्तितः ।

„ 30^a—निघंटसारसर्वश्वे धन्वंतरिमतोद्धृते ।

चन्दनादिरयं वर्गा तृतीयो नामसंग्रहे ।

„ 36^a—इति नामगुणसंग्रहे निघंटसारे करवीरादिचतुर्थो वर्गः समाप्तः ।

„ 42^a—इति नामगुणसंग्रहे निघंटसारे रसालादिपंचमो वर्गः समाप्तः ।

Age.— Appears to be very old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

2nd line:— त्वनिर्मिता ॥ कुंडली मंडली श्यामा विशल्या
नागकन्यका... ..

3rd line:—स्तादिनी तथा । जीवंती मधुपर्णी च तंत्रिका च शुद्धचिका ।००
.....धारातिकात्रि.....

4rth line:—.....ग्राहिण्युष्णा रसायनी । दीपनी ज्वरशुद्धाहकोमला
वातरक्तनुत् गलो गुणा । etc.

Ends.— fol. 47^b

मध्याह्निके ज्वरद्वयश्च । प्रपुष्यो वधुजीवकः
कोरंटश्चाथ बंधको हरिप्रियः सुपुष्पकः ॥
विषुहरीतु नाम ॥
जिगिण्यां डिगिणीजातसारा कुलकमंजरी ॥
पार्वती मोचकी ख्याता मज्जनी गुडमज्जनी ॥
कुलंज

References.— Aufrecht's Catalogus Catalogorum mentions only one Ms. and that is ours. ii, 62^a.

निघण्टुनाममाला

Nighaṇṭunāmamālā

No. 114

1056.
1886-92.

Size.— 12 $\frac{2}{3}$ in. by 5 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 82 leaves ; 6 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing beautiful ; double border-lines on each side of three lines and a single line in red ink ; benedictory phrase, verse-numbers upto fol. 18^b, topic-numbers, topic-headings, topic-endings, marks of punctuation and colophons, in red ink. In between the lines a Hindi translation runs upto fol. 54^b. That it reads the following verses on fol. 2^b, goes to prove its name as द्रव्यावली—तस्मान्निर्वैदरित्येष नाति-संख्योपविस्तरः । हिताय वैद्यपुत्राणां यथावश्यं प्रकाश्यते ॥ १४ ॥ द्रव्यावली-निविद्धानां द्रव्याणां नामनिर्णयं लोकप्रसिद्धवक्ष्यामि यथागमपरिश्रुतं ॥ १५ ॥ Its text in the begining is also identical with that of द्रव्यावली. Only it has no name महेन्द्र given anywhere. It has 7 वर्ग

and the colophon ascribes the work to धन्वंतरि. See also Nos. 108 and 105. On fol. 82^a of our Ms., verse number 24 is identical with verse no. 70 on fol. 36^b of No. 108.

Age.— Sam. 1837.

Author.— Mahendra Bhogika or Dhanvantari ?

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नमामि धन्वंतरिमादिदेवं । सुरासुरैर्बेदितपादपद्मं ।

लोके जरारुग्भयमृत्युनाशं । धातारमीशं विविधौषधीनां ॥ १ ॥

etc. same as in No. 105.

Ends.— fol. 82^a

यवगोधूममाषाश्र्व । तिलाश्र्वापि नवाहिता ।

पुराणविरसारूक्षा । नहि चार्थकरा मताः ॥ २४ ॥

इति अन्नगुणः ॥

चंदनं कुंकुमं तुल्यं पराङ्मुखमभिधीयते ।

त्रिभागकुंकुमं यच्च । तदुक्तं वायुपुष्पकं ।

साक्षादा (fol. 82^b) द्विमण्डुरी । तद्ध्यापयसश्चरं ।

लाजाचूर्णं समांसं च । संतर्प्यणमुदाहृतं ॥ २६ ॥

इति श्रीधन्वंतरिकृता निर्घट्टनाममालायां रसवीर्यसहितो सप्तमो
वर्गः समाप्तः ॥ ७ ॥ मिति पोस सुदि ७ मंगलवार संबत् १८३७ का । श्री
लिषायतं पंडित नानिगदास तव सिष्य वषतराम सागा कै देहरै ॥
लिषतं सवाई राम गौघा ॥ श्रीरामायन्मः

Reference.— See No. 108.

निघण्टुनामावलि

Nighaṇṭunāmāvali

No. 115

66.

1907-15.

Size.— 12 in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.

Extent.— 21 leaves ; 16 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; each page has double lines in red ink on all the four margins ; the page is divided into eight columns by red lines ; it is in book form and sown. Topic-headings are tinged with red pigment. The work is an alphabetical list of the glossary of medicinal plants, etc., synonyms being in Marāṭhī.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^a

अकारादिः	प्रारंभः	अशोकरोगी	कडुकी	अरिमेद	बेल	अवलगुजा	बावची
अमृतवल्ली	गुळवेल	आमन्नी	कडु०	अग्निमथ	टाकळ	अवंध्या	रान-
अमृता	गुळवेल	अंबुद	नागरमोथे	अरणी	टाक०	अइमंतक	कटौली
अमृतसंभवा	यु०						आपटा

etc.

Ends.—fol. 21^a

अथ क्षकारः		क्षत्रियवरा	कडुभोपळा	क्षबक	मोहरी
क्षीरमोरटी	सूर्याभेद	क्ष्वेडा	घोसाळे	क्षुद्रपणं	मोहरी
क्षत्रिणी	मंजिष्ट	क्षिरणी	खिरणी	क्षुर	भोस मोळ
क्षतक्षम	खदिर			क्षोरपलांडु	कांदाभेद
क्षुद्रा	रिंगणी			इति क्षकारः	

etc.

निघण्टुशेष
(द्रव्यावलीसमुच्चय)

Nighantūśeṣa
(Dravyāvalīsamuccaya)

No. 116

429.

1884-86.

Size.— 11 in. by 4½ in.

Extens.— 18 leaves ; 14 lines to a page ; 34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राः ; several hand-writings ; legible ; four lines in black ink on

each border ; paper is very old, worn out and musty. It is a fragment of द्रव्यावली or द्रव्यावलीसमुच्चय of महेन्द्र. See Nos. 107 and 273. Foll. 15-17 are missing. Fol. 21 is not numbered. It is complete.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Mahendra Bhogika.

Begins.—fol. 1^b

ओं नमः श्रीमहागणपतये नमः ॥ श्रीधन्वंतरये नमः ॥
 आमये सर्वसत्त्वानां मनस्युन्मत्ततां गते ।
 यो विभाति नमस्तस्मै विश्वरूपाय वेधसे ॥ १ ॥
 नमामि धन्वंतरिमादिदेवं सुरासुरैर्बदितपादपद्मं ।
 लोके ज्वरारुग्भयमृत्युनाशं धातारमीशं विविधौषधीनां ॥ २ ॥
 etc. same as in No. 273.

Ends.— fol. 21^a

मंजिष्ठा च त्रिफलदहनकं द्वे हरित्रे गङ्गुची
 भूर्निबं रक्तसारं सषदिरकटुका बाकुचीव्याधिघातं ।
 मूर्वा दंती विशाला कृमिरिपुजटिला त्रायमाणा च पाठा
 शामानंता पटोली समरिचमाधेः साधितोयं कखायः ॥ १ ॥
 पीतो हन्यात्समस्तान् सकलतनुगतान् वातरक्तोद्भवांश्च
 कंदूविस्फोटकादीन् सकलकटिभयान् श्वित्रपामादिदोषान् ॥ २ ॥
 इति माहामंजिष्ठादिः

Reference.—See No. 273.

निघण्टुशेष

Nighaṇṭusēsa

No. 117

735.

1875-76.

Size.— 11 in. by 5 ⁹/₁₆ in.

Extent.— 20 leaves ; 11 lines to a page ; 33 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double lines in red ink on each border ; marks of punctuation in red ink. Before and after each colophon there are flower-like designs in red ink. The Ms. contains the glossary of medicinal plants and herbs. It gives only the synonyms and is divided into 6 Kāṇḍas, viz., (1) वृक्ष-काण्ड, verses 183, ending on fol. 9^b ; (2) गुल्मकाण्ड, verses 104, ending on fol. 14^b ; (3) लताकाण्ड, verses 45, ending on fol. 16^b ; (4) शाककाण्ड, verses 34, ending on fol. 18^b ; (5) तृणकाण्ड, verses 17, ending on fol. 19^a ; and (6) धान्यकाण्ड, verses 15 and ending on fol. 20^a. Although the work begins on fol. 1^b, yet first 17 verses are missing. The author seems to be the famous Jaina ācārya Hemacandra 1092-1173 A. D.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Hemacandrācārya.

Begins.—fol. 1^b

एषः शुक्रवृक्षः शुक्रप्रियः ।

कपीतनः कर्णपूरो भंडिलः इयामवलकलः ॥ १८ ॥

पाडलनाम

पाडल्यां पाडुलास्थाल्यमोघातोयाधिवासिनो ॥

वसंतकामयोर्द्वर्ती कुंती कालवृत्तिका ॥ १९ ॥

स्वेतपाडलतानाम

अन्यस्यां तत्र नु श्वेता पाटला काष्ठपाटली ।

शीतला श्वेतकुंभीका कुबेराक्षी फलेरुहा ॥ २० ॥ etc.

Ends.—fol. 20^a

स्तबनाम ॥ स्तवे तु गुच्छो धान्यादे ॥

धान्यनालनाम नालकांडोपरालनाम ॥

अफले त्विह फलः पलालो । कूकत्तीनाम ॥ धान्यात्वचि तुषे ॥ बूसी
बुसे कडंगिरः ॥ १५ ॥ इत्याचार्य श्रीहेमचन्द्रविरचिते निघंटुशेषे धान्यकाण्डषष्ठः
समाप्तः इति निघंटु शेष्ये ग्रंथः श्रीरस्तुः कल्याणमस्तुः

वृक्षकाण्डः १ गुल्मकाण्डः २ लताकाण्डः ३ च । शाककाण्डः ४ तृण-
काण्डः ५ धान्यकाण्डः ६ ॥

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* :—
i, 295^a. (The only entry by Aufrecht).
(2) Printed Editions :— Published along with other works
of Hemacandra in *अभिधानसंग्रह* (nos. 6-10). Edited by
Pandit Durgāprasāda, Kāśinātha Pāṇḍuraṅga Parab and
Pandit Śivadatta, Bombay, 1889.

निदानप्रदीप

Nidānapradīpa

No. 118

928.

1884-87.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 160 leaves ; 12 lines to a page ; 35 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters; hand-writing
good ; double lines in black ink on borders. Benedictory
phrase, and topic endings are tinged with red pigment.
Paper is old, worn out, musty and worm-eaten on left
hand side. It is written in several hands. Fol. 21 is re-
peated, 45 missing, 105 not numbered, 106 repeated ; foll.
118-19 and 129 are missing. Hence, the number of folios
missing being 3, the actual number of folios is 163-3
= 160.

Age.— Sam. 1741.

Author.— Nāganātha, son of Śrī Kṛṣṇabhaṭṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

सकलसुरमुनीद्वैरीप्सितार्थस्य सिध्यै सतमखिलविधोलेदकृद्दयायते यते यत् ॥

निखिलनिगमवेद्याचित्यशक्तिप्रकाशं गणपतिपदपद्मद्वंद्वमाराधयामि ॥ १ ॥

कृते चरकहारीतसुश्रुतादिमनीषिभिः ॥

निदानग्रंथसंदर्भे संक्षिप्ताः पिहिताश्च ये ॥

अर्थास्तेषां प्रकाशाय दीपोयं तन्यते मया ॥

निदानार्थप्रदीपेन सुखेन भिषजोमुना ॥ ३ ॥

प्रकाशितान्विदं त्वर्थानबोधतिमिरे हते ॥ etc.

Ends.— fol. 161^b

ग्रंथं ततान बुधसंमतमेतमीड्यं
श्रीकृष्णस्मृतनुजाग्रजनागनाथः ॥

अस्मिन्प्रमादगलिता यदि वर्णमात्रा-

(fol. 162^a)-स्ताः सप्रधार्य विबुधाः परिशोधयतु ॥

ध्यात्वा सुश्रुतखारणादिचरकादीनां मुनीनां वचो

मुष्यान्वोन्यविरोधसंभवहतिं कृत्वा च सम्यक्तया ।

प्राणैषीद्विषयत्तमो गुणवरः श्रीनागनाथाभिधो...

... (illgible) मंदमुदां कृते न तु निदानार्थप्रदीपं वरं ॥ २ ॥

यदीह कुहचिद्भवेदृजुभाषितं यन्मया

विभाव्य तदिदं वरै सुमनिभिर्विशोधं परं ।

न चात्र मम दूषणं परमिदं तु मे भूषणं

यतो झटिति धावतः स्वलनमेव संजायते ॥ ३ ॥

इति श्रीकृष्णभट्टात्मजनागनाथकृतो निदानप्रदीप । समाप्तः ॥

Then follows a discussion on the impurity of blood which is not a part of the work. It extends upto fol. 163 a. After which is संवत् १७४१ समये. On the right-hand margin is—

रावलरघुपतिस्तुतरावल आनंदरामस्येदं पुस्तकं ॥

References.— (1) Mss—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 296^b ; ii, 64^b.

B-Descriptive Catalogues :— Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. p. 652.

I. O. Catalogue. No. 2671.

निबन्धसंग्रह

Nibandhasamgraha

No. 119

1058.

1886-92.

Size.— 13 $\frac{1}{10}$ in. by 6 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 54 leaves ; 12 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good ; correction of mistakes with yellow pigment. Paper is old and musty and the first folio is worn out. The present work is a commentary on *Suśruta's* Nidānasthāna running upto the 16th chapter. The name of the author is *Dalhāṇa*. It is a mistake to ascribe it to *Dhanvantari*, which seems to have been due to the phrase श्रीधन्वंतरये in the beginning.

Age.— Sam. 1874.

Author.— Dalhāṇa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः श्रीधन्वंतरये ॥

हेतुलिङ्गौषधज्ञानबीजभूतेन सूत्रस्थानेन संक्षेपोद्दिष्टस्य हेतुलिङ्गौषधस्य विवरणे सर्वाण्येव स्थानानि प्रस्तुतानि तेषु च प्रस्तुतेषु स्वाधिकारिणां शल्य-तंत्रव्याधीनां हेतुलक्षणप्रतिपादकतया निदानस्थानस्यारंभः तत्रापि दोषाणां वातस्य प्रधानत्वात् । तद्व्याधेर्हेतुलक्षणाभ्यां प्रतिपादनं प्रयुज्यत इत्याह ॥ अथातो वातव्याधिनिदानं व्याख्यास्यामः ॥ etc.

Ends.— fol. 54^a

रक्तेन पित्तोदित एक (fol. 54^b) एव कैश्चित्प्रदिष्टो मुखपाकसंत इति । रक्तेन कृतायोसौ सर्वरः सदा कैश्चिदावायेर्मुखपाकैः सः । स वपितो-पित्त एक एव । न च तरः सर्वसराः कितु त्रय एव । एते पंचषष्टिर्मुखरोगा संप्रषष्टिरिति ॥ इति निबंधसंग्रहे निदानस्थाने षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीरस्तु संवत् १८७४ श्री ग० ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :— i, 296^b and 729^b ; ii, 175^a and 234^b ; iii, 150^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. p. 651 No. 1421.

Burnell's Catalogue, p. 63^a.

Aufrecht's Catalogue of Oxford Mss., p. 303^a.

(2) Printed Editions :—

Edited by Jādavji Tricumji, Bombay, 1915.

पथ्यापथ्यनिघंट

Pathyāpathyanighaṇṭa

No. 120

923.
1887-91.

Size.— 8½ in by 6 in.

Extent.— 35 leaves ; 13 lines to a page ; 24 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; borders are decorated with double red lines except folios 23-24 and 27-28. Topic-headings tinged with red pigment. Although its name differs yet its text is the same as that of No. 122.

Age.—Bears—शके १७४० बहुधान्यनामसंवत्सरे कार्तिककृष्ण पंचमी सौम्यवार इदं पुस्तकं संपूर्णं ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु

Author.— Anonymous.

Begins. fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ अथपथ्यापथ्यनिघंट लिख्यते॥
 श्वेतांगं श्वेतवस्त्रं शितकुसुमगणैः पूजितं श्वेतगंधैः
 क्षीराब्धौ रत्नपीठे सुरतरुविमले रत्नसिंहासनस्थं ।
 दौर्भीपाशांकुशेष्टाभयघृतिरुचिरं चंद्रमौलि त्रिनेत्रं
 ध्यायेत् शान्त्यर्थमीशं गणपतिममलं श्रीसमेतं प्रसन्नं ॥ १ ॥
 सृष्ट्वा रुजः सत्त्वतमांसि विश्वं निर्माति पाति क्षपति स्वयं यः॥

etc. same as in No. 122.

Ends.—fol. 35^a

निद्राभयं धूपकदुक्षुधां च विषातुगे नैव भजेत् कदाचित्॥
 इति विषरोगे पथ्यापथ्यविधिः ॥
 इति पथ्यापथ्यनिघंटसमाप्तं ॥

Reference.— See No. 122.

पथ्यापथ्यविचार

Pathyāpathyavicāra

No. 121

458.
1895-98.Size.— 9 $\frac{1}{4}$ in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 69 leaves ; 5 lines to a page ; 22-24 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; it is supplied with notes on the tops of lines. These notes are in black ink till fol. 6, but afterwards in red ink. Upto fol. 46, the colophons are written in red ink. Folios 1^a and 69^a contain the list of the contents of पूर्वार्ध and उत्तरार्ध respectively. The text begins with the 12th verse of No. 122.

Age.— Bears मीति जेष्ठ बुद ९ संवत् १९०९ शाके १७७४ (= 1852 A. D.)

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अथ पथ्यापथ्य लिख्यते ॥ अथ ज्वरपथ्यापथ्यं ॥

स्नानं विरेचं सुरतं कषायं व्यायाममभ्यञ्जनमंहि निद्रा ।

दुग्धं घृतं वैद्यलसामिखं च तक्रं स्वरास्वादु गुरुद्रवं च ॥ १ ॥

etc. same as in No. 122.

Ends.—fol. 69^a

निद्रामयं धूमविधिः क्षुधाश्च कटुम्लमुदनं तित्कं च

सात्म्यदिनार्द्धकेलं विषातुरो नैव भेत्कदाचित् ॥ ६२ ॥

इति विषरोगपथ्यापथ्यं इति श्रीवैद्यकग्रन्थपथ्यापथ्यसंपूर्णं मंगलं लेष-
कानां च पाठिकानां च मंगलं मंगलं सर्वलोकानां श्रयो श्रुपतिमंगलं भद्रपृष्ठी-
कटित्रीवं बंधमुष्टि अधोमुषं कष्टिन लीषता ग्रंथंऽयत्नेन परिपालयेत् ॥ मीति
जेष्ठ बुद ९ संवत् १९०९ शाके १७७४

References.— See No. 122.

पथ्यापथ्यविचार

Pathyāpathyavicāra

No. 122

457.
1895-98.

Size.— 12½ in. by 6 in.

Extent.— 25 leaves ; 11 lines to a page ; 32-36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī Characters ; handwriting good ; paper is old, musty, brittle and broken at places numbers of verses are tinged with red pigment, so are the colophons and topic-headings.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ पथ्यापथ्यलिख्यते ।

अश्वत्था रजःसत्त्वतमांसि विश्वं निर्माति पाति क्षपति स्वयं यः ।

अशेषवृन्दारकवृन्दवन्द्यः पायादपायान्मनुजान् गिरीशः ॥ १ ॥

आलोक्य वैद्यतंत्राणि यन्नादेश निबन्ध्यते ।

व्याधितानां चिकित्सार्थं पथ्यापथ्यविनिश्चयः ॥ २ ॥

भिषक् सर्वेषु रोगेषु निर्दिष्टानि यथायथं ।

निदानपथ्यापथ्यानि त्रीणि यन्नाद्विचिन्तयेत् ॥ ३ ॥

पूर्वं सर्वगदे कुर्यात् निदानपरिवर्जनं ।

तेनैव रोगाः शीर्यन्ते शुष्कनीरा इवाङ्कुराः ॥ ४ ॥ etc.

Ends.—fol. 25^b

सुस्ताशिरीषकस्तूरीतिक्तानि मधुराणि च ।

हेमचूर्णानि वर्गोयं पथ्यापथ्ययथाविधिं ।

विषरोगेषु सर्वेषु प्रयोक्तव्यो विज्ञानता ।

क्रोधं विरुद्धाध्यशनं व्यवायं तांबूलमायासमपि प्रवातं ।

अम्लं च सर्वं लवणं च सर्वं संस्वेदनं तद्विविधानि तानि

विषातुरो नैव भजेत्कदाचित् ।

इति विषरोगे पथ्यापथ्यविधिः ।

इति पथ्यापथ्यसंपूर्णं ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 319^a ; ii, 70^a ; iii, 68^a.

B—Descriptive Catalogues :—

The पथ्यापथ्यविवेक described in Madras Oriental Mss. Cat.
No. 13169 is different from our work ; so also is पथ्यापथ्यवर्ग
No. 13295.

पथ्यापथ्यविधि

Pathyāpathyavidhi

No. 133

538.

1892-95.

Size.— 9 $\frac{1}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 13 leaves ; 16 lines to a page ; 49-50 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; there is reddish black ink used upto fol. 6^a ; the rest is written in black ink ; paper is old, musty and the ink is fading.

Age.— Appears to be old.

Author. — Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीकृष्णचंद्राय नमः । श्रीधन्वंतरये नमः ॥

अत्रिवा रजःसत्त्वतमांसिविश्वं निर्माति पाति क्षिपति स्वयं यः ॥

etc. same as in No. 122.

Ends.—fol. 13^a

निद्रां भयं धूम कटुक्षुधां च विषातुरो नैव

fol. 13^b

भजेत्कदाचित् । इति विषरोगे पथ्यापथ्यविधिः ॥

Reference.— See No. 122.

पथ्यापथ्यविधि

Pathyāpathyavidhya

No. 124

1059.

1886-92.

Size.— 8 in. by 4 in.

Extent.— 41 leaves; 9-10 lines to a page; 16-32 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing bold and good in the beginning but it gradually grows smaller and less distinct as the Ms. proceeds; numbers of verses and colophons tinged with red pigment; fol. 30^b is blank but for स्तिर्विरेको वमनं च लंघनं स्वेदोवगाहोपि च वारिसेवनं । यवाः कुलत्थाः प्रपुराणशाल. The text is again taken up on fol. 31^a with वस्तिर्विरेको वमनं च लंघनं स्वेदोवगाहो etc. So there is no break. But the hand-writing is different from this folio onward.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रित्वा रजःसत्वतमांसि विश्वं निर्माति पाति क्षपति स्वयं यः ।

etc. same as in No. 122.

Ends.—fol. 41^a

क्रोधं विरुद्धाध्यसनं न्यवायं तांबूलमायासमपि प्रवातं ।

अम्लं च सर्वं लवणं च सर्वं संस्वेदनं तद्विविधानि तानि ॥

निद्राभयं धूमकटुं धां च विषातुरो नैव भजेत्कदाचित् ॥

इति विषरोगे पथ्यापथ्यविकारः समाप्ताः ॥ ६० ॥

समाप्तोयं पथ्यापथ्याख्यग्रंथः संपूर्णः ॥ ग्रंथसंख्या ६०१ ॥

श्री श्री श्री श्री श्री

Reference.— See No. 122.

पथ्यापथ्यविनिश्चय

Pathyāpathyavinīścaya

No. 125

215.
A. 1883-84.Size.— $8\frac{9}{10}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 40 leaves ; 8 lines to page ; 28-30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper is very old, musty and brittle ; it is broken at places ; the text is almost correct ; there is no numbering of verses in the whole of Ms., nor any marks of punctuation.

Age — Appears to be very old,

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीत्वा रजःसत्त्वतमांसि विश्वं निर्माति पाति क्षिपति स्वयं यः ।

etc. same as in No. 122.

Ends.—fol. 40^b

निदां भयं धूमविधिं क्षुधां च विषातुरो नैव भजेत् कदाचित् ॥

इति विषरोगपथ्यापथ्याधिकारः ॥ समाप्तश्चायं ग्रंथः ॥

माषारनालकटुतैलजलावगाह क्षुद्राक्षरैश्च सुरतैर्निशिजागरैश्च ।

शाकाम्लमत्स्यदधिफेनिलशोकघृमैश्चक्षुः क्षयं व्रजति सूर्यनिरीणेन ॥

शुभमस्तु मंगलं चास्तु ॥

Reference.— See No. 122.

पथ्यापथ्यविबोध

Pathyāpathyavibodha

No 126

931.
1891-95.Size.— 10 in. by $4\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 192 leaves ; 11 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī Characters ; handwriting legible ; first two folios are very old, musty and brittle, the remaining in good condition. The name of the author is केषदेव or कयदेव.

Age.—Appears to be old.

Author.—Keyadeva or Kayadeva.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥
 नत्वेकं विश्वरूपं त्रिभुवनशरणं स्वर्गमोक्षकहेतुं
 शंभुं वाग्देवतां च व्यवहरति यथा विश्वमेतस्मितांतं
 यस्मिन् ध्यानप्रसादात् प्रभवति पुरुषः सर्वकार्यस्य सिद्धिं
 कर्तुं तं देवबंधं स्फुरद्गुरगवरस्फारभारं गणेशं ॥ १ ॥
 भारद्वाजपवित्रगोत्रतिलक श्रीपद्मनाभोभव—
 द्वेद्व्याकृतिनाटकागमकथालंकारपारंगमः ।
 तत्पुत्रो गुणभूषितः समभवत् श्रीशार्ङ्गनामा भिषक्
 येन प्राणिगदो गदैरपहृतोऽसौ सर्वविद्यालयः ॥ २ ॥
 तत्पुत्रः केयदेवोस्ति वैद्यविद्याविशारदः ।
 नामरत्नाकरो येन कृतो न्यो नामसागरः ॥ ३ ॥
 नामरत्नाकरोक्तानां द्रव्याणां च रसादिषु ।
 ग्रंथोऽयं क्रियते तेन पथ्यापथ्यविबोधकः ॥ ४ ॥
 इहौषधी १ धातु २ धान्य ३ द्रव ४ मांसा ५ ज ६ मिश्रकः ७ ॥
 सानेकार्था ८ क्रमादष्टाविति वर्गाः प्रकीर्तिताः ॥ ५ ॥

Ends.— fol. 192^a

स्थलस्तु पुष्टो मेदस्त्री मेदुरो मांसलोत्सकः ।
 तुंडिलःस्तुदिलः स्तुंदी वृहत्कुक्षिपिचंडिलः ॥
 उर्दुपरिलेवाथ प्रलंबांडस्तु सुष्कलः ।
 ओजः कांतिर्बलं पुष्टिस्तुष्टिः सूपचयः स्मृतः ॥
 इति वैद्यक्यदेवपंडितविरचिते पथ्यापथ्यविबोधके मिश्रवर्गोऽष्टमः ८
 समाप्तः ॥ ग्रंथ सहस्रचत्वारोपरि शतमेकं ॥

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:—
 i, 319^a; ii, 70^a, iii, 68^b.

B—Descriptive Catalogues:—

I. O. Cat. no. 2748.

पथ्यापथ्यविबोध

Pathyāpathyavibodha

No. 127

898.

1887-91.

Size.— 10 $\frac{2}{5}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 167 leaves ; 10 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; handwriting very good ; a few leaves have borders decorated with double lines, marks of punctuation, topic-headings, topic-endings and the benedictory phrases in red ink. The remaining leaves have all these things tinged with red pigment. From the verses in the beginning, which are identical with those of पथ्यापथ्यविबोध, No. 126, it is clear that the work is पथ्यापथ्यविबोध and not त्रैघण्टु. Fol. 130 is marked as 131. It is incomplete and there is no colophon at the end. Paper old and musty.

Age — Appears to be old.

Author.— Kayadeva.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसर्वज्ञाय नमः ॥
 नत्वेकं विश्वरूपं त्रिभुवनशरणं स्वर्गमोक्षैकहेतुं
 शंभुं वाग्देवतां च व्यवहरति यथा विश्वमेतद्विज्ञातं ॥

etc. same as in No. 126

Ends.—fol. 167^b

आनद्धोदरतानाहश्चोर्द्धाधो वातरोधनः ।
 नाहो याध्मानमाध्मा स्याद्वातेनोदरपूरणं ॥
 वातावरोधो विष्टंभो मलरोधो विबन्धकः ।
 आटोपः स च विज्ञेयो गुडडाशब्दकृत्सरू ।
 वायु विवृद्धो रक्तेन वृद्धेनाचरितः पथिः ।
 कृद्धः संदूषयेद्रक्तं तज्ज्ञेयं वातशोणितं ।
 खुडं वाताश्रवदनदूषी यौवनकंटकः ।

In a different hand follows.

या पोथी जती गुणचंद मलारणजाला की छी सो मोलकचंदजी
न राजी हुसी दीनी फेर दावो करान्ही द० जती गुणचंदका

Reference.— See No. 126.

पथ्यापथ्याधिकार

Pathyāpathyādhikāra

No. 128

539.

1892-95

Size.— $9\frac{7}{10}$ in. by 4 in.

Extent.— 38 leaves ; 12 lines to a page ; 32-34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; handwriting bad but legible ; paper is old, weather-beaten and worm-eaten ; folios 35-38 are only $8\frac{3}{5}$ in. in length. The names of the scribe and place are given.

लिखत बवास अषैराम गढरूपनगरमध्ये

Age.— Bears समत १८०३ मिति मागश्र सुदि १४

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अत्रिवा रजःसत्त्वतमांसि विश्वं निर्माति पाति क्षपति स्वयं यः ।

etc. same as in No. 122

Ends.—fol. 38^b

निद्राभयं धूमकदुक्षुधां च विषातुरो नैव भजेत् कदाचित् ।

इति विषरोगे पथ्यापथ्याधिकार ॥ ६० ॥ समाप्तोयं पथ्यापथ्याख्यग्रंथः ॥

Reference.— See No. 122.

पाकमार्तण्ड

Pākamārtanda

No. 129

932.

1891-95.

Size.— 11 $\frac{7}{10}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 73 leaves ; 9 lines to a page ; 28-30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; handwriting bold and good, but ink seems to be bad as it has made the faces of all pages sooty ; paper is very old, brittle, musty and worn out ; corners and borders in a decaying condition. This work is a collection of prescriptions from various other works and is of the same nature as पाकार्णव. The compiler wrote this work at वार्दा क्षेत्र on the northern bank of River Kṛṣṇā. Following lines give some information—
 अलिखत्पाकमार्तण्डं भिषजां हितकाम्यया । यस्यावलोकनात्प्रज्ञा वर्द्धतेत्पथिया-
 मपि ॥ ग्रंथाश्रितिकिस्तान्वीक्ष्य रञ्चितो नातिविस्तरात् ॥ कृष्णायाश्चोत्तरे
 तीरे वार्दाक्षेत्रे सुशोभिते ॥ खंखाभषस्तंपवरो साधूनां सेवकः खलु ।
 राज्ञामाश्रयवद्भिर्भिषग्वरैरेतदवधार्यं । प्राङ्मु निर्मितवचसा संग्रहेतोः कृतः
 प्रयासोतः ॥ Then follows a prescription on बाजीकरण. The
 Ms. starts with the परिभाषा borrowed from पाकावली (Ms.
 No. 134 foll. 17-18 and 45-46 are missing.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Name not clear.

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ अथ पाकावलीपरिभाषाप्रारंभः ॥

अथ पाकावलीं वक्ष्ये कटुतिक्तादिभेषजैः ॥

विचिकित्सायतां वृणां राजसानां हिताय वै ॥ १ ॥

कषायादियोगा ज्वरादौ प्रशस्ता न ते शूयतां श्रीमतां च प्रयुक्ताः ।

मनःप्रीतिदा रुच्यभावस्वभावादतोहं ब्रुवे पाककल्पादिरम्यं ॥ २ ॥

चिकित्सायां द्वयं सारं पाकविद्या रसायनं ॥

पाकोबलेहभेदः स्यात् स सृदः स(worm eaten) परः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol. 77^b

तां शुक्तिं परिशोष्य सूर्यकिरणात्संश्रियतेऽग्निस्तुषै-
धानानां गजगात्पुटात्सुभिषजा तं त्स्वांगं संशीतजं ॥
संचूर्ण्यशुकगालितं किल भवेद्गुंजोन्मितं पुष्टि-
देतत्संभनकृत्यपोनु च पिबेत्सायं सितासंयुतं ॥
समाप्तः संग्रहग्रंथोयं पाकमार्तंडाख्यः समाप्तः ॥

References.—(1)—Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:—
ii, 74^a; iii, 71^a.

पाकशास्त्र

Pākaśāstra

No. 130

1501.
1891-95.

Size.—10½ in. by 4½ in.

Extent.—18 leaves; 17 lines to a page; 36 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing legible; paper very old, musty and slightly worn out. The work deals with the preparations of different dishes at a feast. Its claim to belong to *Vaidyaka* is that it describes even the physiological effects of these preparations. It is written in Hindi and the name at the end is ज्योनार बनाइवे की विधि—"Method of preparing (dishes at) a feast." The author seems to be जयगोविंद who enjoyed the patronage of a certain हृदयनरिंद.

Age.—Appears to be very old.

Author.—Jayagovinda.

Begins.—fol. 1^a

अथ भटा बनाइवे के प्रकार ॥ भटा छोले चारि फारा करे । नरुवा
बोर लगे राषे । जीरे लोंग घना नौनु बांटे कै भैरै । और आदे के टूंक घी
मै तरिकै भैरै । अरु तनक मिरचै भैरै । बुंकि कै वा ठाही तनक बांटेकै
केसरिकै हरीदी भैरै फिर दालचीनी के कीला ऐसे देइ जातै हवेजन गिरै ।

बटलोही में घिउजव तातौ होई । तब भिंजइ लौं गैं अघेला एक भरे पानी-
सुधां बघारि देह । तिनिमैं वे भटा डारि देइ बटलोही को सुह ढापि राषैं । वार
दोइ उलछारि देइ ढकना काहि डारै । जब चुरै जानै तब घिउ पसाइ लैइ ।
तनक डारै लालसे हौन देइ षटाही सुहाइ तौ षटाइ जरै नातरु अैसेइ राषै
षटाइ डारै तो सुषै डारै कै तनकु रसासौ रहन देइ । नौन सब ज्यौनार मैं सैं-
धो भलो । त्रिदोष को दूरि करै बल करै । etc.

Ends.—fol. 18^a

उसेइकैं नचोइ डारीयै । तौ कछु चीमटो होइ । न निचोरीयै तौ
कोंवरो होई ।

इति ज्यौनार वनाइवे की विधि ॥

मांस मछरी पकवान साग सालन ॥

सब सुषसौं चिरु जीजीयो राजा हृदयनारिद ।

यह असीसु नितु देतु है । जसु जपि जयगोविंद ॥ १ ॥

शुभं श्रुयाल्लेखकपाठकयोः

It is not mentioned in any Catalogue.

पाकशास्त्र

Pakaśāstra

No. 131

983.

1887-91.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 18 leaves ; 11 lines to a page ; 37 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास ; hand-writing good ; four lines in black ink on each border ; paper is very old, worn out and musty. On the left-hand top margin each page bears भोजनप्रक or भोजनप्र०, except the foll. 3^b (भक्तप्रकः) 4^b (भक्तादि०) and 14^b (भोजनक०). In the last colophon we read इति श्रीभोजनप्रकरं. Hence, its name seems to be either भोजनप्रकरण or भोजनप्रकार. If former, then it might form part of some larger work having other प्रकरणस. It deals with the preparations of different dishes and gives their medicinal properties. It is entirely different from पाकशास्त्र (No. 130) which is in Hindi.

Age.— Sam. 1734.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ भक्तादिप्रकरणं ॥
जले चतुर्दशगुणे कथिते सरवेशरान्
तंडुलानभसा धौतान् द्विस्त्रिर्वा मौक्तिकाकृतीन्
पृथौन्नारविस्थाल्यास्य स्थिते सविबरे दृढे
परितो वस्त्रखंडेन विसंधिपरिवेष्टिते
निक्षिप्य पिंडवत्कृत्वा वर्तुलान् स्थापयेत् क्षणात्
यावद्वाष्पोद्गमस्तस्मात्ततस्तांस्तु शलाकया
तेन छिद्रेण निक्षिप्य पचेत्तत्राथ कोमले
निर्ममं दं स्नातयेत्पश्चात्सर्पिस्तत्राल्पभर्षयेत्
क्षणमाच्छाद्य गृहीयाद्भक्तं राजार्हमुत्तमं ॥

नलस्तु ॥

नीरे चतुर्दशगुणे तंडुलानां च पोटली etc.

Ends.—fol. 18^a

अथ कदलीफलगुणाः

कदलीयोनिदोषास्मरक्तपित्तहरा हिमाः
तत्कंदः शीतलो वल्यः केश्यः पित्तकफास्रजिद
अथ दाडिमफलं
दाडिमं दीपनं हृद्यं रोचनं नातिपित्तलं
कषायातुरसंग्राहि विद्यात्स्वादु रसायनं ॥
इति श्रीभोजनप्रकरं ॥ श्रीः श्रीः

संवत् १७३४ वर्षे चेन्नासितनवमी कर्मवाट्यां लिखितेयं पुस्तकम् ।

Then follows a verse about the manner of telling beads of a rosary.

पाकार्णव

Pākārṇava

No. 132

1060.
1886-92.Size.— 12 $\frac{1}{8}$ in. by 5 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 42 leaves; 10 lines to a page; letters 32 to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing legible, there are two hand-writings one, irregular and extending upto fol. 3^b; the other, a little better and running upto the end; fol. 23 is missing; fol. 27^a is blank and fol. 27^b has only two lines. It is a collection of prescriptions from numerous works, the names of which are quoted. After each prescription its serial number and the total number of verses are given. It is incomplete and very corrupt.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ पाकार्णव लिप्यते ॥
 यो नत्वा व्यक्तिमूर्तिजगदखिलमवद्भासूर्तार्थमुक्तः
 स ... (illegible) सर्वदर्शी सकलजनमतः संस्तुतः साधुसंघैः ।
 अक्षीणः क्षीणकर्मा वचनपथमतिक्रम्य जो दूरदर्शी
 स श्रीमानादिनाथस्तव दिसतु सदा मंगल पुण्यमूर्ति ॥ १ ॥
 किं तद्वर्णचतुष्टयेन वनजं वर्णैस्त्रिभिर्भूषणं
 आच्येकेन महीद्वयेन विद्वगो मध्यद्वये प्राणदः
 व्यस्ते गोत्रतुरंगचारि कुसमं प्रांते च संप्रेषणं
 ये जानन्ति विचक्षणा क्षितितले तेषाम्यहं किंकरः ॥ २ ॥
 ॥ इति नमस्कारः ॥
 गणनाथं नमस्कृत्य सर्वविघ्नविनाशनं ।
 सिद्धिबुद्धिप्रदातारं तम अज्ञाननाशनं ।
 सरस्वती नमस्कृत्य नमस्कृत्य गुरुन्प्रति ।
 पाकार्णव वयं कुर्म्य आयुर्वेदानुसारतः ॥ ४ ॥

नानाशास्त्र समालोच्य एकत्रीकृतनिश्चय ।
एतत्त्र्यंशसुखाधीत विद्वदमध्येषु शोभते ॥ ५ ॥

Ends.— fol. 43^a

निसास्ता नाम पाकोयं द्वितीयो नास्ति नान्यतः ।
महाभोगी महाकामी स्थंभः यामचतुष्टयं ॥ २३ ॥
गोधूमनामपाकोयं स्वयं रूद्रेण भाषितं ।
स्वयंभूता कृताप्येष पार्वत्या प्रीतवर्द्धनं ॥ २४ ॥

इति निसासतापाकसंपूर्णे २५९७७० पुनयेरंदुपाक लिप्यते वैद्यवल्लभ-
गंथात् प्र

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
ii, 74^a (the only entry by Aufrecht).

पाकावली

Pākāvalī

No. 133

431.

1884-1886.

Size.— 10 $\frac{2}{5}$ in. by 5 $\frac{2}{5}$ in.

Extent. — 16 leaves ; 16 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; corrupt text ; paper is old and musty and in a decaying condition ; all topic-headings and marks of punctuation in red ink ; borders are decorated with double red lines ; folio 16^a, where the work ends, contains an index of our codex extending upto folio 10 only. Cf. Ms. No. 134.

Age.— Appears to be old.

Author.— Mādhava Upādhyāya.

Begins.— folio 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ पाकावलीं लिप्यते ॥ तत्रादौ ब्रह्मपूग पाकः ॥
पूगं दक्षिणदेशजं दशपलोन्मानं भृशं कर्त्तव्यः
तच्छिन्नं जलयोगतो घृदुतरं संकुट्य चूर्णीकृतं ॥

तच्छूर्णे पट ॥ शोधितं वसुगुणे गोशुद्धदुग्धे पचे ॥
 द्रव्याज्यांजलिसंयुतेतिनिविडे दद्यात्तुलाध्वं सितं ॥ १ ॥
 पक्वं तज्जलनात् क्षितं प्रति नयेत्तस्मिन्पुनः प्रक्षिपे ॥
 यद्यतत्रदुदाहरामि बहुला दृष्टादरात्संहिताः ।
 एला नागबला बला सचपला जातीफलालिंगिता ॥
 जातीपत्रकमत्र पत्रकयुतं तच्च त्वचा संयुतं ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 16^a

रेतं क्षीणमलंकरोति मदनोन्मादेन मंदानलं
 पंक्या गुर्वशनस्य सर्वरोगसमनं पुष्टिप्रदं कामिनां ॥
 पक्षीद्रं च परामेण तुरगं वेगेन तारापतिः
 कांत्या च द्विरदं बलेन शिखिनं नादेन बुध्या बुधां । ७ ।
 नासत्यावधरीकरोति वपुषा लावण्यलक्ष्मीजुषा ॥
 श्रीकामेश्वरसेवया अयेति पुनः । श्रियं ॥ ८ ॥
 इति महाकामेश्वरो मोदक ॥ एतस्य मकरे इति संज्ञा वदन्ति ॥ इति
 श्री श्री पाकावली संपूर्णे समापता । श्रीरसतु ॥ श्रीकल्याणमशस्तु ॥ शुभं
 भवतु ॥ कंठसतगं ॥

Reference.— See No. 135.

पाकावली

Pākāvali

No. 134

540.
1892-95.

Size.— 9¹/₁₀ in. by 4¹/₁₀ in.

Extent.— 32 leaves ; 9 lines to a page ; 30-32 letters to a line.

Description. Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; paper is old, musty and worn out ; begins with folio 1^b and ends with 32^a ; it forms part of a larger work named आयुर्वेदप्रकाश (two fragments of which are described in I. O. Catalogue, Mss. Nos. 2696 and 2697) by उपाध्याय (full name given in I. O. Ms. 2696 as माधव) of Saurāṣṭra-deśa (Gujerat), belonging to Śārasvata family (and residing at Benares. See I. O. Ms. 2696). The Ms. has got

marginal notes. Scribe's name is भास्करभट्ट. Our Ms. deals with the पाकावली अध्याय of आयुर्वेदप्रकाश. A fragmentary portion of our Ms. is No. 133.

Age.— Sam. 1879, Śaka 1744; Āṣāḍha Śukla, 6.

Author.— (Mādhava) Upādhyāya.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ पाकावली ॥
 त्रिचिकित्सावतां नृणां राजसानां हिताय वै ।
 चिकित्सायां द्वयं सारं पाकविद्यारसायनं ।
 पाकोवलेहभेदः स्यात्स स्रुदुः शोधनः परः ॥ १ ॥
 अत्र शिक्षा
 काष्ठौषध्यः पुथक् पाके सुगंधादिपृथग्विधा ।
 संपृष्टच वस्त्रसंपृते सुभयं स्थापयेद्विषक् ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol. 31^b

रेतः क्षीणमलं (fol. 32^a) करोति मदनोन्मादेनमंदानल-
 यक्ष्माशुर्वशनस्य रोगसमनं पुष्टिप्रदं कामि च
 फरींद्रं च पराक्रमेण तुरगं वेगेन तारापतिं
 कांत्या च द्विरदं बलेन शिखिनं नादेन दुध्या दुधं
 नासत्यावधरीकरोति वपुषा लावण्यलक्ष्मीयुषा
 श्रीकामेस्वरसेवया गतवया अप्येति यनः श्रियं ॥ ६८ ॥
 इति महाकामेस्वरो मोदकः । एतस्य म्लेक्षा सुफरं इति वदन्ति । इति
 सौराष्ट्रोद्भवसारस्वतकुलावतंस उपाध्यायविरचिते आयुर्वेदप्रकासे पाकावली-
 ध्यायः समाप्तः । शुभं शुभं शुभं संवत् १८७९ शक १७४४ आशाढ शुक्ल ६
 लिखितं भास्करभट्टेन आत्मार्थे परार्थे वा । शुभं भूयात् । श्रीकृष्णाय नमः
 नमः श्रीर्जयति तेतराम् शुभं

After this some one has added उपदंशे चोवचिनीपाक along with its constituents. On fol. 32^b are added the मंजिष्ठादि-पाक and चोपचिनीपाक.

Reference.— See No. 135.

पाकावली

Pākāvali

No. 135

1061.
1886-92.

Size.— 12 $\frac{3}{10}$ in. by 5 $\frac{9}{10}$ in.

Extent.— 8 leaves ; 15 lines to a page ; 43 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; punctuation marks in red ink ; borders bear two rows of double lines in red ink on each side. This work seems to be different from पाकावली, a chapter from माधव उपाध्याय's आयुर्वेदप्रकाश. Paper is old.

Age.— Sam. 1889 ; Pouṣa-sudi 2, Saumyavāra (= Wednesday).

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ ये पाकाः स्वीये पुस्तके न सन्ति ते क्रोडपत्रे लिख्यते
अन्यदपि जीर्णज्वरे ॥

मधुनो द्विगुणं सर्पिः सर्पिषो द्विगुणा कणा ।
कणया द्विगुणा देया सिता चात्र सुशोभना ॥ १ ॥
सिताया द्विगुणं दुग्धं दुग्धेनैव समं क्षिपेत् ।
चातुर्जातकमात्राभिः पक्त्वा कुर्याच्च मोदकान् ॥ २ ॥
पिप्पलीमोदका ह्येते सर्वज्वरविनाशकाः ।
रसासृङ्मांसमेदोस्थिस्थितं नाशयते ज्वरं ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 8^a

स्तंभने काममेकं च कामिन्या प्रीतिवर्द्धनं ॥
कामदेवसमानं ही बलं भीमसमानं च ॥ १३ ॥
महा आकलुपाकोयं कथितं च पिनाकिना ॥
मंदबुद्धिश्च मूर्खश्च प्रज्ञावानश्च जायते ॥ १४ ॥

इति पाकाः समाप्ताः ॥ वर्षे मिति पौषसुदी ॥ २ ॥ सौम्यवारेण समा-
प्तोयं ग्रंथः ॥ संवत् १८८९ ॥ शुभमस्तु

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 332^b (mentions our Ms. No. 133) ; iii, 71^a (mentions
only our Ms. No. 134).

B-Descriptive Catalogues :—

1. O. Cat. Nos. 2728 and 2729 describe a certain पाकावली
which is different from our codex.

प्रतापकल्पद्रुम

Pratāpakalpadruma

No. 136

1062.
<hr/>
1886-92.

Size.— (1) $11\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{1}{2}$ in.(2) $12\frac{7}{10}$ in. by 6 in.

Extent.— 194 leaves ; 8-13 lines to a page ; 38-44 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good ; the Ms. has got 16 leaves giving the list of contents ; this list is written in a very bad hand and its numbers are not counted in the leaves of Ms. any further. Foll. 1-24 are $11\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{1}{2}$ in. Foll. 25-178 are $12\frac{7}{10}$ in. by 6 in. Foll. 1-33 are written in a different hand. In fact, there are three hand-writings in the Ms. ; one extends from fol. 1 to 33, another from 34 to 97 and the third from 98 to 177. Fol. 178 (which is marked as 177, because, the real 177th fol. is unnumbered) is again in a different hand. The unnumbered 177th folio has only $2\frac{1}{2}$ lines on its *a* side and the *b* side has only a spurious verse. Foll. 33^a-97^b have colophons, pratikas and marks of punctuation in red ink. The rest of the Ms. has these items tinged with red pigment. The author is अनंत of दधीचि जाति, son of केशव and he wrote the work at the command of प्रतापसिंह, king of Jaipur in 1829 Sam. (= 1886 A. D.). Another name of the work is अनंतप्रकाश.

Age.— Appears to be old.

Author.— Ananta of Dadhici family, son of Keśavarāya.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीमन्नंदकुमारं गोपीजनवल्लभं नत्वा ।

प्रतापसुखद्रुमुत्तरं विलिखामो बालबोधाय ॥ १ ॥

जंघद्वीपमहीपमस्तकमणिः प्रत्यर्थिसंकामणि-

म्लेच्छातंकतमिश्रपुष्करमणिर्यो विप्रचित्तामणिः ।

स श्रीमान् जयसिंहकः समभवद्यन्नाम दिक्कामिनी
 माद्यदिकरिदानलुध्वमधुपी गीतैश्वरं गायति ॥ २ ॥
 तदात्मजो भक्तसुखप्रदैको नाम्ना नृपेन्द्रो नृपमाधवेशः ।
 दानप्रसादेन पराक्रमेण तिरस्कृताशेषनरैर्ब्रह्मैः ॥ ३ ॥
 तस्याभूत्तनयः धिया जितनयः सौन्दर्यशोभामयः
 पूर्वातिप्रणयः स्वकेषु सद्यः प्रारंभसिद्धोदयः ।
 वैरिभ्यस्तभयः कृताधविलयः ख्यातिकृताकार्कान्वयः
 सद्द्विधाजितसत्क्रियोजितनयः श्रीमत्प्रतापाह्वयः ॥ ४ ॥
 परिस्फुरत्सभ्यसदृक्षभूतिः सुहृत्कुसुम्हेणिसुदः प्रसूतिः ।
 प्रभूतसौदयकलाप्रसूतिः प्रतापते चांद्रमसीव सूर्यः ॥ ५ ॥
 सौम्योपि सोमवदरिजजहाहकोसि आजानुवाहुरपि हंसि रिपून् विदूरात् ।
 फुल्लाब्जचारुनयनोपि दिगंतदर्शी श्रीमत्प्रताप भवदीहितमत्र चित्रम् ६
 श्रियदुनंदनपादसरोजयुगं कलस्वर्गनदीमकरंदं
 सज्जनसंततिमत्तमधुव्रतमुल्लसितांशुलीपल्लवद्वंदं ।
 स्नेग्धविनर्जितविद्रुमभाजय माकरपंकजसेव्यममंदं
 संकुरुतां नृपमाधविमानसमानसनामसरोवरकंदं ॥ ७ ॥
 धर्मस्तंभैकमूलोजलानिधिविलसत्कंधयुक् तत्त्वशाका-
 युक्तो नेकाक्षरालीदलयुगकलितः सात्म्यपुष्पाघपूर्णः ।
 नैरोग्यानंदद्वंदः शुभफलफलितः श्रीप्रतापाख्यसिंहः
 कल्पद्रुः कोप्यपूर्वो जगति विजयते सर्वतो वै प्रमोदात् ॥ ८ ॥
 हारीतपारासरसुश्रुतानां श्लोकान्समाहृत्य सुसारभूतान् ।
 हिताय लोकस्य गदाहुरस्य प्रतापकल्पद्रुम एष ग्रंथः ॥ ९ ॥
 अनंतनामा द्विजवर्यमुख्यो दधीचिजात्युद्भवविग्रहो वै ।
 महाशयः केशवरायसुतुः लिखामि शास्त्रं भिषजां सुखाय ॥ १० ॥
 प्राप्याज्ञां नृपतेरहं प्रघटये ग्रंथं सुरम्यं ध्रुवं
 यत्नं योगकृतं महायतिविदं श्रीसद्गुणोद्धार्युतं ।
 रोगेशादिविषांतकृत्स्वमतिभिर्यस्मान्नृपस्तुष्यतां
 स श्रीपुत्रकलत्रपौत्रजसयक् सोयं चिरं तिष्ठतु ॥ ११ ॥
 ऋतुष्वेयं विधेष्वेयं विधिराख्याय देहिनां ।
 निर्देश्यतेन्यरूपेषु विरुद्धवानिको विधिः ।

मासराशिस्वरूपाख्य भूतोर्ध्वलक्षणत्रयं ।
यथोत्तरं भजेत् त्रयं तत्र तस्य बलादिति ।

इति ऋतुचर्या

वर्षे विक्रमभूपतेर्नवयुगाष्टौ सिते पक्षके
मासे चाश्वयुजे शुभे अवणमे भौमे दशम्यां तिथौ ।
ग्रंथोलेखि मया प्रतापयशसेऽनन्तेन कल्पद्रुमे ।

आप्यारोग्यमतो जना व्रजनिधेः कुर्वतु दास्यं सदा ॥

इति श्रीमन्महाराजाधिराज श्रीसवाई प्रतापसिंहजीदेववृषाविरचितायां प्रताप-
कल्पद्रुमचिकित्सा—अनंतप्रकासे चतुर्विंशतितमोऽध्याय २४ चतुर्थ स्कंध
समाप्तं श्री ग्रंथसंख्या ५१६१.

दाधीचजाति गेरवरधारी इत्याख्यस्यायं पुस्तगोस्ति प्रतापकल्पद्रुम एवग्रंथः

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
ii, 77^b (our Ms. and the only entry by Aufrecht).

भावप्रकाश

Bhāvaprakāśa

No. 137

901.

1887-91.

Size.— 12½ in. by 5½ in.

Extent.— 450 leaves ; 11 lines to a page ; 50 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; paper is old and musty ; dampness and weather
have spoilt many leaves, specially the last twelve folios ;
borders are decorated with double red lines. It has 450
folios ; fol. 17 not marked, 21 repeated, 53 repeated and
not marked. Complete copy.

Age.— संबत १७९७ वर्षे मिति जेष्ठ सुदि १ खरवासरे अ ... (disfigured)
ध्ये लेखकपाठकयो शुभं भूयात् ॥ १ ॥ मंगलं लेखकस्यापि पाठकस्यापि मंगलं
मंगलं सर्वलोकानां भूमिर्भूपतिमंगलं ॥ १ ॥ श्रीरस्तु शुभं मस्तु कल्याण-
मस्तु ॥ १ ॥

Author.— Bhāvamīśra.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणपतये नमः ॥

गजमुखममरप्रवरं सिद्धिकरं विघ्नहर्तारं ।

गुरुमवगमनयनप्रदमिष्टकरीमिष्टदेवतां वंदे ॥ १ ॥

आयुर्वेदागमनं क्रमेण येनाभवद्भूमौ ।

प्रथमं लिखामि तमहं नानातंत्राणि संदृश्य ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 450^a

ग्रंथस्यास्याध्यापकानां जनानां मध्ये नृणामादरं कुर्वताच्च ॥

श्रीसोमेशादित्यविप्रप्रसादाद्युदीर्घं सौख्यमास्तां सदैवः ॥ २ ॥

इति अष्टमप्रकरणं ॥ इति उत्तरपंडः ॥

इति श्रीमिश्रलटकतनयश्रीमन्मिश्रभावदेवविरचिते भावप्रकाश-
संपूर्ण ॥ समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥

References.—(1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 407^b ; ii, 93^a ; iii, 89^a.

B-Descriptive Catalogues :—

Aufrecht's Oxford Catalogue, No. 743.

I. O. 2657-8 ; 6232.

(2) Printed Editions :—

(1) with Gujarati Translation by Chamanrāya Shiva-
shankara Vaishnava, 2 Vols., Ahmedabad, 1905.

(2) Bombay, 1914.

(3) with Hindi Translation by Lālā Śaligrāma Vaiśya,
Bombay, 1919.

भावप्रकाश

Bhāvaprakāśa

No. 138

454.

A. 1881-82.

Size.— 11 in. by 5 in.

Extent.— 747 + 4 leaves ; 10 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing bold and good ; three lines in red ink on each border ;
benedictory phrases, marks of punctuation, topic-headings,

topic-endings and colophons tinged with red pigment. Each leaf has on the right-hand top corner, the name of the topic. Folios are marked on the left-hand top-corner and right-hand bottom corner. The work contains foll. 1-751, minus foll. 666-69 missing = 747; plus 4 foll. giving a list of contents. Paper is old, musty and slightly worm-eaten.

Age.— Appears to be old.

Author.— Bhāvamiśra.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

गजसुखममरप्रवरं सिद्धिकरं विघ्नहर्तारं ॥

etc. same as in No. 137.

Ends.—fol. 751^a

ग्रंथस्यास्याध्यापकानां जनानां मध्ये वृणामादरं कुर्वतां च ।

श्रीशोमेशादित्यविप्रप्रसादायुर्वसौ सौख्यमास्तं सदैव ॥

इत्यष्टमं प्रकरणं ॥ इत्युत्तरखंडः ॥

इति श्रीमिश्रलट्टकतनयश्रीमन्मिश्रभावविरचिते भावप्रकाशः
समाप्तः ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीरस्तुः ॥ कल्याणमस्तु ॥

Reference.— See No. 137.

भिषक्चक्रचित्तोत्सव

Bhīṣakcākracittotsava

No. 139

1049.

1886-92.

Size.— 13 in. by 7³/₁₆ in.

Extens.— 48 leaves; 11 lines to a page; 25-30 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good and very bold; colophons and topic-headings are tinged with red pigment; paper is old and musty; first leaf is worn out. In all its colophons, the work is called भिषक्चक्रचित्तोत्सव. It is a misnomer to name the work as

चिकित्सोत्सव, which name has not been found in the body of the Ms. The Ms. is complete, but the text is corrupt. It deals with निदान of diseases. There are two different numberings of folios from 29-48. One is 1-20 and the other is 29-48, which is later.

Age.— Appears to be old.

Author.— Hamsarāja or Hamsanātha.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

ध्यायेद्दालां प्रभाते विकसितवदनां कुलराजीवनेत्रां

मुक्तावैदूर्यगर्भैः रुचिरकनकजैः शूषणैर्धूषितांगी ।

विद्वत्कोटिर्घटाभां परमलबहुलां दिव्यसिंहासनस्थां

गीर्देवी तस्य दासीभवति सुरबनं नन्दनं केलिगेहं ॥ १ ॥

धत्ते ते चरनांघ्रिजं स्वहृदये मातर्नरो योनिशं

तस्यास्ये परिवर्तते प्रतिदिनं वागद्यप्यात्मिका ।

लक्ष्मीतस्य गृहे स्थिता करतले मुक्तिःस्थिता सिद्धयो

द्वारे तस्य बिभृषिताश्च निधयो तिष्ठन्ति नित्यं मुदा ॥ २ ॥

जगन्मातुर्नमस्तेस्तु वरदे मंगले शिवे ।

गृन्थकर्तुं प्रवर्तस्य सहायं कुरु मेनिशं ॥ ३ ॥

भिषक्चक्रचित्तोत्सवं जाड्यनाशं करिष्याम्यहं बालबोधाय शास्त्रं ।

नमस्कृत्य धन्वंतरि वैद्यराजं जगद्रोगविध्वंसनं स्वेन नाम्ना ॥ ४ ॥ etc.

On the margin below we find the following verse—

अहमपि जगद्देवे द्रश्यतां दिव्यदृष्ट्या न भवती तव हानी कापि द्रष्टेः कदाचित्

स्वजनहितपराया शंकरस्य प्रियाया अमृतरसहृदिन्या हंसनाथो भवामि ॥ ३ ॥

Ends.— fol. 48^b

अजीर्णसंभवं सूत्रं मज्जसूत्रसमं भवेत् ।

ज्वरोत्थं कुंकुमाकारं सुषिनी जलसंनिभं ॥ १० ॥

इति श्रीभिषक्चक्रचित्तोत्सवे वैद्यकशास्त्रे हंसराजकृते सूत्रलक्षणं

भिषक्चक्रचित्तोत्सवं वैद्यकशास्त्रं कृतं हंसराजन पथैर्मनोग्यैः ।

सुहृद्यैरदोषोदरोध्वातनाशं हरेरहितं सेविनानन्दमुत्तैः ॥ १ ॥

महामंगल विश्वेस मंगलेश जगत्पते ।

मंगलं कुरुते देव बासुदेव नमोस्तु ते ॥ २ ॥

महामंगले मंगले मंगलेश शिवे कालिकेवे मुदारे कलेशे ॥
 शुभे वाकिलं विश्वकृच्चंद्रकांते नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३ ॥
 इति श्रीभिषक्चक्रचित्तोत्सवे वैद्यकशास्त्रे हंसराजकृते समाप्तम् ॥

शुभं भूयात् ॥

In a different hand follows —

श्री रामजी गुरुर्मेहस्तस्मादवनितलमस्माच्च सलिलं ततः खं चातोडं
 हरितनुरुहांतस्थवहव हरिश्चित्ते तेस्ति द्विजवर ततः को गुरुतरः
 कथं वक्तुं शक्त त्वदमितगुणान् मद्रशनया ?

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 412^b ; ii, 94^b.

माणिपरीक्षादीनि

Maṇiparīkṣādīni

No. 140

984.
 1887-91.

Size.— 10½ in by 5 in.

Extent.— 130 leaves ; 16 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; paper is very old, musty, worn out and decaying ; last words in the lines on fol. 1^b and fol. 130 are lost ; it is a mixture of Sanskrit and Hindi ; the latter language (Mārwarī Hindi) predominates ; it contains medicines and charms and from the point of view of its contents it is not at all valuable. It looks like the work of some quack. It caters for different sorts of herbs, animals, etc. Some of its contents are Kalpas of— मणिपरीक्षा, सामुद्रिक, श्वेतार्क, नालकेर, अंलु, कंचनबीज, दक्षिणावर्तशंख, उल्लूक, कौडी (कपर्दिका), चिमणवडवाई, etc. काकरुल, काकनिलय, बन्ध्याकल्प and so on.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

line 1. श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

मणीनां वर्णचिह्नानि । बिंदावर्त च लक्षणं । केनोपायेन ते ग्राह्या ।

वदपूज्यक... .. (lost)

line 2. तं कार्यं । किं दानं का च पत्रिका । का च भक्ति क्रियादेव । वदामि

परमेश्वरः ॥ २ श्री ईश्वरोवाच ॥ केदारभवनं गत्वा । ग (lost)

etc.

Ends.—fol. 130^b

पिबेत् बंध्याया सुतं प्रसवति ॥ वणि रविवारे पंचांग (lost)

षिकी छाया शुष्कटां ३ गोदुग्धेन दिन ३ ऽघ लेणी । इति नालपरावर्तविधि-

संपूर्ण ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीरस्तु ॥

References.— (Mss.)—A—Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* :— a certain मणिपरीक्षा mentioned on i, 420^b; another work named मणिपरीक्षाकल्प ii, 96^b; iii, 91^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Cf. I. O. Mss. Nos. 2618-2619.

मल्लप्रकाश

Mallaprakāśa

No. 141

435.

1884-86.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 54 leaves ; 9 lines to a page ; 35 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; fol. 1^a has been added by some other scribe afterwards. Foll. 26-29 are missing. There are lacunae on foll. 42^a, 47^a and 48^b ; foll. 42^b and 47^b are blank ; four lines in black ink on borders. This Ms. has been fully examined by Mr. P. K. Gode (*Annals of the B. O. R. I.*, Vol. XI, pp. 96-99) according to whom Kāyastha Lokanātha was composer of the work who ascribed it to his patron Malladeva of Yodhapura ; the king is identical with Māladeva of Jodhpur whose date is 1551-1568 A. D.

Age.— Sam. 1635.

Author.— Lokanātha.

Begins.—fol. 1^b

ओं नमो गणेशाय ॥

नत्वा गोपालवालं गिरिशगणपती सारदामांजनेयं
भातुं रामं भवानीं निजगुरुचरणौ मानसे स्वे निधाय ।
ब्रते हस्तप्रपाटीविधिमिह गदिनामर्त्तिनाशाय पूज्वै-
रूपस्तां दृष्टयोगां विहितबहुफलां लोकनाथः समासात् ॥ १ ॥
फलंति तरवः काले वनौषध्यः स्वकालतः ।
शकुनान्यचिरादेव दर्शयन्ति फलं नृणाम् ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 58^a

पठतु यदि चिकित्साज्ञानयोगे मनः स्यात्
निखिलमुनिनिबद्धाः संहिता भूरिवादाः ।
मम तु मतमिदं यत्प्रत्ययादेव रोगो-
पशम इह चिकित्सासफलं संग्रहैः किं ॥ १ ॥
निर्मथ्य मल्लदेवेन सदायुर्वेदसागरं ।
मल्लप्रकाशनामायं कारितः संग्रहः शुभः ॥

इति श्रीकायस्थवंशावतंसलोकनाथकविविरचितः श्रीमल्लप्रकाशनामा
ग्रन्थः समाप्तः ॥ श्रीराठौडवंसोद्भव ॥ राजिश्रीसंसारचंदजी तत्पुत्र राज्यश्री
(संग्राम-तत्पुत्र on the margin) सावलदासजी लिषावितं आत्मार्ये ॥
लिषितं महातमा सकृता ॥ वाच्यमानोयं सद्गिराचन्द्रार्कं जयतुः ॥ श्रीरस्तुः ॥
कल्याणं भूयात् ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिषितं मया । यदि शुद्धम्-
सुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ संवत् १६२५ वर्षे शाके १५०० प्रवर्त्त-
माने भादवा सुदि पूर्णिमापक्ष्यौ लिषितं तैलादृष्ये जलादृष्ये रक्षे शिथिल-
बंधनं । परहस्तेन दातव्यं एवं वदति पु...

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogue Catalogorum :—
i, 433^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Weber's Catalogue of Berlin Mss., No. 956., Vol. I, p. 295.

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. No. 1417, p. 649.

मागराजपद्धति

Māgarājapaddhati

No. 142

1069.
1886-92.Size.— 11 $\frac{1}{8}$ in. by 4 $\frac{9}{10}$ in.

Extent.— 242 leaves ; 15 lines to a page ; 43 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad and legible with difficulty ; two lines in black ink on both the borders ; marks of punctuation, topic-headings, colophons and topic-endings are tinged with red pigment. The work covers all the fields of medicine including charms. Author's genealogy is evident from the verses given below. Paper is extremely old, brittle, smoky, soiled with ink and dampness, decaying and worm-eaten. Many leaves are a mass of small bits. It is a fragment, the last folio bearing the number 417. The following 175 foll. are missing :— 5, 6-10, 14, 16, 23, 39, 42, 43, 52, 55-60, 81, 83, 89, 90, 92, 95, 101, 102, 116-19, 124, 128-29, 138, 147, 148, 153-60, 167, 177-238, 266-67, 269-72, 281-82, 284-85, 291-92, 294-95, 298, 302, 324-26, 369-410, 412-416. It has no end.

Age.— Appears to be extremely old.

Author.— Māgarāja.

Begins.—fol. 1^b

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीधन्वंतरये नमः ॥
 भक्तौघा प्रय... (lost) श शङ्खार्वाणीमनोहारिणे ॥
 मत्तेभाजनधारिणे परशुनोत्रेणानिशं शालिने ॥
 तीव्रं तप्तवते तप...तरते सद्बुधिमातन्वते ॥
 त्रैलोक्ये वसतां यसोगणगणा श्रीधीशाय तस्मै नमः ॥
 भूलास्योत्सवकारिणीं शुक्विपञ्चीधारिणीं हारिणीं ।
 संसारार्णवतारिणीं तनुरुच्चा हेमस्तिरस्कारिणी ।
 मत्तेभं स्वगतैर्विजित्य ललितं संचारिणीं भारतीं ।
 वंदेहं चतुराननाननकृतावासां मनोभीष्टदा ॥ २ ॥
 यस्मिन्बुधोत्तमाने तिमिरमयमहाकल्मकं याति नाशं ।
 कौकाः सत्कर्मणश्च क्षितिरपि च तथा याति पद्मं प्रकाशं ।

बन्धो यश्च त्रिकालं तृतीयसुरतनुस्तीव्रतेजा महौजा ।

कुर्यात्कल्याणसुखैः प्रणतजयकृते भामयो भागुदेवः ॥ ३ ॥

धृतिहिमकरपण्डात्सर्वलोकप्रचंडा

विरचितजगदण्डा प्रोल्लसच्चारुगण्डा ।

भवजलधितरंडान्याजिनारानिभाण्डा

विहितदनुजपण्डा चण्डिका वो मुदस्तात् ॥ ४ ॥

विचरति नानाविष्टपसर्गा वामशरीरालंकृत-(illegible)र्गा ।

रूपनिराकृतरमणीगर्वा नमितसुपर्व्वारक्षतु दुर्गा ॥ ५ ॥

क्रव्यादैत्यचर्जेद्रजालनिधने हेतुं स्फुरन् कौस्तुभं ।

सुप्रयोजितविग्रहं प्रणमितं सत्तापसैः स्नातकैः ।

ईशानदुहिनेद्रजालनिधने कांक्षितवरत्यागिनि विभुं ।

तं वन्दे गरुडध्वजं भुवि महत्पाशच्छिदं योगिनां ॥ ६ ॥

यो कोर्षीं श्रुतिमष्टधादिविबुधोद्विष्टत्रये विष्टप-

त्तज्यावर्म्मलसज्जरागदमिति प्रध्वंसकारी स्वभूः ।

गीर्वाणासुरदंदशूकमनुजैः प्राशंसि यः सर्वदा ।

लोकेशः श्रितिकण्ठपत्तनविभुर्द्वन्वन्तरिः पातु वः ॥ ७ ॥

गोत्रेषु प्रजुरेषु सत्त्वपि महत्कौशल्यगोत्रं परं ।

लोके विश्रुतमामनन्ति सुधियः सत्कोविदाः प्रत्यहं ॥

तस्मिन्नेव रवेरिवान्वयवरे रामः कृती सत्यवाक् ।

शूरः पूज्यगुणोभवत्सहगलः शांतः प्रतापोन्नतः ॥ ८ ॥

शूनस्तस्य विशुद्धवृत्रमाहिमा लोकत्रयाविकृत ।

प्रप्यातपृथुकीर्त्तिंऽरिद्रसदृशौदार्योभवत्साहनः ॥

भास्वत्संहनेन येन रिपवो निर्वासिता वासिता

वाजिश्चेतहिरण्यरत्नवसनान्यादाय शकत्या किल ॥ ९ ॥

विहितविविधदानः छिन्नभूपाभिमानः ।

प्रथितगुणयितानः सर्वलोकप्रधानः ॥

स विधुतपरदारः कांतिविध्वंसमारः ।

क इव पर उदारः साहनाद्वा कुमारः ॥ १० ॥

धर्म्मोभवत्साहनपुण्यराशे हत्वा दिषां येन च भर्म्म नर्म्म ।

दत्तं सुरद्रभ्यश्च वनीपकेभ्यो ज्ञानं परं भर्म्म श्रुतिस्मृतीनां ॥ ११ ॥

धर्म्मात्मजो मंगटनामधेयः सुरोपमेयो विषयैरजेयः ।

जनैरमेयः सुदृशां च पेयो नैवैरभुदाहृतवाजिपेयः ॥ १२ ॥

संजति संजति के के न न कति कति भूपशत्रवो निहिताः ।

यदि मंगटकमेदं विदुररिविनीता भास्करिण्णनं ॥ १३ ॥

तस्यादंष्ट्रदंष्ट्रः सूतः प्रतिभटक्षमापालजालपृथा-

वैधव्यास्तसमस्तभोगविरतिप्रारंभदीक्षागुरुः ॥

यः शास्त्रास्त्रविचारकर्मनिपुणोद्विक्तारिवक्ता स्फुटं

नृणामुत्पथगामिनां वसुमती लोके विनेता महान् ॥ १४ ॥

यत्कीर्त्तिं कुरुते श्रुता बुधगणं रोमांचितं मार्गण

स्वांताकुरशातनं वितरणं यस्य प्रतीतं जने ॥

यत्संख्यं सुहृदां च निवृत्तिपदं धत्ते सुधापानवत् ।

शौर्यं चार्धभटस्य चाच्चिभटगां सव्वानिदं द्विजटान् ॥ १५ ॥

तस्याभटस्य तनयो विनयोन्नतोभू

दत्तद्विषत्परिभवो भुवि संभवाप्यः ।

दृष्ट्वा भवस्य विभवस्य विनस्वरत्वं

चित्तं भवे स निदधावपुनर्भवाय ॥ १६ ॥

भयंकररणांगणप्रचलदस्वराजीरज-

स्तमोपिहितरोदसीधुमणिदंडकौक्षेयकः ।

अनीनटदरीनसौ सुशिरसा रिते संभव-

स्तदेव हि गृहे गृहे तदवलाश्च चित्रं महत् ॥ १७ ॥

संभवस्य तनयस्य मनोरा संवभूव समनोहरमूर्तिः ।

रोहिणीरमणबंधुरकीर्त्तिः कायनिर्जितपुस्करवमूर्तिः ॥ १८ ॥

लोकेषु श्रुतिविश्रुतः कथमनोरा वण्यते पंडितैः ।

श्रंढीपुजनतत्परः स नियतं पंडैकमित्रो रणे ।

शत्रूणां कदं स माप्य वदनांभोजैस्तदीयैश्च यो ।

हंकारावलिरवान्वितै ग्रथितया रुद्रःस्तजा पूजितः ॥ १९ ॥

अर्थिप्रार्थनयानिशं सुरतरु रिक्तो जितो यजितो

भृत्या भूरिमनोरमे वितरति प्राप्तं शरणं सुरात् ।

ब्रूमश्चेदिदमन्यथा स भूयस्तदादक्षितिं

नायातस्तुदशालयात्कथमहो भद्रो भयं वीक्षते ॥ २० ॥

पुत्रो मनोरस्य मनोज्ञहास्यो भूत्कज्जलाप्योद्युजमंजुलास्यः ।

यो याचकायत्रकृताकिश्रीर्दिवोवतीर्णः किमु किञ्चरेशः ॥ २१ ॥

गांभीर्यमध्येः सुषमां मुधांशोस्तेजो रवेः सत्यमजातशत्रोः ।

अक्षिप्य धात्राहु विनिर्मितोयं सत्कज्जलो गौरवमादधानः ॥ २२ ॥

तत्पुत्रो वल्लराजो बहलकमलाराजराजो नलं यः

कांत्या स्थैर्येण मेरुं भृगुमनुलनयेनांगराजं च दानैः ।

रीत्या युद्धस्य पार्थं धिषणममलया प्रज्ञया सौधियस्य

वाकोन्व्यो वर्णयितुं विचित्रचरितं शक्तो भवेत्सूरिणां ॥ २३ ॥

व्यासं धर्मजवृत्तवर्णनकरं रामायणग्रंथकृ-

द्वाल्मीकिं च भविष्यभूतयदसत्सजं विहाय क्षितौ ॥ २४ ॥

यत्रास्ते गिरिदुर्गमंधतमसप्रायं प्रिय त्वं ब्रज

तत्रादाय कलत्रपुत्रमपिदसत्सजं विहाय क्षितौ ॥ २५ ॥

लंवाक्य ममेदं कुरु त्वा वा कनकं गजादिपतवातन्यादयोः संगरं

ह्रित्वा यत्किल वल्लराजकरवालो वैरिणां धातुकः ॥

अभवद्वल्लराजस्य महाराजो जनपूयः ।

विमत्सरः सत्यसंधः परोपकृत्यजत्परः ॥

अध्येष्ट योष्टादशमं क्षुविधा वाल्ये च कोशं कृतवां युवत्वे ।

अंतश्चरारीन् प्रथमं विजित्य ततो निजग्नैरिकुलं समूलं ॥

तस्यासिर्मधवा बुधादपि महान् विद्वद्भिरावण्यते-

रीणां लाभद एष एव नितरां मुक्तिप्रदो भूभृतां ॥

दीप्यन्ते सुरसुंदरीपरिवृता नाके परे यद्धृताः ।

वर्तन्ते स्म मयाजडाः पविहिता भूमौ स्थिताः सांप्रतं ॥

संसारानित्यतां ज्ञात्वा चंचलत्वं श्रियस्तथा ॥

दाने यशशि वैकुण्ठे महाराजो मनो दधेः ॥

सत्सौंदर्यकलानिधिः किल रमास्थानं विवेकस्य भू-

विद्यानिलयः परो दिजजनस्यैको महानाश्रयः ॥

सत्कीर्त्तिमलं पद मनसिजः सौंदर्यभावैरहो

माद्यद्वैरिगजांकुशो भुवि महाराजात्परः कः कलौ ॥

दत्तप्रत्यर्थिप्रिश्र्वीपतिनिबहमहारणदावाश्रया सः ॥

सर्वासगच्छदार्थं ब्रजहृदयधृतप्रार्थनादेवृष्टः ॥

सौरिम्लेछोशकारापतितजनमहामुक्तिदानास्पदं योः

माहात्म्यं किं वदामो वयमपिलं वल्लराजात्मजस्य ॥

सुतोभून्महाराजस्य गागू श्रेष्ठप्रतापवान् ।

येनैदिरा चंचलेयमिति वद्धा निजैर्गुणैः ॥

प्राप्तोदयः शुभनयो विनयोनतो यो

भूपालजालपरिवंदितपादपद्मः

उद्धार्यलज्जितमपर्वमणिस्वरूपः ॥

प्रध्वंसितारिवनिताषिलचारुभूषः ॥
 यत्कौक्षेयकच्छिन्नशत्रुनिकरावाप्तार्थसंतोषित
 प्राज्यार्थिब्रजगीतकीर्तिविपुलप्रस्तानभावः स्फुटं ॥
 प्रत्यद्वि प्रतिकाननं विसृमरैर्गुविपक्षपृथा ॥
 वक्त्रेद्दुदयद्विष्टिभिः प्रतिनिशं ध्वातं न विज्ञायते ॥
 पुत्रस्तस्य विशुद्धो नाथूदेवः प्रतापवान् ॥
 भूमा उदारचेताः श्रोतुं कोलंभवेद्बुधो नूनं ॥
 अश्रान्तार्थिवितीर्यमाणबहुलाकुप्यादिदानोदक
 प्राग्भारांशुदशुद्धाविद्वानिकरैर्लोकत्रये विश्रुतं ॥
 यः कीर्त्तिव्रततिं त्रिविष्टपफलां वृद्धिं ह्यनैषा कृतां
 ब्रूमः किं वयमस्य चित्रचरितं भूमिद्रचितामणेः ॥
 युद्धि करिण्डाषडनदक्षः सकलवनीपकचासवः वृक्षः
 निजगुणगणवर्द्धितसपिपक्षो नाथूदेवसुधीरविलक्षः ॥
 तत्पुत्रा विनयोज्ज्वला समभवन् । प्राप्तप्रकर्षोदया
 लोकानुग्रहकारिणो निजकुलालंकारिणो मानिनः ॥
 सव्यांगाः सदसद्विचारनृपुणाः संराधितैर्द्रातुजाः ॥
 पात्रा यत्र रुतप्रभूतविभवा वैज्ञानिकास्ते त्रयः ॥
 ज्येष्ठस्त्रिपुरदासस्य दनुवरीयांश्चरूपचंद्राण्यः ॥
 अनुस्तयोस्तृतीयोमादेवो धरातले विदितः ॥ (Read मागादेवो ?)
 जातं त्रिपुरदासस्य रम्यं पुत्रद्वयं महत् ॥
 ज्येष्ठोऽन्यो कुंदा ह्यमतिर्निचंदा च नुदस्सुतः ॥
 श्रीरूपचंद्रसुमतेः परमप्रतीताः सर्वास्त्रशास्त्रकुशला जितकामरूपाः
 ते कालिदासहरिदासयुगं मनोज्ञान्यो जेविदास इति शक्रसम-
 स्तृतीयः ॥

कौशल्यनामानि कुले भुवि येवतीर्णा
 तेषां पृथगुणालपनं महीयः ॥
 लक्षायुतैश्च शरदां गदितुं न शक्यं
 प्रोक्तश्चत्युनरेक एकः ॥

निषिलपुरपुरं श्रीभूषणं देवभाषामहितचरितनाथवल्लयास्तुत य च ।
 गुणगणभूतमागादेवमुद्यत्प्रतापं तमिह हि तुलयेत्को निस्त्रयो भूजगत्यां
 मागादेवः सक्तदपि महानर्थितो याचकैस्ते

लक्ष्मीवतः पलु समभवनार्थिनः कापि भूयः ॥

एनं त्यक्तेतरबहुनृपान् याचतामेव जन्म

यावज्जीवं गतमग्निभूतं नो पुनर्याचकत्वं ॥

आदेष्टास्य महाकृपानसदृशो नान्योवनौ दृश्यते
 नो दृष्टो रिपुभूभुजांबुधितटे कर्तुः तपः केचन ॥
 फलाहाराडुपचांवरा स्वनारीकुचयो गिरिश्र च शिषरे येनानिसं वासिताः
 यत्कीर्त्यामलया विष्णुश्च शुचित्वस्पर्द्धया चंद्रमाः ॥
 साक्षीकृत्य दिवाकरं च विजितो लोकस्य संपश्यतः ॥
 नैवं चेन्मुषल्लालघुटरा ॥ द्वयोर्मालये लज्जितो
 मंदं मंदमुपैत्य सा उडुगणै कृत्वा पुरस्तात्कथं ॥
 समस्तशिपुभूभुजांदमिनि मंडलाग्रो लस-
 त्करे समिति रक्षति मनिदिलोकोत्तरं ॥
 सगर्वमदहारिणि नृधनदायि मागापुरं ॥
 दरे सति न को विभेति हृदि वासितश्रीधरे ॥
 एतद्दानविधित्सया विनिहितैः पाणौ द्विजानां जलैः ॥
 दारिद्र्यद्रुम एष शुष्यतितरां तेजोभिरक्तो रिपौ ॥
 सूर्यातिक्रमिभिर्भवत्यविरतं प्रत्यग्रपत्रान्वितो
 मागासौर्यनिधेरमेयचरिते चित्रं महद्दृश्यते ॥
 उयद्वाजिपुराग्रकर्षणदलभूलब्धदैत्यालया ॥
 यत्खड्वाग्रविदारितारिविगलत्कीलालधाराप्लुता ॥
 कीर्तिर्वातुदियं सुमंडपदिवं निर्धाय मार्गागम-
 त्कामं स्वर्गफला सुसिद्धिकुसुमासंगृत्य काष्ठा दश ॥
 ज्येष्ठस्तस्य गरिष्ठो दुर्गादासः प्रभूतविनयज्ञः ॥
 पुत्रोभवद्विपक्षान्वयतिमिराहस्करो मतिमान् ॥
 पाताले नागराजो दिवि च सुरपतेर्वारिनेंद्रः सितौ द्वा-
 वेवं पौरानवाणी बुधजनगदितास्तितृप्तु क्ष्मातलेस्मिन् ॥
 विश्वस्त्वेवं भ्रमत्या जगदिदमपिलं पावयत्याति शुभ्रं ॥
 कुर्वत्योभौ नितान्तं सपदि धवलितौ दुर्गदासस्य कीर्त्या ॥
 द्वितीयोप्यद्वितीयोभूद्भोजराजो जनप्रियः ॥
 यमसेवंत भूपालास्यक्तमानमदा भृशं ॥
 पिबेव त्वं श्वशशि भवति द्वाग्विलक्षेव कस्मा-
 दित्युक्ता सालपदिदमलं वेत्स्यवस्थां न मे त्वं ॥
 मांगादेवेन सार्द्धं पतिरयुरुमतिदृष्टि तस्मिंश्च तुष्टे
 नाहं नायं न बाला न च सदनमियं श्रीर्णं नो वंधुवर्गः ॥
 यः संग्रामाग्रजाग्रप्रतिनृपतिमहाकुभिकुभस्थलेभ्यो
 भल्लैरादाय कृत्वा सपदि वसुमतीं भूरिमुक्ताफलाढ्यां ॥

नाम्नेयं रत्नगर्भा पुनरिह सुमतिस्तामकार्णव्यथार्थो
 सोयं मंगा कलिगादिविषयविजयी राजते राजसेव्यः ॥
 हारीतं चरकं च सुश्रुतमतं वीक्षाषिलं वाग्भटं
 वंगं तीसटमन्यशूरिरचितान् ग्रंथानमेयप्रभः ।
 मागादेवचृपोतिमंदभिषजां हेतो विधातुं दधेः
 चेतोभूरिगदार्तदीनमनुजः स्तोमानुकंपाभरात् ॥
 सिद्धैरार्यैर्यदुक्तं तदपि च निषिलं वीक्ष सारं गृहीत्वा
 हित्वा फल्गु प्रभृतं प्रबलमतिमयो ग्रंथमेतं विधत्त ॥
 मागादेवश्च कैश्चिद्गुणानिलयै प्राक्तनैरेव पदैः
 कैश्चिद्विस्तैस्तमेवामयविहितरुजं छिद्यमानः क्रमेण ॥
 ग्रंथेषु केष्वपि च कर्म न सभ्यगास्ते
 मात्रा च केष्वपि न रोगपरीक्षणं च ॥
 युक्तिषु केष्वपि च कुत्र च नास्ति सिद्धि-
 र्नास्ति क्रिया कचन नोपि संप्रदायः ॥
 द्रिष्टापि शेषं कमपि प्रयुक्त स एव पाठः पुनरेव यच्च ।
 सातुं सुषेनैव चिकित्सिकानां न दूषणं देयममेयबुद्ध्या ॥
 इति श्रीकौशल्यान्वयजकुसुदप्रकाशनसत्क्षत्रियशिररेलसाहिगिलकुल-
 प्रदीपनाथराजसुतश्रीमागचंद्रदेवविरचितायां मागराजपद्धतौ स्ववंश-
 वर्णनो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥

Ends.—fol. 417^b

ओं कामेश्वर मोहय स्वाहा ॥ अनेन मंत्रेण मधुमिश्रितजातीकुसुमसाहित-
 तांबूलं आदित्यादिने सहस्रावारमभिमंत्रितं पश्चिन्यै दातव्यं ॥ इति पश्चिनीमंत्र-
 समुद्देशः ॥ ओं पठ २ ओं विहंगम २ ओ कामदेवाय स्वाहा ॥ अनेन मंत्रेण
 रंभाजपुटितजातीफलमिलिततांबूलमादित्यादिने पंचशतवारमभिमंत्रितं चित्रिणौ
 दातव्यं ॥ इति चित्रिणीमंत्रसमुद्देशः ॥ ओं हर २ ओं पठ कामाय देवाय
 स्वाहा ॥

Reference.—Ours is the only Ms. mentioned by Aufrecht in his
 Catalogus Catalogorum. So far as our knowledge goes this
 work is not mentioned in any other Descriptive Catalogue.

माधवचिकित्सित

Mādhavacikitsita

No. 143

132.

A. 1882-83.

Size.— 10 in. by 4 in.

Extent.— 102 leaves ; 9 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with **पृष्ठमात्रा**s hand-writing legible ; double lines in black ink on each border ; benedictory phrases, colophons, topic-heading and some times 3 or 4 lines in a page are tinged with red pigment ; fol. 46^a is blank ; paper is very old, musty and worn out on edges. The work deals with treatment of diseases and follows the order as given in **माधवनिदान**. The verses are numbered consecutively, beginning with one, two after each hundred. The total number of verses till fol. 101^b is 1693 ; on fol. 102^a the numbering is from 44, which shows that there is some break ; it is corroborated by want of connection in the texts of foll. 101^b and 102^a.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Mādhava, son of Candrakara.

Begins.— fol. 1^b

ओं नमः श्रीवासुदेवाय । नम्रा वैद्यनाथाय ।
 अथातो ज्वरचिकित्सितं व्याख्यास्यामः ।
 रोगानीकस्थ सर्वस्य ज्वरो राजा यतः स्मृतः ।
 तस्मान्प्रथमतस्तस्य प्रविक्ष्यामि चिकित्सितं ॥ १ ॥
 जन्मादौ निधने च व प्रायो वसति देहिनां ।
 अतः सर्वविकाराणामयं राजा प्रकीर्तितः ॥ २ ॥
 मृदौ ज्वरे लघौ देहे प्रचलेषु मलेषु च ।
 पक्वं दोषं विजानीयात् ज्वरे देयं तदौषधं ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 102^b

क्षुद्वेगमोक्षो लघुता विशुद्धिर्जीर्णलक्षणं ।
 तदा भेषजमादेयं । स्याद्विषवदन्यथा ॥ ५५ ॥
 न चैकतेन निहिष्टोप्यत्रापि निवसेत् बुधः ।
 स्वयमप्यत्र भिषजा तर्क्यं बुद्धिमता भवेत् ॥ ५६ ॥

उत्पाद्यते हि सावस्था देशं कालं बलं प्रति ।

यस्यां कार्यमकार्यं वा । कर्म कार्यं च वर्जयेत् ॥ ५७ ॥

इति चंद्रकरात्मजवैद्यराजमाधवविरचिते चिकित्सासूत्रपरिभाषासूत्र-
सहितं माधवचिकित्सितं समाप्तमिति ॥ शुभं भवतु ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* :—
i, 449. (It is the only entry by Aufrecht). It is not
Rugviniscaya as Aufrecht notes but different from it, for
it deals with treatment also which *Rugviniscaya* does not.
The author of *Rugviniscaya* is Mādhava son of Indukara,
while our author is Mādhava, son of Candrakara. It is
probable that they are identical.

माधवनिदानस्य

Mādhavanidāna's
comm.

व्याख्यामधुकोशः

Vyākhyāmadhukośa

No. 144

945.

1884-87.

Size.— 10½ in. by 3½ in.

Extent.— 155 leaves ; 12 lines to a page ; 34-35 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास
hand-writing good ; paper old, but in good condition ;
begins with folio 1^b and ends with folio 192^a ; folios
131-170 missing ; 1st folio written in different hand ; some
scribe has revised and filled in the lacunae on fol. 65^b, l. 4 ;
fol. 114^b, l. 10 ; and fol. 126^a, l. 5 by adding three extra
folios bearing the numbers 65, 114 and 126 respectively ;
leaves have blank squares in the centre of each page with a
hole for the string.

Age.— Bears Sam. 1420, Āṣāḍha Sudi 2, Ravi(vāra).

Author.— Vijayarakṣita.

Begins.— fol. 1^b

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥

शशिरुचिरहरार्द्धव्यक्तशक्तार्द्धदेहो

दिशतु घनघनाभः पद्मनाभः श्रियं वः ।
त्रिदशसरिदशीतद्योतिजा वारिमध्य-
भ्रमिभवमिव नाभौ वारिजं यस्य रेजे ॥ १ ॥ etc.

Ends.— fol. 192^a

जिह्वाग्रहणेनैव मूत्रग्रहणे सिद्धे समध्यतुग्रहणत्वप्रतिपादनार्थं पृथगुपा-
दानं । अनेन श्लोकेन समदोषः समाग्निश्चेत्यादेः श्लोकस्य एक एवार्थो निवि० ॥
इति आरोग्यशालीयवैद्यपतिविजयरक्षितविराचिते व्याख्यामधुकोषे विषनिदानं
समाप्तमिति । समाप्तश्चायं मधुकोशकृतिः पण्डितश्रीविजयरक्षितस्य ॥ शुभं
भवतु लेखकपाठकयोः सं० १४२० वर्षे आषाढसुदि २ रवौ ॥

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 527^b ; ii, 124^a ; iii, 112^b.

B-Descriptive Catalogues :—

I. O. Catalogue 2668-9.

(2) Printed Editions :—

(1) with Hindi Ṭīkā, Edited by Raghunātha Prasāda
Sītārāma, Bombay, 1884.

(2) with comms. of Vijayarākṣita, Śrīkaṇṭhadatta and
Vācaspati Vaidya ; edited by Jadavaji Tricumji, Ācārya,
Bombay 1920.

(3) Saggio di versione del " Mādhavanidāna " [Translated
in part by] Mario Vallauri, Giornale della Società Asiatica
Italiana, 26 (1913-4), 253-290.

माधवनिदान with
व्याख्यामधुकोश

Mādhavanidāna
with Vyākhyāmādhukośa

No. 145

1067.
1886-92.

Size.— 11 $\frac{7}{10}$ in. by 6 in.

Extent.— 103 leaves ; 13-14 lines to a page ; 28 letters to a line,

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; folios 1-5 bear two rows of double lines on the borders ; topic-headings, *pratikas* and marks of punctuation in red ink ; folio 50^a blank and 50^b written only on half the page, after which there is lacuna ; fol. 103^a torn on right-hand corner and the text is missing ; Ms. gives the text of Mādhavanidāna in the centre of page with the comm. above and below it ; it is a fragment which stops with the 3rd verse of the अपस्मारनिदान ; fol. 103^b blank ; fol. 1^a bears the legend पोथी बंदकी in the centre of the page.

Age.— Appears to be modern.

Author.— (Text) Mādhava ; (Comm.) Vijayarakṣita.

Begins.— fol. 1^b

(Comm.)

श्रीगणपतये नमः ॥

शशिरुचिरहरार्द्धव्यक्तशक्तार्द्धदेहो

दिशतु घनघनाभः पद्मनाभः श्रियं वः ।

त्रिदशसरिदशीतयोतजावारिमध्य-

अमिभवमिभ नाभौ वारिजं यस्य रेजे ॥

(Text)

श्रीगणपतये नमः ॥

प्रणम्य जगद्धृत्पत्तिस्थितिसंहारकारणां ॥

स्वर्गापवर्गयोर्द्वारं त्रैलो-

(next line) ॥ क्यशरणं शिवं ॥

Ends.—fol. 103^a

(Text)

कंपते प्रदशेहंतान्फेणोद्गामी श्वसिस्थपि ।

परुषारुणकृष्णानि पश्येद्रपाणि चालिलात् ॥

(Comm.)

शुक्लेत्यादि । हृद्यांगजो हृदयरोमा चिरादित्यनेन वातपित्तयोर... (corner broken), (next line) वेगमोक्ष इति सूचयति सर्वैरित्यादि सचेति सान्निपातिकः क्षीणस्यै...

(letters lost, corner broken)—

Reference.— See No. 144.

माधवनिदान
with
व्याख्यामधुकोश

Mādhavanidāna
with
Vyākhyāmadhukośa

No. 146

376 (B).
1882-83.

Size.— 11 in. by $5\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 38 leaves ; 13 lines to a page : 40-42 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; with
पृष्ठमात्रा ; hand-writing good ; paper slightly worn out and
moth-eaten ; it is a fragment starting with fol. No. 165
and ending with fol. No. 220 ; folios 182-196, 202-204
are missing ; begins in the middle of सूत्राघातनिदान and stops
in the middle of शूकदोषनिदान.

Age.— Appears to be fairly old.

Author.— (Text) Mādhava ; (Comm.) Vijayarakṣita.

Begins.—fol. 165^a

द्वार्थभावो दर्शनार्थं वातस्यैव दोषांतरानुबन्धेन लक्षणमाह ॥ तस्मिन्
पित्तान्विते दाहः शूलं मूत्रविवर्णता । श्लेष्मणा गौरवं शोफः स्निग्धं मूत्रं घनं
सितं ॥ तस्मिन् बस्तिकुण्डले पित्तान्विते सति दाहादिलक्षणं भवति । etc.

Ends.—fol. 220^b

आह्वजेति पाठांतरे शूकपातानंतरं शीघ्रं जायते इत्यर्थः । अलजीमाह ॥
तुल्यजां त्वलजीं विद्यात् यथा प्रोक्तां विचक्षणः । विचक्षणः अलजीं पिडिकां
विद्यात् । किंभूतां । तुल्यजामिति । प्रमेहपिडिका अलजी

Reference.— See No. 144.

माधवनिदानस्य
व्याख्यामधुकोशः

Mādhavanidāna's
Vyākhyāmadhukośa

No. 147

621.
Viśrāma (i).

Size.— 16 in. by $6\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 56 leaves ; 11 lines to a page ; 48-50 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good and bold ; incorrect ; a fragment from folio 3^a upto the middle of 54^b ; folios 18 and 19 missing ; starts with the comm. on the 3rd verse of the 1st ch. of माधवनिदान and extends upto the middle of राजयक्ष्मनिदान ; there are 4 separate leaves (marked by me as I, II, III and IV), out of which I, II and III^a bear the text of the comm. on नेत्ररोगनिदान and III^b and IV are blank ; paper is old and brittle and is patched at different places.

Age.— Appears to be fairly old.

Author.— Vijayarakṣita.

Begins.— folio 3^a

(3 letters in the beginning disfigured by ink) मित्यर्थः
महाबुद्धयोतिविस्तरदुरधिगमनानात्राध्ययनक्षमाः नाल्पबुद्धयः । महाधिया-
मप्यनासादितदुरूहोपादेया etc.

„ — fol. I^a

नेत्ररोगनिदानं ॥ एते च नयनरोगाः वातपित्तकफरक्तसंनिपातागंतुना
षट्सप्तभिः यदाह सुश्रुतः तैस्तैस्त्रिभिस्त्रिंशदुक्ताः कफेनाभ्यधिकास्त्रयः । रक्तजाः
षोडश ज्ञेयाः सर्वजाः पंचविंशतिः etc.

Ends.— fol. 54^b

तज्जनितो यक्ष्मा कथं त्रिदोषज इति चेदुच्यते वातप्रकोपादेकाग्निदुदया
कफपित्तयो प्रकोप इत्याहुः हेतुचतुष्टय इत्येनासंख्येय हेतव उक्तचतुष्टयैर्तर्भ
वतीति दर्शयति शेषादिनानाशब्दवाच्यत्वेनास्य सुश्रुतान्वयमकाशीत् यथ
संशोषणाद्रसादीनां शोष इत्यभिधीयते ॥

„ — fol. III^a

तत्र निमग्नरूपमित्यादिना सत्रणशुक्रलक्षणं निमग्नरूपं हि भवेद्वि
कृच्छे सूच्येव विद्धं प्रतिपाति भाति ये द्वे सावं त्रये द्रष्टमतीव यच्च तत्स-
त्रणं श्रु—

Reference.— See No. 144.

माधवनिदानस्य

Mādhavanidāna's
comm.

व्याख्यामधुकोशः

Vyākhyāmādhukōśa

No. 148

376 A.
1882-83.Size.— 11 in. by $4\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 47 leaves ; 11 lines to a page ; 42-43 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad and difficult to decipher ; paper worn out, musty and moth-eaten ; a fragment beginning with fol. 102 and ending with 148^a ; begins in the middle of भग्ननिदान and ends with शिरोरोग ; folio 148 pasted with scraps of paper on b side ; name of scribe wiped out with ink ; hand-writing different on different pages.

Age.— Bears Sam. 1555, Caitra-sudi 2, Somavāsara.

Author.— Vijayarakṣita.

Begins.— fol. 102^a

च्यते अस्थिविशेषो अत्र भंगोऽभिप्रेत इति । स च काण्डे भग्ने विमुक्ते
वास्थनीति न दोषः प्रसारणाकुंचनवर्त्तनोद्यारुगिति । etc.

Ends.— fol. 148^a

शिराधनामिति वचनात् । किमस्य चिकित्सायामुक्तं । पाने नस्ये च
सर्पिष्य स्याद्वातधूमधुरैः सृतमितिति । ततश्च समीरणपाने न संगतः ॥ कल्याण-
मस्तु ।

संवत् १५५५ वर्षे चैत्र शुदि द्वितीया सोमेवासरे (name besmeared with ink) साध्यज्जात्मनः पठिनार्थं पुस्तकं लिखितं तथा परोपकारार्थं
शुभं भवतु ॥

References.— See No. 144.

माधवनिदानटीका

Mādhavanidānaṭikā

आतंकदर्पण

Ātaṅkadarpaṇa

No. 149

460.

1895-98.

Size.— 11 in. by 5½ in.

Extent.— 210 leaves; 13 lines to a page; 33 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing very good; it has borders of double lines in red ink; paper is old and worm-eaten; folios 1-3 are repaired. The work is a commentary on माधवनिदान or रुग्णैनिश्रय of माधव. The *pratikas* are tinged with red pigment.

Age.— Sam. 1841.

Author.— Vācaspati.

Begins.—fol. 1^b

श्रीमहागणाधिपतये नमः ॥ श्रीगुरवे नमः ॥ अधुनाऽतंकदर्पणो
लिप्यते ॥ श्रीः ॥

तुलशीकुसुमं दधत्तमालप्रतिमं बलविगोपवाससक्तं ॥

किमपि त्रिभुवनैकमूलकंदं परमानंदमहो महं स्मरामि ॥ १ ॥

श्रीहम्मीरनरेश्वरः समभवद्बीरः प्रतापानल-

ज्वालाजालकरालदग्धयवनप्राग्भारशुष्केधनः ॥

यस्य प्रौढसमांगणेष्वपि यशः स्वर्लोककल्लोलिनी-

कल्लोलामलमंगनाः सुमनसां गायन्ति रोमांचिताः ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 210^b

सुभाषितं तत्र यदस्ति किञ्चित् तत्सर्वमेकीकृतमत्र यत्नात् ।

विनिश्रयेत्सर्वरुजां नृणां ना यन्माधवेनैदुकरात्मजेन ॥

यत्कृतं सुकृतं किञ्चित्कृत्वेनं रुग्णनिश्रयं ।

सुचंचतु जंतवस्तेन नित्यमातंकसंततिं ॥

इत्यातंकदर्पणे निदानाव्याख्यायां विषनिदानं समाप्तं ॥ शुभं भूयात् ॥

संवत् १८४१ मिति माह सुदि १४ चंद्रे लिपितं पूर्णतामगात् ॥ लिषायतं
वैद्यचंद्रभानुनाम्ना शुभं भूयात् ।

लिषितेन निदानेन माधवेनैव माधवः ।

प्रीयता गोकुलेशस्य स्वर्गवैकुण्ठदः प्रभुः ॥

श्रीमद्रोकुलनाथस्य पादौ नत्वा प्रसन्नधीः ।
दर्शनानन्दमुखतो नैति पाप्यपि दुर्गतिं ॥
कृष्णः कृष्णसखो मह्यं प्रीयतां कृष्ण्या वृतः ।
कृष्णभक्त सदा देवः सर्वे पायाज्जगत्प्रभुः ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 41^a and 527^b; ii, 124^a and 222^a; iii, 112^b.

B—Descriptive Catalogues :—

Aufrecht's Cat. of Oxford Mss. No. 746; I. O. Catalogue
Nos. 2662-7.

(2) Printed Editions :—

Edited by Chhotu-pati Śarmā, Bombay 1913.

माधवनिदानं
आतङ्कदर्पणसहितं

Mādhavanidānam
with Ātaṅkadarpaṇa

No. 150

38.
1868-69.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 450 leaves; 8 lines to a page; 30 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing very good; two lines in red ink on each border; marks of punctuation in red ink; pratikas, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment. Fol. 112 is missing. The Ms. contains text with commentary.

Age.— Appears to be old.

Author.— (text) Mādhava; (comm.) Vācaspati.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

तुलसीकुसुमं दधत्तमालप्रतिमं बल्लविगोपबालसक्तं

etc. same as in No. 149.

Ends.— fol. 451^a

यत्कृतं उक्तं किञ्चित्त्वेनं रुग्निनिश्चयं ॥

सुचंतु जंतवस्तेन नित्यमातंकसंगतिं ॥ २ ॥

इत्यातंकदर्पणे निदानव्याख्यायां रोगसंग्रहाध्यायः समाप्तः ॥

भगवद्गीतादिगीवाबद्धमुष्टीरघोमुखं ॥

कष्टेन लिखितं ग्रंथं यत्नेन परिपालयेत् ॥

संबत् ॥

Reference.— See No. 149.

माधवनिदान

Mādhavanidāna

No. 151

1070.

1886-92.

Size.— 10 in. by 5 in.

Extent.— 126 + 1 leaves ; 7 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good, but it has deteriorated in the last ten leaves ; benedictory phrase, verse numbers, topic-headings, topic-endings and colophons are tinged with red pigment. After fol. 9, an extra leaf containing explanation of हेतुन्यायि has been added. Paper is old and musty. A few leaves have two lines in red ink on each border. Occasionally there are some notes on the margin and in between the lines.

Age.— Appears to be old.

Author.— Mādhava.

Beginn.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः (in red ink)

प्रथमं जगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारणं

स्वर्गापवर्गायोद्धारं त्रैलोक्यशरणं शिवं १

etc. same as in No. 144.

etc. same as in No. 144.

Ends.—fol. 127^a

यत्कृतं सुकृतं किञ्चित्कृत्वैनं रुग्वनिश्चयं

मुञ्चंतु जंतवस्तेन नित्यमातंकसंततिः १४९

इति श्रीमाधवकविविरचितं माधवनिदानं संपूर्णम् श्रीरस्तु श्रीः

Reference.— See No. 144.

माधवनिदानस्य
सुबोधिनीटीका

A comm. on Mādhavanidāna
called Subodhinī

No. 152

934.
1891-95.

Size.— 13½ in. by 5 1/10 in.

Extent.— 38 leaves ; 7 lines to a page ; 47 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; marks of punctuation with red ink ; paper not very old. The work is a short and concise gloss on difficult portions of माधवनिदान. The author is a Māthura Kāyastha.

Age.— Sam. 1899.

Author.— Vā(?)deva Māthura.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

गणेशं हृदि संस्मृत्य नमस्कृत्वा सरस्वतीं

निदानटीकां कुर्वे कठिनांशेषु सुबोधिनीं ॥ १ ॥

योगर्द्धिवलात्तत्रैकालज्ञानदर्शी पुरुषः । मुनिरुच्यते तेषां वचनैः । नियोगो
नियोजनं अथवा आज्ञा अस्मदुपकाराय ग्रन्थः । क्रियतां एवंभूता प्रार्थनेत्यर्थः ।
उपद्रव उक्तं चरके

व्याधेरुपरि यो व्याधिर्भवेदुत्तरकालजः ।

अनुक्रमविरोधी यः । स उपद्रव उच्यते ।

Ends.— fol. 37^b

वलिनः पुष्टपुरुषस्य क्षुब्धमनसः कामात्संचलितमनसः निरोधात् क्लैव्य
भवति मर्मछेदात् वीर्यवाहिशिराच्छेदात् ।

इति श्रीसुबोधन्यां कठिनाशनिदानटीकायां सुबोधनी टीका शंपूर्णः ।
यादशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादशं लिखितं मया ॥ यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो
न दीयते ।

टीका माधवकारस्य निदानस्य सुबोधनी

लेखिता वादेवेन (?) माथुरेण रुजार्जिते ॥ १ ॥

मासानामुत्तममासे फालगुणे मासे कृष्णपक्षे । तिथौ । द्वादस्यां
शुक्रवासरे । संवत् । १८९७ । मंगलं लेषकानां च पाठकानां च मंगलं । मंगलं
शर्वलोकानां भूमी (fol. 38^a) भूपालमंगलं । लिपितं आसाराम कायस्थ ॥

माधवनिदान

Mādhavanidāna

No. 153

216.

A. 1883-84.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 82 leaves ; 10 lines to a page ; 35 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanagari characters ; hand-writ-
ing good, but for foll. 1-7 and 10 which are added in a
different hand afterwards ; on each border two to four lines
in red ink on foll. 1-58 and in black ink on the rest ; foll.
1-7 have marks of punctuation, page numbers and the
word निदान on the left-hand top-margin of each leaf in red
ink ; the remaining folios have the word नीदा. on the left-
hand top-margin ; marks of punctuation at the end of each
chapter are in red ink and the colophons are tinged with
red pigment ; paper is very old, worn out and musty.
Several leaves are stuck together.

Age.— Sam. 1666.

Author.— Mādhava.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ शिवाय नमः ॥

प्रणम्य जगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारणं ॥

स्वर्गापवर्गयो द्वारं त्रैलोक्यशरणं शिवं ॥ १ ॥

etc. same as in No. 144.

Ends.—fol. 82a

यत्सुत्रं श्रुतं किञ्चित्कृत्वै नमः पिनिश्चयं ।

मुञ्चति जंतवस्तेन नित्यमानंदसंततिं ॥ इति

श्रीमाधवविरचिते सर्वोपरिरेगामाहनिदानसमाप्तम् । शुभमस्तु । संवत्
१६६६ समये आषाढ शुदि ति ३ सनिवासरे । लिखितगिरिधरविद्यार्थपठ-
नार्थं । परउपकारयाः । लि० नम्र आगरे । कृष्णप्रज्ञादात् ॥ श्रीगुरुप्रसीदात् ।
यदं-पुस्तकं दृष्ट्वा तदंसं लिखिते मया । यदि शुद्धविशुद्धं च मम दोषो न
दियते ॥ १ ॥ जदी अछरणं...मात्राहिनं जदी भवेत् । ततः छिमिताय देवी
प्रसिद्धतु प्रमेश्वरी । २ । श्रीनृसिंहाय नमः ॥

Reference.— See No. 144.

माधवनिदान

Mādhavanidāna

No. 154

933.

1891-95.

Size.— 17 $\frac{7}{10}$ in. by 6 in.

Extent.— 77 leaves ; 6 lines to a page ; 60 letters to a line.

Description.— Country paper ; Bengali characters ; hand-writing legible : a rectangular space is left in the centre of each page for the passage of thread ; first few leaves have marginal notes ; paper is very old, musty and completely worn out on edges. The text on fol. 77^b is quite illegible.

Age.— Appears to be very old.

Age.— Mādhava.

Begins.— fol. 2^b

ओंनमः शिवाय ।

प्रनम्य जगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारणम् ।

स्वर्गापवर्गयोर्द्वारं त्रैलोक्यशरणं शिवं ॥ etc.

Ends.— fol. 77^a

यत्कृतं किञ्चित् कृत्वेनं रुग्निनिश्चयं ।

सुंचन्तु जन्तवस्तेन नित्ययातंकसन्ततिं ॥

इति रुग्निनिश्चयं सम्पूर्णं ॥ श्री...वनचंद्राय नमः । ओं नमो भगवते
नारायणाय ॥ ओं नमः श्रीमत्यै जयदुर्गायै नमः ॥ Then follow mis-
ellaneous verses in praises of Durgā, etc.

Reference.— See No. 144.

माधवनिदानं
आतङ्कदर्पणसहितं

Mādhavanidāna
with Ātaṅkadarpaṇa

No. 155

903.

1887-91.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 125 leaves ; 18 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; first 48 folios have double borders with three lines and one line in red ink ; the rest of the pages have no border ; fol. 125 missing ; stops in the middle of विषरोग-
निदान. It has no marks of punctuation. Text is accompani-
ed by commentary.

Age.— Appears to be old.

Author.— (Text) Mādhava ; (Comm.) Vācaspati.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगुरुवे नमः ॥

तुलसीकुसुमं दधत्तमालप्रतिमं बल्लविगोपबालसक्तं ।

etc., same as in No. 149.

Ends.— fol. 126^a

एवमन्योपि जातिव्यतिकरा जह्याः द्विद्विरूपिण इति द्वयोर्योषस्तद्वत
इत्यर्थः व्यन्तरा इति पाठेप्ययमेवार्थः भोगीप्रभृतिभिः कृतदंशेषु वातादीनां
लिङ्गमाह

दंशो भोगिकृतः कृष्णः सर्ववातविकारकृत् ॥

Reference.— See No. 149.

माधवनिदानं
आतङ्कदर्पणसहितं

Mādhavanidāna
with Ātanikadarpaṇa

No. 156

624.
1895-1902.

Size.— 10 in. by 4 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 181 leaves ; 13 lines to a page ; 50 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing
very good ; double rows of three lines and two lines in red
ink on both the borders ; pratikas, topic-headings, topic-
endings and colophons tinged with red pigment ; paper is
very old, musty, worn out, worm-eaten and newly patched
at several places.

Age.— Sam. 1764.

Author.— (Text) Mādhava ; (Comm.) Vācaspati.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

तुलसीकुसुमं दधत्तमालप्रतिमं बहुविगोपवालसक्तं ।

etc., same as in No. 149.

Ends.— fol. 181^a.

यत्कृतं सुकृतं किञ्चित्कृत्वेनं रुग्निनिश्चयम्

सुचंचतु जंतवस्तेन नित्यमातंकसंततिम्

इत्यातंकदर्पणनामनिदानव्याख्यानं संपूर्णं ।

ग्रंथा ग्रंथ टीका ६००० मूल सूत्र १७०० सर्व मीलने ७७०० संख्या

छे सं १७६४ वर्षे पोषसित पौर्णमास्यां तिथौ शनिवासरे लिखितं मोहण-
विजैः ।

Reference.— See No. 149.

योगचिन्तामणि

Yogacintāmaṇi

No. 157

371.
<hr/> 1882-83.

Size.— 9 in. by 5 in.

Extent.— 15 leaves ; 9 lines to a page ; 27 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double lines in red ink on borders ; benedictory phrase, marks of punctuation, verse-numbers, topics and the colophon are tinged with red pigment. Paper is old and musty. It is a small work containing 151 verses and dealing with general remarks on patients, etc., क्वाथs, चूर्णs, गुटिकाs, क्षारs, अवलेहs, and रसs. It is ascribed to धन्वंतरि.

Age.— Sam. 1842.

Autor.— Dhanvantari.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

संभ्यक् रोगस्य विज्ञानं वेदनायाश्च निग्रहः ॥

एतत् वैद्यस्य वैद्यत्वं न वैद्य प्रभुरायुषः ॥ १ ॥

कुचिलं कर्कशं दीनं स्वाधितं स्वयमागतं ॥

पञ्च वैद्या न शोभ्यन्ते धन्वंतरिसमा यदि ॥ २ ॥

आमाशयस्थो हृत्वाग्नि सामो मार्गान् निधापयन् ॥

विदधाति ज्वरं दोष तस्माल्लघनमाचरेत् ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol. 15^a

पारदाशृतलविगगंधकैः भागधुग्ममरिचेन मिश्रितं ॥

तत्रजातिफलमर्द्धभागकैः चिचणिफलरसेन भावितं ॥ १५० ॥

मासमात्रमनूपानयोगिकं सद्यमेव जठराग्निवर्धितं ॥

सेविता सकलरोगनासिनि रांमबाणगुटिका रसायनि ॥ १५१ ॥

इति रांमबाणमात्रा ॥

इति धन्वंतरिविरचीतं योगचिन्तामणिनामग्रंथ स्माप्तं ॥ शंवत् १८४२ ना

भाद्रपदमासे शुक्लपक्षे द्वितीया प्रगुवाशरे शमाप्तं ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 477^a ; iii, 102^b.

योगचिन्तामणि

Yogacintāmaṇi

No. 158

1407.
1891-95.Size.— 9⁷/₁₀ in. by 5 in.

Extent.— 166 leaves; 10 lines to a page; 33 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; double borders on each side of two lines and a single line in red ink; benedictory phrase and marks of punctuation in red ink; topic-headings tinged with red pigment. Last colophon in red ink. Sanskrit text is followed by Gujarati Translation. On the last page, after the name of the scribe follow 5 lines which give the portions of medicine allotted to different people including *Dhanvantari*. Paper is very good. Translator's name is *Narasimha*.

Age.— Sam. 1801.

Author.— Harṣakīrtisūri.

Begins.—fol. 1^b

नमः श्रीविघ्नाच्छिदे ॥

यत्र चित्रा समायांति । तेजांसि च तमांसि च ।

महीयः सदहं वंदे । चिदानंदमयं महः ॥ १ ॥

सिद्धौषधानि पथ्यानि । रागद्वेषरुजां जये ।

जयंति यद्वचांस्यत्र । तीर्थकृत्सोस्तु वः श्रिये ॥ २ ॥ etc.

Same as in No. 159.

Ends.—fol. 165^b

यथा योगप्रदीपोस्ति पूर्वं योगशतं यथा ।

तथैवायं विजयतां योगचिन्तामणिश्चिरं ॥ ६ ॥

श्रीमन्नागपुरीय तपागच्छीयहर्षकीर्तिसूरिसंकलिते श्रीयोगचिन्तामणिवैद्यक-
सारसंग्रहे मिश्रकाध्यायसप्तमः संपूर्णः ॥ ७ ॥ श्रीपरतरगच्छीयवाचना-
चार्यरत्नराजगणिशिष्यगणकशास्त्राय नरसिंहकृतः बालावबोधः समाप्तः
तत्समाप्तौ समाप्तोयं श्रीयोगचिन्तामणिनामा वैद्यकशास्त्रं संपूर्णं ॥ संवत् १८०१
फाल्गुणमासे शुभे शुक्ले पक्षे तिथौ द्वितीया भृगुवासरे लिपि पूर्णं ॥ लिपितं
महात्मा फकीरदासलक्ष्मणयतीमध्ये ॥ श्रीरस्तु ॥

Reference.— See No. 159.

योगचिन्तामणि

Yogacintāmaṇi

No. 159

625.

1895-1902.

Size— $8\frac{3}{10}$ in. by $5\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 187 leaves ; 15 lines to a page ; 15 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; several hand-writings ; all legible ; from fol. 1 to 105, topic-headings, topic-endings and colophons are tinged with red pigment ; from fol. 106 to 189 they are written in red ink. Foll. 8-9 are missing. The Ms. is written in book form and not in *pothi* form. The author is the well-known Jaina monk Harṣakīrtisūri, disciple of चन्द्रकीर्ति of Nagpur Tapagaccha. Paper is old, worn out, musty and worm-eaten. Foll. 187-189 have lost their right-hand top corners. There are occasional notes on the top of lines. Another name of this work is वैद्यकसारोद्धार.

Age.— Sam. 1881.

Author.— Harṣakīrtisūri.

Begins.— fol. 1^a

श्रीगुरुभ्यो नमः

श्रीसर्वज्ञं प्रणम्यादौ मानकीर्तिगुरुन्ततः

योगचिन्तामणिं वक्ष्ये बालानां बोधहेतवे १

यत्र वित्रासमायांति तेजांसि च तमांसि च

महीयस्तदहं वंदे चिदांनदमयं महः २

सिद्धौषधानि पथ्यानि रागद्वेषरुजां जये

जयंति सद्गचांस्यत्र तीर्थकृत्सोस्तु वः श्रिये ३

जगत्त्रितयलोकानां पापरोगापनुत्तये

यद्वाक्यभेषजां भाति श्रीजिनः स श्रियेस्तु नः ४

पाकः १ चूर्णं २ गुटी ३ काथ ४ घृत ५ तैल ६ समिश्रकाः

अध्यायाः सप्त वक्ष्यंते ग्रंथेस्मिन् सारसंग्रहे ५

प्राप्ताः प्रसिद्धिं सर्वत्र सुखबोधाश्च ते यतः

अतः पुरातनैरेव पाठैः संग्रह्यते मया ६

नूतनपाठे विहितेनादरामिह पंडिताः यतः कुर्व्युः

तस्मादार्पवचोभिर्निबध्यते न त्वसामर्थ्याद् ७ etc.

Ends.— fol. 188^b.

न रोगाणां क्रम कोपि न निदाननिरूपणं

केवलं बालबोधाय योगाः केपि निरूपिताः ८०

सूरीश्वरप्रवरसिंहसिरोवतंस श्रीचंद्रकीर्तिगुरुपादयुगप्रसादात्
गभीरचारुतरुवैद्याकसारशास्त्रं श्रीहर्षकीर्त्तिरतुलं विदधे प्रबध ८१

विचार्य पूर्वसाम्राणि हर्षकीर्त्याहसुरिणा

किञ्चिद्वृत्तये स्मैतेद्रहस्यं वैद्यकार्णवात् ८२

आत्रेयसुश्रुति परासरबाग्भटाश्वि हारीतवृद्धभृगु (fol. 189^a)

मेढवराभिधेयाः

.....पाकविज्ञास्तेषां मतं.....यं ८३

यथा जनानामिह वांछितार्थान् चिंतामणिः पूजयितुं समर्थः

तथैव सद्भषजश्रुरियोगात् श्रीजोगचिंतामणिरापि कीर्ति ८४

यथा जोगप्रदीपोस्ति पूर्वं योगसतं तथा

तथैवायं विज्ञयतां योगश्चिंतामणिश्चिंतामणिश्चिरम् ८५ ॥

इति श्रीमन्नागपुरीय तयोगणनायक श्रीहर्षकीर्त्तिसुरिसंकलिते वैद्यक-
सारोद्दारे श्रीयोगचिंतामणौ मिश्रकाध्यायः समाप्तः संवत् १८११ मिति
श्रावण कृष्णा ११ शुभश्रूयात् मंगलं ददास्तु.

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—

i, 477^a ; ii, 111^a, and 219^a ; iii, 102^b.

B-Descriptive Catalogues :—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. p. 666, No. 1450.

(2) Printed Editions :—

(1) With Gujarati version by Pūrṇacandra Śarmā. Edited by M. R. Jaguṣṭe, Ahmedabad. 1st Edn., 1898 ; 2nd Edn., 1908.

(2) With Marathi Translation. Edited by V. G. Sadekar, Khānāpur, 1907.

योगचिन्तामणि

Yogacintāmaṇi

No. 160

595.
1899-1915.Size.— 10 in. by 4 $\frac{2}{3}$ in.

Extent.— 65 leaves ; 18 lines to a page ; 48 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double borders on each side of two lines and a single line in red ink ; benedictory phrase, topic-headings, topic-endings, verse numbers and colophons are tinged with red pigment. Sanskrit text is followed by Gujarati translation. Paper is old and musty. Folios 1 and 65 have been repaired.

Age.— Appears to be old.

Author.— Harṣakīrtisūri.

Begins.— fol. 1^b

श्रीधन्वंतरपे नमः

यत्र वित्रासमायांति तेजांसि च तमांसि च

महीयस्तदहं वंदे चिदानंदमयं मदः १

etc. Same as in No. 159.

Ends.— fol. 65^b.

यथा योयप्रदीपोस्ति etc. Same as in No. 159.

Colophon at the end— श्रीमन्नागपुरीयतपोगच्छीयश्रीहर्षकीर्त्तिस्त्रिसंकलिते
श्रीयोगचिन्तामणौ वैद्यकसारसंग्रहे मिश्रकाध्यायः सप्तमः समाप्तः ॥ इति
श्रीयोगचिन्तामणिः संपूर्णः ॥

Reference.— See No. 159.

योगचिन्तामणि

Yogacintāmaṇi

No. 161

436.
1884-86.Size.— 11 $\frac{7}{10}$ in. by 4 $\frac{2}{3}$ in.

Extent.— 175 leaves ; 6 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; several hand-writings, but all bold and good ; on borders sometimes there are double black lines, sometimes red lines ; marks of punctuation are in red ink. Except for a few folios, where they are in red ink, the topic-headings, topic-endings and colophons are tinged with red pigment. Last colophon is in red ink. In between the lines runs the Gujarāṭi translation named *Balabodha* by *Narasinha*. Foll. 3-4 are missing. Paper is old, worn out and musty.

Age.— Sam. 1795.

Author.— Hārṣakirtisūri.

Begins.—fol. 1^b

ओं सिद्धेभ्यो नमः।

यत्र विज्ञासमायांति तेजांसि च तमांसि च । etc.

Same as in No. 159.

Ends.— fol. 177^b.

यथा योगप्रदीपोस्ति, etc. Same as in No. 159.

Last Colophon. इति श्रीमन्नागपुरीयतपागच्छीय श्रीहर्षकीर्तिसंकलिते श्रीयोग-
चिन्तामणिवैद्यकसारसंग्रहे मिश्रीकाध्यायः समाप्तः ७ इति योगचिन्तामणि
संपूर्णः ॥ श्रीः ॥ संवत् १७९५ आषाढसुदि ६ मंगलवारे आचार्य जी
श्रीक्षेमकीर्तिजी तत् सिख्य पंडितजी श्रीगोर्धनदासजी तत् समीपवासिना
टोडरमल तेन इदं योगचिन्तामणिनाम ग्रंथि लपिकृतं ॥ श्रीरस्तु ॥ कल्याण-
मस्तु ॥ श्रीः

Reference.— See No. 159.

योगतरङ्गिणी

Yogataranginī

No. 162

930.

1884-87.

Size.— 12 $\frac{7}{10}$ in. by 4 $\frac{2}{3}$ in.

Extent.— 70 leaves ; 12 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters : hand-writing legible ; double borders of two lines and one line in black ink : foll. 1-40 have topic-headings, topic-endings, *pratikas*, names of authors or works and colophons tinged with red pigment. Paper is old, worn out and musty. Foll. 27-32 are missing. The work is a collection of prescriptions from various authors: It is wanting in the introductory chapter called ग्रंथावतारिका.

Age.— Appears to be old.

Author.— Trimallabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ परिभाषा ॥
न मानेन विना युक्तिर्द्रव्याणां जायते क्वचित् ।
अतः प्रयोगकार्यार्थं मानमत्रोच्यते मया १
मानं च द्विविधं प्रोक्तं कालिगान्मागधि तथा ।
.....न्मागधं श्रेष्ठमिति मानविदो विदुः २
असरेणुर्बुधैः प्रोक्तः त्रिंशता परमाणुभिः ।
असरेणो...यैर्नाम्ना वंशी निगद्यते ३ etc.

Ends.—fol. 76^b

कर्कशः कश्मलस्तन्ध । स्वशामी स्वयमागतः
पञ्च वैद्या न पूज्यन्ते धन्वंतरिसमा यदि ॥
स्वार्थं चापि परार्थमादर तथा दृष्ट्वा चतुःपञ्चषान्
ग्रंथान् वैद्यकृतान् प्रसिद्धपथगान् भट्टैस्त्रिमल्लामिधैः ॥
एषा योगतरंगिणी समभिधा सध्वीकृता संहिता
संक्षिप्ता सुरसा सुखेन सुचिरं जीयादनेका समाः ॥
इति श्रीयोगतरंगिण्यां त्रिमल्लभट्टग्रथितायां चिकित्सानाम तरंगः समाप्तः
॥ ग्रंथ २०५०

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—

i, 477^b ; ii, III^a, 219^a ; iii, 102^b.

B—Descriptive Catalogues :—

Peterson's Catalogue of Ulwar Mss. No. 1654, Extract.
421. I. O. Cat. No. 2708. B. B. R. A. S. Cat. Nos.
183-84.

(2) Printed Editions :—

Edited by Hanumanta Pādhye Śāstrī; Ānandāśrama Sanskrit
Series, No. 71., Poona, 1913.

योगतरङ्गिणी

Yogataranginī

No. 163

1071.
1886-92.

Size.— 11½ in. by 5¾ in.

Extent.— 104 leaves ; 12 lines to a page ; 27 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing legible ; four lines in black ink on each border ; marks
of punctuation, topic-headings, topic-endings and colo-
phons are tinged with red pigment ; paper is very old,
brittle and musty ; on left-hand top-margin of each page
we read योगत० or योग० . It is wanting in the introductory
chapter called ग्रंथावतारिका.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Trimallabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ परिभाषा ॥
न मानेन विना युक्तिर्द्रव्यानां जायते क्वचित् ॥
अतः प्रयोगकार्यार्थं मानमत्रोच्यते मया ॥ etc.

Same as in No. 162.

Ends.— fol. 104.

स्वार्थं चापि परार्थमादरतया दृष्ट्वा चतुः पञ्चषान् etc.

Same as in No. 162.

Colophon at the end :— इति श्रीयोगतरंगिण्यां विमलभट्टप्रथितायां
चिकित्सा नाम त्रयं त्रयं समाप्तः ॥

Reference.— See No. 162.

योगतरङ्गिणी

Yogataranginī

No. 164

935.

1891-95.

Size.— 11 $\frac{3}{4}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 108 leaves ; 11 lines to a page ; 44 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; four lines in black ink on each border ; some of the leaves have all the four margins coloured with yellow pigment ; there are no marks of punctuation in foll. 1-54 ; benedictory phrase, verse numbers, authorities quoted, topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment. Paper is very old, musty and worn out. Fol. 103 is missing.

Age.— Sam. 1703.

Author.— Trimallabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कपोलविगललोलदानपानीयपिच्छिलं

अमद्भ्रमरभांकारं वंदेहं द्विरदाननम् १

etc. Same as No. 166.

Ends.—fol. 109^a

स्वार्थं चापि परार्थमादरतया दृष्ट्वा चतुः पंचमान् etc.

Same as in No. 166.

Colophon at the end—

इति योगतरङ्गिण्यां सङ्कितचिकित्सानाम् तरंगः योगतरङ्गिणी समाप्ताः।

छ छ ॥ संबत् १७०३ समये माघवदि अष्टमी लितितं काव्यां ग्रंथं योग-
तरङ्गिण्यां समाप्तम्

Reference.— See No. 162.

योगतरङ्गिणी

Yogatārṅinī

No. 165

217.
A. 1883-84.

Size.— 10 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 164 leaves; 10 lines to a page; 32 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; several hand-writings, all legible; two lines in red ink on each border, benedictory phrase, names of authorities quoted; topic-headings, topic-endings and colophons are also in red ink on foll. 1-133; the remaining leaves have no borders, and topic-headings, etc., are tinged with red pigment. The Ms. is complete and has got introductory chapter also. Paper is old and musty. Fol. 19 repeated and fol. 73 is missing.

Age.— Sam. 1741.

Author.— Trimallabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कपोलविगललोलदानपानीयपिच्छिलं etc.

Same as in No. 166.

Ends.— fol. 164^b

स्वार्थं वापि पदार्थं मादरतया दृष्टा चतुर्पञ्चान् etc.

Same as in No. 166.

Scribe's name, etc.

द्यौवर्णागसुधाकरैः सुघटिते शाके शिवायास्थितौ

माघे मासि द्विजाधिपात्मजदिने पक्षे च कृष्णाभिधे ।

योगानां च तरंगिणी गङ्गस्युदीच्यां दिशि

देवीदत्त उपालिलेख नगरेनूपे सुहृद्भिर्दत्ते २ ॥

शुभमस्तु कल्याणमस्तु श्रीरामजीसहाय रामराम श्रीरामश्रीराम श्रीराम.

संवत् १७४१ लेखन.

References.— See No. 162.

योगतरङ्गिणी

Yogataranginī

No. 166

905.
1887-91.

Size.— 12 in. by 5½ in.

Extent.— 83 leaves ; 14 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double borders of three lines and one line in red ink on each side ; benedictory phrases, marks of punctuation, names of works quoted, topic-headings, topic-endings and colophons in red ink. Fol. 85^a has got beautiful designs on all the margins, a circle with decorations in the centre and red-line borders on all sides. Paper is very old, brittle and decaying. A point of special historical interest is that the scribe records a contemporary event, Aurangzeb's stay at Agra when the copy was prepared. Foll. 55 and 81 are missing.

Age.— Sam. 1727.

Author.— Trimallabhatta.

Begins.—fol. 1^b

श्रीधन्वंतराय नमः । श्रीसरस्वतेन्मः ॥

कपोलविगल्लोलदानपानीयपिच्छिल ॥

भ्रमद्भ्रमरभांकारं वंदे द्विरदनाननम् ॥ १ ॥

आपस्तंबस्यारवेलोपनाम्नो धाम्नो भासां कौंडपल्लीभवस्य ॥

तैलंगस्य प्रीतिभाजो गिरीशो काशीवासं कुर्व्वतो भूरिकीर्त्तिः ॥ २ ॥

राज्ञां मान्यस्यात्र शिंगणभट्टस्यासीत्पुत्रो वल्लभो वेदविद्यः ।

तस्यासीरन् सूतवोमी त्रिमल्लो रामो गोपश्चेतिनाम्ना त्रयोपि ॥ ३ ॥

तेषु त्रिमल्लभट्टेन नाम्ना योगतरंगिणी ॥

चिकित्सा लिख्यते भूरिश्रंथोन्यः ॥ स्वपरार्थिना ॥ ४ ॥ etc.

Ends.— fol. 85^a

स्वार्थं चापि परार्थमादरतया दृष्ट्वा चतुः पंचषात्

ग्रंथान् वैद्यकृतान् प्रासिद्धपथगान् भट्टैस्त्रिमल्लाभिधैः ।

एषा योगतरंगिणी समभिधा साध्वी कृता संहिता

संक्षिप्ता सरसाङ्गुलेन सुचिरं जीयादनेकाः समाः ॥ ह्रां ॥

इति श्रीयोगतरंगिण्यां त्रिमल्लभट्टप्रथितायां षडनुचिकित्सानाम् तरंगः ॥ सबत् १७२७ ॥ वृक्षे साके पंद्राशैवाणवा १५१२ ॥ प्रवर्तमाने महामांगले मास उत्तममासे पोषमासे सुक्लपक्षे तिथौ द्वादशी १२ मंगलबाहुरे । कृतगानक्षित्रे योगत्रगणी संमाप्ता संपूर्ण साह जाति पंडेलवाल गोत्र वैद्य उद्धा तत पुत्रपुगम पदारथ दुरगावकसू सुथरा कान्हा दीपचंद भामजी रामा रूपा घणराज ॥ तस्य पुस्तग लिप्यतं च दीपचंद ॥ पातिसाह औरंगजेब आगरै मुकाम

Reference.— See No. 162.

योगदीपिका

Yogadipikā

No. 167

931.

1884-87.

Size.— 13 in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 20 leaves ; 11 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold and good ; borders are decorated with double lines in black ink. Paper is old, worn out and with the right-hand border worm-eaten. Benedictory phrases, verse-numbers, topic-headings and endings and colophon are tinged with red pigment. The work seems to be a compilation of some one. On fol. 20^a, a list of contents is given in a tabular form. Is the author's name अच्युत ? See verse No. 419 given below.

Age.— Sam. 1770.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः । उँ नमो धन्वंतराय ॥

गणेश्वरं तामपि हंसगाभिर्नी विरञ्चिनारायणपार्वतीपति ।

धन्वंतरि शुश्रूतवाग्भट्टादिकाञ्च प्रणम्य सम्यक् परमप्रमोदतः ॥ १ ॥

ततः सारं समुद्धृत्यः शुश्रुतादपि वाग्भटात् ।
 हरीतादग्निवेशाच्च करिष्ये योगदीपिकां ॥ २ ॥
 दक्षापमानसंकुद्धरुद्रनिः श्वाससंभवः ।
 ज्वरोष्ठधा पृथग्द्वयसंघातागंतुकः स्मृतः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 19^a

सरस्वतीलब्धवरप्रसादात् चिकित्सितं चैतदुदारितंमया ।
 नानाप्रकाराणि च भेषजानि शुद्धासमानानि च निश्चितानि ॥ ४१६ ॥
 शुश्रुतादपि शास्त्रा च सारं नूनं मयोदितं ।
 भेषजस्नेहपानानां कृतेयं योगदीपिका ॥ ४१७ ॥
 धन्वंतरिं काशिराजं देवीदासमथाश्विनौ ।
 अच्युतं चासृतं चैव स्मरेद्भोजनकर्मणि ॥ ४१८ ॥
 असृतोक्तौ सुसंपूर्णे योगेस्मिन् शास्त्रसंग्रहे ।
 शतानि त्रीणि चत्वारि साधकानि कृता (rest is worm eaten) (419)
 अनुष्टुप् श्लोकसंख्या च षट्शतानि चतुर्दशौ ।
 योगदीपिकया मानं कृतेयं च भिषग्वरै ॥ ४२० ॥
 — (worm eaten), fol. 20^a धन्वंतरये वैद्यकसारसंग्रहे योगदीपिका
 समाप्ताः ॥ संवत्सरपूर्णाद्विसप्तैदु १७७० मिते फागु— चम्यां श्रीसूर्यवासरे
 महात्मा वर्धमान तत्पुत्र विद्याविनोद तस्यात्मज धनराजेन लिखतमि
 —वाचना

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 A योगदीपिका ascribed to धन्वंतरि is mentioned on i, 477^b;
 ii, 111^a (our Ms.); iii, 102^b.
 B—Descriptive Catalogues :—
 Aufrecht's Catalogue of Leipzig Mss. 1210.

योगनिधान

No. 168

Size.— 11 $\frac{1}{4}$ in. by 5 in.

Extent.— 43 leaves ; 15 lines to a page ; 47 letters to a line.

Yoganidhāna

932.
 1884-87.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good. Foll. 1-18 are in a very good hand, but after this the writing becomes bad and is written by a different person. Benedictory phrases, topic-headings and topic-endings, marks of punctuation, verse numbers and colophons are in red ink. Borders have double rows of two lines each (in red ink) on each side. Upto fol. 18^a, between each pair of rows there is a thick yellow line. The Ms. is written in *Prākṛta Gāthas*. It is very difficult to know the name of the author. Paper is very old, soiled, musty, broken on edges and oily on the left-hand side.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः । श्रीकृष्णान्मः । श्रीबाळवादनान्मः ।

ओं नमो आमोसहिपत्ताणं । ओं नमो खेलोसहिपत्ताणं ।

ओं नमो जल्लोसहिपत्ताणं । ओं नमो सव्वोसहिपत्ताणं ॥

नमह सुरासुरनमियं ॥ परमपरं मायमंडियसररं ॥

विग्घंभुरासिपुत्तं ॥ गणेशरं सव्वसिद्धीए ॥ १ ॥

ससिहरतुसारसुत्ता । सुकुडसरोयद्वियासयासं ।

ताअइ निम्मलगुणगणदा । जगदंव सरस्सई नमह ॥ २ ॥

नमह धणंतरिदेवं । जस्स पसाएण विज्जयं कुरइ ।

जेण सुराण विसंधो । निरुवं काऊण निहुइ नीतु ॥ ३ ॥

साहित्ततक्कविद्यय । अगव्ववेयाइं सयलसंधाइं ।

एए जाणंति जणा । ताण नमो गरुवगरुवाण ॥ ४ ॥

दद्वूण दोसविहरं । लायेलोयाण अत्थधणहीणं ।

ताण चिगिच्छाहेउं करुणाए किंपि जंपेमि ॥ ५ ॥

जे केवि गरुअदोसा अम्हाण मणे जेय यट्ठाइ ।

ताण उच्चासणत्थं जंपिसु लहुयाइं जोयाइं ॥ ६ ॥

जाण वि विद्ययलेसं विट्ठाणपरंपराण सुणिऊण ।

सव्वं पच्चयसारं । घसकुसरहियं च सव्वं च ॥ ७ ॥

कत्थवजोएससुवं कत्थवमंतेहि दोसनिग्रहणं

जं जं मिजत्थवसुयं जंपिसु तं तंपि सव्वंपि ॥ ८ ॥ etc.

Ends.— fol. 42^b

घरि मढि देउलमग्गे । खित्तेह थाइ याइ उपविट्ठे ।

वद्यभये संपत्ते । पंचरिसीनाम ररकंति ॥

तानि यथा जेमुनिश्च सुमंतश्च । वैशांपायनमेव च ।

पुलस्तिपुलहश्चैव पंचैते वज्रवारणा ॥ ? ॥ इति

fol. 43^a योगनिधानेऽज्ञानिविद्युत्पातरक्षणोऽध्यायः ॥

इति योगनिधानं समाप्तं । लेखकस्य मुभं श्रूयात्.

After it is follow the prescriptions of लवणभास्कर, दावानलरस, etc. which do not form any part of the work.

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
Only entry is ii, 111^a (our Ms.).

योगनिबन्ध

Yoganibandha

No. 169

933.

1884-87.

Size.— 11 in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 183 leaves ; 10 lines to a page ; 38 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; four lines in black ink on both the borders. Topic-headings and endings are tinged with red pigment. The Ms. is a fragment ; first five folios and folios 77, 88-90, 133, 163 and 173 are missing ; fol. 179^a is blank. It abruptly stops on fol. 195^b. The author is Haripāladeva, whose name indicates him to be some ruling chief. At the end of each topic he gives his name in a verse. For example on fol. 164^a we read— कृत्वायासमनल्पकल्पनिगमश्चा वैद्यशान्नागमप्रातस्यार्थविचारणात्पटुमतिश्चक्रे चिकित्सामिमां । सर्व्वज्ञो हरिपालकर मुधी पूज्यो नृपानां यथा शाम्येयक्ष्मममहागदोतिविषमः सोपद्रवस्तत्क्षणात् इति राजयक्ष्माचिकित्साप्रकाश. The text is very corrupt. Paper is old, worn out and musty. There are many lacunae in it.

Age.— Appears to be old.

Author.— Haripāladeva.

Begins.— fol. 6^a

स्मृतः । द्विधात्वपन भेदे स्मृतः संवत्सरस्त्वसौ । पुनर्द्विधा भवेच्छोथनित्य
स्थितभेदेदकः विकारो धातुवैषम्यं देहजं दुःखमेव वा । परिशिष्टे निदानानि
विस्तरस्तस्य बक्षसे । आप्रतश्चोपदेशेन प्रत्यक्षकरणेन च । अनुमानेन च
व्याधीन्सम्यग्विधा चिकित्सकः । etc.

Ends.— fol. 195^b

कुशः काशानलो दर्भः काण्डेक्षुमृणसंज्ञकं ।
तृणजं पंचमूलं तु कफानिलहरं स्मृतं ।
पिहितं भवे छर्द्दने मेव चाप्राप्तेन निवप्रसवोदकेन ॥
सर्वास्तु तृष्णास्वपवापिपेतुं कुर्याद्विधितैर्नविनान सन्ति ॥
राजीरकान्यार्द्रकसुंगवेरसौवर्चलान्यर्द्धजलप्लुतानि ।

म

References.— Aufrecht mentions only our Ms. in his Catalogus
Catalogorum—ii, 111^a.

योगरत्नमाला

Yogarātnamālā

with

गुणाकरविरचितविवृतिसमेता

Guṇākara's Comm. विवृति

No. 170

1314.

1886-92.

Size.— 6 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 25 leaves ; 11 lines to a page ; 24 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; double lines in red ink on borders ; benedictory
phrase, topic-heading and colophons tinged with red pig-
ment. The Ms. contains the text of Nāgārjuna's Yoga-
ratnamālā and Guṇākara's commentary on it. It is incom-
plete and runs upto the 78th verse.

Age.— Appears to be modern.

Author.— (Text) Nāgārjuna ; (Comm.) Guṇākara.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

विमलमतिकिरणानि करप्राभिन्नसच्छिष्यकमलसंघाताः ॥

सकलक्षुचनैकदीपा जयति गुरुभास्करा भुवने ॥ १ ॥

गुरुचरणकमलममलं प्रणम्य नागार्जुनप्रणीतायाः ।

विवृतिं सुखसिद्धयै वक्ष्येहं योगरत्नमालायाः ॥

इह शास्त्रारम्भे आचार्यनागार्जुनपादाः शिष्टसमयपालनार्थं, etc.

Same as in No. 175

Ends.— fol. 25^b

दिग्बसनादिषु विधिना गृहीतमसिते हि नागनीस्रलं ।

तत्क्रेण तस्य पानात् क्षपयति चातुर्थिकं चातुर्थिकं घोरं ॥ ७८ ॥

अथ भूतनाशनं ॥ ओंकारचक्रं हुं फुद् इति स्वरूपासिद्धमष्टं मंत्रं ।

गोगवलविडाले शकृत् चक्रं न्यासेन हस्तविन्यस्य ग्रहमोक्षणं प्रकुरुते मंत्रोयं

भूतडामरे प्रसिद्धः ॥ २

Reference.— See No. 175.

योगरत्नमाला

Yogaratanmālā

with

गुणाकरविरचितविवृतिसमेता

Vivṛti of Guṇākara

No. 171

1017.

1891-95.

Size.— 8 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 22 leaves ; 13 lines to a page ; 35 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double borders of four lines in red ink on each border ; benedictory phrase, *pratikas*, marks of punctuation and colophons in red ink ; paper old, worn out and musty. The text is in the centre of each page with the commentary above and below it. It is incomplete ; fol. 21^b torn on left-hand top-corner and fol. 22^a on right-hand top-corner, which is repaired.

Age.— Appears to be old.

Author.— (Text) Nāgārjuna ; (Comm.) Guṇākara.

Begins.— fol. 1^a

(Comm.)

श्रीगणेशाय नमः ॥ गुरुनरणकमलमनल प्रणम्य नागार्जुनः प्रणितायाः ॥
टिट्ठति सुखावबुद्धयै वक्ष्येऽहं योगरत्नमालायाः ॥ १ ॥ etc.

Same as in No. 175

(Text)

श्रीगणेशाय नमः ॥

विमलमतिकिरणनिकरप्रभिन्नसच्छिष्यकमलसंघाताः etc.

Same as in No. 170

Ends.—fol. 22^b

(Comm.)

शास्त्रमुपसंहरन्नाह ॥ युविति ॥ गुरुणां यन्मुखं वक्त्रकमलं ततोः धिगतं परि-
भातं गुरुभिः सुप्रसन्नैर्यन्ममाग्रे एकांते उपदिष्टं सन् मया ज्ञातम् । etc.

(Text)

गुरुमुखतोऽधिगतं यत् शास्त्रांतरतश्च यन्मया ज्ञातं ॥

अनुभवमार्गे नीत्वा. तन्मध्यात्किंचिदिह दृष्टम् ॥ १३९ ॥

Reference.— See No. 175.

योगरत्नमाला

Yogaratnamālā

with

गुणाकरविरचितविवृतिस्मेता

Vivṛti of Guṇākara

No. 172

464.

1884-86.

Size.— 9½ in. by 6 in.

Extent.— 23 leaves ; 14 lines to a page ; 26 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing legible ; paper is extremely worn out, specially, the
last folio ; top-margin on the right-hand side worm-eaten
and gone. The Ms. contains the text as well as commen-
tary. On the left-hand margin, every page bears योगरत्नमाला

सटीका or यो० २० टी०. The last colophon of the text also reads इत्याचार्यश्रीनागार्जुनयोगरत्नावली समाप्ता. But it is a mistake; the work is योगरत्नमाला.

Age.— Appears to be old.

Author.— (Text) Nāgārjuna ; (Comm.) Guṇākara.

Begins.— fol. 1^b

(Comm.)

श्रीगुरुगणपतीष्टदेवताचरणकमलेभ्यो नमः ॥

गुरुचरणकमलममलं प्रणम्य नागार्जुनप्रणीतायाः ॥ etc.

Same as in No. 175

(Text)

श्रीगणेशाय नमः ॥

विमलमतिकिरणानिकरप्रभिन्न etc.

Same as in No. 174

Ends.— fol. 23^b

यदशुद्धमिह निरूपितमायास्तःक्षम्यतां प्रसादं मे etc.

Same as in No. 175

Colophon at the end :— इति श्रीसिद्धघटीयश्वेतावरपंडित श्रीगुणाकर-
विरचिता श्रीनागार्जुनप्रणीतयोगरत्नमालालघुविवृतिः समाप्ता ॥ श्री॥
लं(?)गडग्रामवास्तव्यजोतिर्विदोपनामक रा(?)म संकरेण लिखितोयं ग्रंथः ॥

References.— See No. 175.

योगरत्नमाला

Yogaratanmālā

with

गुणाकरविरचितविवृतिसमेता

Vivṛti of Guṇākara

No. 173

690.

1895-1902.

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 47 leaves ; 7-8 lines to a page ; 34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very beautiful ; the text is written in bold characters in the centre of the page ; commentary above and below it in

smaller characters ; paper is old, worn out and leaves are worm-eaten. On the left-hand top-margin of each page is यो० १० .

Age.— Sam. 1845.

Author.— (Text) Nāgārjuna ; (Comm.) Guṇākara.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

गुरुचरणकमलममलं प्रणम्य नागार्जुनप्रणीतायाः । etc.

Same as in No. 172.

Ends.— fol. 47^a

यदशुद्धमिह निरूपितमार्यास्तत्क्षम्यतां प्रसादं मे etc.

Same as in No. 172.

Date, etc. संवत् १८४५ मीति फाल्गुन वदी दशमी ॥ रामकृष्णगोपालः ॥

Reference.— See No. 175.

योगरत्नमाला
(आश्चर्ययोगमाला)

Yogaratanmālā
(Āścaryayogamālā)
with

गुर्जरभाषानुवादसहिता

Gujarati rendering

No. 174

554.
1892-95.

Size.— 10 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{7}{16}$ in.

Extent.— 7 leaves ; 17-19 lines to a page ; 55 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad but legible ; benedictory phrase, verse numbers, topic-headings, topic-ending and colophons are tinged with red pigment. The Ms. contains 117 verses. The comm. is named as अमृतरत्नावलीटीका. The comm. is in Gujarati and ascribed to Guṇākara. The date of composition of the comm. is given as 1296 Sam. The text is corrupt and is mixed up with the commentary hopelessly.

Age.— Appears to be old.

Author.— (Text) Nāgārjuna ; (comm.) Guṇākara.

Begins.— fol. 1^b

श्रीमहाहनुमताय नमः ॥

गुरुचरणकमलमनघं प्रणम्य नागार्जुनप्रणीतायाः ।

विवृतिं विरच्य सरलां वक्षेहं योगमालाया । १ ।

विमतिकिरणनिकरं प्रभिन्नसच्छिष्यसंकलसंघाताः ।

मद्नेकनकप्रदीपं जयति गुरुभास्करा भुवने ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 7^b

अथादृशीकरणं कृष्णधनूराने शनिवारं बंधन करानुहं तरिये रविवारं
सूर्योदये लीजइं नग्न थइनें पछें ते घनूरकाष्ट सात आदित्यवारपर्यंत त्रिवटें
चोवटानी भूमि मां डटीइं पछें सातमें रविवारें ति हांथी लीमें लेईनें कृष्णचौद-
सिनी मध्यनिशायें इमशानना वह्निथी बालीने रक्षा कीजें पछें ते रक्षा प्रथम-
प्रसूता स्यामा गायत्री घीमध्ये मथीनें नेत्रांजनकीजें तो अदृश्यकरण उरुष होयें
सत्यमेव थाइं इणें प्रकारिं नागार्जुनाचार्येण प्ररूपिता आश्रययोगमाला ।
एमध्ये महामंत्रविद्यासाधनतंत्रप्रयोगसर्व सत्यकरीनें लख्याछें । एवस्तु अगोप्य
अगोचरथी राषवी कोईनें देषाडकी नही ॥ इति श्रेयः ॥

References.— See No. 175.

योगरत्नमालाटीका

Commentary on
Yogarātnamālā

No. 175

947 (2).

1887-91.

Size.— 8⁹/₁₀ in. by 5¹/₂ in.

Extent.— 27 leaves ; 19 lines to a page ; 24 letters to a line.

Description.— Country paper ; Śāradā characters ; hand-writing very good ; paper is of thin variety. The Ms. contains only the commentary of Guṇākara, who was a Śvetāmbara Jain, on Yogarātnamālā or Āscaraymālā. According to Aufrecht this comm. was composed in 1240 A. D. The date given in the concluding portion of our Ms. is Vikrama Sam. द्वादशनवषष्टिः which obviously is a mistake for द्वादशनवषष्टिः = 1296 = 1240 A. D. The date of copying the Ms. is 20 = Sam. 1701 = 1645 A. D.

Age.— (Saptarṣi Sam.) 20 = 1645 A. D.

Author.—Gupākara.

Begins.—fol. 20^a

ओंनमो भगवते शितिकण्ठाय । श्रीगुरुवे नमः ॥

श्रीगुरुचरणममलं मलं प्रणम्य नागार्जुनप्रणीतायाः

विवृतिं सुखावबुधै वक्ष्येहं योगरत्नावलिमालायाः ।

इह शास्त्रारंभे आचार्यनागार्जुनपादाः । शिष्टसमयपालनार्थं शास्त्रस्योपादेयतां दर्शयितुं गुरुपादनतिं कुर्वन्तः प्रथममार्यामाहुः ॥ विमलेति । विमला चासौ मतिश्च सैव किरणनिकरस्य जगतः लक्षणया समस्तलोकस्य ज्ञानावबोधाय दीपप्रायाच्च गुरवो भास्कराः सूर्यतुल्या भुवने लोके जयन्ति सर्वोत्कर्षेण वर्तन्ते इत्यर्थः ॥ १ ॥ etc.

Ends.—tol. 45^b

यदशुद्धमिह निरूपितमार्यास्तत् क्षम्यतां प्रसादं मे ।

कृत्वा विशोध्य (fol. 46^a) तां यत्केन श्रुलति प्रसादानिवहेदन ॥ ४४ ॥

अस्य स्मरणाय मया विवृता नागार्जुनप्रणीतयः ।

आश्चर्यरत्नमाला अष्टेनवृद्धटीकातः ॥ ४५ ॥

श्रीमन्नृपविक्रमसमये द्वादशनवषष्टिरङ्कितवर्षे

रचिता गुणाकरेण श्वेताम्बर भिक्षुणा विवृतिः ॥ ४६ ॥ इति श्रीगुणाकरेण विरचिता योगरत्नमाला समाप्ता । शुभमस्तु सर्वेषां । शिवमस्तु । शिवमस्तु । शिवमस्तु । संवत् २० वै०वति सप्तम्यां शनौ ॥

References.-- (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 478^a ; ii, 111^a ; iii, 102^b.

B—Descriptive Catalogues :—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. page 628. Aufchrecht's Catalogue of Oxford Mss., p. 322^b. Peterson also describes a Ms. of योगरत्नमाला in his Third Report, p. 313. The text of योगरत्नमाला I. O. Catalogue, No. 6172.

योगरत्नसमुच्चय

Yogaratanasamuccaya

No. 176

147.

A. 1882-83.

Size.—10 in. by 5½ in.

Extent.—229 leaves ; 10 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold and legible ; two lines in black ink on each border ; verse numbers, names of authorities quoted and colophons are tinged with red pigment. Paper is very fragile, worn out and musty. The codex consists of 6 parts which are as follows.

I. योगरत्नसमुच्चय—foll. 1-128 ; fol. 100 repeated with second fol. 100^b blank ; fol. 115 is missing ; total number of actual leaves 127. It forms the first 5 chapters of the work which contains 8 chapters. Benedictory phrase, marks of punctuation with verse numbers, topic-headings, etc., in red ink, on foll. 1-61.

II. योगरत्नसमुच्चय—fol. 15-261 ; foll. 61 and 101-261 missing No. of actual leaves 81. It contains the last 3 chapters.

III. Seven unidentified leaves, with no numbers.

IV. Five unidentified leaves, with foll. 6-8, 10 and 13.

V. Fragments of fol. 11 and another unidentified leaf ; actual leaves 2.

VI. One entire leaf marked 107(?) ; 2 fragments, one of leaf 98 and another of a different leaf. Total No. of leaves 106.

Age.— Date given at the end of Part II, Sam. 1815.

Author.— Candrāṭa, son of Tisāṭa.

Part I

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

भक्त्या प्रणम्य दिनकरमुखोत्तितसकलदशादिशाभगे ॥

वैयाश्विनौ सुरेज्यौ भिषग्वरं तीसदं पितरम् ॥ १ ॥

उद्धत्यासुतवत्सारमाशुर्वेदमहोदधेः ।

क्रियते चंद्रटेनैष योगरत्नसमुच्च ॥ २ ॥

घृत-तैल-ज्वर्ण-द्युटिका-बलेह-गदशांति-कर्म-कल्पाख्यैः ॥

अधिकारैः प्रत्येक वसुसंख्यैर्भूषितो भुवने ॥ ३ ॥

Ends.— fol. 128^b

तद्यथाशिवलं स्वादेत्कासकृमिज्वरापहं
हृत्पांडुरोगवैषण्यदौर्बल्यानाहदर्शनं
कसेल्लुकाख्यो लेहोयं बलपुष्टिविवर्द्धनं

हारीतात् कसेल्लुकावलेहः ॥

इति श्रीतीसटसुतचंद्रविरचिते योगरत्नसमुच्चये अवलेहाधिकारः ॥४१॥
ह्रीं पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ अथासवाधिकार आरभ्यते ॥

Part II

Begins.— fol. 15^a

कुंडलीमुस्ताधन्वयासकवासकैः ॥

भूनिबनिबत्रिफलापर्पटैश्च सुतं जलं ॥

पीतं विस्फोटकान् हंति पक्वापक्वान् मुदारुणान् ॥ etc.

The 6th Ch. गदशांत्यधिकार ends on fol. 65^b where the Colophon is—इति योगरत्नसमुच्चये गदशांत्यधिकारे वाजीकरणमंत्रं ॥

The 7th Ch. पंचकर्माधिकार ends on fol. 80^a where the Colophon is इति श्रीतीसटसुतचंद्रविरचिते योगरत्नसमुच्चये पंचकर्माधिकारः ॥ After this

अथ पंचकर्माधिकारानंतरं कल्पाधिकार आरभ्यते ; the 8th Ch. कल्पाधिकार ends on fol. 261^a, for which see below.

N. B. There seems to be a gap of 160 leaves between fol. 100 and the following which bears the No. 20061=261.

Ends.— fol. 261^b

first two lines are illegible

इति चारणाख्यप्रोक्तः कुष्ठकल्पः ॥

इति श्रीतीसटसुतश्रीचंद्रविरचिते योगरत्नसमुच्चये कल्पाधिकारः ॥ समाप्तोयं
योगरत्नसमुच्चयः ॥ संवत् १८१५ वर्षे भाद्रवा १५ रवी इदं पुस्तकं शास्त्री
उद्देमाण लिखिकं पुत्रपैतो ॥ उद्देपुरनगरमध्ये राणा श्रीराजसिंघजी ॥
॥ शुभं भवतु ॥

After this 5 lines in different hand dealing with a वृत्त on a female disease.

Part III

Begins.—First leaf. a side

सचोदकेन सुवर्णरूप्यादिराग्नितालेष्टैः कृतं वा
सिकितोपलेर्वा जलं सुषोष्णं त्रयस्य चास्य व्रणवत्चिकित्सा
भगदरापद्रुतयाधुलघनेविरचनैः शोणितमोक्षसाधनैः

उपाचरंतद्यपतर्पणादिना क्रमेण पाकं न गतं यदाभवेत् etc.

It seems to be a part of गदशांत्यध्याय of योगरत्नसमुच्चयः

Ends.—Last leaf. *b* side.

अशिशोरपि नश्यति गुदजा कृमयः क्षणात् ॥ विदुसारात् ॥
भल्लातकास्थिस्वरसंवि-गर्द्धेन संयुतं
सूर्यतप्तं लिह्येद्युक्त्यासिद्धं कृमिविनासनं
लिह्यात् क्षौद्रेण बडंगचूर्णं

Part IV

Begins.— fol. 6^a

च शंसपुष्पी ॥

त्रिफलाया रस सूत्रे गवां क्षीरे च लावणा ॥
क्रमेण चेंगुदी क्षारे किंशुकक्षार एव च ॥
तीक्ष्णयसस्य पात्राणि वह्निवर्णानि शामयेत् ॥
चतुरंगुलदीर्वाणि तिलोद्धेतूनि च ॥ etc.

This also seems to be a part of गदशांत्याधिकार

Ends.— fol. 13^b

कालजंघा शिरीषस्य पुष्प श्लेष्मातकत्वचः ॥
कृतमालकपत्राणि वाजिगंधाप्रियंगवः ॥
प्रदेहः कफवीसर्पे

Part V

Begins.— fol. 11^a

1st line थेन कारवेल्लयोदकेन वा कांतारकस्य पौढस्य कोशागरस्य वारसं
2nd line ग्रंथमनार्थे प्रजाजयेत् दंती तृन्महाश्यामा कंपिलुकटुकाहया
3rd line तैलेनैरुडजेन वा युक्तं विरेचन सद्यः पंक्तिशूलनिवारणं त्रिफ etc.
This also seems to form part of गदशांत्यध्याय.

Ends.— Another leaf. *b* side.

निदिग्ध कां चामलकप्रमा..... धुना च युक्तां लिहन्नर श्वास-
निपीडितो श्वासं जयत्ये

Part VI

Begins.— fol. 107 (?)^a

र्द्धप्रस्थमेव च क्षमा(?)साप(?)गुडानं कुर्यां सहिष्काज्वरापहान् यक्ष्माणं
तमकं श्वासं रक्तपित्तहलीमकं शुक्र—क्षयं तृष्णां हन्युः कश्यं च कामलं ॥ etc.

Ends.— fol. 107 (?)^b

शतावरी—ल्ल्या च पाठा भार्गी हरेणुका ॥
एतानि समभागानि सूक्ष्मचूर्णा—रयेत्
यावंत्येतानि चूर्णा

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 478 ; ii, 111^a

B—Descriptive Catalogues :—

'Mittra's Catalogue: of Bikaner Mss. p. 66. No. 1451.

योगरत्नसमुच्चय

Yogoratnasamuccaya

No. 177

1072.
1886-92.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 26 leaves ; 8 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Jain Devanāgarī characters with **पुष्टमात्रा**; hand-writing very good ; four lines in black ink on each border ; benedictory phrase, topic-headings, marks of punctuation, names of authorities quoted and topic-endings tinged with red pigment. Paper is very old, musty and worn out, specially the first and the last leaves. In between the lines explanatory notes in Gujarātī are added. The Ms. forms the 3rd chapter, **चूर्णाधिकार**, of the work. It is incomplete. Foll. 11 and 17 are missing.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Candrāṭa, son of Tisāṭa.

Begins.—fol. 1^b

ॐ नमः श्रीविघ्नराजाय नमः ॥

श्रीयोगरत्नसमुच्चये चूर्णाधिकारः प्रारभ्यते

हिंशु त्रिकटुकं पाठां हृष्यामभयासही ।

अजमोदाजगंधे च तित्तिडीकाम्लवेतसौ ।

दाढिमं पौष्करं धान्यमजाजी चित्रकं वचां ।

द्वौ क्षारौ लवणे द्वे च चव्यं चित्रकचूर्णयेत् ।

चूर्णमेतत्प्रयोक्तव्यं अन्नपाने निरत्ययं ।

प्राग्भक्तमथवा पेयं मद्येनोष्णोदकेन वा । etc.

Ends.—fol. 28^b

किरातं तित्तकतित्ता गडूची अभया घना ।

धन्वयात्रायमाणं च क्षुद्रा गृगी महूषधं ॥ १ ॥

पर्यटं पिप्पलीमूलं पुष्करं मागधी सही ।

पटोली च समं चूर्णं षोडशांगप्रकीर्तितं ॥ २ ॥

ज्वरे जीर्णे विनाशाय विषमं सांक्षिपातके ।

Ends.--Last leaf. *b* side.

आशिशोरपि नश्यति गुदजा कृमयः क्षणात् ॥ विदुसारात् ॥
भङ्गातकास्थिस्वरसंवि-गर्द्धन सयुतं
सूर्यतप्तं लिह्युक्त्यासिद्धं कृमिविनाशनं
लिङ्गात् क्षौद्रेण वडंगचूर्णं

Part IV

Begins.-- fol. 6^a

च शंसुष्णी ॥

त्रिफलाया रस सूत्रे गवां क्षीरे च लावणा ॥
क्रमेण चेंगुदी क्षारे किंशुकक्षार एव च ॥
तीक्ष्णयसस्य पात्राणि वह्निवर्णानि शामयेत् ॥
चतुरंगुलदीर्घाणि तिलोद्धेतनानि च ॥ etc.

This also seems to be a part of गदशांत्यधिकार

Ends.-- fol. 13^b

कालजंघा शिर्षस्य पुष्प श्लेष्मातकत्वचः ॥
कृतमालकपत्राणि वाजिगंधाप्रियंगवः ॥
प्रदेहः कफवीसर्पे

Part V

Begins.— fol. 11^a

1st line थेन कारवेल्लयोदकेन वा कांतारकस्य पौढस्य कोशागरस्य वारसं

2nd line ग्रवमनार्थे प्रजोजयेत् दंती तृट्महाश्यामा कंपिलुकटुकाहया

3rd line तैलेनैरुडजेन वा युक्तं विरेचन सद्यः पंक्तिशूलनिवारणं त्रिफ etc.

This also seems to form part of गदशांत्यध्याय.

Ends.— Another leaf. *b* side.

निदिग्ध कां चामलकप्रमा..... शुना च युक्तां लिहन्नर स्वास-
निपीडितो स्वासं जयत्ये

Part VI

Begins.— fol. 107 (?)^a

र्द्धप्रस्थमेव च क्षमा(?)साप(?)गुडान कुर्यां सहिक्राज्वरापहान् यक्ष्माणं
तमकं स्वासं रक्तपित्तहलीमकं शुक्र—क्षयं तृष्णां हन्त्युः कश्यं च कामलं ॥ etc.

Ends.— fol. 107 (?)^b

शतावरी—ल्या च पाठा भार्गी हरेणुका ॥
एतानि समभागानि सूक्ष्मचूर्णा—रयेत्
यावन्त्येतानि चूर्णा

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—

i, 478 ; ii, 111^a

B—Descriptive Catalogues :—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. p. 66, No. 1451.

योगरत्नसमुच्चय

Yogoratnasamuccaya

No. 177

1072.
1886-92.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 26 leaves ; 8 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Jain Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राः; hand-writing very good ; four lines in black ink on each border ; benedictory phrase, topic-headings, marks of punctuation, names of authorities quoted and topic-endings tinged with red pigment. Paper is very old, musty and worn out, specially the first and the last leaves. In between the lines explanatory notes in Gujarātī are added. The Ms. forms the 3rd chapter, चूर्णाधिकार, of the work. It is incomplete. Foll. 11 and 17 are missing.

Age.— Appears to be very old.

Anthr.— Candrāṭa, son of Tisaṭa.

Begins.—fol. 1^b

ॐ नमः श्रीविघ्नराजाय नमः ॥

श्रीयोगरत्नसमुच्चये चूर्णाधिकारः प्रारभ्यते

हिंशु त्रिकटुकं पाठां हृषामभयासदी ।

अजमोदाजगंधे च तित्तिढीकाम्लवेतसौ ।

दाडिमं पौष्करं धान्यमजाजी चित्रकं वचां ।

द्वौ क्षारौ लवणे द्वे च चव्यं चित्रकचूर्णयेत् ।

चूर्णमेतत्प्रयोक्तव्यं अक्षपाने निरत्ययं ।

प्राग्भक्तमथवा पेयं मद्येनोष्णोदकेन वा । etc.

Ends.—fol. 28^b

किरातं तित्तकतित्ता गडूची अभया घना ।

धन्वयात्रायमाणं च क्षुद्रा शृंगी महृषधं ॥ १ ॥

पर्पटं पिप्पलीमूलं पुष्करं मागधी सदी ।

पटोली च समं चूर्णं षोडशांगप्रकीर्तितं ॥ २ ॥

ज्वरे जीर्णे विनाशाय विषमं सान्निपातके ।

धातुदोषे अरुचके वातपित्तकफापहं ॥
 हंतिकुष्टपुष्टिकविग्रहं । उष्णोदकेन समुद्धेत ॥ ३
 इति षोडशांगसूत्रं ॥ १२२ ॥

Reference.— See No. 176.

योगरत्नाकर

Yogarātnākara

No. 178

596.

1899-1915.

Size.— 12 in. by 4 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 333 + 18 leaves ; 11 lines to a page ; 50 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; two lines on each border and marks of punctuation in red ink ; topic-headings, topic-endings and colophons tinged with red pigment. It is full of many corrections made with yellow pigment erasures ; 18 leaves contain a list of its contents. The text after this is from fol. 1 to 239, with foll. 89-92, 231-32 missing. It is an anonymous work on medicine which quotes निर्णयसिन्धु. For detailed descriptions and a complete list of authorities quoted, see India Office Catalogue Ms. No. 2079.

Age.— Śaka 1730.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकालभैरवाय नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

श्रीदत्तात्रयाय नमः ॥

शिवं हरिं विधातारं तत्पत्नीं तत्सुतान् युरुन् ॥

नत्वा समस्तप्रत्यहशान्तये मंगलाय च ॥ १ ॥

अक्षदो जलदश्चैव आतुरस्य चिकित्सकः ॥

त्रयस्ते स्वर्गमायांति विना यत्नेन भारत ॥ २ ॥ etc.

Ends— fol. 339^a

यावद्व्योमनि बिबम्बरमणेरिदोश्च विद्योतते ॥

यावत्सत्यपयोधियः सगिरियः ॥ स्तिष्ठन्ति पृष्ठे भुवः ॥

यावच्चावनिमंडलं फणिपतेरास्ते फणामंडले

तावत्सद्भिषजः पठंतु परितो श्रीयोगरत्नाकरः ॥

इति श्रीवैद्यशास्त्रे योगरत्ने परोपकारसमाप्तः ॥ श्रीराम जह ।

यादर्शं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥

भग्नपृष्ठिकटिग्रीवस्तब्धदृष्टीरधोमुखः । कष्टेन लिखितं ग्रंथं यत्नेन प्रतिपालयेत् ॥ इदं पुस्तकं खासगत्.....(erased) उपनाम ब.....(erased) ॥ हस्ताक्षर गाढगिळोपनामकरामचंद्रात्मजगंगाधरेण लिखितं ॥ शके ॥ १७३० ॥ विभवानामसंवत्सरे उत्तरायणे आषाढ शुद्ध तृतीया तदिने योगरत्नाकरपुस्तकलेखन (प्रकारः on the margin) समाप्तः ॥ श्रीहरि-प्रसन्न ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—ii, 1111^a.

B—Descriptive Catalogues :—

I. O. Catalogue, No. 2709. B. B. R. A. S. Cat. No. 185.

(2) Printed Editions :—

Edited by Kṛṣṇa Rāmacandra Navre, Bombay, 1907.

योगरत्नावली

Yogarātnāvalī

No. 179

937.
1891-95.

Size.— 8½ in. by 4 in.

Extent.— 131 leaves ; 9 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; some of the leaves have thick red line encased in two black lines on each border. The Ms. has two parts ; (i) foll. 1-65 which mainly deals with Tantric formulas and breaks in the middle after giving 3 letters of verse No. 437, on fol. 65^a ; (ii) foll. 1-66 with fol. 25 repeated and fol. 26 wanting. The work has 9 chapters. It gives charms

in tables on certain leaves. The chapters given are I. विष-
निग्रह ending on fol. 24^a ; II. ग्रहादिसाधन incomplete. V.
वैद्यक. in second part ends on fol. 32^b ; VI. रसायनविधि ends
on fol. 40^a ; VII. उद्यानविधि ends on fol. 52^b ; VIII. कालविज्ञान
ends on fol. 63^a ; and IX. सूतबंधादि ends on fol. 66^a.

Age.— Sam. 1857.

Author.— Śrīkaṇṭhaśambhu or Śrīkaṇṭhapāṇḍita.

Begins.— fol. 1^b

श्रीमहागणपतये नमः ॥

शैवानंद विधाय नमनं तमजयामरं जगत्पूज्यं ।

मणिमंत्रौषधितत्वं येन कृतं तं हरं नत्वा ॥ १ ॥

योगरत्नावलीनाम हृद्या श्रीकण्ठशंभुना ।

क्रियते सारमादाय पक्षिराजादितंत्रतः ॥ २ ॥

यं नामस्मरणाद्भ्यातलगता नागा अनंतादयः

भूमिस्थातृदिवस्थिता अपि भवन्त्यर्द्धक्षणे निर्विषाः ॥

शाकिन्यो ग्रहभूतराक्षसगणा नश्यन्ति सौद्रज्वरा-

स्तं देवं विधुशेखरं गणगुरुं श्रीपक्षराजं हरं ॥ ३ ॥

सुबोधसंक्रमं सारं संप्रदायसन्वितं ॥

सलक्षणं सुसंक्षिप्तं शास्त्रं प्रायोतिदुर्लभं ॥ ४ ॥

ग्रन्थं नव परिच्छिदै मितै पंचशांताधिकैः ॥

द्विसहस्रशतं संख्या विज्ञेयानुष्टुभा इह ॥ ५ ॥

प्रवक्षामि परिच्छेदे प्रथमे विषतंत्रकं ॥

ग्रहाणां शाकिनीनां च द्वितीये दर्पसाधनं ॥ ६ ॥

काम्यकर्माणि मंत्रांश तृतीये च चतुर्थके ॥

कौतुहलान्यसंख्यानि पंचमे वैद्यकं वरं ॥ ७ ॥

कल्पान् षष्ठे रत्नानि सप्तमेष्टेकालज्ञानप्रबंधादिनवक्रमात् ॥ ८ ॥ etc.

Ends.—fol. 66a

लोहोत्थापनं ॥

श्वेतांकुलुशिफावारि पिष्टस्वत्वे दिनत्रयं ॥

उडिताश्र्वांधसूषायां सूतो भस्मत्वमाप्नुयात् ॥ १ ॥

प्रत्यहं रक्तिका पंच भक्षयेन्मधुसर्पिषा ॥

यस्तस्य तु गुणा वक्तुं शक्यं तेन समाः शतं ॥

इति श्रीपरमशैवाचार्य श्रीश्रीकण्ठशिष्यपण्डितविरचितायां योगरत्नावल्यां
नवमः परिच्छेदः समाप्तः ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीरस्तु ॥ सं. १८५७ मा. आ. १३

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 478^b; ii, 111^a; iii, 102^b.

B—Descriptive Catalogues :—

I. O. Catalogue, Ms. No. 2761.

योगरत्नावली

Yogaratanāvali

No. 180

945.
1887-91.

Size.— 11½ in. by 3½ in.

Extent.— 34 leaves; 15 lines to a page; 44 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; two hand-writings, one upto fol. 33 and the other till the end; former legible, latter bad; two lines in black ink on each border; from fol. 35 to the end, verse numbers and the colophon on fol. 39^b are tinged with red pigment. The number of foll. is 1-44 with the following leaves missing—12, 13, 14, 16, 18, 23, 29, 31, 34 and 36. Paper is very old, musty and worn out; fol. 37 is torn on the right-hand border. The Ms. forms the first three chapters of योगरत्नावली, with part of the fourth. The only colophon found, on fol. 39^b reads—इति परमशैवाचार्य श्रीश्रीकण्ठशिष्यपण्डितविरचितायां योगरत्नावल्यां समीहितार्थसाधनमंत्रांशकनानाद्यंत्ररक्षाधिकरो काम्यकर्मविधिः नाम तृतीयः परिच्छेदः. It is incomplete.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Śrīkaṇṭha-Sambhu.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीपरदेवतायै नमः ॥

मूर्तिः कापि महेश्वरस्य महती यत्तुल्यमूलादधस्तुर्वीतुंगफलावतीव शतधा
ब्रह्मांडकोटिस्थिता ॥

यन्मानं न पितामहो न च हरिर्ब्रह्मांडमध्यस्थितो जानात्यन्यसुरेभु कैव गणना
सा संततं बोधतात् ॥ १ ॥

क्षीराभोध्यदिमंथनोत्थितविषज्वालाकुलं मंदरं

दृष्ट्वा मुक्तारवाः सुरासुरगणाः पेटुर्महीं वृद्धिताः ॥

येनाह्वाय विबोधिताः प्रशमितं कंठे धृतं तद्विषं

स व्यालोज्ज्वलहारभासुरवपुः श्रीनीलकंठोवतात् ॥ २ ॥

नित्यादंदविधायिनमनंतमजरामरं जगत्पूज्यं ॥

मणिमंत्रौषधितत्वं येन कृतं तं शिवं नत्वा ॥ ३ ॥

योगरत्नावली नाम कृता श्रीकंठशंभुना ॥

क्रियते सारमादाय पक्षिरत्नादितंत्रतः ॥ ४ ॥

शिवो रुद्रश्च भूतेशः पक्षिराजोऽथ तुंबुरुः ॥

सर्वतंत्रविधातारः पंचापि परमेष्ठिनः ॥ ५ ॥

अजारूपो बहुरूपश्च हंसश्चित्रह इत्यपि ॥

कृतादिषु क्रमातंत्रव्याख्यातरश्च देशिकाः ॥ ६ ॥

यन्नामश्रवणाद्रसातलगता नागास्वनंतादयो etc.

Same as in No. 179.

Ends.— fol. 44a

मृलगन्विता दंती बालजिह्वा सरोचना ॥

पृष्णे कृतो विधानेन तिलको लोकवदयकृत् ॥ ६१ ॥

प्रियंभुरोचना नागकेसरं च मनः शिला ॥

अजिताक्षो नरो नाय—

Reference.— See No. 179.

योगरत्नावली

Yogaratanāvali

No. 181

938.

1891-95.

Size.— 8 in. by 5½ in

Extent.— 18 leaves ; 18 lines to a page ; 20 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad ; two lines in black ink on each border ; from the middle of fol. 1^b, marks of punctuation, charms and

pratikas are in red ink ; two systems of pagination, one in the centre at the top-margin of left-hand side page, which runs from 1 to 18 ; the other on the left-hand top-margin has १ for the first leaf and subsequently 21-36 ; the last leaf being torn at the corner has no number. Paper is very old, worn out and musty. The work is a strange mixture of charms and medicines which deal with *वाजीकरण* and the like. It is incomplete. Is it possible to identify its author with Rāma, son of Vallabha and brother of Trimalla, the author of *योगतरङ्गिणी*?

Age.— Appears to be very old.

Author.— Rāma(?).

Begins.— fol. 1^a

श्रीमते रामानुजायन्म ॥

नरसिंहभाट्ट तुकं प्रवद्धये भाषायां रामः ॥

विदधाति योगरत्नावलीविवरसीतुरीयांशे ॥ १ ॥

दिनकरससिभासा साध्यमोहांधकारि

हृदयकुहरलीनां प्राणिनां तु भक्तिभाजां ॥

सकलमयहरंती ज्ञानमुदीपयंती

जयतिधुवनं तु भुमि धुरिभावा भावानी ॥ २ ॥

महेंद्रजालमुडीशं भीमवेतांलडामरं

वेतालहृदयं घोरं मुडीशोत्तरमीश्वरं ॥ etc.

Ends.— fol. 18^b

पंडत्वहनानि

सतिलं गोक्षुरचूर्णं गीक्षीरेन पाचितं सतिलं

मधुनातुल्यं यु—पंडत्वनाशकं ॥

गोक्षुरमूलाभ्यासादनवरतं तालमूलकाभ्यासात् ॥

वातातारिमूलाभ्यासा नियतमिदं पाति खंडत्वं ॥

यः पिबति वारिणं पृष्ठा पत्राणि तुरंगंधायाः ॥

नित्यं तृतस्यायुस्त्वविनाशमापोत्य चिरे

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 478^b ; ii, 111^a.

योगशतकं

Yogaśataka

सटीकं

with
Commentary

No. 182

597.
1899-1915.

Size.— 10½ in. by 4¼ in.

Extent.— 61 leaves ; 16 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; edges of all leaves coloured with red ink ; benedictory phrase, *praiṅkas*, topic-heading, topic-endings, colophon, etc., are tinged with red pigment. There are notes on the margin. There is no mark of punctuation anywhere. Many of the leaves are stuck together. The work is fully described in I. O. Catalogue, Mss. Nos. 2756-2757. Our Ms. is a commentary by रूपनयन, but as the last few lines seem to be dropped by the copyist, we do not find the name here. It is, however, given in I. O. Ms. No. 2757. Prof. Bendell notes 2 editions of the text in Sinhalese characters. The Berlin Cat., Nos. 959-60, and Burnell, Tanjore Mss., p. 67^b, ascribe the text of the योगशतक to वररुचि.

Age.— Sam. 1849.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नमः कंठोन्नसत्कौतिपुंजपल्लवशालिने

जगत्त्रितयनिर्माणपूर्णकुंभाय शंभवे १

चिरं जयंति हेरं वक्रपोलमदवीचयः

मज्जन्मथुकरव्यूहव्याहारसुखराश्रियः २

योगायोगार्थतत्त्वज्ञैः प्रयुक्ताः स्युर्वादिच्छिदः

तेषु टीकामतः कुर्मः संगतिं स्यात्सतां यदि ३

सारत्वाशारदृष्टीनामल्पत्वादल्पमेधसां

उपयुक्तमिदं सूक्तमुक्तं येषां भविष्यति ४ etc.

Ends.— fol. 61^b

एतदनंतरोक्तं बुद्धवाचाप्यनुक्तं अन्यदप्यनुरूपं स्वयं बाह्यं विकारेषु
मातिमान् भिषगौषधं प्रयोजयेदिति संबंधः ननु कथमनुक्तं शास्त्रे प्रमा ॥ इति
श्री योगशतटीका संपूर्णः ॥ श्री संवत् १८४९ रा मीती वैशाख सुद ९
दिने सौमवारे लिखतं जती नीतकूसल श्री वीकानेरमध्ये यादृशं पुस्तकं
दृष्ट्या तादृशं लिखतं मया यदि शुद्धमनुद्धं वा मम दोषो न दीयते ?
श्रीरस्तुः

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 479^a ; ii, 111^b, 219^a ; iii, 103^a.

B-Descriptive Catalogues :—

I. O. Catalogue Mss. Nos. 2756-57. Burnell's Cat. of
Tanjore Mss., p. 67^b. Weber's Catalogue of Berlin Mss.
No. 959-62.

(2) Printed Edition :—

(1) Published (with a Sinhalese paraphrase by Don A. de S.
Devarakkhita) by M. P. Perera ; 4th Edn., Colombo, 1877.
(2) Edited by Batuvantudave Colombo, 1886.

योगशतक

Yogaśataka

No. 183

367.
1882-83.

Size.— 9½ in. by 5¾ in.

Extent.— 14 leaves ; 14 lines to a page ; 42 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing legible ; double lines in black ink on both borders ;
benedictory phrase, verse-numbers, topic-headings, topic-
endings and the last colophon are tinged with red pigment ;
paper is old, worn out and musty. The real name of the
work is योगशतक. Aufrecht ascribes the authorship to
विदग्धवैद्य, but it is doubtful whether it is a proper name or
simply means a clever vaidya. After the termination of the

text, there is a prescription of अग्निकुमाररस. In a general way, the work deals with different sorts of diseases and their treatment.

Age.— Sam. 1779.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

कृत्स्नस्य तंत्रस्य गृहीतधाम्नश्चिकित्सिताद्विप्रसृतस्य दूरम् ॥

विदग्धवैद्यप्रतिपूजितस्य करिष्यते योगशतस्य बंधः ॥ १ ॥

परीक्ष हेत्यामथ लक्षणानि चिकित्सितज्ञेन चिकित्सिकेन ॥

निरामदेहस्य हि भेषजानि भवन्ति युक्तान्यमृतोपमानि ॥ २ ॥

छिन्नोद्भवांबुधरधन्ववासविश्वै-

र्दुःस्पर्शपर्वटकमेघकिराततैः ॥

मुस्ताटरूपकमहौषधधन्वयासैः

क्वाथं पिबेदनिलपित्तकफज्वरेषु ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 14^b

अर्थेष्वलभ्येष्वकृतप्रयत्नं कृतादरं नित्यमुपेयिवत्सु ॥

जितेन्द्रियं नानुत्पति रोगास्तत्कालयुक्तं यदि नास्ति दैवं ॥ १३ ॥

कालोनुकूलो विषया मनोज्ञा धर्म्याः क्रियाः कर्म सुखानुबन्धिः ॥

सत्त्वं विधेयं विषदा च बुद्धिः भवन्ति धीरस्य सदा सुखाय ॥ १४ ॥

गुणाधिकं योगशतं निबध्य प्राप्तं मया पुण्यमनुत्तमं यत् ॥

नानाप्रकारामयनिवृत्तं कृत्स्नं जगत्तेन भवत्वरोगं ॥ १५ ॥

इति श्री आयुर्वेदशास्त्रे वृद्धयोगशतसंपूर्णे ॥ लेखकपाठकयोः शुभं भू०

Date of Copying—संवत् १७७९ वर्षे शके १६४४ प्रवर्तमाने

उत्तरा० सूर्ये वसंतरतौ माघमासे शुक्लपक्षे ६ बुधे लिखितोयं ग्रन्थः ॥

References.— See No. 182.

योगशतकटीका

Commentary on
Yogaśataka

No. 184

934.

1884-87.

Size.— 10½ in. by 4¾ in.

Extent.— 6 leaves ; 16 lines to a page ; 44 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible, four lines in black ink on each border ; benedictory phrase, *pratikas* and topics are tinged with red pigment ; paper is old, musty and worn out.

The work is a commentary by पूर्णचन्द्र on योगशतक. This commentary ascribes the authorship of योगशतक to वररुचि. Unfortunately it is not complete and so we have lost the colophon which might have thrown some more light on the author and the commentator. It runs upto the verse 65 (= 165), line 7, fol. 11^a of the Ms. No. 185. The scribe makes very little difference between the मात्रा of आ and ई, e. g., ज्ञा and ज्ञी are written identically.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Pūrṇacandra.

Begins.— fol. 1^b

श्रीधन्वंतराय ॥

श्रीचंद्रमौलिं प्रणिपत्य मूर्ध्ना समंतभद्राय जनाय हेतोः ।

श्रीपूर्णसेनः सुखबोधनार्थं करिष्यते योगशतस्य टीका ॥ १ ॥

सर्वे जीवानामाहारात् वातशीतातपवर्षविषमासननिद्रादिभिर्विध्यः उत्पद्यन्ते तेषां व्याधीनां प्रतीकारार्थं पुरा सर्वज्ञभाषितात् वैद्यशास्त्रस्य सार-योगात् गृहीत्वा योगशतं कर्तुकामो वररुचिः शास्त्रस्यादौ प्रतिज्ञां करोति ॥ कृत्स्नं ॥ etc.

Ends.— fol. 6^b

स्वप्नं दिवामधेति । दिना स्वप्नं यन्मधुरं माक्षिकं च शालिगोधुनादयः शीतलं गुडादिकं अन्यत् वस्तु मत्स्यादिकं च ग्रं(?) गुडद्रव्यहारः मम्लं जंबीरादिकं तिलेक्षुपयोविकारैः पललादिभिः द्रक्षुविकारैः रससक्तगुडसर्करादिभिः स्निग्धमात्रा दिक् अतितृप्तलालतया अधिकभोजनं प्रत चैत्रवैशाखस्तत्र श्लेष्म-प्रकोपमुपजाति ॥ तदेवेति ॥ एवं दोषा चातपित

Reference.— See No. 182.

योगशतटीका

Yogaśatatikā

No. 184 A

221.
A. 1883-84.

Size.— $8\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 39 leaves ; 8 lines to a page ; 25 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible with difficulty ; two lines in black ink on each border ; topic-headings tinged with red pigment ; paper very old, very worn out and musty ; foll. 12, 21, 25-26 are missing. There is an unnumbered leaf between foll. 28 and 29. It is incomplete.

The present codex is a commentary by Pūrṇasena on *Yogaśataka* or *Yogaśata* ascribed to Vararuci. Another copy.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Pūrṇasena.

Begins.—fol. 1^a

श्रीगणपतये नमः ॥

श्रीवर्द्धमानं प्रणिपत्य सूद्धां सामंतभद्राय जनाय हेतोः ।

श्रीपूर्णसेनैः सुखबोधनार्थं प्रारभ्यते योगशतस्य टीका ॥ १ ॥

अथ जीवा अनादिनिधनास्तेषां जीवानामाहारवातशीतातपवर्षा-
विषभासननिद्रादिभिर्व्याधया उत्पद्यन्ते तेषां व्याधीनां प्रकारा ये पुरा सर्वज्ञ-
भाषितास्तेभ्यो वैद्यशास्त्रस्य सारं गृहीत्वा योगशतं कर्तुकामो वररुचिः
शास्त्रादौ प्रतिज्ञां करोति । etc.

Ends.— The end cannot be copied as the letters are quite illegible.

Reference.— See No. 184.

योगशतक

Yogaśataka

No. 185

1073.
1886-92.

Size.— $12\frac{3}{4}$ in. by $5\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 11 leaves ; 11 lines to a page ; 41 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; double rows of three lines and two lines in red ink on each border ; some verse-numbers, marks of punctuation, topic-endings and the colophon in red ink ; notes on margins in black ink. Paper very old, musty and worn out on borders.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥
 कृत्स्नस्य तंत्रस्य गृहीतधाम्नां ॥
 चिकित्सिताद्विप्रकृतस्य दूरं ॥
 विदग्धवैद्यप्रतिपूजितस्य ॥
 करिष्यते योगशतस्य बंधः ॥ १ ॥
 परिक्ष हेत्वामयलक्षणानि
 चिकित्सितं येन चिकित्सकेन
 निरामदेहस्य हि भेषजानि
 भवन्ति युक्तान्यसृतोपमानि ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 11^b

गुणाधिकं योगशतं निबंध्य ।
 प्राप्तं मया पुण्यमनुक्तं यत् ॥
 नानाप्रकारामिव षंडसूतं
 कृत्स्नं जगत्तेन भवंत्वरोगा ॥ ७७ ॥
 इति योगशतक समाप्तं ॥ श्रीः श्रीकृष्णो जयतुः ॥
 हिंस्वार्द्रमरिचं जीरं हरिद्रा धान्यकं तथा ।
 क्रमेण द्विगुणं सर्वं वेसवारमिदं शुभं ॥ १ ॥
 स्तोकेन वारिणा पिष्टं सर्वं तत् बल्यगालितं ।
 मात्रया व्यंजने देयं काशमर्हं च तत् स्मृतं ॥ २ ॥

Reference.— See No. 182.

योगशतकं

Yogaśataka

सटीकम्

with

Commentary

No. 186

$$\frac{1074.}{1886-92.}$$

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 15 leaves ; 8 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad ; double border rows three lines and one line, in red ink ; commentary which is very short above and below the text in the centre of the page. First 5 leaves missing. Foll. 19 and 20 have no border-lines. Paper is very old. The last colophon इति श्री अभिभविरचितं योगशतं समाप्तः , suggests that the author of the commentary was अमितप्रभ, a Ms. of which is in India Office Catalogue, No. 2756. But our comm. is in Hindi.

Age.— Sam. 1897.

Author.— Anonymus.

Begins.— (comm.) fol. 6^a

हीगव्यज बिडलवण सुंढी जिरु हरड पुष्करसुल उपलोट ३४ इती
हिंवादि जुर्ण करंजन पत्र—
(text)

हीगुग्रगंधाबिडसुंढीजाजिहरीतकीपुष्करसुलकुष्टं
भागोतरं जुर्णतमेतदिष्टं गुल्मोदराजिर्णविश्रुकासु ३४
इति हींवादिजुर्ण

Ends.— fol. 19^b

बुधैतदन्यपि यत्रदुक्तमेतत्

युक्त्या स्वयं समधिगम्य यथालुक्पं ॥

रोगेषु भेषजमनत्यमति विदध्यात् ॥

शा(fol. 20^a)हिंस्त्रं हि किंचिदुपदेशलवं करोति ॥१३॥

गुणाधिकं योगशतं निबध्य प्राप्तं मया पुण्यमनुतमं यत् ॥

नानाप्रकारायमनिदुष्टं कृत्स्नं जगत्तेन भवत्वरोगं ॥ १. १४ ॥

Colophon given above. संत् १८९७ ना श्रावणवदी ४ वार
 शमौ ॥ लखीतं गदवेगीरज्यानंद ॥ श्री । श्री । श्री । श्री ॥ फ० ॥ २० ॥
 स० ॥ व० ॥

Référence.-- See No. 182.

योगशास्त्र

Yogasāstra

No. 187

906.

1887-91.

Size.— 8 $\frac{7}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 59 leaves ; 9-10 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī charaters ; hand-writing good ; double lines in red ink on borders ; topic-headings, verse-numbers and colophons tinged with red pigment. It is a compilation by the author from different medicinal works. Following are the colophons at the end of chapters—

fol. 7^a. इति श्रीयोगशास्त्रे सुश्रुतमते आनन्दसिद्धकृतं योगमालाकाथा-
 धिकारः समाप्तः । इति प्रथमोऽध्यायः ॥

fol. 9^b. इति श्रीयोगशास्त्रे योगज्ञाने आनन्दसीद्धकृतं रसरत्नाकरमतः रसाधि-
 कावज्रक्षार समाप्तः ॥ द्वितीयोऽध्यायः ।।

fol. 20^a. इति योगशास्त्रे योगज्ञाने आनन्दसिद्धकृतं चर्कमतं चूर्णाधिकारः ।
 समाप्तस्तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

fol. 30^b. इति योगशास्त्रे गुटिकाधिरे चतुर्थेऽध्यायः ॥

fol. 38^a. इति श्रीयोगशास्त्रे योगज्ञाने अवलेहाधिकारः समाप्तः ॥

fol. 40^a. इति योगशास्त्रे विरेचनाधिकारः ॥

fol. 41^a. इति योगशास्त्रे जनाधिकार समाप्तः ॥

fol. 43^b. इति श्रीयोगशास्त्रे घृताधिकार समाप्तः ॥

fol. 46^b. इति श्रीयोगशास्त्रे आसवपुटपाटयोः कांटाधिकारः ॥

fol. 50^a. इति योगशास्त्रे तैलाधिकारः ।

fol. 99^a. इति श्रीयोगशास्त्रे योग्यायोग्यज्ञाने रसरत्नाकरमतं आनन्दसिद्धकृतं
धातूनां शोधनमारणविधिसंपूर्णं ॥

The Ms. incomplete. From colophons it appears that the author had named it as योगज्ञान also. Paper is very old, musty and dampness has worn out all right-hand edges.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Ānandasiddha.

Begins.— fol 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नमामि धन्वंतरिमादिदेवं सुरासुरैर्वेदितपादपद्मं ।

लोके ज्वरारुग्भयमृत्युनाशं धातारमीशं विविधौषधीनां ॥ १ ॥

पानीयं न तु पानीयं पानीयन्य-देशये ॥

अजीर्णं कथिते चामे पक्के जीर्णे च नेतरः ॥ २ ॥

नानादेशोद्भवं वारि सविषं भवति ध्रुवं ॥

स्वच्छं कतकमुक्ताद्यैः शीतं दोषाय न कच्चित् ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 59^b

पूर्वभाद्रपदे मोक्ष उत्तरे द्वित्रिपंचकं ।

रेवत्यां दशरात्रं स्यादश्विन्यामेकवासरं ॥

प्राणैर्वियुज्यते नित्यं भरण्यां नात्र संशयः ।

सप्तविंशतिनक्षत्रं व्याधिसंख्येत्युदीरितं ॥ ८ ॥

इतिनक्षत्ररोगगणनासंपूर्णं ॥

References.— Aufrecht mentions only our Ms. in his Catalogus Catalogorum, iii, 103^a.

It is referred to in आनन्दलहरी, I. O. Catalogue, Ms. No. 2622.

योगसमुच्चय

Yogasamuccaya

No. 188

461.

1895-98.

Size.— 12 $\frac{3}{10}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 107 leaves ; 5 lines to a page : 33-34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good and bold ; sufficient space is left between the lines ; paper is old ; numbers of verses and topic-headings tinged with red pigment. After verse 7, a Hindi commentary runs between the lines. The author is निधि or नवनिधिराम (according to Hindi comm.) and the date of composition is Sam. 1812 = 1756 A. D. This work is based upon the following works—शार्ङ्गधर, योगशत, योगचिंतामणि, वैद्यसागर, रसमंजरी, संनिपातकलिका, लक्ष्मणोत्सव, वैद्यबल्लभ, वैद्यविनोद and वैद्यजीवन.

Age.— Sam. 1886.

Author. Nidhi or Navanidhirāma.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

वन्देहं श्रीश तु धन्वंतरिं वै देवादेवैरचिताह्वज्युगम् ।

त्रैलोक्ये विख्यातमानन्दकंदं कर्तारं चाप्यौषधीनां मधीशं ॥ १ ॥

गणाधीशं नमस्कृत्य कांक्षितार्थस्य सिद्धिदं ।

वैद्यानां सुहितार्थाय वक्ष्ये योगसमुच्चयं ॥ २ ॥

विलोक्यानेकशास्त्राणि बहुयोगनिरूपणः ।

कृतो मया समुद्धृत्य सांरभूतं सुवैद्यगात् ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 107^a

अथ अत्रियादानन्दभैरवो रस ॥

शुद्धं सूतविषयोषट्कणं श्रुतखल्वकं ।

निवपल्लवतोयेन मर्दयेयाममात्रकं ॥ ८१ ॥

मिरचिवाभा बटी खादे संनिपातनिवारकं ॥ ८२ ॥

इति आनन्दभैरवरस ॥

युग्मैडुवस्विडुमितेव्वुदे भौमे नभे शुक्लत्रयोदशीषु

निधिरुतो (fol. 107^b, योगसमुच्चयोयं ग्रंथो चिरं तिष्ठतु मंगलार्थे ॥ ८३

इति श्रीयोगसमुच्चये संकीर्णयोगनिरूपणो नाम पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ स.

१८८६ कार्तिकवादि ५ लि० रघुनाथशुज्जरगोडब्राह्मण स्व आत्मपटनार्थं सवाई

जयपुरमध्ये महाराज श्रीसवाई जयस्यंघराज्ये शुभस्थान

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
iii, 103^a (our Ms.).

योगसमुच्चय

Yogasamuccaya

No. 189

940.
1891-95.

Size.— 9³/₁₀ in. by 4³/₈ in.

Extent.— 127 leaves ; 6 lines to a page ; 24-26 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good and beautiful ; borders are decorated with two rows of red lines—first containing 3 lines and the second row, one. All topic-endings, colophons and marks of punctuation are in red ink. It is a complete copy and appears to be modern. In all its colophons the author is called नवनिधिराम, son of महात्मन् साहिमल्ल. A Hindi commentary runs upto the 3rd line of fol. 54^b, and is written between the lines.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Navanidhirāma.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणपतिदेवाय नमः ॥

वेदेहं श्रीशं तु भवन्तर्हि वै ।

देवादेवैरचितान्घञ्जयुग्मं ।

त्रैलोक्ये विख्यातमानन्दकंदं ।

कर्त्तारं चाप्यौषधीनामधीशं ॥ १ ॥ etc.

Same as in No. 188

Ends.—fol. 126^b

युग्मैदुवर्त्वीदुमितेद्द (fol. 127^a) वंदे ।

भोमे नभे शुक्लत्रयोदशीषु ।

निधिकृतो योगसमुच्चयोयं ।

ग्रंथो चिरं तिष्ठतु मंगलार्थे ॥ २८३ ॥

इति श्रीमन्महात्मनसाहिमल्लात्मजेन नवनिधिगमेण विरचिते योगसमु-
च्चये संकीर्णयोगनिरूपणो नाम पंचमवृंदः ॥ ५ ॥

॥ शुभमस्तु ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीरामजी ॥

References.— See No. 188.

योगसुधानिधि

Yogasudhānidhi

No. 190

105.
1881-82.

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 117 leaves ; 10 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold and legible ; double lines in red ink on borders. Benedictory phrase, marks of punctuation and colophons are also in red ink. The work consists of 16 chapters called कलास and deals with diseases and treatment of children. Paper is very old, musty, brittle and worn out. Half of folio 117 is lost.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Bandimiśra, son of Jagadīśa.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा धन्वंतारिं भत्साचिकित्साक्षीरनीरधी ।

विलोक्य बुद्ध्या बहुशः कलांभि समलंकृतः ॥ १ ॥

गदघर्मात्तवालानां ॥

सुखाय भिषजां तथा ॥

क्रियते बंदिमिश्रेण ॥

सौर्यं योगसुधानिधिः ॥ २ ॥

पूर्वं तु द्विजराजवंदितपदः ॥ श्रीमान्सतां बल्लभः ॥

स्फूर्जद्गोत्रधरो बभूव भिषजां ॥ मान्यस्म नारायणः ॥ ३ ॥

कल्याणोऽस्य सुतन्ममस्तभुवनानंदैकहेतुस्ततो ॥

जातोऽसौ जगदीश्वरो भुवि गतो विष्णोः रिवांशः स्वयं ॥ ४ ॥

वदीमिश्रेणात्मजेनास्य सौर्यं ग्रंथः पुंसां व्याघ्रिवाधाय बद्धः ॥

सर्वे योगा.यंत्रमंत्रादयोऽस्मिन्सिद्धा एव श्रीभवानीवरेण ॥ ५ ॥ etc.

Ends.— fol. 116^b

तंडुलीपकमूलानि

fol. 117^a

1. 1. मालो प्र ॥ सर्पदंष्ट्रे तु पाययेत् ॥ ७ ॥

2. णेञ्जकैः ॥ दशेते यो विषं हंति । जंगमं

3. त्मजचांदिमिश्रकृते । योगसुधानि-

4. करणसंकोचनशूलनिवारणकिक्किसृ-

5. स्तनशोथनीवारणस्तन्यजनशोधनाचिकि-

6. ... समाप्ता ॥ १६ ॥ श्रीरस्तुः ॥ कल्याणमस्तुः ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 480a ; ii, 112a.

रत्नसागर

Ratnasāgara

No. 191

1075.

1886-92.

Size.— 10½ in. by 5¼ in.

Extent.— 63 leaves ; 14 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Śāradā characters ; hand-writing ing very beautiful ; double lines in black ink on both the borders ; topic headings, topic endings tinged with red pigment. On left hand top margin, each folio has रत्नसागर or abridged रत्नसा० written. Most unfortunately the scribe never numbered the leaves ; nor is there any other clue (just as verse numbers or chapter endings) to determine the priority of one leaf to another. Somebody has tried to write page numbers afterwards and he has added microscopic figures (arbitrarily) to the right-hand bottom of the folios. Six leaves are unnumbered and the erratic nature of other numbers may be judged by the following numbers in order foll. 2-13, 1-6, 33, 39, 43, 44, 43, 45, unnumbered, 101, 50, 35, 50, 24, 23, 22, 26, 17, 28, 32, 49, 35, 34, 48, 47, 46, 58, 57, 31, unnumbered, 15 unnumbered, 36, 36, 41, 40, 30. 29, 40, 52, 54, 53, unnumbered, 35, 4, unnumbered. The work is a compilation from various works which it quotes.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Anonymous.

Begins.--- fol. 2^a

विमिश्राः ।

पानीयभक्तेन तदङ्गपिष्टो लेपः कृतो दद्रुगजैर्ब्रह्मसिंहः ।

चक्रदत्तात् ॥

प्रपुञ्जादस्य बीजानि धात्रीसर्पिरसः स्नुही ॥

सौवीरपिष्ट दद्रुणामेतद्वर्त्तनं हितं ॥ वृंदात् ॥

चक्रमर्हस्यैकभागो द्वौ भागौ शालितंदुलात् ॥

आमलक्याश्च भागौ द्वौ लेपोर्यं दद्रुनाशनः ॥ etc.

Ends.—Last leaf. *a* side.

परी श्वित्रापहं चैव नीलं नाम महाघृतं ॥

कुष्ठानि हन्ति सर्वाणि कपालव्याधिनाशनं ॥

नीलघृतं वैयालंकारात् ॥

काकाद्वा मययंतिका च सुरसा सम्यक् संयोजिता

स्वेतास्तु त्रिफलाढकत्रयुता यो (*b* side) ज्यास्तुला-

भागिका ॥

दंतीचित्रककाकमाचिवरुणक्षुद्राहस्त्रिद्वये-

रेभिश्चापि सकौटजेः सखदि

References.—The only entry in Anfrecht's Catalogus Catalogorum is ii, 115^a which is our ms.

रसचिन्तामणि

Rasa-cintāmaṇi

No. 192

1076.

1886-92.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 32 leaves; 9-10 lines to a page; 44-45 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing in old style but legible; it is a very old ms. and worn out on all sides; dampness at sometime before seems to have made a few leaves stuck together; writing there is illegible; it is incomplete and the name of the author is written by some late scribe on the margin of fol. 32^b. The name of author is known by the following colophon found on fol. 19^a

इति श्रीमदनंतदेवविरचिते रसचिन्तामणौ श्वित्रे सत्यप्रतीकार ॥

Age.— Appears to be very old.

Author.— Anantadeva.

Begins.— fol. 1^b

सिद्धि श्रीगणेशाय नमः ॥

अरिसचिंतामणिं जयत्यमरवंदिता । त्रिपुरशुंदरीव देवता विभोगविभवा-
न्विता । परमतस्त्वचिंतान्विता । उपाधिरहिताहिता । सकलसास्त्रनिर्द्धारिता ।
प्रयत्नपरवंचिता । त्रिभुवनैकमानामता ॥ १ ॥

रसचिंतामणिर्ज्ञाना । रसरत्नकरंडका ।

भवत्येत्येष मे ग्रंथ । श्रीमतो हस्तपुस्तकान् ॥ २ ॥ etc.

Ends --- fol. 32^b

अथ षाड्विंशतिर्लोह । किट्टनोपि च गंधकान् ।

शंखचूर्णस्य दातव्या । चतुर्विंशदर्धो पुनः ।

भवति स्येन कालस्य । भागवज्जी (?) पयोयुताः ।

कुट्टियत्त्वाभ्रसंमर्दं । मदनभं यथा भवेत् ।

रक्षां वा बालुकां वापि । वस्त्रे वक्षां च पोटली ।

तस्यां उपर्यधो मूषां । कुरुते छद्ददां शुभां ।

निर्वाणानां च निर्माय । शोषयत्वा खने...

References.— (I) Mss.—A-Aufrecht's Catalogue Catalogorum:—
i, 494^b ; ii, 115^b.

B-Descriptive Catalogues:—

Quoted in Tōḍarānanda, Weber's Catalogue of Berlin Mss.,
Vol. I, p. 289.

(2) Printed Editions:—

with Hindi Trans. by Muralidhara Śarma. Edited by Jivā-
rāma Kālīdāsa, Bombay, 1911:

रसचिन्ता त्रिणि

Rasa-cintāmaṇi

No. 193

1077.

1886-92.

Size.— 10 in. by 4 $\frac{2}{3}$ in.

Extent.— 15 leaves ; 13-14 lines to a page ; 45-46 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanagari Characters ; handwriting in old style, but legible ; Ms. very old, worn out on all sides and paper is brittle ; it is the same as No. 192 and is likewise a fragment.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Anantadeva.

Begins.— fol. 1^b

श्रीधन्वंतराय नमः ॥
 जयत्यमरचंदिता त्रिपुरसुंदरीदेवता
 विभोगविभवान्विता परमतस्वचिंताचिता ।
 उपाधिरहिता हिता सकलसास्त्रनिर्द्धारिता
 प्रपंचपरिपंचिता त्रिभुवनैकमाना मता ॥ etc.

Ends.— fol. 15^b

तोलकानां शतं सूतं पूर्वमादाय सहिने ।
 स्थापयेदत्तिदत्तस्य भाजने सुदृढे शनैः ।
 पंचकं स्थाप्य पुष्पानि यातीपुष्पानि यानि च ।
 शतपात्री भवत्यत्रा पुंन्नागकुसुमानि च ।
 नववेलस्य पुष्पाया । पाटलाय धनानि च ।
 वकुलस्य च रमाणि । जथालाभं प्रकल्पयेत् ।
 बहूनि निर्मलान्यत्र । गृहस्थानं

Reference — See No. 192

रसनानिग्रह

Rasanānigraha

No. 194

601.

Viś. 1.

Size.— $9\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 2 leaves ; 6-7 lines to a page ; 29 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good and neat ; borders decorated with two rows of double lines in red ink on each side. The letters ग, शा and न of श्रीगणेशाय नमः, and marks of punctuation are in red ink. Fol. 1^a has only । रसनानिग्रह ॥ पत्रे २ and fol. 2^b is also blank. It seems to be a fragment of a work which the copyist left out after the first 5 verses.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अर्थस्फूर्तिरमेध्यमूलधुतानालस्यसुनिद्रता

प्राणायामपटुत्वमंगसमता नीरोगता तुष्टता ॥

उत्साहो वचनप्रवृत्तिरमला दूरश्रुतिदूरदृक्

ध्याने निश्चलता भवंति रसनाजेतुर्युग्मा योगिनः । १ ॥

क्रियायां शीघ्रत्वं वपुषि लघुता चित्तकमले

प्रसादः सौस्वर्यं गिरि च बलवत्तार्तिविरहः ।

गुणास्तस्यैते स्युः पुरुषतिलकस्यातिविमला

भवेच्छक्तो जेतुं रसनामिह योक्षेष्टु बलिनं ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 2^a

तत्तत्स्वादलवश्यातिचपलेष्वास्थां वृथा मा कृथा

जिह्वे चर्वितचर्वणेषु विषयव्रातेषु संतापिषु ।

चेक्षित्वं रसमीहसे रसयितुं तज्जापयामः शिवा-

कांताख्यासृतसुत्तरोत्तरनवं तापापहं पीयतां ॥ ५ ॥

Reference.— Aufrecht's Catalogus Catalogorum, i, 495^a (our Ms.). This is the only entry.

रसपद्धति (सटीका)

Rasapaddhati
with Comm.

No. 195

372.
1882-83.Size.— 9 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{2}{3}$ in.

Extent.— 48 leaves ; 14-15 lines to a page ; 37-38 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; text is followed by commentary on each verse ; folio No. 37 is wanting ; after 36 the numbering of leaves goes on as 38, 39 upto 49. Commentary of 3rd verse given on folio 1^a ; text begins on 1^a. The commentator quotes the following authorities—

रसरत्नाकर (4^b) ; अमर (5^a) ; रसरत्नाकर (5^a) ; अमर (5^b) ; रसरत्नसमुच्चय (6^a) ; रसरत्नाकर (6^b), (7^a), (7^b), (8^a), (9^a), (9^b), (10^a) ; चरकवाग्भट्टादि (21^a) ; रसरत्नाकर (23^a), (24^a), (26^a), (26^b), (27^a), (30^a), (32^a), (32^b) ; रसवाग्भट (34^b) ; अमर (twice on 39^b) ; विष्णुभिषक् (41^a) ; वैद्यवरचंद्रशिखर (46^b) ; besides these many anonymous quotations under इत्येके, तदुक्तं, ग्रंथांतरे, etc. are given. Folio 49^b gives a prescription of रामबाणगुटिका. Incomplete.

Age.— Appears to be fairly old.

Author.— The name of the author बिदु (acc. to Aufrecht बिदु) is given on fol. 11^a as इति बिदुपंडितविरचितेष्टौ संस्काराः । The name of the commentator is वैद्य महादेवपंडित.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ चिकित्सां विभजेत् ॥
सा दैवी प्रथमा सुसंस्कृतिरसैर्या निर्मिता सद्रसेः
चूर्णलेहकषायलेहरचिता स्यान्मानवी मध्यमा ।
शस्त्रच्छेदनलास्यलक्ष्मणकृता चाराधमा सासूरी-
त्यायुर्वेदरहस्यमेतदखिलं तिस्रः चिकित्सा मताः ॥ १ ॥ etc.

Ends.— fol. 49^a

द्रक्षाकच्छुफलं तिलावरिजया प्रत्येकशः पालिका
मावामा द्विपलं यवा शरपला यष्टि द्विष्टि गुला ।

कृष्णा धात्रिबलत्रयेक्षुकदलीकदैः क्रमाद्भावये-
त्सर्वं सप्तदिनं निवेद्य विमले पात्रे सितामिश्रितं ॥
माषद्वंद्वमितं भजेत्तिलघृतं दुग्धेन पिष्टं पिबेत् ॥

इति वैद्यमहादेवपंडितकृते रसपद्धतिटीका समाप्ता ॥ शुभमस्तु ॥ दक्षि-
णामूर्तये नमः ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 495^a; ii, 115^b.

B—Descriptive Catalogues :—

Weber's Catalogue of Berlin Mss. Vol. 1, No. 970.

(2) Printed Editions :—

(1) Along with Lohasarvasva, edited by Vaidya Jādavji
Tricumji, Bombay, 1925 (Āyurvediya-grantha-māla, No.
XIV and XV).

रसमंजरीतन्त्र

Rasamanjārītantra

No. 196

907.
1887-91.

Size.— 12½ in. by 6½ in.

Extent.— 35 leaves; 12-13 lines to a page; 43 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing
good; almost correct; the text begins with folio 1^b and
ends with folio 35^a; divided into ten chapters (अध्यायः)
with the following colophons—

fol. 3^a I इति श्रीपंडितवैद्यनाथस्तुतशालिनाथविरचिते रसमंजरी-

सौधनकथनं नाम प्रथमोऽध्यायः ।

5^b II इति श्रीरसमंजरीतंत्रे रसजारणादिकथनं नाम द्वितीयो-

ध्यायः ।

11^b III

Do उपरसशोधनमारणसत्त्वपातनकथनं नाम
तृतीयोऽध्यायः ।

13^b IV

Do विषलक्षपरिहारकथनं नाम चतुर्थोऽध्यायः

fol. 17 ^b	V	Do	स्वर्णादिधातुशोधनमारणकथनं नाम पञ्च- मोध्यायः ।
29 ^a	VI	Do	रसनिरूपणं नाम षष्ठोध्यायः ।
30 ^a	VII	Do	दिव्यरसायनगुटिकाकथनं नाम सप्तमो- ध्यायः ॥
31 ^a	VIII	Do	नेत्रांजनकेशरंजनकथननामाष्टमोध्यायः ।
33 ^a	IX	Do	वीर्यस्तम्भनादिनामनवमोध्यायः ।
35 ^a	X	इति श्रीपंडितवैद्यनाथतनश्रीशालिनाथविरचिते रसमंजरी- तंत्रे कालज्ञानादिकथनं नाम दशमोध्यायः ।	

The hand-writing of folios 16 to 35 differs from that of the foregoing ones. The name of the scribe is विप्र शिवलाल व्यास. Complete.

Age.— Bears Sam. 1890, Kārtika Kṛṣṇa 5, Śanivāsara.

Author.— Śalinātha, son of Vaidyanātha.

Begins.—fol. 1^b

श्रीमन्नारायणो जयति
यद्गङ्गमंडलगलन्मदवारिविंदु-
पानालसातिनिभ्रता लुलितालिमाला ।
यद्व्यंजितेन विनिहंति नवैर्द्वनीलः
शक्तिः शिवो गणपतिः शिवमातनोतु ॥ १ ॥
इंदीवरा भवतु यच्चरणारविंद-
द्वंद्वे पुरंदरपुरस्सरदैवतानां ।
वंदारुतं कलयतां सुकरीटकोटी-
श्रीसारदा भवतु सा भवपारदा वः ॥ २ ॥
श्रीवैद्यनाथतनयः सुनयः सुशीलः
श्रीशालिनाथ इति विश्रुतनामधेयः ।
तेनावलोक्य विधिवद्विविधां प्रबंधा-
न्नारभ्यते सुकृतिना रसमंजरीयं ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 35^a

इभवक्त्रमहं वंदे पाशांकुशसुशोभितं ।
कामरूपं मदोन्मत्तं विघ्नपाशं निरुतनं ॥
वैद्यनाथस्य पुत्रेण शालिनाथेन धीमता ।
शास्त्रमालोक्य सुधिया रचिता रसमंजरी ॥

इति श्रीपण्डितवैद्यनाथतनश्रीशालिनाथविरचिते रसमंजरीतन्त्रे काल-
ज्ञानादिकथनं नाम दशमोऽध्यायः १० समाप्तोऽयं ग्रन्थः मीती कार्तिककृष्ण ५
शनिवासरे सञ्चत् १८९० का लिप्पकृतं विप्रशिवलालव्यास लिषायतं मान-
भावमीश्रजी श्रीश्रीश्रीमोतीरामजी वासी बिडदा लाका हालवासी चोमुका
वाचै पठै ताकु जै श्रीमन्नारायणस्वामी वंच्या श्रीरस्तू नारायणसमर्पयेत् ॥ ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 495^b; ii, 116^a; iii, 106^a.

B-Descriptive Catalogues :—

It is different from रसमंजरी described by Mitra in his
Notices of Sanskrit Mss., Vol. VI, No. 2162. I. O. Cata-
logue, part V, No. 2721.

(2) Printed Edition :—

Edited with Marāthi Trans. by Tryambaka Gurnnātha Kale,
Poona, 1915 (Vaidyaka-grantha-mālā, No. 2).

रसमंजरीतन्त्र

Rasamañjarītantra

No. 197

1078.

1886-92.

Size.— 12⁷/₁₀ in. by 4¹/₁₀ in.

Extent.— 44 leaves; 9-10 lines to a page; 37-38 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writ-
ing legible; folios 1-4 and 34-35 are of thinner material,
the rest being thick paper; folios 1, 3, 4, and 34 have
double lines in red ink on the borders; thin paper is brittle
and the left-hand corner of 1^b is lost along with letters
श्रीगणे out of श्रीगणेशायनमः; many folios have single-line
borders on both the sides; it is the same as No. 195
with which it agrees; it gives v. l. at some places on the
margin. Complete. In the colophons it is mentioned as
रसमंजरी instead of रसमंजरीतन्त्र. Scribe's name महात्मा धनराजः.
At the end the total of verses in the text is given as 875.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Śalinātha, son of Vaidyanātha.

Begins.— fol. 1^a

... शाय नमः ॥

यद्गुडमंडलगलन्मदवारिविदु-
पानालसातिनिष्ठता ललितालिमाला ।

.. जितेन विनिहंति नरेंद्रनील-
संकांशवो गणपतिः शिवमातनोतु ॥ १ ॥

इंदीदरा भव त यच्चरणारविद-
द्वंद्वे पुरंदरपुरःसरदेवतानां ।

वंदारुतां कलयतीह किरीटकोटी-
श्रीसारदा भवतु सा भवपारदा वः ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 44^a

इभवद्वत्क्रमहं वंदे पाशमंकुशशोभितं ।
कामरूपमदोन्मत्तं विघ्नपासनिवृत्तनी ॥
श्रीवैद्यनाथतनयो शालिनाथेन धीमतां ।
शास्त्रमालोक्य मारुष्य कृत्यं रसमंजरी ॥

इति श्रीपंडितवैद्यनाथपुत्रशालिनाथविरचिते रसमंजर्यां कालज्ञानादि-
कथनं नाम दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ समाप्तोऽयं रसमंजरी ॥ श्लोक ८७५ लि०
महात्मा धनराजः

Reference.— See No. 196.

रसमंजरीतन्त्र

Rasamanjari-tantra

No. 198

936.

1884-87.

Size.— 11 in. by 4½ in.

Extent.— 18 leaves ; 10 lines to a page ; 40-42 letters to a line.

Description.— Country paper : Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; it is a fragment beginning with folio 2 and
ending with folio 25 ; in the middle folios 11, 12, 16, 18,
22 and 23 are wanting ; material is brittle paper worn out

on all sides ; it ends abruptly in the middle of नित्योदितरस, Ch. VI. It begins with verse 10^b of 1st chapter. It is the same as No. 195.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Śālinātha, son of Vaidyanātha.

Begins.— fol. 2^a

न तेषां सिध्यते किञ्चिन्मणिमंत्रौषधादिकं ॥ १० ॥

मंत्रसिद्धो महावीरो निश्चलः शिववत्सलः ।

देवीभक्त सदा धीरो देवतार्जनतत्परः ॥ ११ ॥ etc.

Ends.— fol. 25^b

रसो नित्योदितो नाम्ना ह्यशोरोगकुलांतकः

हस्ते पादे मुखे नाभ्यां गुदे वृषणयोस्तथा ॥

शोथो हृत्पार्श्वशूलं च यस्यासाध्योर्जसो हितः ।

अ... ..

Reference.— See No. 196.

रसरत्नदीप

Rasaratnadipa

No. 199

1097.
1886-92.

Size.— 8 $\frac{4}{8}$ in. by 4 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 21 leaves ; 7 lines to a page ; 23 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad, but legible ; three lines in red ink on both the borders ; numbers of verses are somewhere given in red ink. At some places there are notes on the margins. The text is very corrupt. The author seems to belong to a royal family. He calls his ancestors as reigning at Kaṣṭā on the banks of Yamunā. His father's name is Ratnapāla and he was in the service of his grand-father named Sādharaṇa. The Ms. is incomplete. Paper is old, worn out and musty.

Age.— Appears to be old.

Author.— Rāmarāja.

Begins.—fol. 1^b

स्वस्ति श्रीस्वरस्वत्यै नमः ॥

प्रेखोलस्फुटनीलनीरजदलाद्वै प्रतीतिप्रदा

दृष्टिर्दोष्णिमालनीलिमगुणद्रोहण्यनन्तस्य वः ।

लक्ष्म्यास्तु सुखाय विम्बितवती याभाति लाम्बुद

द्यामे श्रीयमुनाप्रवाहजठरे लोलेष मीनाङ्गना ॥ १ ॥

जयति विदितसारः सृष्टविश्वोपकारः

प्रवलगदकुठारः संहिता कण्ठहारः ।

सकलगुणसमाजः सिद्धविद्यानिकुञ्ज-

स्त्रिपुरहरतनूजस्तेजसः स्फारिपुञ्जः ॥ २ ॥

अस्ति प्रशस्तिरिव भूरिसुवर्णफणी

क्राष्टेति नाम नगरी यमुनातटांते ।

यस्यां नरेद्रतिलको हरीचन्द्र नामा

टाकात्वयैकमुकुटः क्षितितिको वभूव ॥ ३ ॥

तस्यात्मजः क्षि (fol. 2^a) तिपतिर्जगति प्रसिद्धः

साधारणो रणविनितशत्रुसेन

त्रिस्थानमाञ्जमधिगम्य जगद्विरिञ्चे-

र्ध्वतं स्थितं च पुरवास्यकरोत्प्रतापात् ॥ ४ ॥

तस्यात्मजास्त्रय इमे विदिता जयन्ति

जायानयं समिति लक्ष्मणासिहनामा

शत्रूं विजित्य कृतवान्नियुक्तामिनीनां

वर्षाविलोचनयुगे हृदये निदाघं ॥ ५ ॥

श्रीमान्यरः सहजपाल इति तीर्द्रश्चन्द्रः

स्वयं सुकविलोचकैरवाणां ।

स्त्रीणां नृणां हृदयपङ्कजकर्णिकायां

तुल्याभुराग इव भाति गुणै सादा यः ॥ ६ ॥

यत्कीर्त्तिकान्तिविमलो वचसां विलासो

हाराबलीव लुटति स्तुतिपाठकानाम्

कण्ठे कवित्वधनिनां मदनो नरद्रो

लक्ष्मीनिवासनिवानलयो बलिवद्वयन्यः ॥ ७ ॥

fol. 2^b

वंशेय विश्वविदिते नृपरत्नपालः
 प्रादुर्बभूव करुणावरुणालयोस्मिन् ।
 यस्मादसूतसूतनयो विनयाम्बुराशिः
 श्रीरामराज इति रम्यतया श्रिया च ॥ ८ ॥
 साधारणक्षितिपतेः सूनियोगयोगात् ।
 संप्राप्य सेवकपदं खलु रामराजः ।
 नानामयात्वतमसः प्रशमाय धन्यो
 रम्यं करोति कुतुकाग्रसरत्नदीपम् ॥ ९ ॥

Ends.—fol. 21^b

घृताक्त—देये—ङ्गनुज्जोन वारिणा ।
 छिन्नाम्बुसेन्दुवासेव्यं दाहजीर्णे सुधाजलम् ॥ ४७ ॥
 सोषणं साद्रकं रम्भाफलमृष्टं कफोत्वणे ।
 अन्येषुपद्मया जेयास्तत्तच्छातौष ।

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 496^a ; ii, 116^a and 220^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Our work is referred to in Yogaratnākara (I. O. Catalogue, No. 2709) and Yogatarāṅgiṇī (I. O. Catalogue, No. 2705-6). Weber's Catalogue of Berlin Mss., Vol. I, p. 300.

रसरत्नसमुच्चय

Rasaratnasamuccaya

No. 200

637.

1895-1902.

Size.—11⁷/₁₀ in. by 4 in.

Extent.—135 leaves ; 10-11 lines to a page ; 47 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad but legible ; double lines in black ink on borders ; benedictory phrase, numbers of verses, *pratikas* and colophons tinged with red pigment ; foll. 100-2 and 135 missing. Hence actual number of foll. 139-4 = 135. Paper is very old, musty, worn out and worm-eaten. The Ms.

deals with the different *Rasas* which the author has compiled from various works. Fol. 1^a contains receipts of चन्द्रोदयरस and कामेश्वर घृत and the last words are पुरुसोनमेन पाठन्तः. The text is corrupt. I have not been able to find the real name of author, which, it is alleged, was वारभट्ट (See Aufrecht, Cat. Cat. I, 496^a and I. O. Cat. Ms. No. 2722).

Age.— Sam. 1650.

Author.— Vāgbhaṭa, Son of Sindhagupta.

Begins.— fol. 1^b

श्रीरामचंद्राय नमः ॥ श्रीवैद्यराजाय नमः ॥

यस्यानन्दभवेन मंगलकलासंभावितेन स्फुरत्-

भाम्ना सिद्धरसाधिनेन करुणावक्ष्या सुधासिंधुना ।

भक्त्यानां प्रभवप्रसंजतिजरारागादिरोगा क्षणात्

शान्तिं यांति जगत्प्रधानभिषजे तस्मै परस्मै नमः ॥ १ ॥

आढमश्वंद्रसेनश्च लंकेशश्च विशारदः ।

केपालीमतमांहुव्यो भास्कर दूरसेनका ॥ २ ॥

रत्नपोषश्च शंभुश्च तत्वैको नरवाहनः ।

इंद्रदो गोमुखश्चैव कण्ठलि क्वालिरेव च ॥ ३ ॥

नागार्जुनसुरानंदो नागबोधिर्यशोधनः ।

खड्गः कापालिको ब्रह्मा गोविंदालंपको हरिः ॥ ४ ॥

सप्तविंशतिसंख्याका रससिद्धिप्रदायकाः ।

रसांकुशो भैरवश्च नंदीश्च छंद भैरव ॥ ५ ॥

मंथानभैरवश्चैव काकचंडीश्वरस्तथा ।

वासुदेवो ऋषिगुंगः क्रियातंत्रसमुच्चयी ।

रसेंद्रतिलको योगी मारुकिमौलिराह्वयः ॥ ७ ॥

सहादेवो नरैंद्रश्च रत्नाकरहरीश्वरौ ।

एतेषां क्रियतेन्येषां तंत्राण्यालोच्य संग्रहः ॥ ८ ॥

रसनामामयज्ञानां त्रिक्रियाथोपयोगिनां ।

सूनुना सिंहगुप्तस्य रसरत्नसमुच्चयः ॥ ९ ॥ etc.

Ends.— fol. 139^b

अश्विन्यां कल्पिते भामो यज्ञेषु च महर्षिभिः ।

अश्विनः षड्विंशश्च वेदेऽष्टसुतरां कृताः ॥ १३९ ॥

वेद्यावित्याश्विनौ देवां पूज्येते विदुधैरपि ।

अजरैरमरैर्नित्यं सुखितैरेवमाहुतैः ॥ १३३ ॥

न्याधिसृत्पुजराग्रस्तैर्दुखप्रायैः सुखार्थिभिः ।

किं पुनर्भिषजौ मन्यैः प्रज्यास्कुर्नातिशक्तिः ॥ १३४ ॥

इति श्रीरत्नरत्नसमुच्चये सर्वव्याधौ रसभस्मस्य कल्पाध्यायेऽतिशक्तिः ।
३० ॥ समाप्तः संवत् १६५० वर्षे चाषाढमासे शुक्लपक्षे अष्टम्यां भोमवासरे
पुस्तक--then follows a phrase which is disfigured with ink,
and which can be deciphered as लिपितं रत्नदासं.....ज्ञातिकायस्त-
श्रीवास्तव्य ॥ Then follows—यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिपितं मया
यदि सुद्धमसुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ सुभमस्तु ॥ वक्तान्नोतायां
हरिभक्तिरस्तु ॥ पुस्तक श्रीरामचंद्रो प्रीतिरस्तु ॥

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 496^a; ii, 116^a.

B-Descriptive Catalogues :—

I. O. Catalogue, Mss. No. 2722-4.

Mitra's Cat. of Bikaner Mss. Nos 1429, p. 656.

Cat. of Madras Oriental Mss. Library, No. 13198.

(2) Printed Editions :—

(1) Edited with Bengali Trans. by Devendranātha Sena-
gupta and Upendranāthasenagupta, Calcutta, 1915.

(2) Ānandaśrama Series, Poona, No. 19.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 201

937.

1884-86.

Size.— 8 $\frac{1}{10}$ in. by 4 in.

Extent.— 42 leaves ; 11 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing legible ; topic-headings and colophons are tinged with
red pigment. This Ms. contains रसखण्ड and रसेन्द्रखण्ड
revised and summarised by some one who has taken many
liberties with the text. In all its colophons it is called
सिद्धिखण्ड by which he means रससिद्धिखण्ड mentioned on fol

39^b, last but one line: On fol. 2^b, line 2 we read सीसागुणाः । स्वर्गापवर्गविस्फारौ इयामरस्योदरौ दरे भवरोगहरो वंदे चंडिकाचंद्रशेखरः ; This corrupt verse is identical with the first verse of रस-खण्ड, Ms. No. 202. It contains 15 chapters, called *paṭalas* and the work seems to end on fol. 40^a after which some verses follow on तालविधि which is followed by their exposition in Hindi.

Age.— Sam. 1903.

Author.— Nityanātha Siddha, son of Pārvatī.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

अजन्मपापकृद्दहनैव बह्विना दारिद्र्यदुःखकरि दारुणसिंहरूपी
मृष्यं जरा विषधरस्य तु वैनलेय तुभ्यं १ नमामि सुरवंदित सूतराज
न निदानेन वंदेन न भेषज्यज्ञतैरपि
कलघ्नस्तशरीरस्य पारदो रक्षणक्षमः २
स्वेदे मर्दनमाहारो जारणं धारणं तथा
रंजनं मारणं क्रांतं विज्ञेयादरकर्मणि ३ etc.

Ends.— fol. 42^b

चावल १ तथा २ भर धरकुं उपर सौनाकी अंशुटी के रणीजी धूँझ लगे
तो फिर रूपा का पत्र धर कुं गजपुट आंच देणी तब सिद्ध होइ पाछे कस्तुरी
त्रिकुटा कैसर वालुंगमेहलखाय मात्रा चावल २ भर खाय आगे सुहावे तो
बधती ले क्षुधा दुंगुणी होइ तुंगुणी बीसही दुध पीवना मई बना रहै तेजवधे
सत्यं इति श्रीपार्वतीपुत्र नित्यनाथविरचिते रसरत्नाकरसमाप्तं श्री पत्र ४२
श्री श्रीरस्तु कल्याणमस्तु श्रीवनेश्वराय नमः श्रीविश्वेश्वराय नमः संवत्
१९०३ माघ बुदी ५ बुधे ग्रंथ समाप्तं पुस्तक जगन्नाथजीकी भीषीराम चंद्र-
बीराम

References.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 202

628.

1895-1902.

Size.— 11 7/10 in. by 4 in.

Extent.— 129 leaves; 11 lines to a page; 50 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; benedictory phrases, marks of punctuation and colophons tinged with red pigment ; paper is old, musty and worm-eaten. The work originally consists of 5 *Khaṇḍas*, viz., रसखंड, रसेंद्रखण्ड, वादिखण्ड, रसायनखण्ड and मंत्रखण्ड. Out of these, the present Ms. contains the first two *khaṇḍas*. The first *khaṇḍa* consists of 10 chapters and it comes to an end on fol. 19^a. The end of the Ms. shows that perhaps it is not complete ; it is the 29th chapter and there is no indication of its completion nor is there any colophon. Fol. 129^b contains a receipt in Marathi for burns.

Age.— Appears to be old.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvaṭi.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीअश्विनीकुमाराभ्या नमः ॥
श्रीगुरुचरणाभ्यो नमः ॥ अथ रसरत्नाकरस्य लेखनारंभो क्रीयते ॥

स्वर्गापवर्गविस्फारसागरस्यौदरोदरे ।
भवं रोगहरं वंदे चंडिकाचंद्रशेखरौ ॥ १ ॥
रसोपरसलोहानां तैलमूळविषैः सह ।
मुसाध्यं प्रत्ययोपेतं कथ्यते रससाधनं ॥ २ ॥
वैद्यानां यज्ञसेर्थाय व्याधितानां हिताय च ।
वादीनां कौतुकार्थाय वृद्धानां देहसिद्धये ॥ ३ ॥
मन्त्रीणां मन्त्रसिद्ध्यर्थं विविधाश्रयकारणं ।
पंचखंडमिदं शास्त्रं साधकानां हितप्रियं ॥ ४ ॥
रसखंडे तु वैद्यानां व्याधितानां रसेंद्रके ।
वादिनां वादखंडे च वृद्धानां च रसायने ॥ ५ ॥
मन्त्रीणां मंत्रखंडे च रससिद्धिः प्रजायते । etc.

Ends.— fol. 129^a

श्वासमृत्युद्धवं हति सकासं नात्र संशयः ॥
गंधकं टंकणं सिंधुकांचनीनवसारकं ॥
सौवर्चलं यवक्षारं काचं रक्तसुवर्चलं ॥

सितं रक्तं च पाषाणं मुखकोत्थं नियोजयेत् ॥

नेपालबीजमञ्जा च समं जंबीरपिहितं ॥

शुभं भवतु

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogues Catalogorum :
i, 496^a ; ii, 116^a and 220^a ; iii, 106^a.

B-Descriptive Catalogues :—

Mitra's Cat. of Bikaner Mss., p. 656, No. 1430 (रसेन्द्रखण्ड)
I. O. Cat. Mss. No. 2673, 2679, 2708 and 2760 quote
रसरत्नाकर. Govt. Oriental Mss. Library, Madras, Vol. 23
Mss. No. 13199-13206. Notices of Sanskrit Mss. by Hara-
prasāda Śāstri, Second Series, Vol. 1, No. 308 (only
मन्त्रखण्ड).

(2) Printed Editions :—

Fourth (रसायन) khaṇḍa, Edited by Jādvaji Tricumji, Āchārya,
Bombay, 1913 (Āyurvediya-grantha-mālā, No. X).

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 203

908.

1887-91.

Size.— 11 $\frac{1}{10}$ in. by 5 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 12 leaves ; 11 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; benedictory phrase, double lines on borders and
marks of punctuation in red ink ; topic-headings tinged
with red pigment ; paper is old and musty. The Ms. is a
part of the second khaṇḍa रसेन्द्रखण्ड, although it is called
चिकित्साखण्ड. This conclusion is based upon the complete
identity between this text and the texts of रसेन्द्रखण्ड as
found in other Mss. It extends upto the चिकित्सा of ज्वर.
It is full of lacunae ; the text is somewhat corrupt.

Age.— Appears to be old.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvati.

Begins.—fol. 1^a

श्रीकृष्णाय नमः ॥ अथ चिकित्साखंड
आयुरारोग्यदातारं भववैद्यं जगद्गुरुं ।
आदिव्याधिहरं वंदे परशक्तिं पुतं शिवं ॥ १ ॥
चिकित्सां सुकरां वा-सर्वरोगकुलांतकं ।
निदानलक्षणोपेतां सर्वशास्त्रानुकारिणीं ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 19^b

स्वेदे लघुत्वं शिरसः कंडू पाको मुखस्य च ।
क्षत्रधुश्चानलिप्ता च ज्वरघृक्तस्य लक्षणं ॥
रोगाणामाधिपत्यत्वाच्चिकित्सादौ ज्वरे कृते ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन ज्वरस्येव चिकित्सयेत् ॥

इति श्रीपार्वतीपुत्रनित्यनाथसिद्धविगचिते रसरत्नाकरे ज्वरचिकित्सा
नाम प्रथमोपदेशः ॥ अथ ज्वरातिसारस्य परस्परसंबंधत्वात् अतीसारस्य
चिकित्सामाह

References.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 204

924.
1887-91.

Size.— 9⁹/₁₀ in. by 4¹/₂ in.

Extent.— 24 leaves ; 14-18 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very bad and legible with difficulty ; written in small letters and very closely ; single lines in black ink on borders ; topic-headings and verse-numbers tinged with red pigment ; paper is very old, musty and worn out. The text is an admixture of Sanskrit and Hindi. Foli. 11^a and 14^a are blank.

Age.— Sam. 1627.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

पादस्य मारणं तात्रेण । अनया युक्त्या । भवति । तात्रस्य पत्राणि
खरले पारामध्ये प्रक्षिप्य घृष्यते । पारदो पात्रे यावद्यतदनु पारदे वेधितानि
तात्रपत्राणि तत्रादाकृष्य कोरी स्थालीमध्ये क्षेपयित्वा । उपरि लवणं प्रदाय
कोरी तोलडी उपरि सन्मुख कोरी तौलडी दत्त्वा सृत्तिकाया तउलडीद्वयस्य
द्वारं रुंधयित्वा तदनु तस्य द्वारस्य वेष्टने वज्रवस्त्रं सृत्तिकायां थथेडयित्वा etc.

Ends.— fol. 24^b

अतैरप्यी भवति नागवल्लीदलेन परिपक्वेन सह रती १ मात्रेण भक्षयेत्
महाबलं करोति अग्निदीपनं क्रोति । नेत्रं बलीकरोति कामं करोति क्षुधां
करोति निद्रां करोति । ब्रह्मराक्षसो नाम रसः । इतिरसरत्नाकरसमाप्तं । श्री
पां) name disfigured) संवत् १६२७ (disfigured with ink :—
लिपितं पांडेपारस्त. . .) इदं रसरत्नाकराभिधानं शास्त्रं स्वहस्तेन लिपितं ॥
वर्ष वैशाख सुदि २ शुक्रवासरे ॥ श्री ॥

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 205

1080.

1886-92.

Size.— 12 in. by 5½ in.

Extent.— 146 leaves ; 7 lines to a page ; 25 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī Characters ; hand-writ-
ing good and bold ; from fol. 136^a, line 5 there is another
hand-writing till the end. Marks of punctuation and the
colophon tinged with red pigment till fol. 9^a. There is no
numbering of verses or marks of punctuation from 15^b cn-
wards. Foll. 105-107 are repeated. The Ms. deals with
the 3rd khaṇḍa, viz., वादखण्ड or वादिसखण्ड. The text is
very corrupt.

Age.— Difficult to understand the era ; appears to be modern.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvaṭi.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ ओं नमः श्रीविष्णवे नमः ॥

अथ वादखण्डमाहः ॥

शृष्ट येन विदाविदामखमरुत्तेजो जलं भृगुणाः
 शस्त्रिचिञ्चिवशक्तिभैरवकला श्रीकण्ठपञ्चानना ।
 इशे रुद्रसुरारिधातुविबुधा चन्द्रार्कतारागणाः
 शोयं पारु चराचरं जगदिदं निर्नाम्नानामाभिदः
 नत्वा श्रीपार्वती देवी नत्वा श्रीसिद्धसत्पति
 रसरत्नाकरं वक्ष्ये देहे लोहो शिवं करं ॥ २ ॥

Ends.— fol. 143^a

सिद्धेर्गणे सुरवरैरथ सिद्धिकामै वाङ् हठात्परममंत्रवलेन तैश्चा ।

तस्माद्विशिष्टमनुजै कृतमंत्रजापैः कार्यं ततो रसवरे कृतबंधनं च ॥

इति श्रीपार्वतीपुत्रश्रीनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरे वादखंडे
 सांगोपांगे नागवंशे गुह्यकरणं नाम अष्टादशमोपदेश १८

अथास्मिन्शुभसंवत्सरे श्रीमद्विक्र (fol. 143^b) मादित्यराज्ये वेदरंघ्र-
 सुरप्रथयत्वे दक्षिणायने सूर्ये ग्रहमक्तौ महामांगल्यप्रदमासे आषाढमासे
 शुक्लपक्षे त्रितयौ दशम्यः । भीमवासरे प्रेमदासस्य शिष्यः दौलतरांमख्ये रराद
 परोपकारार्थं जयपुरनगरे ११३३८४ उं नमः शिवायः । अथ ग्रंथस्य संख्यायां
 अष्टौ सहस्र(८८५०)हितांनि च ॥ सितायां ५ बाण ५ अयस्यट श्लोका १६ यं
 षोडशी भवेत् ॥ १ ॥ वादखंडस्मृतीरं ॥ ३ ॥ रसैद्रखंडद्वितीयः ॥ २ ॥ श्री
 रामजी

Reference.-- See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 206

544.

1892-95.

Size.— 9 in. by 6³/₁₀ in.

Extent.— 24 leaves; 13-14 lines to a page; 30 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; double lines in black ink on borders; foll. 9^a and 10^a have no borders; one-fourth of the left-hand side of fol. 9^b is blank; foll. 8^a and half of 10^b are also blank; there are diagrams of pots used for cooking minerals; paper is old, musty and worn out. The Ms. contains the first khaṇḍa viz., रसखण्ड of Rasaratnākara, and a few lines of the second khaṇḍa. Colophons and topic-headings tinged with red pigment.

Age.— Appears to be old.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvatī.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

स्वर्गापवर्गविस्फारौ सामरस्योदरे

भवरोगहरौ वंदे चंडिकाचंद्रशेखरौ ॥

etc. same as in No. 201

Ends.— fol. 24^a

इति श्रीपार्वतीपुत्रनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरे रसबंधतैलपातादि-
विशोधनं नामोपदेशः ॥ ० ॥ इति रसबंधः ॥ स्वास्ति श्रीगणेशाय नमः

आयुरारोग्यदातारं भववैद्यं जगद्गुरुं ।

आधिव्याधिहरं वंदे पराशक्तियुतं शिवं ॥ १ ॥

अथ सर्वसाधारणसाध्यासाध्यलक्षण

Reference.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 207

543.

1892-95.

Size.— 11 $\frac{9}{16}$ in. by 4 $\frac{3}{16}$ in.

Extent.— 164 leaves ; 9 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; borders decorated with double lines in red ink till foll. 110, with a few lapses ; from fol. 111 till the end, except for a few cases, there are no lines on borders. Foll. 123^a, 133^a and 133^b (with an exception of 3 lines only) are written in red ink. Colophons and marks of punctuation in red ink. Fol. 1 is missing and has been replaced by someone with a page from रघुवंश. Foll. 4^a, 5^b, 19^b, 23^b, 36^b, 75^b, 85^b, 106^b, 146^b, 150^b and 159^a are blank. Paper is old, worn out and musty. The Ms. seems to contain the रसरत्नबद्ध and रसैश्वर्यबद्ध.

Age.— Sam. 1734.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvatī.

Begins.— fol. 2^a

थे च दीप्तिंकां रसमंगले ॥ १४ ॥
 व्याधिनां संहिता यात्र प्रोक्ता नागार्जनेन तु ।
 उक्तं चर्पटसिद्धेन स्वच्छे वैद्यकपालिके ॥ १५ ॥
 अनेकरसग्रंथेषु संहतास्वागमेषु च ।
 यदुक्तं बाग्भटे चर्के सुश्रुते वैद्यसारके ॥ १६ ॥ etc.

Ends.—fol. 165^b

सिद्धरचटिका स्वतजलेन सह पेषयेत् ।
 शाते नैव लेपयद्भोम जायते शंखवद्भवं ॥
 मण्डेन सर्वशुक्लाति पुनः प्रत्ययनं भवेत् ।
 तक्रश्रानेन स्वाक्षियं कृष्णवां जातिं सूक्ष्मा ॥
 इति केशरंजनं समाप्तं ॥

इति रसरत्नाकरे समाप्ता ॥ संबत् १७३४ वर्षे पोषादि ६ बुधवारके दिन
 संपूर्णसमा

Reference.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 208

941.
 1891-95.

Size.— 10 $\frac{9}{10}$ in. by 4 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 144 leaves ; 11-12 lines to a page ; 35 letters to a line.

Description.— Country paper , Devanāgarī characters ; hand-writing bad but legible ; irregular double lines in black ink on borders ; benedictory phrase and colophons tinged with red pigment. It is a fragment and starts with fol. 3 and the 2nd chapter (यावत्सूतं न सिद्धं missing from the first verse). Fol. 93^b blank. Otherwise the text agrees with that of Ms. No. 207

Age.— Sam. 1621.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvaṭi.

Begins.— fol. 3^a

.....न च मृतमनुदं सृष्टितं गंधवद्धं
नो वज्रं मारितं वा न च गगनवधो नोपसृताश्वसिद्धः।
स्वर्णाद्यं सर्वलोहं विषमपि न मृतं तैलपातो न जातः
तावद्वैद्यः कः सिद्धो भवति वसुधुजां मंडले श्लाघ्ययोग्यः ॥ १ ॥
अथातः संप्रविष्यामि दोषाष्टकनिवारणं।
इष्टिकारजनीधूमै षोडशासै रसस्य वै ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 146^b

मंडेन सर्वशुक्लति पुनः प्रत्ययनं भवेत् ॥
तक्रश्चानेन स्वाक्षेपं कृष्णतां याति सुर्ज्ज्वा ॥
इति श्रीपार्वतीपुत्रनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरे केसरंजनं समाप्तं
संवत् १६२१ व्रक्षे चैत्रवदी ५ गुरुवासरे लीः मेघा दुलहपुत्र सुभं भवतु
कल्याणमस्तु श्रीरस्तु । यादसं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिपितं मया जदि
सुद्धमसुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ तैलं रक्षे जलं रक्षे रक्षे सिटलबंधणं
सूर्यहस्ते न दातव्यं इमं वदति पुस्तकं । मेघा पटनार्थ इदं ग्रंथं समाप्त इति
रसरत्नाकरपार्वती... (undecipherable)

Reference.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 209

942.

1891-95.

Size.— 8⁹/₁₀ in. by 4²/₈ in.

Extent.— 17 leaves ; 15 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; there are three different hand-writings, one of them being irregular ; borders have double lines in red ink ; marks of punctuation in red ink ; benedictory phrase, verse numbers and colophons tinged with red pigment. The Ms. is a fragment of the 5th khaṇḍa, viz., सप्तखण्ड of Rasaratnākara, although the phrase in the beginning is श्री नागार्जुनी विद्या लिख्यते. Paper is old and musty. Fol. 13 is missing.

Age.— Appears to be old.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvaṭi.

Begins.— fol. 1^b

ऐं नमः श्रीनागाज्जुनी विद्या लिख्यते ॥

यः शांतः परमान्वयः परशिव कंकालंतको

ध्यानानीतमनादिनित्यनिचयः संकल्पसंकोचकः ।

etc. same as in No. 209

Ends.— fol. 18^b

खरमूत्रैस्तदंगारं क्षाले चुल्ल्यां निवेशयेत् ।

काष्ठभारश्चेतिनापि पित्तपाको न जायते ॥ २१ ॥

मूलं तु श्वेद्यंजोत्थं । वह्नौ मंत्रकर्तं क्षिपेत्

तस्यौपरिस्थितचान्नं । मासेनानापि पच्यते ॥ २२ ॥

विष्ण

References.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 210

182.

Vis. 1.

Size.— 8 in. by 6 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 84 leaves ; 9 lines to a page ; 16 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good and bold ; double lines on borders, benedictory phrase, marks of punctuation, topic-headings and colophons in red ink. Foll. 81 and 82 are damaged on the left-hand bottom corner and some part of the text is missing. This Ms. forms the 5th khaṇḍa मंत्रखण्ड of Rasaratnākara and deals with various charms. It has got twenty chapters. The text is very corrupt. The author draws upon various tantras. There are three Mss. of this very part which have the title *Mantrasāra* (967 of 188-91 *Sāradhāra*, 1007 of 1891-95, and 1083 (iv) of 1886-92). They have been put under *Tantra* section, as they are known as *Mantrasāra* in the colophons.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvati.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥
 यः ज्ञातः परमान्वयः परशिवः कंकालकालांतकौ
 यानातीतमनादीनित्यनीचयः संकल्पसंकौचकाः ।
 आभासातरभासकः समरसः सर्वात्मना बोधऽकः
 सायं सर्वमयो ददातु जगती व्रीथादिसिध्याष्टकं ॥ १ ॥
 या नित्या कुलकौलशोभितवपु बोद्धादिना जृम्भते
 पूर्णाभं भृतकुंडलीपरपरा मंत्राधिकां सिद्धिदा
 माला पुस्तकधारिणि त्रिनयना कुंदेदुवर्णाचला
 नित्यानंदकुलप्रकासजननि वाग्देवतामाश्रये ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 84^a

अदृश्यं जायते सत्यं देवैरपि न दृश्यते ॥
 दिग्बेदमनुकामैश्च ज्यं कुलै तैलपेषितैः ॥
 पुष्पभा(fol. 84^b)स्कयोगेन त्रिलोहेन तुष्टयेत् ॥
 मूर्द्धस्थैः खेचरत्वं स्याद्योजनानां शतावधी ॥
 ईति श्री ॥ पार्वतिपुत्रनीत्यनाथसीधविरचिते रसरत्नाकरे मंत्रखंडे कक्ष-
 पुटे विंशतिमः पठलः ॥ तीला रक्षे जलात् रक्षेरक्षेसीतलबंधनात् । परहस्ते गता
 रक्षे एवं वदति पुस्तकं ॥ श्री ॥

Reference.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 211

439.
1884-86.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 2 leaves ; 12 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
 ing bad but legible ; paper is old, musty and worn out. It
 is a fragment of the fourth khaṇḍa, viz., रसायनखण्ड.

Age.— Appears to be old.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvaṭi.

Begins.— fol. 1^a

श्रीपरमात्मने नमः ॥ अथ कायाकल्प लिख्यते ॥

ब्रह्मवृक्षस्य पंचांगं छायाशुष्कं विचूर्णयेत् ।

मध्वाह्नाभ्यां लिहेत कर्षं वर्षकेन जरापहं ॥ १ ॥

जीवेत्सहस्रैकं दिव्यकायो महाबलः ।

ब्रह्मवृक्षस्य पुष्पाणि छायाशुष्काणि विचूर्णयेत् ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 2^b

त्रिफला वाकुची बीजं पिप्पलि चाश्वगंधिका

सर्वतुल्यं कृतं सूणं मध्वाह्नाभ्यां लिहेत्पलं ॥

संवत्सरमिदं भक्षेत जीतब्रह्मदिनत्रयं ॥

तत्र मंत्रः ॥ ओं ह्रीं ह्रीं हूं सः स्वाहा ॥ अनेन मंत्रेण भक्षयेत् ॥ इति
श्रीपार्वतीपुत्रनित्यनाथसिधिविरचिते रसरत्नाकरे रसायनखण्डे नानारसायन-
कायाकल्पविधिं संपूर्णं ॥ श्रीपरमात्मने नमः ॥ राम राम राम शिवाय नमः ॥
श्रीनारायणाय नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ उमापतये नमः ॥

References.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 212

414.

1895-1902.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 55 leaves; 13 lines to a page; 40 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-written; writing legible; double lines in black ink on borders; benedictory phrase, topic-headings, verse-numbers and colophons tinged with red pigment; paper is very old, musty, worm-eaten, worn out and brittle. The Ms. is a fragment of the *mantra-khanda*, viz., the *mantra-khanda* of रसरत्नाकर. Text not correct.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Nithyanāthasiddha, son of Pārvaṭi.

Begins.— fol. 1^b

ओं नमोः श्रीधन्वंतराय नमः ॥
 यः शान्तः परमाद्वयः परासिद्धः कंकालकालांतको
 ध्यानातीतमनादिनित्यनिश्चयः संकल्पसंकोचकः ।
 आभासांतरभासकः समरसः सर्वात्मना बोधकः
 सोयं सर्वमयो ददातु जगतां विद्यादिसिद्ध्यष्टकं ॥ १ ॥

etc. same as in No. 210.

Ends.— fol. 55^b

मंत्रं लक्ष्मिदं जप्या भूतनाथः प्रसादति ।
 स्वभ्रूपातालभूतानि स्मरणात्कुरुते वशं ॥
 ओं नमो भूतनाथाय सप्तमस्तभूवन्भूतानि साधय न्हं ॥
 इति पार्वतीपुत्रनित्यनाथलोकवशीकरणं नाम द्वितीयोपदेशः ॥ अथ
 राजवश्यं ॥
 कुंकुमं चंदनं चैव रोचनं शशिमिश्रितं ।
 गवां क्षीरेण तिलकं राजवश्यं करं परं ॥
 ओं ह्रीं ग्रः अमुकं मे वशं

References.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 213

359.

1880-81.

Size.— 9½ in. by 5 in.

Extent.— 90 leaves ; 11 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; three lines on borders, marks of punctuation and colophons in red ink ; foll. 78-85 have no borderlines ; foll. 47-48 missing ; fol. 74 is numbered as 73 ; foll. 76-77 repeated. The Ms. is the 5th khaṇḍa, viz., मन्त्रसंग्रह of Rasaratnākara. The text is corrupt and there are many lacunae. First six and a half verses are missing. Our Ms. starts with 6^b.

Age.— Sam. 1743 ; Śaka 1608.

Author.—Nityanāthasiddha, son Pārvaṭi.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥
करंकिणी मेरुतंत्रे कालचंडेश्वरीमते ॥
शाकिनीडाकिनीतंत्रे च रौद्रे उग्रहविग्रहे ॥
कौतुकीशील्यतंत्रे च ॥ क्रिया कालगुणोत्तरे ॥
हरमेखलके ग्रंथे इंद्रजाले रसार्णवे ॥ ३ ॥

etc. same as in No. 210.

Ends.—fol. 90^a

पुष्पभास्करयांगेन त्रिलोहेन तु वेष्टितै ॥
मूर्ध्निस्थः खेचरत्वं मया योजनानां ज्ञातावधेः ॥ ६७ ॥
एते सर्वमहायोगाश्र्वंडा मंत्रेण सिद्धिदा ॥ ६८ ॥
इति पार्वतीपुत्र श्रीनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरे मंत्रखंडे कक्षपुटी
नाम विशतिमोपदेशः ॥ शुभं मस्तु ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिपितं मया
यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ शुभं मस्तु ॥ श्रीरस्तु ॥
कल्याणम० संवत् १७४३ शाके १६०८ प्रवर्तमाने मासोत्तममार्गशीर्षमासे
शुक्लपक्षे तिथौ अष्टम्यां ज्ञानिवासरे इदं लिपितं ॥ शुभं मस्तु ॥ चितामणि-
मिश्र सारस्वतज्ञातीय तस्य सुत देवकीनंदनामिश्र इदं लिपितं ॥ जलाद्रक्षे
थलाद्रक्षे ब्रक्षे सिथलबंधनात् ॥ मूर्षहस्ते न दातव्यं एवं वदति पुस्तका ॥ १ ॥

References.— See No. 202.

रसरत्नाकर

Rasaratnākara

No. 214

248.

A. 1883-84.

Size.— 8 $\frac{7}{16}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 77 leaves ; 6 lines to a page ; 23 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; foll. 5-77 are more musty ; colophons tinged
with red pigment ; condition good. The Ms. is obviously
an imperfect copy of the fifth khaṇḍa, viz., मन्त्रखण्ड of Rasa-
ratnākara. The colophons of six chapters which differ
much are given below.

fol. 14^a इति श्रीपार्वतीपुत्र नित्यनाथसिद्धिविरचिते रसरत्नाकरे सिद्धिखंडे
मंत्रसाक्षोद्गारे सर्वव्यादिपतिवध्यं नाम प्रथमोपदेशः ।

fol. 25^a इति श्रीरसरत्नाकरे मंत्रसारे आकर्षणादिस्तंभनं नाम द्वितीयो-
पदेशः ।

fol. 42^b इति श्रीरसरत्नाकरे मंत्रसारो मोहनादिगृहक्लेशनिवर्णणो नाम
तृतीयोपदेशः ।

fol. 51^b इति श्रीपार्वतीनित्यनाथसिद्धिविरचिते सिद्धिखंडे मंत्रसारोद्गारे रस-
रत्नाकरे कौतुहलोनाम चतुर्थोपदेशः ॥ ४ ॥ There is no colo-
phon to indicate the 5th chapter.

fol. 64^a इति श्रीरसरत्नाकरे प्राडकामाधनं नाम षष्ठोपदेशः

fol. 77^a इति श्रीरुद्रयामले मंत्रे रसरत्नाकरं संपूर्णं शुभं मस्तु सर्वजगां
the rest is disfigured with ink.

Foll. 64^a has only 4½ lines. Foll. 65 and 66 (but
for a line and a half) are blank.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Nityanāthasiddha, son of Pārvatī.

Begins.—fol. 1^a

ॐ श्रीगणेशाय नमः

ॐ यः शांतः परसौद्वयः परशिवः कंकालकालांतको

ध्यानातीतमारादिनित्यनिचयः संकल्पसंकोचकः ।

as in No. 210.

Ends.—fol. 77^a

पुष्पै भास्करयांगेन त्रिलोहेन तु वोष्टितैः

सुर्धिस्रैः खेचरत्वं स्याद्योजनानां शतावधिः

एते सर्वे महाभोगश्चंडा मंत्रेण सिद्धिदाः

References.— See No. 202.

रसरजप्रकरण

Rasarājaprakaraṇa

No. 215

938.
1884-87.Size.— 8 $\frac{2}{3}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 80 leaves ; 7-8 lines to a page ; 18-20 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; the Ms. seems to be a fragment of which folios 80-89 are missing, because after folio 79, the next folio is numbered 90 and there seems to be no connection of the text between these two folios. The text of the Ms. is identical with the text of the I Part of the आयुर्वेदप्रकाश Ms. No. 19. The anomaly of name is difficult to understand. This Ms. is named as रसरज, whileas Ms. No. 19 bears the name of अर्कप्रकाश on fol. 1^a. Again the first verse of both the Mss. suggests the name अर्कप्रकाश, but the colopoon at the end of Ms. No. 19 gives the name of आयुर्वेदप्रकाश and our Ms. bears the title of रसरजप्रकरण. Our Ms. has two dates Sam. 1730 and Sam. 1899. I agree with Mr. P. K. Gode's suggestion that 1730 might be the date of the earlier Ms. of which this is a copy.

Age.— Sam. 1899.

Author.— Mādhava Upādyaṃya ?

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः । अथ रसरजप्रकरणं ।

अथ प्रकाशकाशारविमर्षाबुजनीमयं ।

सच्चिदानन्दविभवं शिवयोः वपुराश्रये ॥ १ ॥

same as in Part I No. 19.

Ends.—fol. 90^a

पौष्टिकं बालमायुष्यं पुत्रप्रसवकारणं ।

चतुस्रुखेन देवेन कृष्णात्रयेयस्य सूचितं ॥

इति चतुर्मुखो १ इति आयुर्वेदाध्यायोक्तखूद्रोक्ते सिद्धादिमते रसरजप्रकरणं समाप्तं । स्वाग्न्यग्रेन्दु १७३० मिति सावणवधी चोथ मंगलवर संवत् १८९९ सुबं भवतुः फोथी लीषी जगन्नाथजी दामा कीः लिखता ब्रामण गोकलनाथः ॥ १ ॥

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 496^a; ii, 116. (only रसरज is mentioned in both these
entries).

रसरजशङ्कर

Rasarājasaṅkara

No. 216

70.

1872-73.

Size.— 8 in. by 4½ in.

Extent.— 69 leaves ; 9 lines to a page ; 24 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; three lines in red ink on each border ; topic-
headings, verse-numbers and colophons tinged with red
pigment. Paper is very old, musty and worn out. It is a
fragment beginning with fol. 3 and breaking off on fol. 71.
The following colophon on fol. 12^a gives us the names of
the work and the author. इति श्रीमद्वैद्यपंडितमुद्रलसुरामकुण-
विरचिते रसरजशङ्करे रसदशसंस्कारे मारणबंधनं नाम प्रथमोलंकारः ।
The work deals with रस and has 9 अलंकार or chapters.
Our Ms. breaks in the middle of the 5th ch.—लोकनाथरस
The bundle contains two extra leaves : (1) first page of
जातिविवेक by गोपीनाथ and (2) the last page of वैद्यरत्नाकरभाष्य
on which जातिविवेक is also written in a different hand.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Rāmakṛṣṇa.

Begins:—fol. 3^a

रदः ॥

मंत्रसिद्धो महाधीरो निश्चलः शिववत्सलः ॥ १३ ॥

देवीभक्तः सदा धीरो देवतायागतत्परः

सर्वान्नायविशेषज्ञः कुशलो रसकर्मणि ॥ १४ ॥

एवं लक्षणसंयुक्तो रसविद्यागुरुर्भवेत् ॥ गुरुलक्षणं ॥ etc.

Ends.— fol. 71^b

लवर्ग नागरं पथ्या कणा जातीफळं पृथक्
प्रत्येकं वत्सनाभस्य पादांशं चूर्णितं क्षिपेत् ॥ ८ ॥
मातुलिगार्द्रकद्रवै सप्तवारं विभावयेत्

Reference.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 496^a ; ii, 116^b.

B-Descriptive Catalogues :—

Weber's Berlin Mss. Cat. No. 965. B. B. R. A. S., Cat.,
No. 190.

रससङ्केतकलिका

Rasa-saṅketakalikā

No. 217

1081.
1886-92.

Size.— 9 $\frac{7}{10}$ in. by 5 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 15 leaves ; 14-15 lines to a page ; 30-32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; sides of folios slightly worm-eaten ; borders on both sides have double black lines ; number of verses given ; it is an exact copy of No. 218 and has the same lacuṇac and arrangement. The work ends after the 5th Ullāsa which is followed by different गुटीs and रसs which do not seem to form part of the original, the last 4 lines of folio 1^b, folio 2^a and the first five lines of folio 2^b are written in a different hand-writing.

Age.— Author's date Sam. 1593. The Scribe is Caturvimśati-jñāti-Bhaṭṭa Dolatarāma of Avanti and the date of copying is—
Sam. 1830, Mārgaśīrṣa vadi 7, śul[kravāra].

Author.— Cāmuṇḍa, a Kāyastha of Nigama family.

Begins.— fol. 1^a.

श्रीगणेशाय नमः ॥
शिवं नत्वा रसाधीशं चुडकायस्थकुम्भम्
करोति रससंकेतकलिकामिष्टसिद्धिदां ॥ १ ॥

॥ अथ पारदोत्पत्तिः ॥

स्कंदान्तरकहिंसार्थं कैलाशे विधृतं सुरैः

रते शंभोश्चतुं रेतो गृहीतमग्निना मुखे ॥ २ ॥

Ends.— The work ends on fol. 14^a thus

सर्वदेवप्रीयः सर्वमंत्रसिधिप्रदायकः

स्नाने वस्त्रे रतागारो धूपोर्य राजवल्लभः ॥ २ ॥ इति राजवल्लभो धूप ॥

वर्षेकाग्नितिथामिते १५३९ चाहुंडो योगिनीपुरे

रससंकेत २३ कलिकां क्रतवानिष्टसिद्धिदां ॥ ३ ॥

Colophon at the end is—इति नैगमज्ञातीयकायस्थश्रीचामुंडकृतायां
रससंकेतकलिकायां पुर्णतामेव पंचमोल्लासः ॥

अनलसलिलतैलश्लिष्टवंधान्यहस्ता नववसननिवासादंतरायाददायं ।

इह लिखितमशुद्धशुद्धमेवं न दूष्यं करक्रतमपराधं क्षंतुमर्हति संतः ॥

Then follows a description identical with No. 218

The end is—संवत् १८३० मास मार्गवदी ७ शु० चतुर्विंशतिज्ञाति
भट्टदोलतरामेण लिपिकृतं ॥ अवतिमध्ये । वास्तयं ॥

Then follows in different writing the following verse

मेथी मदा तथा सुंठी घात्रिगोमूत्रपिष्टितं ।

मुद्गरं च तथा वज्रं लेपितं दुःखनाशनं । चोटनी की होथ

References.— See No. 218.

रससंकेतकलिका

Rasa-saṅketakalikā

No. 218

943.

1891-25

Size.— 8½ in. by 5⁷/₁₆ in.

Extent.— 22 leaves ; 17 lines to a page ; 17-18 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing shaky but legible ; sides of folios bent on corners and
and sides ; written in modern book-style and not in *pothi*-
style ; it has several lacunae ; marginal notes are given at
places ; folio 21^b is blank ; folio 21^a contains a prescription
in Hindi instead of the text. It contains 5 ullāsas and

a fragment of some other work on Vaidyaka. The colophons are—

fol. 4^a इति नैगमज्ञातीयकायस्थचासुंडक्रतायां रससंकेतकलिकायां प्रथमोल्लासः ।

fol. 8^a इति कायस्थचासुंडक्रतायां रससंकेतकलिकायां द्वितीयोल्लासः ।

fol. 8^b Do Do तृतीयोल्लासः ।

fol. 16^b Do Do चतुर्थोल्लासः ।

fol. 19^b इति श्रीनैगमज्ञातीयकायस्थचासुंडक्रतायां रससंकेतकलिकायां पूर्णतामेव पंचमोल्लासः ।

The follows a fragment dealing with different गुटीर and रसस which does not seem to form part of the work.

Age.— Sam. 1539.

Author.— Cāmuṇḍa, a Kāyastha of Nigama family.

Begins fol. 1^a

शिवं नत्वा रसाधीशं चंडकायस्थकुंभम् ।

करोति रससंकेतकलिकामिष्टिसिद्धिदां ॥ १ ॥

॥ अथ पारदोत्पात्तिः ॥

स्कंदात्तारकहिसार्थं कैलासे विधृतं मुरैः ।

रते शंभोश्चतं रेतो गृहीतमग्निना मुखे ॥ २ ॥ etc.

Ends.— The work ends on fol. 19^b thus—

सर्वदेवप्रियः सर्वमंत्रसिद्धिप्रदायकः ।

स्नाने वस्त्रे रतागारो धूपोयं राजवल्लभः ॥ इति राजवल्लभो धूपः ॥

वर्षेकाग्नितिथिमिते १५३९ चासुंडो योगिनीपुरे ।

रससंकेतकलिकां कृतवानिष्टिसिद्धिदां ॥ ३ ॥

इति श्रीनैगमज्ञातीयकायस्थश्रीचासुंडक्रतायां रससंकेतकलिकायां पूर्णतामेव पंचमोल्लासः ॥

अनलसलिलतैलश्लिष्टबंधान्यहस्ता नववसननिवासादंतरायाददाव्य ।

इह लिखितमशुद्धशुद्धमेवं न दुष्यं करकृतमपराधं क्षंतुमर्हति संतः ॥ १ ॥

Then follows the description of तामार्जुनवटी, शीतारिरस, and so on. The end is—

मेथी मदा तथा सुंठी धात्रिगोमूत्रपिष्टितं ।

सुदूरं च तथा वज्रं लेपितं दुःखनाशनम् ॥ चोटनी की द्वाये ॥

ओषधि कीरङ्गी । सीदरफ मा० ६ आककी जड ६ भरी झाड बोरी
६ भरी कटाली ६ उदकटाली ६ भरी पाणी म बांटी गौली करी हुका भरी
पीवणी परेज महण

References.— (1) Mss.— A-Autrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 496^b ; ii, 116^b ; iii, 106^a.

B-Descriptive Catalogues :— Mitra's Notices of Sanskrit
Mss. Vol. II, No. 910.

(2) Printed Edition.— Edited and Published by Vaidya
Jādvaji Tricumji Ācārya, Bombay, 1912. (Āyurvediya-
Granthamālā, No. vii).

रससंग्रह

Rasa-saṅgraha

No. 219

1082.
1886-92.

Size.— 9 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.

Extent.— 6 leaves ; 11 lines to page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing fairly legible ; very old and musty ; it is an admixture
of Sanskrit and Hindi ; deals with — (1) लवणभास्कररस, (2)
ज्वरादिरस, (3) भैरवरस, (4) अर्धनारीनटेश्वर, (5) वृधि अर्धनारी-
नटेश्वर, (6) वाडवानलरस, (7) अमरसुंदरीरस, (8) वृधि आनंदभयरौं
रस, (9) वज्रक्षार, (10) ज्वरबाणरसज्वरांकुस, (11) लीलावती, (12)
कनकनामरसज्वरांकुस, (13) कामेश्वररस, (14) रामत्राणगुटिकारस,
(15) अर्केश्वरनामरस कुष्ठकौ, (16) सीतारिरस, (17) इच्छाभेदीनाम
रसरेचन, (18) कामकेलिनामरसभोगका and (19) सागरकामदेवरस ;
a fragment ; its name nowhere given in the Ms. it is
named रससंग्रह perhaps because it deals with रसs.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Unknown.

Begins.— fol. 7^b श्रीः

ओं ॥ अथ लवणभास्कररसलिप्यते ॥
 पिपलिः पिपलीमूलं धान्यकं कृष्णजीरकं ।
 सिधवं धबिडं गंधं चव्यं तालीसकेसरं ॥
 ऐतान् द्विपलकान् भागान् पंच भागा तु सुंचलं ।
 मुंठी मरिचजाजीवमेकैकस्थ पलापलं ॥ etc.

Ends.— fol. 16^b

सूतं गंधसमं सुद्धं सूतांसंयुतताम्रकं ।
 सुवर्चलं च सूतांसं जंबीरैर्दिनसप्तकं ॥
 मर्दयेदातपे तीव्रे रुध्वा लघुपुटद्वयं ।
 दत्त्वा दाय ततः चूर्णं सूतांसं त्रिकुटाक्षिपेत् ॥ २ ॥
 खन्मा.....

References.— (1) Mss—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 ii, 116^b (our Ms.).

रससार

Rasasāra

No. 220

925.
 1887-91.

Size.— 10 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{3}{8}$ in.

Extent.— 28 leaves ; 12 lines to a page ; 42 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; with
 वृष्टमात्रास ; hand-writing very good ; benedictory phrases
 and colophons tinged with red pigment ; four lines in
 black ink on each side of the border. In the centre of
 each page some space is left blank. The work deals with
 mercury and is in 25 chapters. The author is the son of
 Śūrāditya and a pupil of Dhīradeva. Paper is very old
 and musty. First folio is slightly torn on left-hand corner.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Śrī Govindācārya.

Bengins.—fol. 1^b.

नमः श्रीगुरुभ्यो ॥ श्रीभैरवायनमः ॥
 गणेशं प्रणिपत्यादौ शिवं च शिवया सह ।
 गुरुभैरवसिद्धेभ्यो योगिनीग्रहमंडलं ॥ १ ॥
 प्रणम्य शिरसा नित्यं भक्त्या चरणपंकजं ।
 हृदि ध्यात्वा स्थिरं देवं रसेंद्रं शिवमव्ययं ॥ २ ॥
 आलोक्य सर्वशास्त्राणि अनुभूय यथास्थितं ।
 सारात्सारं समुद्धृत्य संक्षेपादर्थगौरवात् ॥ ३ ॥
 रससारं प्रवक्ष्यामि नानासिद्धैश्च भाषितं ।
 साधकानां हितार्थाय लोकानामनुकंपया ॥ ४ ॥
 etc.

Ends.—fol. 27^b.

एतच्छास्त्रं मयाख्यातं संक्षेपाच्च सुविस्तरं ॥ २८ ॥
 सर्वकामप्रदं चैव लोददेहस्य साधकं ॥
 fol. 28^a.
 मोहज्ञातिसमुत्पन्न आचार्यः सहदेवकः ॥ २९ ॥
 तदुत्पन्नस्तु यः सुतुः शूरादित्यः कृती भुवि ।
 तत्संभवः सुतः ख्यातो गोविन्दः शिवचंदकः ॥ ३० ॥
 शिष्यः श्रीधरदेवस्य रसकर्मसु कोविदः ।
 अनुसूयेदमखिलं शास्त्रं तेन विनिर्मितं ॥ ३१ ॥
 कृपया धातुवादीनां दीनत्वस्य विनाशनं ॥
 अन्तर्वेदिसमुत्पन्नो ज्ञात्या सारस्वतो द्विजः ॥ ३२ ॥
 अभयपालपुत्रोसौ धीरदेवो विवादिराट् ॥
 जारणांतमिदं कर्म मया प्रोक्तं च यत् स्फुटं ॥ ३३ ॥
 अनुभूतं च तत्सर्वं धीरदेवप्रसादतः ॥
 निर्मथ्य सर्वशास्त्राणि अनुभूय पुनः पुनः ॥ ३४ ॥
 बौद्धमतं तथा ज्ञात्वा रससारं कृतो मया ।
 अनेकक्रमसंयुक्तो नानामतविभूषितः ॥ ३५ ॥
 ज्ञेयो विस्तारितः सर्वो रससारः सुदुर्लभः ।
 किमन्यैर्बहुभिः शास्त्रैः किमन्यैश्च रसायनैः ॥ ३६ ॥
 रससारं च यो वेत्ति वादिराजः स उच्यते ।
 यः कोपि साधयेद्वीरः क्रममेकं सुशोभनं ॥ ३७ ॥

कुर्यात्सकनकां पृथ्वीं सशैलवनकाननां ।
 इदं च परमं गुह्यं रक्षणीयं प्रयत्नतः ॥ ३८ ॥
 कुशि — -- शिष्येभ्यो न देयस्य कस्यचित् ।
 व्यसनोपहते चैव त्वरितं फलकाक्षिणे ॥ ३९ ॥
 शठानां निंदकानां च गोपनीयं प्रयत्नतः ।
 द्विजदेवार्चने नित्यं गुरुभक्तो दृढव्रतः ॥ ४० ॥
 तस्यै शिष्याय दातव्यं पूर्वमेवच्छिबोब्रवीत् ।
 शुभक्ताय सुशिष्याय विद्यादानं च कारयेत् ॥ ४१ ॥
 पातु नो रसरानेन्द्रः सिद्धिं यच्छतु साधके ।
 शिवप्रसादान्निर्विघ्नं रससारः कृतो मया ॥ ४२ ॥
 प्रसीदतु रसेन्द्रो मे शिवसिद्धिं च यच्छतु ।
 यत्प्रसादान्मया पूर्वो रससारः कृतो भुवि ॥ ४३ ॥
 एकधा दशधा चैव शतधा च सहस्रधा ।
 मत्प्रतप्रयोगेषु सिद्धिः ज्ञेया विचक्षणैः ॥ ४४ ॥
 यदस्ति सर्वशास्त्रेषु तदिहास्त्यखिलं स्फुटं ।
 यदिहास्ति तदन्यत्र नैवास्ति रसकर्मणि ॥ ४५ ॥

श्री ॥ इति श्रीगोविंदाचार्यविरचिते रससारे महारससेवाधिकारे पंचविंशः
 पटलः ॥ समाप्तः ॥ श्री.

सुवर्णं रजतं ताम्रं रीरी कांस्यं तथा त्रपु ।
 सीसं च चीमरं चैव अष्टै लोहानि वक्ष्यते ।
 ज्योतिष्मतीवृहत्यौ द्वे अङ्गुलत्वक् तथैव च ॥ १ ॥
 ॥ शुभं भवतु ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 i, 496^b ; ii, 116^b and 220^a ; iii, 106^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Catalogue of Ulwar Mss. No. 1669. Extr. 427. Burnll's
 Catalogue; p. 70^a.

(2) Printed Edition :—

Edited by Vaidya Jādvaji Tricumji Āchārya Bombay, 1912.
 (Āyurvediya-grantha-mālā, No. VI).

रससार

Rasasāra

No. 221

944.
<hr/> 1891-95

Size.— $8\frac{7}{10}$ in. by $6\frac{2}{5}$ in.

Extent.— 37 leaves ; 14-16 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; double lines in black ink on each border ; benedictory phrase, topic-headings and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and worn out on all edges. Foll. 5^a, 7^b and half of 14^b are blank.

Age.— Appears to be old.

Author.— Śrī Govindācārya.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशायनमः ॥

गणेशं प्रणिपत्यादौ शिवं च शिवया युतं ।
etc.

Same as in No. 220

Ends.—fol. 37^a.

यदस्ति सर्वशास्त्रेषु तदत्रास्त्यखिलं स्फुटं ॥
यदाहन्यत्र तत्सर्वं (fol 37^b.) मस्मिन्न सर्वकर्मणि ॥
इति श्रीगोविंदाचार्यविरचिते रससारे पञ्चविंशतिमः पटलः ॥
समाप्ताः ॥

Reference.—See. No. 220

रससार

Rasasāra

No. 222

1083 (III).
<hr/> 1886-92.

Size.— $9\frac{3}{5}$ in. by $5\frac{1}{5}$ in.

Extent.— 37 leaves ; 12 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; Ms. written in book form and sewn with strong thread ; margins on left and right are enclosed in double rows of red lines ; verse-numbers, topic-headings, topic-ending and colophons are written in red ink. Our work is a part of this Ms. which contains the following works.

I. शकुनपरीक्षा in Hindi, fol. 11^b-12^b (The Ms. begins with fol. 11) see No. $\frac{1083 (I)}{1886-92}$.

II. वैद्यचिन्तामणि of Vallabhendra, foll. 12^a-17^a see $\frac{1083 (II)}{1886-92}$

III. रससार foll. 17^b-53^a and the 23rd ch. on धातुमारण is given on foll. 6^a-7^a.

IV. मन्त्रसार by नारायणपुरी, foll. 53^a-53^b.

V. दमा क्षय की मुजर्रद सैयदबाणी, etc. in Hindi. foll. 54^a-60^a (see No. $\frac{1083 (V)}{1886-92}$). I have named it as औषधि-संग्रह(१)

VI. जातक foll. 60^b-64^b. (After this, the pagination is from fol. 1).

VII. सामुद्रिक foll. 2-4^a.

VIII. औषध मल्लम मुजर्रद foll. 4^b-5^b. (See No. $\frac{1083 (VIII)}{1886-92}$).

I have named it as औषधिसंग्रह(२).

Then follows the 23rd ch. of रससार (foll. 6^a-7^a) noted above.

IX. औषध न्हारु की etc. foll. 7^a-7^b (See $\frac{1083 (IX)}{1886-92}$). I have named it as औषधिसंग्रह(३).

Over work रससार starts with the second chapter. After the 22nd chapter, a note is given that chs. 23 and 24 are written further, but we find only the 23rd chapter on foll. 6^a-7^a. Paper is old, musty and worn out on the edges.

Age.— Appears to be old.

Author.— Śrī Govindācārya.

Begins.— fol. 17^a

स्वति श्रीगणेशायनमः ॥ अथ मंत्र ॥

ओं रुद्रायनमः ओं विश्वेभ्यो नमः ओं विश्वरूपाय नमः ओं तत्पुरुषाय नमः
ओं यक्षाय नमः ओं यक्षरूपाय नमः । ओं एकाय नमः ओं वरदाय नमः ओं
त्रिशायनमः ओं रुद्र रुद्र स्वाहा ॥ १ ॥

Ends.— fol. 53^b

शठानां निंदकानां च गोपनीयं प्रयत्नतः ।

पातु वो रसरजेंद्रं ॥ सिद्धोमिच्छति साधके ॥ ४४ ॥

शिवप्रशदान्निर्विघ्नो । रसरजकृतो मया ॥ ४५ ॥

इति श्री गोविंदाचार्यविरचितं रससारग्रंथ समाप्तम् शुभं कल्याणं भवतु श्री

Reference.— See No. 220.

रससार
or
(सद्योगकण्ठिका)

Rasasāra
or
(Sadyogakanṭhikā)

No. 223

945.
1891-95.

Size.— 8 $\frac{3}{10}$ in. by 6 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 23 leaves ; 17 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; written in book form ; benedictory phrase, topic-headings, topic-endings and the colophon tinged with red pigment ; fol. 8^a blank. It deals with a few medicaments, and bestows large part of it to रसः. It is incomplete. The text does not at all agree with that of other Mss. of *Rasasāra*. From the introductory verses, the name of the work appears to be *Sadyogakanṭhikā*. The name *Rasasāra* seems to have been given on the basis of the following colophon on fol. 23^a — इति श्रीरससारग्रंथनिर्विघ्नं अनुसृतसंगृहीतं बहुशास्त्रसंमतं संपूर्णं ॥

Paper is old, worn out and musty.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^a

श्रीरामायनमः ॥ श्रीगणेशायनमः ॥

ऊषधीशोमृतकरः कलावान् पातु वः सदा ॥

विषातुरो हुरो मूर्ध्नि वैद्यबुद्ध्यादधारयत् ॥ १ ॥

घृततैलचूर्णमोदकयगुललेहांश्च वैद्यविक्षातान् ॥

क्राथासवासनरसान् योगात् संक्षेपतो बक्ष्ये ॥ २ ॥

दशदशकयोगरत्नैः कंठाय वैद्यवालानां ॥

सद्योगकंठिकेयं प्रोता वो हितार्थवेदेन ॥ ३ ॥

कंठे तिष्ठति यस्यैषा हृदि सद्योगकंठिका ॥

योगपाठप्रसंगेषु न दरिद्रात्यसौ भिषक् ॥ ४ ॥

etc.

Ends.— fol. 23^b

परंढतैलमथ निवफलास्थितैलमेतद्रसायनमनामयकायकारि ।

ज्योतिष्मतिलफलपलाशफलोद्भवं च तैलं बलिपलितहारि भिषक्प्रदिष्टं ॥

धात्रीफलानि पयसासनवारिणा वा छिन्नानि यः शिशिरकालसह्यद्भवानि ।

निकेवलान्यथातिलैरसितैः समानि खादेद्नामयवपुः स पुमा ॥

Reference.— No. Ms. of सद्योगकंठिका has been found as described in any Catalogue.

रससिद्धिप्रकाश

Rasa-siddhi-prakāśa

No. 224

1084.

1886-92.

Size.— 11½ in. by 4⅔ in.

Extent.— 74 leaves ; 8 lines to a page ; 32-34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; modern comparatively ; a fragment of probably a longer work ; stops in the middle of the 3rd chapter ; occasionally two folios are joined, hence folios 14, 18, 20, 22, 65, 67, 69, 71, 73 and 74 are unnumbered.

Colophon at the end of 1st ch.

fol. 42^a इति श्रीसौराष्ट्रदेशोज्ज्वलशारस्वतकुलावतंसमाधवभट्टविरचिते रस-
सिद्धिप्रकाशे रसोत्पत्तिरसशोधनमारणे मात्रादिकथनं नाम प्रथमोऽध्यायः ॥१॥

Colophon at the end of 2nd ch.

fol. 60^a इति श्रीसारस्वतकुलावतंसमाधवभट्टविरचिते रससिद्धिप्र-

fol. 60^b काशे गंधकाडुपरसनिरूपणं नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

Age.— Appears to be modern.

Author.— Mādhavabhaṭṭa of Sārasvata family.

Begins.—fol. 1^b

ओं नमः शिवायः ॥ अथ कश्चिद्रसविद्यासारोद्धारो लिख्यते ॥ शिवागमे ।

सुकृतस्य फलं भोगा भंगरास्ते तदाश्रयम् ॥

शरीरमपि नो नित्यं तस्मान्मृक्तौ यतेद्वयः ॥

सुक्तिर्ज्ञानात्तदभ्यासात्सम्भवस्तुस्थिरांगतः ॥

तत्स्थैर्यं न समर्थं वै मूललौहादिकौषधम् ॥

etc.

Ends.—fol. 74^b.

स्वांगशीतं समुद्धृत्य सिंदूराभमयोरजः ॥

मृतं वारितरं ग्राह्यं सर्वकार्यकरं परम् ॥

इत्येकपुटीलोहभस्म ॥

अथ सूर्यतापी ॥ रसपद्धतौ ॥

शाणोद्घातमयस्तु कांतमथवा क्षिप्त्वाऽर्द्धलेलीतकं दत्त्वाध्यंशरसं विमर्शं सलिलैः

१ भृंगा २ द्विकर्णोरसैः ३ पक्कं.....

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—

i, 496^b; ii, 116^b (our Ms.).

रसार्णव

Rasārṇava

No. 225

946.

1891-95.

Size.— 13 ⁷/₁₀ in. by 5 ¹/₁₀ in.

Extent.— 47 leaves ; 8 lines to a page ; 41 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; several hand-writings, bad and irregular; fol. 28^b has a lacuna; there are no marks of punctuation, no sign to indicate a colophon or the end of a chapter. Only three colophons of 14th chapter (fol. 23^a) of 16th chapter (fol. 32^b) and 18th chapter (fol. 47^b) have been found. The work is printed in Bibliotheca Indica. Paper is old and musty. It is incomplete, wanting in the beginning chapters.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.—fol. 1^b

॥ श्रीरामजी ॥

पुनस्तं गंधकं साक्ष्या द्वावयित्वा द्रुतं कुरु

रसेकं मर्दयते न गतदेहं तु कारयेत्

लेपमात्रेण तेनैव कुष्ठानष्टादशः प्रिये

अर्शोभगंदरं लूता शिरोरोगं च नाशयेत् ॥

निशाचररसे भाव्ये सप्तवारं तु तालकं

तेनैव घातयेद्द्वतं तारये निर्वहेत्परं etc.

Ends.— fol. 44^a

गृहीत्वा साधकैर्द्रस्य सिद्धलोका वसन्ति च

दीव्यास्वानिनादि दीव्यानाभरणानि च

स्मृते शतस्सहस्रं सिद्धकन्या स्मरातुरां

तस्मिन्नेकोमविधोयं तथैव स्थावरजंगमे

देव यत्र विलियंते सिद्धिस्तत्रैव लीयते

भूतकालान्नको नाम चंद्रोयमुपवर्जित

तथायं महादेवी यदा वर्तुं न शक्यते

अनेनैकशरीरेण तथा सिद्धिर्भविष्यति ।

इति श्रीरसार्णवे रससंहियतायां हेमविधोनामाष्टादशोऽं पटलः ॥ १८ ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 497^a; ii, 116^b; iii, 106^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Madras Govt. Oriental Mss. Library, p. 8894, No. 13209.

(2) Printed Editions :—

Edited by Praphulla Chandra Ray and Pandit Hariścandra Kaviratna, Calcutta, 1910 (Bibliotheca Indica, new Series, Vol. 174.)

रसावतार

Rasāvatāra

No. 226

373.

1882-83.

Size.— $9\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 108 leaves ; 12 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with occasional वृद्धमात्रा ; hand-writing legible with difficulty ; first five folios have a different hand-writing ; paper is very old, musty and worn out ; dampness and age has made many folios undecipherable ; somebody has tried to restore the text at various places by re-writing the faded portions ; folios 7, 8, 10 11 are missing and folio 53 is repeated ; hence the actual number of folios is $111 + 1 - 4 = 108$; folio 12 is broken on left-hand corner and folio 52^b has $4\frac{1}{2}$ lines only. In the first 18 verses the author eulogises the gods, good people and learned authors ; then he gives a gist of the contents ; after this the colophon is इति सूत्रम्.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

नमो श्रीगणेशायः ॥

शुशोमिचलकुंदलद्वितयशृष्टं गंडस्थलं

विचित्रमाणिमेखलं मरकतांकुरश्यामलं ।

कदंबवनमध्यगं विधृतमोघताथं महः

स्मरामि रससिद्धये विधृतशैशवं केशवं ॥ १ ॥

ग्रंथांतस्तिकिमपि सास्तरं प्रगृह्य

यथावुद्धतमतिवृद्धरूपदिष्ट ।

संग्रथ स्वल्पतरबुद्धजनप्रबुद्धि
 सूत्रासृतं स्वमतिकल्पितपपद्यबंधा ॥ २ ॥
 बुधाः प्रकुर्वन्तु क्रियां मदीये ग्रंथेल्पबुद्ध्या ग्रथिते समासात् ।
 अवयवकल्पोस्ति यदत्र किञ्चित् शोध्यं यतस्ते सक्रपा प्रसिद्धाः ॥ ३ ॥
 etc.

Ends.-- fol. 111^a

सम्यसिरव्योपजिह्वा तु सा (fol. 111^b) रैश्च प्रतिसास्येत् ।
 शिरो बिरोचने धूमै गंडूषैस्तानुपाचरेत् ॥ ६३ ॥
 पश्वाक्षारव्योषवह्निचूर्णं वर्षणकै हितं ।
 तैलं विपक्वमथवा मृक्षणे हितकारि तत् ॥ ६४ ॥

इति श्रीरसावतारेप्युपजिह्वा--(undecipherable) धिकारः ॥

References.-- (1) Mss.--A-Aufrecht's Catalogue Catalogorum :—
 i, 497^a

B-Descriptive Catalogues :-- Mitra's Catalogue of Bikaner
 Mss. No. 1431, p. 657.

रसेन्द्रचिन्तामणि

Rasendracintāmaṇi

No. 227

947.

1891-95.

Size.-- 10 $\frac{4}{5}$ in. by 5 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.-- 67 leaves ; 12 lines to a page ; 43 letters to a line.

Description.-- Country paper ; Devanāgarī characters ; there are two hand-writings, one from fol. 1 to 60 and the other from fol. 61-68 which are added later on on modern paper ; benedictory phrase, double borders of two and one lines, marks of punctuation and colophon are in red on foll. 1-25. Foll. 26-60 have no borders or marks of punctuation ; topic-headings are tinged with red pigment. Foll. 61-68 have double borders of three and one lines, marks of punctuation and colophons in red ink. Fol. 17 is missing, although there is no break in the text.

Age.-- Appears to be modern.

Author.-- Rāmacandra Guha.

Begins.-- fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥

इदानीं गुहकुलसंभवश्रीरामचंद्राह्वयो रसेन्द्रचितामणिग्रंथमारभमाण-
स्तन्मूलदैवते श्रीमदंविकामहेश्वरौ सकलजगदुत्पत्तिस्थितिप्रलयनिदानं च
सविशेषसिद्धांतगर्भं वाचां वरिवस्थति ॥

अथ प्रकाशकासारविमर्षांशुजनीमयं ।

सच्चिदानंदविभवं शिवयोर्वपुराश्रये ॥ १ ॥

लघ्वीयः परिमाणताया निखिलरसज्ञानदायकत्वाच्चितामणिरिव चितामणिः ।

संस्काराः परतंत्रेषु ये गूढाः सिद्धसूचिताः ।

तानेव प्रकटीकर्तुमयमं किल कुर्महे ॥ २ ॥ etc.

Ends.-- fol. 67^a

अरिष्टस्वप्नरोगानां वेत्ता दूतविचक्षण ।

रुजामुत्पत्तिसमये लक्ष्मौषधदुग्धोभिषक् ।

व्यवहारच्युताः केपि दुर्लभौषधवः परे ।

अनुर्जितफलाश्रान्ये योगास्ते हि मयोदिता ।

यथा न रोचते किंचिद्भोजनं लंघनं विना ।

रसशास्त्रं विना तद्वदन्यत् शास्त्रं न रोचयेत् ।

किं द्रिद्विष्यति (fol. 67^b) द्याभिर्ज्जराजीर्णस्य किं धनैः ।

आरोग्यमजरावित्तमत्र यत्नादवाप्यते ।

अहो कं चोपमीयेत शास्त्रं रसमतेन्यतः ।

यत्प्रसादेन निर्विघ्नमुत्तरति भवार्णवं ।

सरस्वति लक्ष्मीजन्या इति जल्पति दुर्धियः ।

एतच्छास्त्रं सरस्वत्यायं लक्ष्मीखलुजन्यते ।

बहुसंग्रहसंहितानुभूतिस्फुरदंतर्कनेन कंठधारनात् ॥

निरयामि मया रसेन्द्रचितामणिरब्धिव्रतयामनर्घ्यरत्नं ।

अदुःसाध्यैरेतत्स्फुटवहुफलै कर्मभिरयं

विभाति ग्रंथो नः प्रकटगुरुसंकेतसुभगः ।

इदं वाक्यं ब्रूमः पतति नयनं चेदिह सतां

तदेव व्याहर्ता निजगुणभरिन् स्वयमसौ ।

अज्ञातोच्छ्रितसिद्धयो गिरिध्रुवः कारुण्यपात्रं रस-

ग्रंथं ग्रंथिलबुद्धयः प्रतिदिनं निंदति योगेश्वराः ।

प्रेमानन्दमवर्द्धयंतु भिषजास्तुहामधामश्रियो

राजानः करिदंत—कुलिशक्रीडाविरुधा द्रुमाः ।

इति रसैन्द्रचिन्तामणौ नवमोऽध्याय समाप्तो ग्रंथः ।

Then follows the receipte of मालतीवसंतरस which is finished in the second line of fol. 68^a.

Reference.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 497^b ; ii, 117^a and 220^b ; iii, 106^b.

B—Descriptive Catalogues :—

I. O. Catalogue.

Weber's Catalogue of Berlin Mss., p. 209.

Aufrecht's Catalogue of Oxford Mss., p. 321^b.

रसैन्द्रचिन्तामणि Rasendracintāmaṇi

No. 228 629.
1895-1902.

Size.— 13 in. by 4 1/10 in.

Extent.— 61 leaves ; 11 lines to a page ; 50 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; there are two hand-writings on two different sorts of paper—(i) foll. 1-46 ; (ii) 47-61. Foll. 1-46 have double lines in red ink on borders ; topic headings and colophons are tinged with red pigment ; the text is corrupt. Paper is old, worn out, musty and worm-eaten.

Age.— Appears to be old.

Author.— Rāmacandra Guha.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

इदानीं शुद्धकुलसंभवश्रीरामचंद्राह्वयो रसैन्द्रचिन्तामणिग्रंथमारभमाणस्त-
त्तलदेवते । etc. same as in No. 227.

Ends.— fol. 61^a.

प्रेमाणं परिवर्धयंतु भिषजासुहामधामः श्रियो ।
 राजन करिदंतकुं कुलीशक्रीडा विरुग्णदुमाः ॥
 इति रसेन्द्रनितामणौ नवमोऽध्यायः ॥ समाप्तिश्चायं ग्रंथः ॥
 शुभं भवतु ॥

References.— See No. 227.

रसेन्द्रचूडामणि

Rasendraçūdāmaṇi

No. 229

153.

A 1882-83.

Size.— 10 in. by 4 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 40 leaves; 10 lines to a page; 28 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing bold and good; two lines in black ink on both borders; marks of punctuation and the colophons are tinged with red pigment. First folio is missing; fol. 30 is torn; fol. 40 is repeated; and a few leaves in the beginning are so worn out all round that some portion of the text is lost. It is an incomplete Ms. containing *Adhyāyas* 1-7 and part of the 8th. It deals with *rasas*. There is only one lengthy colophon from which we derive our meagre knowledge about the author; and it is— इति श्रीकरवालमैरवपुरवरपति श्रीसोमदेवविरचिते रसेन्द्रचूडामणौ रससूत्रस्थाने रसमहिमानिरूपणं नाम प्रथमोऽध्यायसमाप्त. The author seems to be a royal personage ruling over *karavalabhairavapura*.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Somadeva.

Begins.— fol. 2^a

विभाणं सुप्रवर्णं द्विगुणनवभुजं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रं ।
 दानं सूर्तेद्रशालं रसमहिमयुतं शंखभैरव्यचारं ॥

शूलं वङ्गांगवाणं डमरुमसिगदावह्निमारोग्यमालां ।
 सप्पारिातिं च दोर्मिं भज रसमहाभैरवं सर्वसिद्धयै ॥
 रसकुशां व्याधिरांकुशां तां । सुखप्रदात्रीं रससिद्धिकर्तुं ॥
 अभीतिपाशांकुशदानहस्तां—मिरार्जी रसभैरवस्य ॥ etc.

Ends.— fol. 40^b

कालदंडी त्रिपुण्णीं च । रक्तपुंखादिको गणः ॥
 रसबंधवधे शुद्धौ । विहितः शमुना स्वयं ॥
 द्रव्येश्वराचरैरुग्र । स्पर्शगंधरसान्वितैः ॥
 शोधितो मर्हितः सूतो । म्रियते वध्यते सुखं ॥
 केवली सूयभक्तिश्च । कटुकोशातकी तथा ॥
 द्राविणीकाकमाची चा । सिद्धकाक्षी ॥

References.— Aufrecht mentions only our Ms. in his Catalogus Catalogorum, i, 497^b.

The Rasendracūdāmaṇi mentioned in the Catalogue of Govt. Oriental Mss. Library, Madras, (p. 8895, No. 13210) is different from this work as well as the one noted under— No. 230.

रसेन्द्रचूडामणि

Rasendracūdāmaṇi

No. 230

939.

1884-87.

Size.— 10 $\frac{7}{10}$ in. by 4 $\frac{2}{5}$ in.

Extent.— 34 leaves; 10 lines to a page; 34 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī Characters; hand-writing good; two lines in black ink on both borders; paper is old, musty and worn out; much of the ink has come to the other side of paper, hence the first 11 folios and the last one are legible with great difficulty; first folio is missing. The work deals with different रसs. The author नकिंचिदेव calls himself as अबधूताचार्य in the colophons. Cf

इत्यवधुताचार्यश्रीमन्नकिंचिदेवविरचितायां रसेन्द्रचूडामणौ धातुशुद्धि-
परिच्छेदः पंचमः । fol. 17^a. The Ms. is incomplete and stops
with the 20th verses of the 9th chapter.

Age.—Appears to be very old.

Author.—Nakiñcideva.

Begins.— fol. 2^a

कः क्षमः ॥ ४ ॥

चांचल्यात्रकदायि कुत्रवसति प्रथोतनद्योतनो

धन्यानां निरगण्यवपुषां सद्योगिनां योगिनां ।

साप्रतिष्ठति निस्तरंगमनासि क्षीत्रीकृते क्षेत्रके

सर्वज्ञप्रमुखैः सहासुरसराद् मुक्त्यैममुक्त्यैवः च ॥ ५ ॥

नाडी.....द्रुषि सकनकं जारणे यस्य शुद्धे

येऽभ्य.....त्कालयोगाद्गुरुवग्वचनं.....सारभूतं ।

बाह्यांतर्मेलकं ये रसपततु जयोर्जार.....

.....च कृ..सर्वदा ये ॥ ६ ॥

etc.

Ends.— fol. 35^a

एभिलिप्त.....द्वमेन्मरंति चेदैद्रस्य वज्रं भवेत् ।

संसक्तं कुलिशं च तत्र शतधा भिद्येत..... ।

तद्वज्रस्य कला रसेंद्रकनकं पिष्टिः कृता स्तंभिता

तारे हेमकरासजेत्र ..णि.....छतात्तारकृत् ॥ १९ ॥

तद्वाज्ञस्य यवयवान्नमुपयसा माषांश्च गोधूमका-

.....पायसं मधुपुतैर्दुक्तं च सप्ताहकं ॥

वीसमुश्लोक

Reference.—Aufrecht mentions only this Ms. in his Catalogus
Catalogorum, ii, 117^a.

राजानिघण्टु or निघण्टुराज
or अभिधानचूडामणि

Rājanighaṇṭu or Nighaṇṭurāja
or Abhidhānacūḍāmaṇi

No. 231

926.
— 1887-91.

Size.— 12 in. by 5½ in.

Extent.— 130 leaves; 12 lines to a page; 45-48 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters: hand-writing good; double lines in red ink on borders, marks of punctuation upto fol. 11^b only are in red ink. Foll. 1 and 130 are blank. The work gives the Marāṭhī and Kanarese synonyms along with the Sanskrit names of medicines (cf. व्यक्तिः कृतात्रकर्णाटमहाराष्ट्रियभाष्यः । अंघ्रलाटादि-भाषास्तु । ज्ञातव्यास्तब्धुपाश्रयात् ॥ १७ ॥ (fol. 2^b). The author introduces himself in the following verse—

कास्मिरेण कपर्दीपादकमलं द्वंद्वार्चनोपाजित-

श्रीसौभाग्ययशःप्रतापपदविधाना प्रतिष्ठापिता ।

सेयं श्रीनरसिंहनामाविदुषा स्ववैद्यविद्यास्थिति-

पित्याप्राप्तिगुर्वर्णराजिरचनि चित्रोज्ज्वला पिटिका ॥ २२ ॥ fol. 2^a

A more detailed knowledge about the author is got from the following colophon — इति वैद्यपतिमूर्द्ध्वरत्नाभरणश्रीमदिश्वरसूरिसुश्रीकण्ठचरणारविंदसेवाहेवाकराजहंसश्रीकाश्मिराढ्यवंशाचार्यपरं — परान्वयवा श्रीमदीश्वरनरहरिपंडितविरचितो निघण्टुराजापरनामधेयपरंपरापत्यभिधानचूडामणौ अनुपानादिवर्ग समाप्तः ॥ fol. 5^a

Age.— Śaka era 1719.

Author.— Narasimha or Naraharipandita.

Begins.—fol. 2^a

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकुलदेवताय नमः ॥

यस्य निश्चसितं वेदा यो वेदोभ्यो खीलं जगत् ॥

निर्ममे तमहं वंदे विद्यातिर्थं महेश्वरं ॥

श्रीकण्ठाचलश्रृंगकेलिषु नदत्कुंभींद्रबुधरद

प्रातोतंभितसंभृताब्दमिलितैः शितैः पयोबिंदुभिः ।

निर्वाणे मदसंज्वरे प्रमुदितस्तेनातपत्रश्रीयं
बिभ्रणेन निरत्ययदिशतु वः श्रीविघ्नरामो मुदं ॥ १ ॥

etc.

Ends.—fol. 129^b

एको यत्र मनस्विनामचतुरो यश्च द्व्योश्चिन्नोऽस्यक्षाच्चाचतुरोऽनृपं च वदनो
नाम्नोरिषण्णा जयि ।

एकार्थादिरमुष्य नामरचना चूडामणौयस्त्रयो विशोसौ समपुरि सार्द्धममुना
ग्रथेन वर्गो महान् ॥

इति श्रीकादिमरमंडलप्रसिद्धावसतिश्रीमठसिद्धाक्षास्थानस्थितश्रीनंदि-
स्फोटाप्रसिद्धमहिमानंदश्रीसोमानंदआचार्यवंशोद्भवचतुर्दशविद्याविनोद-
परिणतसमामद्विजवैराग्ययोग्यश्रीपरमहंसजगद्विज्ञानातिमिरमार्तंडश्रीचंडेश्व-
रायपरनामध्येयश्रीराजराजेंद्रगिरिश्रीपादपद्मसर्वशास्त्रमकरंदामोदमुदित-
वैद्यविद्याविशारददासविशारदमानसंहितारिधुरंधरनानाधनग्रहणसत्त्वयुगसहज-
श्रीमद्विश्वरस्त्रिरिच्छुश्रीभदमृतेशानंदचरणगर्विंदमकरंदानदित श्रीनरहरि-
पडितविरचिते निघंटुराजापरपर्यायवत्यभिधानचुडामणौ चैकार्थाद्यभिधान-
स्त्रयोविंशो वर्गः २३ संपूर्णश्च निघंटुराजापरपर्यायनामधेयो ह्याभिधान-
चुडामणोन्नाम ग्रंथः यादृशं लिखितं दृष्टं तादृशं लिखितं मया यदि
शुद्धमस्तु वा मम दोषो न विद्यते हे पुस्तक राजेश्री आवाजी बलाळ
पुंडले सवनीस किले सोलापूर हस्ताक्षर रामचंद्र बाळाजि परुळेकर
शके १७१९ पिंगलनामसंवत्सरे जेष्ठ वद्य दशमि इंदुवासरः रेवतिनक्षत्रे ग्रंथ
समाप्तः श्रीकृष्णार्पणमस्तु श्रीरस्तु

Reference.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 24^a, 501^b; ii, 118^a; iii, 107^a.

B—Descriptive Catalogues :—

I. O. Catalogue, Mss. No. 2743-44.

Aufrecht's Catalogue of Oxford, No. 765, pp. 323-24.

Catalogue of Madras Oriental Mss. Library, Vol. 23, Nos.
13254-5.

(2) Printed Editions :—

(1) Benares, 1883 (A lithographed edition).

(2) 13th Varga, edited with a German translation by
Dr. R. Garbe (Leipzig, 1882).

(3) Edited by Vaidya Nārāyaṇa Śāstri Purandare,
Poona, 1896.

(4) Edited by Ashubodha Bhattācārya and Nity-
bodha Bhattācārya, Calcutta, 1899.

(5) Published in Ānandāśrama Sanskrit Series.

राजनिघण्टु or निघण्टुराज
or अभिधानचूडामणि

Rājanighaṇṭū or Nighaṇṭūrāja
Abhidhānacūḍamaṇi

No. 232

430.
1884-86.

Size.— 12½ in. by 4½ in.

Extent.— 196 leaves ; 9 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgar characters ; the Ms. is written in about ten hand-writings ; some are good but others are bad. Paper is also of two varieties—(i) thin variety extending from fol. 1 to 7, (ii) thick variety extending over the rest of the book. It is full of many lacunae and hence many leaves are blank—they are—fol. 167^a has only 1½ lines and the rest along with 167^b is blank ; fol. 171^b has only ¾ of a line and the rest is blank ; fol. 172^a is blank ; there is a big lacuna on foll. 175^b and 184^b ; fol. 176 is blank on both sides. It is decorated on borders with four lines, sometimes in black ink, at other times in red ink ; a part of the Ms. has marks of punctuation in red ink ; the colophons and *pratikas* are tinged with red pigment all throughout. It has got a list of contents covering 10 leaves which is incomplete. The text of the book occupies 186 leaves. The owner of the Ms., whose name is found on fol. 1^a and 186^b, is चासीराम son of मिश्रदयाम वैद्य. The work was composed in 1235-50 A. D. See Keith History of Sanskrit Literature, p. 512.

Age.— Sam. 1742 ; Śaka 1607.

Author.— Naraharipaṇḍita.

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥
श्रीकंठाचलमेखलापरिमणत्कुंभीन्द्रबुध्या रद-
प्रोतोत्तंभितसंभृताद्गलितैः शीतैरपां सीकरैः । etc.

Same as in No. 231.

Ends.— fol. 186^a

एकैकार्थादिरसुष्यनामस्त...चूडामणौ...स्रयोविशोसौ समपुरि सार्द्धमु-
मुना ग्रंथेन वर्गो महान् ॥ २३४ ॥ इति श्रीकादमीरमडल etc.

Same as in No. 231.

After the Colophon follows—

विदुर्दुलिपिविसर्गवीकाशंगपंक्तिभेदेदूषणह-वेगजम ॥ बुद्धिपूर्वक क्षतु-
मर्थ समीक्ष्य सूरयः ॥ समोह निघंटराज ॥ संवत् १७४२ शके १६०७
ज्येष्ठ कृष्ण १० रवौ लिखितमिदं यमरोद्ध ग्राममध्ये-स्वार्थं परार्थं च

Reference.— See No. 231.

रोगारोगवाद्

Rogārōgavāda

No. 233

910.

1887-91.

Size.— 8 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 9 leaves ; 12 lines to a page ; 29-30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; marks of punctuation and topic headings are
tinged with red pigment. It is an interesting work of a
dialectical nature entering into a discussion of the views of
ancient scholars of Āyurveda.

Age.— Śaṁvat 1725.

Author.— Vireśvara.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

नमामि उँ नमः सिद्धं सर्वमक्षरमंडलं ॥

यदाश्रितसरस्वत्यारंतं कोपि न गच्छति ॥ १ ॥

नमामि ग्रन्थकर्तृस्तान्वाणीपूर्वान्महाशयान् ॥

यद्व्याख्यालेशमादाय विज्ञानं ज्ञायते नृणां ॥ २ ॥ इतिमंगलं ॥

अथ पूर्ववर्गः ॥ मंगलोक्तमार्गेण जाताविज्ञानः इष्टकायथनामग्रामवासी कान्य-

कुब्जाद्योसरिहा(?) द्विवेदरघुवंशात्मज देवीदासात्मजः ॥ आयुर्वेदाध्यायन-
कृतश्रमः वीरेश्वरः आयुर्वेदादिसर्वशास्त्रध्यापकाध्येतृणां ग्रंथकारकाणां
चाश्चर्यजनकं पूर्वाचार्यकृतरोगारोगलक्षणे नवीनं वाग्विलासं करोति ॥ इति
पूर्वरंगः ॥ अथ प्राचीनरोगारोगप्रस्तावखंडनं च ॥ etc.

Ends -- fol. 1^b

अथोपसंहारः । अत्र यत्र यत्र संधित्वं पुनः वाक्पुनरुक्तित्वं तत्र तत्र
ध्रुवस्यष्टविज्ञानार्थं । भवतिचात्र ।

रोगारोगस्य वादं ये धारयत्यवलोक्य च । सरस्वत्याः प्रसादेन चिरंजीवा
भवंतु ते ॥ १ ॥

अत्र रोगारोगवादे आदौ नमस्कारवस्तुनिर्देशरूपं मंगलं (fol. 9^a) मध्ये
वस्तुनिर्देशात्मकरूपं मंगलं अंते आशीर्वादात्मकत्वं रूपं मंगलमिति मंगल-
त्रितयत्वं मुक्तं इत्युपसंहारः । भवन्ति चात्र ।

रोगारोगस्य वादोयमुक्तो वीरेश्वरेण यत् ।

तज्ज्ञातुं शक्ति कस्यापि विरलस्य भविष्यति ॥ १ ॥

अत्र वादशब्दस्य प्रत्येकं संबंधः तेन रोगे वादः अरोगवादश्च सिद्धं ॥

पठनं पाठनं लोके बहु कुर्वन्ति पंडिताः ।

बोधाचरणशून्यं तत्सर्वेषु परिलक्षितं ॥

वाक्या भ्रांतिमयाः सर्वे व्याख्याता भ्रांतिचिन्मयैः ।

सत्यं यद्वस्तुतस्तत्त्वं तन्मया प्रकटीकृतं ॥

विहारीलालमिश्रस्य अर्गलापुरवासिनः ।

गौडस्य शिष्यतां याताः बहवो ब्राह्मणाः पराः ॥

तन्मध्ये श्रेष्ठतां यातो एकमेवाहमद्भुतां ।

क्षंतव्यं सर्वशास्त्रज्ञैः मत्कृतं कौतुकं नवं ॥ ५ ॥

(fol. 9^b)

सभायां प्राज्ञवैद्यानां प्रणतो यत्र कुत्र वा ।

आश्चर्याः संभवन्ते वा किंचित् किमिति सर्वदा ॥

पंचद्विसप्तचंद्राब्दे माघशुक्ले द्विभास्करे ।

रोगारोगस्य वादोयं समाप्तः मंगमद्भुतं ॥ ७ ॥

इति श्रीवीरेश्वरविरेचितो रोगारोगवादसमाप्तः ॥

References. — (1) Mss. — A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
iii, 114^a (Aufrecht mentions only our Ms.)

लक्ष्मणोत्सव

Lakṣmaṇotsava

No. 234

911.

1887-91.

Size.— 8 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 218 leaves : 9 lines to a page ; 38 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; two lines in black ink on each border ; benedictory phrase, topic headings and colophons tinged with red pigment. In the first chapter a geneology of Lakṣmaṇa is given. He was a resident of Mathura and was a Kāyastha of Māthura class. From this geneology as well as from the colophons at the end of 64 chapters in the book it will appear that Lakṣmaṇa is not the author. From the last portion it appears that a certain Kṣemaśarmā had composed a big work and Vedaśarma derived his knowledge from it and dictated it to one Dāmodara. Puruṣottama was a critic who perhaps revised and critically examined it. The work was composed in 1450 A. D.

Age.— Sam. 1767.

Author.— Vedaśarmā (?) patronised by Lakṣmaṇa.

Begins.— fol. 5^b

श्रीधन्वंतरये नमः ॥

प्रणतविबुधमौलिस्फाररत्नः शुगर्भा-

श्वरणनखरभासो भाति यो भक्तिभाजां ॥

दधदभिमतसिद्धयै कल्पवल्लीरिवाग्र्याः

स जयति गजवक्त्रोद्धाननीरप्रसक्तः ॥ १ ॥

स्फूर्जन्मोहतमास्तिरस्कृतिरविश्वानुधेः सर्वदा

पारे तिष्ठति यं स्पृशन्ति न जगद्बीजा न दोषोर्मयः ॥

साक्षात्पश्यति यश्च विश्वमखिलं तत्त्वार्थवाचां कवि-

स्तं बंदे प्रणताखिलार्तिशमनं सर्वज्ञमीशं परं ॥ २ ॥

नमोस्तु धन्वंतरये समस्तजरापरातंकृतमः सवित्रे ।

दिव्यांगनासंततयौवनश्रीसंपत्तिदायाश्रुतसाधनाय ॥ ३ ॥

यास्मिन्नुदंचयुतिरत्नबंधसौधेषु कांतावदनैः समन्वं ।
 ब्रजत्यधः प्राप्नुमिवाकलंकः पुष्टप्रकाशी सकलोपि चंद्रः ॥ ४ ॥
 तस्मिन् पुरे श्रीपथनामचंचयशोविधुः सद्युणरत्नसिंधुः ।
 आस्ते शकेशो महमंदषानः सौर्यप्रतिक्षिप्तपराभिमानः ॥ ५ ॥ युग्मं ॥
 हर्षेषु शून्येषु समीक्ष्य चित्रद्विपात्समाकुंचितानिश्चलांगाः ।
 पराक्रमे भांति यदीयवैरिपुरं सिंहो अपि चित्रतुल्याः ॥ ६ ॥
 नमन्महीभृद्भजमौलिमालास्खलत्परागारुणपादपद्मे ।
 तस्मिन् क्षितौ राज्यपदं दधाने ग्रंथः कृतः श्रीमहमंदषाने ॥ ७ ॥
 आस्ते पुरी सर्वजगत्प्रसिद्धां निवासलोभादिव यत्र विष्णुः ।
 जन्माददे स्वर्वसतीर्विहाय त्रैलोक्यवंधा मथुरेति नाम्ना ॥ ८ ॥
 तस्यामभूत्सकलकायचयाभिरामः ।
 कायस्थवंशसरसीरुहकाननार्कः ॥
 कामाधिकोत्तमधनार्चितमार्गणौघौ ।
 भास्वद्युणौघमहिमो द्युनागनामा ॥
 तस्यात्मजो लोहड्डनामधेय आसीत्सदा सज्जननेत्रपेयः ।
 पुण्यात्ममध्ये प्रथमाभिधेयः ॥ १० ॥
 तत्पुत्रः सहदेव इत्यनुगतः क्षमादेवसेवोभव-
 द्विज्ञाने सहदेव एवं किमसौ सद्धर्मबंधुः सदा ।
 लोकालोकविलोकने परिपटुः कीर्तिर्धृतीयाखिल-
 क्षोणीमंडलमंडने मलयजालेपातुकाराभवत् ॥ ११ ॥
 सत्पूज्यः सहदेवसूनुभवद्दामोदरो नामतो
 यो दामोदरपादपंकज्जरते स्वांतद्विरेफः सदा ।
 गांभीर्येण सरित्पानिं वितरणैः कल्पद्रुमं धैर्यतो
 मेरुं देवगुरुं धिया च जितवान् यक्षेश्वरं संपदा ॥ १२ ॥
 तस्मात्समुद्रादिव धर्मदेवश्चंद्रो यथाभूत् कृतविप्रसेवः ।
 सौंदर्यसंतर्जितकामदेवः सदा हृदि स्थापितवामदेवः ॥ १३ ॥
 जातो यो धर्मदेवात्सकलगुणानिधिर्धर्मदेवादिवाभूत्
 पार्थाग्र्यः पार्थिवाग्र्यादरविविधमहारत्नसन्मानमात्रं ।
 सोज्ज्वलः श्रुतिदेवार्पितविधिवसुधर्मवृक्षं सुमूलं
 चक्रे संकल्पनीरैर्द्विरकुलवरः खेतलः प्रोज्जितश्रीः ॥ १४ ॥
 रैपालस्तनयोस्य सद्युणगणोदंचयशोमंडलो
 जातोसौ दिविरोत्तमः कविवरस्वांतोक्ततल्पप्रभः ।

आयास्तेखिलसंपदामधिपदं धर्मश्रियामाश्रयः
 साधनामवाधिः समस्तसुहृदामास्थानकंसद्विषां ॥ १५ ॥
 तस्याभवद्गजपतिर्द्विजराजकांतिः पुत्रोपरः स्थिरयशा स्थिरराजनामा ।
 दासूक इत्यवरजः सुरविप्रदासो लोकत्रयोद्धतसुरत्ननिभास्त्रयस्ते ॥ १६ ॥
 कीर्त्तिर्भाति जगत्रये गजपतेर्विद्वन्मुदा धारिणी
 शत्रुग्लानविधायिनी गुणगणस्वच्छांशुसुद्धाहिनी ।
 शीतांशोः परिभाविनी शुचितया भूयो जगत्पायिनी
 साधुस्वांतानिवासिनी सुरपतेराश्चर्यसंदायिनी ॥ १७ ॥
 आसुस्त्रयो गजपतेः प्रथिताः पृथिव्यां
 पुत्राः पवित्रचरिताः खल(ल ?) कामराजः ।
 ख्यातस्ततोऽप्यमरासिंह इति प्रसिद्ध-
 स्तस्यैतुजो विदितजालपनामधेयः ॥ १८ ॥
 पुत्रा पवित्रचरिताः स्थिरराजनाम्नो ।
 जातास्त्रयोऽप्यामिताविक्रमविक्रमश्रीः ।
 ज्येष्ठोपरः पृथुगुणैकानिधिः पृथुश्रीः ।
 कीर्त्यांशुजो धनदजिह्वनराजनाम्नो ॥ १९ ॥
 पद्मापतिपदांभोजश्रमरीभूतमानसः ।
 श्रीमान् भ्रमराजोभद्रासूकस्यात्मसंभवः ॥ २० ॥
 ज्येष्ठः सुते गजपतेरपि कामराजो नो
 कामराजवशगोद्विजकामधामा ।
 यः सद्गुणार्जितयशः शशिमंडलेन
 प्राकाशयत्सुकविकैरवकाननानि ॥ २१ ॥
 कामराजसुतौ जातौ ख्यातौ कीर्त्या यथा सुरौ ।
 अभूदुद्धरणो ज्यायान्महार्चिन्द्रोनुजस्तयो ॥ २२ ॥
 प्रातोदयो गजपतिप्रवरोदयाद्रेः स्फूर्जत्प्रभावमहिमासुरसिंहभानुः ।
 उत्सादयन्नपि समस्ततमःप्रवृत्तिं चित्रं न जातु जनतापमयं करोति ॥ २३ ॥
 येनाकारि समस्तमानसमलत्यागौ रतिं ब्रध्नता
 शान्तौ यैव भवार्णवैकतरणिस्तत्त्वार्धधीराहता ।
 येनाकारि निजापरेक्यपतिना ब्रह्मैकशर्मोदयः
 श्रीमान्सोमरासिंह एष जयति क्षोणौ सुकल्पदुमः ॥ २४ ॥
 येनाशेषशकोत्तमात्प्रविलसत्पौढप्रतापानल-
 ज्वालालीढसमस्तवैरिनिबहारण्यात्यदं योन्नतं ।
 लब्धा श्रीर्महमंद्धानुसुवृत्तात्प्रत्यर्थकांतातनो-
 द्बुचक्षुर्द्रपराभवाय सततं सौख्येण सुखयितं ॥ २५ ॥

यो लाडमाख्यजननीशुभकल्पवत्याः प्रादुर्भवन् प्रसवसुस्तवकाभिराम ।

अर्थिब्रजोचितविचित्रफलेथ धाम क्षोण्यां स भाति दिविरो-

मरसिंहनामा ॥ २६ ॥

येनाप्रापि दयालुना क्षितितले बन्दीः समस्ता धनै-

र्नित्यं भोचयिता विभक्तिरमणीलीलाकराक्षोत्सवः ।

सित्तो धर्मतरुर्निजाश्रितजनेष्वातन्वता रत्नजां

दृष्टिं सोमरसिंह एष भवतात्कल्याणपात्रं सदा ॥ २७ ॥

दाने कल्पद्रुमो यः परहितकरणे भास्करः सिंधुराजो

गांभीर्यं चापि धैर्यं सकलजनिस्तुषां तापनाशे शशांकः ।

तिष्ठांभीधौ निमज्जल्ललितवृषतरिगौरवे रत्नसानः

श्रीमान्कायस्थवर्यो भवतु बहुसुदामासंपदं सोमरश्रीः ॥ २८ ॥

तस्य द्वौ तनयौ प्रशस्तविनयौ ज्ञातौ सदा सद्गुणैः

ख्यातौ मूर्तिधरौ धरासुनगतौ किं भानुचंद्राबुभौ ।

सर्वाशापरिपूरणोचितवस्तुभास्वत्प्रतापोज्जलौ

ज्येष्ठोलक्ष्मणसंज्ञकः समभवत्तस्यानुजो रावणः ॥ २९ ॥

सर्वाशाः परिपूरयन् परिहरन् लोकेषु तापव्यथां

शुष्यद्भूखमनोव्रजानपि सदा हस्तोदकैः पोषयन् ।

दृष्टिं सत्कमलोपमामपि शुभां मुंचत्सदा रावणां-

भोदश्रित्रमिदं न यत्प्रकुरुते कापि क्षितौ दुर्हितं ॥ ३० ॥

विश्वप्रशस्तमहिमा गुणरत्नमिधु-

ल्लैलोक्यबंधपरमोत्तमधर्मबंधुः ।

दिक्कामिनां हृदयमंडनकीर्तिहार

प्रोद्धाति रावण इति क्षितिलोकसार ॥ ३१ ॥

प्रसूतोमरसिंहाव्यात् कासारात्कमलोपम ।

लक्ष्मणो भाति भूलोके करुणावरुणालयः ॥ ३२ ॥

जयति सदसि दक्षः क्षितविद्वेषिपक्षः

फलितसुकृतवृक्षः स्वीकृतश्रेष्ठपक्षः ।

यशासि विहितरक्षः सत्कृतात्मीयपक्षः

सुधनविजितयक्षो लक्ष्मणः कल्पवृक्षः ॥ ३३ ॥

यस्योदाराविवेकमंदरगिरिप्रक्षुब्धनानागुणाः

कृपासौम्यशोबिधुर्धवलरंछैलोक्यसुज्ज्वलते ।

अर्धिवातचकोरलोचनमुदं कुर्वन्नपीत्यद्भुतं
 यन्मित्रोदयमीहतेन जनवां तापं हरन् सर्वदा ॥ ३४ ॥
 सौंदर्येण मनोभवो न हि यतो नो संयमिद्वेषण-
 श्रद्धो नैव यतः कलंकरहितो दस्रोपि नैको यतः ।
 भूमौ संचरतीति वामनयनाचेतोहरन्नक्षमा
 वक्तुं यं कवयोपि स क्षितितले प्रोद्धासते लक्ष्मणः ॥ ३५ ॥
 प्राग्लीनो जलधौ चिरं तदनु यो जातः सुमेरोः शिरो
 वांछामात्रफलप्रदोतिकठिनस्तद्वच्च कल्पद्रुमः ।
 वांछातीतवसुप्रदोपि च सुदुर्लभः सदा लक्ष्मणः
 त्रैलोक्ये प्रकटीभवन्नजिगुणैस्तेनोपमेयः कथं ॥ ३६ ॥
 ॥ ३७ ॥ त्रैलोक्यप्रसरत्सुकीर्तिसलिला प्राजत्सुशीलोद्भूत-
 द्वाचिन्नातपवित्रिताखिलजगत्प्रासृतं जं निर्मलं ।
 देवी भोलिकसंज्ञका सुरसरिप्रोवात्रिवर्गोदयं
 धर्मं मूर्तमिबोदितं स जयति श्रीमान् सदा लक्ष्मणः ॥ ३७ ॥
 येनाकारि जनार्तिहारिणि नवग्रामे शुभा दीर्घिका
 नित्यं सज्जनमार्गणैकवसतिर्यो धर्मशालां व्यधात् ।
 सौम्यं सर्वजनान् विलोक्य विविधातंकार्दितान् लक्ष्मणः
 कर्तुं तान् विरुजः करोति करुणासिंधुर्निबंधं शुभं ॥ ३८ ॥
 दृष्ट्वा शुभ्रुतवाग्भटाग्रिचरकाचार्य्योदिताः संहिता
 भेडाचार्य्यमतं विलोक्य बहुश श्रीनित्यनाथादिभिः ।
 प्रोक्तं चापि विचार्य्य सर्वमाखिलं सारं गृहीत्वा ततो
 ग्रंथं नाम सुलक्ष्मणोत्सवमिमं ब्रूते सुधालक्ष्मणः ॥ ३९ ॥
 ग्रंथे शुभेपि रचिते सुधिया खलानां
 स्यादेव दूषणकथावसरस्तथापि ।
 चंद्रमलेपि धरणिप्रतिबिंबयोगः
 प्रोक्तो जनैरमृतवृष्टिकरः कलंकः ॥ ४० ॥
 संत्येव निर्मलगुणाः सदसद्विवेकं
 कुर्वन्ति ये परगुणान् प्रथमांति संतः ।
 संत्येव दुग्धजलभेदाविधानदक्षा—
 स्तन्वांति मानसगुणामपि शुभ्रपक्षा ॥ ४१ ॥
 इति श्रीमाथुरकायस्थवंशावतंसामरसिंहात्मजलक्ष्मणप्रथिते लक्ष्मणोत्सवे वंश-
 वर्णनं प्रथमोल्लासः ।

Ends.— fol. 217^a—218^a

औदार्यगंभीर्यविवेकधैर्यदाक्षिण्यशीलादियुगैककेतोः ।

ज्येष्ठस्तद्वज्रोमरसिंहनामः सर्वार्तिदुःपारसमुद्रसेतोः ॥

द्वौ भागौ तुषदग्धस्य चैकं बल्मीकवृत्तिका ।

लोहकिट्टस्यभागैकं श्वेतपाषाणभागकं २

नरकेशां समं किंचित्छागीक्षीरेण पेययेत् ॥

यामयुग्मं दृढं मयं । तेन मृषा च संपुटं । ३

शोण्य पश्चाद्रसं क्षिप्त्वा तत्काले संक्षिप्त्य च ॥ ४ ॥

आयुर्वेदपयोनिधैरभिनवं पीयूषसारं सुधी

नीत्वायं प्रकटीकरोति सकलं श्रीक्षेमशर्मा भिषकः ॥

तस्माद्विदुसुदीर्यन्नकपस्यद्वेदशर्मा न किं

तं सम्यगिलिखति स्म चेति च वरोव्यासस्त दासोदरः ॥ ५ ॥

क्षोणी धन्वन्तरिः साक्षादभवत्पुरुषोत्तमः ।

क्रियमाणनिबंधस्य युक्तायुक्तविवेचकः ॥ ६ ॥

इति श्रीमाथुरकायस्थवंशावतंसामरसिंहात्मजश्रीलक्ष्मणनामप्रथिते लक्ष्म-
णोत्सवे ग्रंथे मिश्रकवर्गकथनं नाम चतुःषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६४ ॥ समाप्तोऽयं
(लक्ष्मणोत्सवग्रंथः ४००० । अथ शुभसंवत्सरे श्रीविक्रमार्क गताब्दानि १७६७
वर्षसमये चैत्रमासे कृष्णपक्षे तिथौ पंचम्यां चंद्रदिने श्रीमदाचार्यवर्य्यद्युर्य-
गल्लुक्कट श्रीमदाचार्य (name erased) छात्रपूज्य परमपूज्य झरवीर
धीरंगभीरदांत इत्यादि सप्तविंशतिगुणविराजमान श्री (name erased)
तस्यावलोकनार्थमिदं छज्जमल्लेन लिपिकृतं कर्णपुर्या ॥ ॥ श्रीरस्तु
शुभमस्तु ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:—

i, 537^a; ii, 222^b; iii, 114^a (our Ms.).

B—Descriptive Catalogues:—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. p. 646.

Catalogue of Ulwar Mss., Extract 430, p. 160.

लघनपथ्यनिर्णय

Laighanapathyanirṇaya

No. 235

630.

1895-1902.

Size.— 10½ in. by 4⅞ in.

Extent.— 34 leaves ; 8 lines to a page ; 25 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; double lines in black ink on borders ; verses are numbered ; paper is old, worn out and musty. It is an interesting work which quotes from about 25 authorities (mentioned below). Unfortunately, the text is very corrupt. Although the author uses first person about himself, he never discloses his name. In the last few folios, topics are sometimes introduced in Hindi. The authorities quoted are—

(1) वैद्यसर्वस्व, (2) वैद्यविनोद, (3) वैद्यसंजीवन, (4) ज्वरतिमिर-
भास्कर, (5) भावप्रकाश, (6) अमृतसागर, (7) कालज्ञान, (8) हारीत
(9) चिकित्सासूत्र, (10) दामोदरग्रंथ, (11) सुश्रुत, (12) वाग्भट,
(13) चरक, (14) तंत्रांतर, (15) वृद्धसुश्रुत, (16) वैद्यकसारसंग्रह,
(17) हितोपदेश, (18) आचार्यमत, (19) बंगसेन, (20) मेहग्रंथ,
(21) माधवनिदान, (22) टोमरानंदग्रंथ, (23) सिद्धांतशिरोमणि, (24)
आनंदमाला, (25) सूपकारग्रंथ, and (26) क्षेमकुतूहलग्रंथ. Com-
posed in Sam. 1792.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वंतराय नमः । अथ लघनपथ्यनिर्णयग्रंथं श्लिष्यते ।

श्रीसर्वज्ञं नमस्कृत्य । त्रयतापनिवारक ॥

चतुरगतिप्रहर्ता च । सर्वसौख्यप्रदायक ॥ १ ॥

परत्मा परं ज्योति । श्रिदानंदमयं महं ।

अज्ञानद्वान्तनष्टस्यात् केवलग्यानदायकं ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 35^b

प्रत्यावृत्तौ दहेद्वेहं । शुष्ककाष्ठं मिथानिलः ॥

तस्मात्कार्यप्रतीकारौ ॥ ज्वरमुक्तेन जंतुना ॥ ८७ ॥

गृह्यभित्तिदत्तात्मान्य । भोजनात्पुनरागतः ।

लंघनोष्णोपचारा ॥ दिविधिपृष्ठोक्तमाचरेत् ॥ ८८ ॥

इति श्रीलंघनपथ्यनिर्णयग्रन्थ संपूर्णः ॥ लिपितं माणिकराम साकंभरे मध्ये
पठनार्थं ॥ ह्युभं श्रूयात् ॥ कल्याणमस्तु ॥

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :

i, 542^a ; ii, 223^a ; iii, 116^a.

B-Descriptive Catalogues :

Catalogue of Ulwar Mss. No. 1675. "There is a copy of this work in Hultzsch Collection, Oxford." Extract 429.

वाग्भट-सूत्रस्थान

Vāgbhata's Sūtrasthāna

No. 236

219.

A 1883-84.

Size.— 11 $\frac{2}{5}$ in. by 4 in.

Extent.— 160 leaves ; 5 or 6 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing fair and legible ; paper is very old, musty, completely worn out and brittle ; requires very careful handling on account of its decaying condition ; a complete copy of the Sūtrasthāna with a comm. running upto the middle of the 4th chapter and ending on fol. 16^a ; folio 30 has its corner repaired by patching ; borders bear double-line rules in black ink.

Age.— Appears to be one of the oldest paper Mss. in the library.

Author.— Vāgbhata.

Begins.— fol. 1^b

ओं स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥

रागादिरोगान् सततानुषक्तानशेषकायप्रसृतानशेषान् ।

औत्सुक्यमोहारतिदान् जघान योपूर्ववैद्याय नमोस्तु तस्मै ॥ १ ॥

अथात आयुष्कामीयमध्यायं व्याख्यास्यामः ॥ इति ह स्माहुरात्रेयादयो
महर्षयः ।

Ends.— fol. 160^b

अतिक्रमे द्रुतं कुर्यात्सर्वं पित्तवि सर्पवत् ।

स्नेहदग्धे भृशतरं रुक्षं तत्र तु योजयेत् ॥

समाप्यते स्थानमिदं हृदयस्य रहस्यवत् ।

अत्रार्थाः सूचिताः सूक्ष्माः प्रतस्यन्ते हि सर्वतः ॥

इति श्री आयुर्वेदसायने सूत्रस्थाने क्षाराग्निकर्मविधिरध्यायः त्रिंशत्तमः ॥

इति श्रीवाग्भटे सूत्रस्थानः संपूर्णः ॥ शुभो भवतु लेखकायैकथो ॥ श्री श्री श्री ।

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 35^b, 731^a; ii, 7^b; iii, 8^b.

B—Descriptive Catalogues :—

Oxford Cat. Nos. 741-742.

Madras Oriental Mss. Cat. Nos. 13072-82.

(2) Printed Editions :—

(1) Edited by Āṇṇa Moresvar Kunte, 2nd edn., Bombay, 1891.

(2) Aṣṭāṅghasdaya with Hindi Trans. by Krishnalal, Muttra, 1910.

(3) Aṣṭāṅghardaya, Published by Motilal Benarsides, Lahore, 1933.

विज्ञानसुधाकर
अशोभनसुधाकर

Vicārasudhākara

Arsoghānasudhākara

No. 237 307.
Vis. 1.

Size.— 7³/₁₀ in. by 4¹/₁₀ in.

Extent.— 22 leaves; 9 lines to a page; 17 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; topic headings tinged with red pigment. Paper is very old and musty. The Mss. has actually 22 folios, but some one has changed the 22nd folio into 23rd and inserted a new 22nd folio which is in a different hand and

contains a prescription on piles on one side and on the other side has some charms. The Ms. has been fully discussed by Mr. P. K. Gode in the Annals of the B. O. R. I., Vol. XII, pp. 287-89. The author flourished in the reign of the sixth Peshwa Raghunātha Rao.

Age.—Śaka 1687

Author.—Rangajyotirvid.

Begins.—fol. 11

श्रीगणेशाय नमः ॥

विशेषशुभ्युज्यभास्करांगानासत्यधन्वतरिवाग्भटादीन् ।

प्रणम्य दुःखीमगदप्रणाशप्रयोगपुगं विविधं प्रवक्षि ॥ १ ॥

अनुभवात्कतिचित्कतिचिद्गुरोः कतिचिदाकरशास्त्रविचारतः ।

विधिविचारसुधाकरनायकं विरचयामि भिषग्वरतुष्टये ॥ २ ॥

निदेशतः श्रीरघुनाथरायप्रतापभानोज्ज्वलश्वरस्य ।

द्विजादिनानाभिषजां मतानि संगृह्य ब्रह्माभि बहुप्रकारान् ॥ ३ ॥

etc.

Ends.—fol. 21^b

तंदुलीयकशाकं च चक्रमर्दकशिशुकान् ॥

कोशातकीचित्रकाणां शाकः सर्वांशनाशकः ॥

मधुस्नेही प्रयोगोऽप्युपयुक्त एव ॥ इति श्रीमज्जगतीतिलसं (fol. 23^a)

कलभृच्चक्रचूडामणि श्रीमद्रघुनाथरायप्रतापाकनिदेशकरंगेयोर्तिर्वि-

द्विरचितविचारसुधाकरः समाप्तिमगमत् ॥ श्रीरस्तु ॥

प्रथितमूर्यविधिज्ञसुतः सुधीर्गणितवैद्यकशास्त्रविशारदः ॥

असुहृदुग्रशुदामयशातनं व्यरचयद्विविधार्तिहरं सुदा ॥ १ ॥

शैलदंतिरसभूमिते शक्तेः मार्गशुक्लविनायके तिथौ ॥

श्रमिन्दनदिवे व्यरीरचत्सद्विचारणसुधासुधाकरं ॥ २ ॥

श्रीसांबार्पणं ॥ श्रीरस्तु ॥

References.—This is the only Ms. noted by Aufrecht in his Catalogus Catalogorum, I, 570^a.

विबोधसार

Vibodhasāra

No. 238

1086.
1886-92.

Size.— $8\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{4}{5}$ in.

Extent.— 15 leaves ; 11 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; benedictory phrase, verse numbers, marks of punctuation and the colophon at the end in red ink ; borders have two rows, one of three lines and the other of one line—all in red ink. The Ms. deals with the properties of herbs and eatables. The Scribe, Joshī Mathurā dāsa seems to be a Gujarati as is evident from the names of some eatables and the following two legends found on fol. 1^a

पोथी विबोधसारनि रा. श्रीहरीशंकर—(illegible) रा. गणपतीजीपे
हरजीवनने लिषवा आपिति ते छे.

पोथी रूपजीजोसीने दुबे हरजीवनै आपी मीती श्रावण सुदी ८ संवत्
१७२७.

Age.— Sam. 1693.

Author.— Anonymons.

Begins.— fol. 1^b

सिद्धिः श्रीगणेशाय नमः ॥

इक्षुः शीतो गुरुः स्निग्धो मधुरो रसपाकयोः ।

जीवनो वृंहणो वृष्यः कृमिसूत्रकफप्रदः ॥ १ ॥

सरः संतर्पणो वल्यो ह्लादी पित्तास्रनाशनः ।

ओजस्यो वातजिह्नुक्तमाशे वातप्रकोपन ॥ २ ॥

तस्याग्रं स्वादु कटुम्लं त्वक् स्वादुलवणा मता ।

दंतोत्कृष्टो रसः श्वेता तुल्यो रुच्यः कफप्रदः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.— fol. 15^b

भृष्टैरपक्वैर्गोधमैरुलूको लुं व्यलुं विका ।

उलुं वा लघवो रूक्षा कफमेदो विवर्द्धनाः ॥ दहणी ॥

इति विबोधसार ॥ ग्रंथ ३०० ॥ संवत् १६९३ आश्विन मासे कृष्णपक्षे ४
बुधवासरे लिपितं जोसी मथुरादास.

References.—Aufrecht's Catalogus Catalogorum, ii, 136^b. has got only this entry.

वीरसिंहावलोकः

Virasinhāvaloka

No. 239

585.

1899-1915.

Size.—10 $\frac{9}{10}$ in. by 4 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.—128 leaves; 10 lines to a page; 40 letters to a line.

Descriptions.—Country paper; Devanāgarī Characters; handwriting good; double lines in black ink on borders; benedictory phrases, topic-headings, topic-endings, marks of punctuation and colophons tinged with red pigment. Paper is in an extremely worn-out condition, some of the leaves can hardly stand handling; colour of the paper is musty and dampness has rendered much of the text illegible. Fol 80 is repeated; foll. 118-122 are missing; fol. 125^a is blank. A part of fol. 1, and parts of several foll. till 22 are lost. The author is the Tomara Prince Virasimha who dictated this work to a Kāyastha, named Sāraṅga. The work deals with astronomy, ritual and medicine. The work was composed in 1383.

Age.—Sam. 1658.

Author.—Virasimha.

Begins.—fol. 1^b

1st line—ॐ नमः शिवाय ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ यच्च भु-
र्भुवन

2nd line—नां परं यन्न द्वैकनिकेतनं च पयसां बीजं यदेकं मतं सत्त्वेऽग्निह-
तस्य वेदविदितं स्थानं च यत्सर्वदा तद्वः पा—

3rd line—नातनं हरिमहः स्तस्त्रप्रबोधोदयं । १ । दैवज्ञागमधर्मशास्त्र-
निगमायुर्वेददुग्धोद्धीनामथ्य स्फुरदात्मबुद्धि—

4th line—णा विश्वोपकारोज्ज्वलं । आलोकासृतमातनोति विबुधैरासेव्य-
मत्यद्भुतं श्रीमत्तोमरदेवधर्मतनयः । श्रीवीरसिंहोदयः । २. etc.

Ends.— fol. 132^b

श्रीदेवशर्मात्मज एष धीरः स्वशस्त्रसंतापितशत्रुवीरः ॥

श्रीवीरसिंहः क्षितिपालसिंहः शास्त्रत्रयाद्यंथमिदं विधत्ते ॥ ३ ॥

वीरसिंहावलोकस्य पुस्तकं विबुधाहृतं ।

वीरसिंहाज्ञया धीमान् सारंगो दिविरा(रो?)लिखत् ४

दैवज्ञधर्मशास्त्रज्ञ वैद्यकज्ञपरीक्षितं ।

पुस्तकं वीरसिंहाय सारंगो व्यलिखत्सुधीः ॥ ५

इति श्रीवीरसिंहावलोकं ग्रंथपरिपूर्णः समाप्तः ॥ सवत् १६५८ वर्षे
आषाढ शुदि १२ शुक्रवासरे अयेह वारितापी वास्तव्य काका० । नाथा
सुत शोमजी अनुवाचनार्थं लिखितं तथा परोपकारार्थं शुभं भवतु । दीर्घायु-
रस्तु । शिवमस्तु । लेखकपाठकयोः कल्याणं देयात् ॥ वीरसिंहग्रंथ पत्र १३२
संपूर्णं ॥

References.— (1) Mss—A—Auftechr's Catalogus Catalogorum:—
i, 596^a; ii, 142^a and 226^b; iii, 125^a

B—Descriptive Catalogues:—

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. P. 495, No. 1063.

I. O. Catalogue, Mss. Nos. 2684 and 6233.

(2) Printed Editions:— Bombay 1888.

वृन्दसंग्रहशेष

Vrnda-saṅgraha-śeṣa

No. 240

942.

1884-87.

Size.— 11½ in. by 4¾ in.

Extent.— 76 leaves; 9 lines to a page; 44-45 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters with पृष्ठमात्राः;

hand-writing legible; paper very old, musty, worn out and moth-eaten; bears double numbering of folios; one system of 1 to 76, another of 182 to 257; folio 1^a contains extraneous matter not pertinent to the text; incomplete; quotes various works and authors; its name along with the double numbering of folios indicates that it is perhaps a supplement to Vṛndasaṅgraha.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Balibhadra.

Begins.— fol. 1^a

ॐ नमो धन्वंतरये ॥

नत्वा विष्णुपदं वैद्यबलिभद्रेण लिख्यते ।

वृन्दसंग्रहशेषोऽयं व्यवहारोपयोगिकः ॥

गुणवद्वैद्यरोगार्तभेषज्यपरिकर्मणां

प्रवृत्तिर्णा(?)तु साम्यार्था चिकित्सेत्याभिधीयते ॥ etc.

Ends.— fol. 76^b

सविषा वर्जयेत्ताभिः कंठूपाकज्वरभ्रमाः ।

विषपित्तास्रनुत्कार्यै तत्र शुद्धाम्बुसंभवाः ।

निर्विषाश्चाविलम्बयावा वृत्ता नीलोद्धराजयः ।

कषायपृष्ठास्तन्वग्यः किञ्चित्पीतोदराश्च याः ।

ता अप्यसम्यक् चमनात् प्रततं च निपातनात् ।

सी.....

Reference.— (1) Mss—A—Aufrecht's Catalogue Catalogorm :—
ii, 143^b.

The only Ms. mentioned by Aufrecht.

वृन्दसंग्रह

Vṛndasaṅgraha

No. 241

941.

1884-87.

Size.— 14 $\frac{1}{2}$ in. by 6 in.

Extent.— 141 leaves; 11 lines to a page; 48-50 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; almost correct; paper very old and worn out; folios are torn at the ends; very delicate condition; text contained in folios 1-135; diseases are named first and then different medicines follow; following are the topics dealt with—

(1) ज्वर, (2) ज्वरातीसार, (3) अतीसार, (4) ग्रहणी, (5) अर्श, (6) अग्निमांश, अजीर्ण and विशूची, (7) कृमि, (8) कामला पांडुरोग, (9) रक्तपित्त, (10) राज्यक्षमा, (11) काश, (12) हिक्का and श्वास, (13) स्वरभेद, (14) अरोचक, (15) छर्दि, (16) तृष्णा, (17) सूर्क्षा, (18) मद, (19) दाह, (20) उन्माद, (21) अपस्मार, (22) वातरक्त, (23) ऊरुस्तम्भ, (24) आमवात, (25) शूल, (26) परिणाम शूलान्नद्रव, (27) उदावर्त and आनाह, (28) गुल्म, (29) हृद्रोग, (30) सूत्रलच्छ, (31) सूत्राघात, (32) प्रमेह, (33) स्थूल, (34) उदर, (35) ग्रीहा, (36) शोथ, (37) वर्धमवृद्धि, (38) गलगंडमाला, ग्रंथि, अर्बुद and अपची, (39) श्लीषद, (40) विद्रधि, (41) व्रणशोथ, (42) कुष्ठव्रण, (43) भग्न, (44) नाडीव्रण, (45) भगंदर, (46) उपदंश, (47) शूकदोष, (48) शीतपित्त, (49) अम्लपित्त, (50) विसर्प and विस्फोट, (51) मसूरिका, (52) क्षुद्ररोग, (53) मुखरोग, (54) कर्णरोग, (55) नासारोग, (56) नेत्ररोग, (57) शिरोरोग, (58) प्रदर, (59) योनिव्यापदा, (60) स्त्रीरोग, (61) बालरोग, (62) विष, (63) सिधियोग, (64) वाजीकरण, (65) ज्वेह, (66) स्वेद, (67) वमन, (68) विरेचन, (69) अनुव्यवन, (70) वस्ति, (71) निरुह, (72) धूम, (73) नस्य, (74) अरिष्ट and (75) स्वस्थ. Scribe's name कासीराम ग्रंथसंख्या ४७५० पत्र ३३५. Another name of this work is सिद्धियोग. See Ms. No. 443 of 1884-86.

Age.— Sam. 1734.

Author.— Vṛnda.

Begins.— folio 1^b

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

ध्यात्वा शिवं परमतत्त्वविचारवेद्यं ।

चण्डीमभीष्टफलदां सगणं गणेशं ॥

धन्वंतारिं मुनिवरं मुनिष्ठश्रुतादी- ।

नात्रेयमुग्रतपसं मनसा प्रणम्य ॥ १ ॥

नानामतप्रथितदृष्टफलप्रयोगैः ।

प्रस्ताववाक्यसहितैरिह सिद्धियोगः ॥

वृन्देन शुद्धमतिनात्महितार्थिनायं ।

संलिख्यते गदाविनिश्चयजक्रमेण ॥ २ ॥

Ends.— folio 135^a

सम्यक्प्रयोगः सर्वेषां सिद्धिमाख्याति कर्मणां ।

सिद्धिराख्याति सर्वैश्च गुणैर्युक्तं भिषद्मतां ॥

इति विविधमुनीनां वाक्यमालोक्य यत्नान्

स्वमतपरमतैर्वाख्यातिसिद्धिः प्रयोगैः ।

ग्रथित इह मयायं संग्रहो वृन्दान्मा

सपदि स हि लिखित्वा सिद्धियोगः समाप्तः ॥

शुभानि संतु ॥ संवत् १७३४ आश्विनवदि १३ शुक्रे कासीरामेण

लिखितमिदं पुस्तकं स्वार्थं परार्थं च ॥

यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ।

यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥

ग्रंथसंख्या ४७५० पत्र १३५ मुकाम..... (letters pasted, but on the margin वासीनरवर) कै राहमैवालो बाग ॥ ग्रहिया देवदारु मर-हठी के फूल सो पानी मै घसि वालकके मुखभीतर लगाइये निनवा जाइ ॥ किं वा ग्रहिया देवदारु पानी सौ घसि लगावना मुखमेतद्गुणं ॥ श्रीरामाय नमः ॥

on fol. 135^b

वृन्दसुलपत्राणि १३५ ग्रंथसंख्या ४७५० ॥ श्रीमन्मद्भुगोवर्द्धनेशात्म वेणीमाधवस्येदं पुस्तकं रु. ७॥ लि.

Reference.— (1) Mss.—A-Aurecht's Catalogus Catalogorum:— ii, 142^b. under सिद्धियोग, see i, 717.

(2) Descriptive Catalogues:—Aufrecht's Oxf. Cat., Nos. 750, 849 and 850. Under सिद्धियोग, see I. O. Catalogue No. 2672.

वृन्दसंग्रह

Vrindasaṅgraha

No. 242

1088.
1886-92.

Size.— 10½ in. by 5½ in.

Extent.— 109 leaves; 10-11 lines to a page; 40-41 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing bad but legible; incorrect; paper very old, musty and worn out; several hand-writings; folio 18^b has 6 lines only; 6th line at the bottom reads पत्र १०—कूटे है (= 10 leaves are left); incomplete; it is really a miscellaneous work on medicine with Sanskrit verses followed by Hindi translation; its only claim to the title वृन्दसंग्रह are (1) the legend वृन्दसंग्रह found on fol. 1^a and (2) the identity of its second verse with the first verse of वृन्दसंग्रह No. 241; there is no colophon anywhere to indicate authorship.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Unknown.

Begins.— folio 1^b

ओं सिद्धिः ॥ श्रीगणेशाय नमः । सरस्वत्यै नमः ॥

उद्यन्तबीनजनजदशुतिराततेडु ॥

राकल्पकल्पितमनोरमकेशदेशः ॥

कृजत्सु केकिनिवहेषु कृतावधानो ।

गोपांगनापरिव (lower half lost) तो हरिस्तु भूत्यैः

श्री धन्वंतराय नमः ॥

ध्यात्वा शिवं परमतत्त्वविचारवैद्यं ।

—डीमभिष्टफलदं शरणं गणेशं ॥

नत्वा तर्हि मुनिवरं मुनिश्रुतायदिन् ।

आत्रेयमुग्रतपसां मनसा प्रणम्य ॥

सुतार्कगंधचपलाजयपालातिका ।

पथ्या त्रिविध्यविषतिं पुकजं समांसं ॥

समर्थवज्रपयसा मधुतार्यपलवे ।

त्रैलोक्यडंबररसोबिनवज्वरेषु ॥ etc.

Ends.— folio 109^b

एतानि समभागानि खिग्धभाण्डे निधापयेत् ।
 पलाञ्छं मुपजुंजीत तथोष्टं चात्र भोजनं ॥
 बलीपलितपालित्वं प्लीहसोऽयं थ पीनसं ।
 भगंदरामूत्रकृच्छ्राभ्यां अस्मरी च विहयति ॥
 अष्टादशैव कुष्ठानि त्वचाष्टगुदरानि च ।
 प्रमेहं च महाव्याधि पंचकासा सदाकुरु ॥
 अजीत्यर्घतपारो.....

वैद्यकग्रंथ

Vaidyakagrantha

No. 243

1066.
 1887-91.

Size.— 7 $\frac{3}{10}$ in. by 9 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 159 leaves ; 20 lines to a page ; 20 letters to a line.

Description.— Country paper ; Kanarese characters ; hand-writing very hasty and almost illegible ; the Ms. is bound in book-form in cloth. Apart from 159 leaves assigned to the text, 42 leaves in the beginning and 7 leaves at the end have served as the Accounts book of the owner. These extra pages contain the names of patients, date, medicine, price etc. The text is in Kanarese language with Sanskrit verses interspersed here and there. The name of the author is unknown. It is ascribed to पूज्यपाद, perhaps on account of the following verse found on fol. 82^a.

यिदं गन्धकरसायेन सर्वलोकोपकारणं सर्वभूतहितार्थाय पूज्यपादेन
 भाषितं ॥ The Madras Oriental Mss. Catalogue Vol. XXIII, mentions पूज्यपाद as the author of औषधयोगग्रंथ (p. 8818), निदानमुक्तावली (p. 8857), मदनकामरत्न (p. 8875), रत्नाकराऔषध-
 योगग्रंथ (p. 8880), रसरत्नाकर (p. 8892), रुदन्यादिकल्प (p. 8898) and वैद्यसारसंग्रह (p. 8919). In the colophon of निदानमुक्तावली we read— श्रीमज्जठरदेशिकमन्त्रवादषट्भाषाकविचक्रवर्तिश्रीपूज्यपाद-
 स्वामिविरचिते सिद्धान्तिभाष्ये अरिष्टनिदानो द्वादशोऽध्यायः ॥

Age.— Appers to be old ; the date आषाढ शुद्ध १३ is mentioned, but not the year.

Author.— Pūjyapāda (?)

Begins.— fol. 1^a

श्रीविकरागायेक्षमः ॥

विक्रमसं आषाढ शुद्ध १३ हि

आदौ सर्वेषु रागेषु नाडी जिह्वा च मूत्रकं ।

परीक्षेत्सततं वैद्यो तदिदानीं निगद्यते ॥

टी० ॥ वैद्यनु समस्तरोगगडालि मोदलु नाडियनु नागयनु । सुस्ववनु

मूत्रवनु परीक्षण नोडुवहु । आनाडिक्रमवेकेंदरे ।

सव्येतरकरांशुषे मूले सूक्ष्मसमाकृतं ।

धमनीगमनीलल्लोधृतनाडी तु सर्वदा ॥ etc.

Ends.— fol. 15^a

कर्पूरं सूर्यं पच कर्पूरं ३ गक्क लवंगं ६ कुसुमं २ मेणसु ८ गक्क
चन्या ९ गक्क यवु चूर्णिसी सम शर्करे बेरसि हनु १ के १ गक्क सेविसल्ल
हि सर्वासा गुल्म अर्धवेदधि अरोचक क्षयखासहरा ।

वैद्यकपद्धति

Vaidyakapaddhati

No. 244

1089.

1886-92.

Size.— 10½ in. by 5½ in.

Extent.— 102 leaves ; 12 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters , hand-writing good ; paper is old and musty ; first four folios are slightly eaten by worms on the right-hand top. Topic headings are tinged with red pigment upto fol. 39. It is a compilation and deals with all aspects of medicine. The name of the author's father is *Saṅkara* and of mother is *Robini*.

Age.— Appears to be old.

Author.— Kaśinātha.

Begins.— fol. 1^b

स्वास्ति श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीधन्वंतरिनामानं परमानंदमीश्वरं ॥

सर्वदेवयुतं वंदे सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ १ ॥

शुश्रुतादिमुनीन्त्वा स्वर्वैद्यादिचिकित्सकान् ॥

आयुर्वेदस्य सारोयं काशीनाथेन कथ्यते ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 102^b.

त्रिफलारजनीमुस्तं नालिकां वटरोहकं ।

सूचीपुष्पं च लोभ्रं च बालं चैषां शनैः पचेत् ॥

कल्केस्तैले च तैलस्य स्वतो दुर्गंधशान्तये ।

तैलमूर्छा..... ॥

शंकरः शंकरः साक्षात् रोहिणी रोहिणी यथा ।

पितरौ यस्य तस्येयं काशीनाथस्य पद्धतिः ॥

इति काशीनाथकृता वैद्यकपद्धतिः समाप्ता ॥

Reference.— Aufrecht's Catalogus Catalogorum— ii, 145 mentions only our Ms. Another Ms. of it exists in this library ; see No. 245.

वैद्यकपद्धति
(आयुर्वेदसार)

Vaidyakapaddhati
(Ayurvedasāra)

No. 245

586.
1899-1915.

Size.— 9⁷/₁₀ in. by 5⁷/₁₀ in.

Extent.— 179 leaves ; 9-11 lines to a page ; 24 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; all the edges are coloured with red ink ; some folios have double lines in black ink on each border. Benedictory phrases, verse-numbers, topic headings, topic endings and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and worm eaten. The name of the work is वैद्यक-पद्धति. It deals with all the topics of आयुर्वेद.

Age.— Appears to be old.

Author.— Kāśinātha.

Begins.—fol. 1^b

श्रीकृष्णः ॥ श्रीहरि ॥ श्री ॥ श्रीरामः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वंतराय नमः ॥
 परमानन्दमीश्वरं ॥
 सर्वदेवयुतं वंदे सर्वबीजोपशान्तये ॥ १ ॥

Same as in No. 244

Ends.— fol. 179^a

संकरः शंकरः साक्षा ॥ ब्रह्मिणी रोहिणीव च ॥
 पितरौ यस्य तस्येयं काशीनाथस्य पद्धतिः ॥ १ ॥
 इति श्रीकाशीनाथकृता वैद्यकपद्धतिः संपूर्णं ॥ श्रीरस्तु ॥

Reference.— See No. 244.

वैद्यकयोगचन्द्रिका

Vaidyakayogacandrikā

No. 246

763.

1882-83.

Size.— 12½ in. by 5⁷/₁₀ in.

Extent.— 150 leaves ; 6 lines to a page ; 34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; colophons and topic headings are tinged with red pigment. Paper is very old, musty and brittle. It deals with materia medica and has 38 chapters. “The author studied medicine at Benares under the tuition of two brothers *Nageśa* (*Naganātha*) and *Nārāyaṇa*, and had three elder brothers *Gaṇeśa*, *Raghunātha* and *Rāma*, and a younger brother, *Viṣṭhala*.” I. O. Cat. Ms. No. 2753, pt. V, p. 982^a. His name is *Lakṣmaṇa Paṇḍita*, son of *Datta*.

Age.— Śaka 1778 = 1857 A. D.

Author.— Lakṣmaṇa.

Begins— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ योगचन्द्रिकाग्रंथं लीख्यते

विश्वोत्पत्तिस्थानसंहारहेतुं ।

...देवैरादिदेवान् स्मृतं तं ॥

संदिग्धार्थोदन्वदुत्तास्नावं ।

बन्दे देवं प्रत्यूहादवीदावभीदे ॥ १ ॥

कृतं यदीयं सुकृतं वदन्ति ।

त्रेतावितानेपि यमाहुरस्यं ॥

जिज्ञासुसद्वापरहृत्कलिघ्नं ।

तं दत्तसंज्ञं पितरं नतोस्मि ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 150^a

अभीरुयष्टीमधुकं त्रिकंटबलात्रयं यः पयसा विशुत्थः ।

भजेत्स योषाशतसंगदोषामुखेषु दोषाकरवद्विभाति ॥ १ ॥

इति बाजीकरणतंत्रं अतिगूढं बुधलक्ष्मणनिर्मितौ तु बाजीकरयोगा इति
योगचन्द्रिकायां समाप्तोऽयं ग्रंथः शके १७७८ नळनामसंवत्सरे जेष्ठवद्य १२
रविवासरे हे पुस्तक रामचंद्र सखाराम गीजरे याचे या ग्रंथाचि प्रत
भाडभटजी पुराणीक बोरजाइ वाडिकर याची अहे ॥

References.— (I) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :— i, 477^a; ii, 111^a.

B-Descriptive Catalogues:—

I. O. Catalogue Nos. 2753-4.

Mitra's Catalogue of Bikaner Mss. p. 665, No. 1449.

„ Notices, Vol. I, p. 96. Ms. No. CLXXIX.

वैद्यकसंग्रह

Vaidyakasangraha

No. 247

.943.

1884-87.

Size.— 9½ in. by 5 in.

Extent.— 19 leaves ; 11 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; benedictory phrase, topic headings and topic endings tinged with red pigment. The name given to the work and in its beginning is ग्रंथसंग्रह. It mentions योगरत्न-समुच्चय (fol. 4), शार्ङ्गधर (fol. 16), and रसरत्नाकर (fol. 16). It deals with रस only. On fol. 20^b some prescription is written in a different hand. Fol. 13 missing. Paper is old and worm-eaten.

Age.— Sam. 1857.

Author.— Anonymous.

Begins.—

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ ग्रंथसंग्रहः ॥

अथ शिलाजतुकरणम् ॥

मुख्यं शिलाजतुशिलासूक्ष्मखण्डं प्रकल्पितम् ॥

निःक्षिप्यात्युष्णपानीये यामेकं स्थापयेत्सुधीः ॥ १ ॥

मर्दयित्वा ततो नीरं गृह्णीयाद्वस्त्रगालितम् ॥

स्थापयित्वा च सुत्पात्रे धारयेदातपे बुधः ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 20^a

सूर्णाभः प्रतिसार्यः स्यात्तेजः स्यात्काथवस्थिरः ।

इति क्षारद्वयं धीमान् युक्तकार्येषु योजयेत् ॥ ६७ ॥

इति क्षारकल्पना ॥ इति रसविशेषविषाभ्रसत्त्वक्षारकल्पनाकथनम् ।
समाप्तोऽयं ग्रंथसंग्रहः ॥ सं० १८५७ ज्येष्ठ शुक्ल ७ गुरुवारे ॥ शुभमस्तु
सर्वजगताम् ॥

औदुम्बरार्कवटदुग्धपलं पलं च ।

लाक्षापलं पलचतुष्टयचुम्बकं च ॥

संकुट्यमानमतसीपलतैलमिश्रं ।

श्रीपारदस्य मरणे मदनाख्यमुद्रा ॥ १ ॥

इति मदनमुद्रा ॥

Reference.—Autrecht's Catalogus Catalogorum;— i, 610^b; ii, 146^a.

वैद्यकसार

Vaidyakasāra

No. 248

633.

1895-1902.

Size.— $9\frac{1}{2}$ in. by $6\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 25 leaves ; 20 lines to a page ; 18 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing beautiful and bold ; marks of punctuation, topic headings, topic endings, benedictory phrases and colophons are written in red ink. The Ms. is written in book-form. On one side of each page there is a three lined border in red ink ; on the other side, apart from the border lines, there is a column, with $\frac{3}{4}$ of inch space in between, made up of double red lines ; the intervening space is coloured yellow. Paper is very old, musty and worn out. Language is Hindi of Southern Rajputana adjoining Gujerat. Foll. 16 and 19 are missing.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसारदायन.....(lost)

वैद्यकसारग्रंथं लिख्यते ॥ प्रथम पाक.....(lost)

मपाकलिख्यते ॥ सालम मिश्री पैसा १० भरी.....(lost)

फाल पैसा दोइ भर २ । सुपेद सुसली पैसा ३ । भर । गेवरू पैसा २ ।

भर । निरछडी पैसा । २ । भर । etc.

Ends.— fol. 27^a

व्योरा षोलणा पेसाबका

रेवंत जूणी टां ३ साकर टां ३ फटकडी मासो १ सरब भेला करनै
बांटजे पछै गाइरा दुध सौं पावजे तो समाधि होइ । इति प्रकार पंद्रहो
संपूरण ॥ १५ ॥ इति श्री आगमती विसकंदरी किताब (disfigured
by ink) बु दायका क्रमती चौदहइं इलमकी आगमती विसकंदरी वैद्यक-
सारग्रंथ संपूरण ॥ श्री ॥

References.— This work is not mentioned by Aufrecht in his Catalogus Catalogorum.

वैद्यकसार

Vaidyakaśāra

No. 249

377.
1882-83.Size.— 10 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 7 leaves; 11 lines to a page; 32 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing legible; in the beginning of the work there are 5 blank leaves; in the last colophon, as well as in the 1st verse the work is known as शंकर or शंकरशतं. The only place where this work is named as वैद्यकसार is the following colophon on folio 5^a. इति श्रीशंकराख्ये वैद्यकसारे पायनादिकाथाधिकारस्तुतियः॥

Age.— Appears to be old.

Author.— Rāma. (See verse No 1 described below)

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥

स्वस्थं लोके स्मरणममलं देववैद्याश्विनी तौ ।

रोगग्रस्थो वदति क्रपया ब्राहि मां रोगसिधौ ॥

तस्मै दद्यादभयमिति तं वैद्य धन्वतरि त्वं ।

नत्वा रामोखिलसुखकरं शंकराख्यं प्रवक्ष्ये ॥ १ ॥

दूतं प्रश्नो हृदयकलना नाटिकारोगलक्षण-

मयं दाषौ विमनविमलं स्नहनं स्वेदनं च ॥

रक्तं लेपोद्धमनवटकौ पाचनकाथधूपौ ।

नस्यं इच्छूर्णोध्वलनरसनोदीर्घतुण्याप्रपथ्यं ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 7^b

जायंती शतगृगैलशिश्वरे श्रीचंडिका संस्तुतैः ।

श्लोकः वैद्यकसंज्ञकै सुललितै वृत्तै विचित्रैपदैः ॥

भक्तानां गदनाशनाय विमलं श्रुत्वा मया प्रार्थिता ।

दत्तां शास्त्रमिदं युतं तु यशसाश्रीशंकराख्यं शतं ॥ ३७ ॥

इति श्रीशंकरशतं समाप्तं ॥ श्री

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum:— i, 611^a.

Printed Editions:—

वैद्यकसारसंग्रह ग्रंथ with a Hindi Trans. by Vasatirama, son of Śaligrāma. Edited by Raghuvamśa Śarmā, Bombay 1896.

वैद्यकसारसंग्रह
or हितोपदेश

Vaidyakaśārasaṅgraha
or Hitopadeśa

No. 250

1090.
1886-92.

Size.— 12 in. by 5⁷/₁₀ in.

Extent.— 45 leaves ; 12-13 lines to a page ; 36-40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold and legible ; paper very old, musty and worn out ; right-hand corner of folio 1^b lost and letters are missing ; folios 17^a, 39^b, half of 40^a, half of 45^a and 45^b are blank ; fol. 1^a bears तिशालसः पुष्टिवीर्यकरारोग्य । कारिणो मधुरा मता ८ याष्टिकः सर्वदोषघ्न । शामको— (lost) क्षलवातलः कंयुकोद्रधनीवाराः कफपित्तहता मता ९ Name of Scribe साधुरामदास दादूपंथी.

Age.— Sam. 1791, Mārgaśir-kṛṣṇapakṣa 8, Guruvāsara.

Author.— Śrīkaṇṭhapāṇḍita or Śrīkaṇṭhaśambhu.

Begins.— fol. 1^b

श्रीधन्वंतरये नमः ॥

line 1 भक्तेभ्यो भुवनाधिपत्यवन्दं देवैर्महेंद्रादिभिः.....(lost.)

line 2 टकोटिमणिभिः प्रोद्घृष्टपादांबुजं । etc.

The Same as in No. 251.

Ends.— fol. 44^b and 45^a

मुक्ताफलैरिव य (fol. 45^a) नैः शुचिभिः सुवृत्तैः ।

संपुरिता विमलकांतिगणेन युक्ता ॥

श्रीकण्ठपंडितकृतिर्बुधकंधरासु ।

मुक्तावलीव लुठतां रुचिरा चिराय ॥ १२ ॥

इति श्रीपरमशैवाचार्य श्रीकण्ठपांडिताविरचिते वैद्यकसारसंग्रहे हितो-
पदेशे नाम्नि बालकस्त्रीरोग (शस्त्रघात On the margin) व्रणनाडीरीवि-
सर्पकंकणद्वन्द्वरक्तपित्तापस्मार--(lost) दुरोगबह्निदग्धश्वेतपित्तसर्पवृष्टाश्वि-
कप्रतीकारो (नाम on the top) दशमः समुद्देशः संपूर्णः समाप्तः ॐ
(lost) था ग्रंथ सं. १२५० संवत् १७९१ वर्षे मार्गशिरमासे कृष्णपक्षे तिथौ
५ अष्टमी गुरवासरे लालसोटमध्ये ॥ लिपिकृतं साधुरामदासेन दादूपंथी
लिषायितं स्वामी गुरणदास नीरंजणी ॥ श्रीरामजी सदा सहाय छै जी ॥
In a different hand is added कृष्णाचार्याणां विमर्शार्थ

References.— See No. 251

वैद्यकसारसंग्रह
or हितोपदेश

Vaidyakasārasaṅgraha
or Hitopadeśa

No. 251

912
1887-91.

Size.— 10 $\frac{3}{8}$ in. by 4 $\frac{2}{8}$ in.

Extent.— 41 leaves ; 11 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with पुष्प-
मात्रास ; hand-writing good ; verse-numbers tinged with red
pigment ; paper very old, musty and worn out ; work
divided into ten chapters called समुद्देशः ; fol. 1^a gives a list
of contents ; the author calls himself as परमशैवाचार्य and
names his work as वैद्यकसारसंग्रहे हितोपदेशनाम्नि.

Age.-- Appears to be old.

Author.— Śrīkaṇṭhaśambhu or Śrīkaṇṭhapāṇḍita.

Bengins.—fol. 1^b

श्रीधन्वंतरये नमः ॥

भक्तेभ्यो भुवनाधिपत्यवरदं देवैर्महैन्द्रादिभिः

शश्वत्स्वर्णकिरीटकोटिमणिभिः प्रोष्टृष्टपादांजुजं ॥

संसारम्रमभीतशांतमनसा ध्यायन्ति संयोगिने

स्तं वंदे शशिखंडमंडितजटाजूटं ध्रुवं धूर्जटिं ॥ १ ॥

आधिद्याधिहरं नितप्रियकरं नित्यप्रभावाकरं ।
 चंद्रालंकृतशेखरं तृणमिव क्रोधाग्निदग्धस्मरं ॥
 भीमांधासुरसः स्मरं गजरुणक्रीडाविजातादरं ।
 वंदे दिव्यभुजंगभूषणधरं विश्वेश्वरं शंकरं ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 41^b

मुक्ताफलैरिव धनैः शुचिभिः सुवृत्तै-
 रापूरिता विमलकांतिद्युगेन युक्ता ॥
 श्रीकण्ठपंडितकृति बृधकंधरासु
 मुक्तावलीव लठतां रुचिरा चिराय ॥ २५ ॥

इति श्रीपरमशैवाचार्य श्रीकण्ठपंडितविरचिते वैद्यकसारसंग्रहे हितोप-
 देशनाम्नि बालकस्त्रीरोगशस्त्रं घातरोगव्रणनारीविसर्पकंदूददूरकपित्तापस्मारं-
 पांडूरोगवह्निदग्धश्चेतपित्तसर्पदंष्ट्राविषट्वश्रिकप्रतीकारः ॥ दशमः समुद्देशः
 संपूर्णो ग्रंथः । संख्या १२५० ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:— i,
 611^a, 667^b; ii, 146^b; iii, 128^a.
 B— Descriptive Catalogues:—
 I. O. Cat. No. 2691.

वैद्यकसारसंग्रह
 or हितोपदेश

Vaidyakaśārasaṅgraha
 or Hitopadeśa

No. 252

957.
 1891-95.

Size.— 12 $\frac{2}{3}$ in. by 5 $\frac{9}{16}$ in.

Extent.— 48 leaves ; 12-13 lines to a page ; 32-34 letters to a line

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
 ing fair and legible ; paper old, eaten by mice and the Ms.
 is in a dilapidated condition ; left-hand side top 5 $\frac{1}{2}$ " by 1" 2"
 deep is eaten up by worms ; it has been restored perhaps
 at the library ; folios 1^a and 48^b are blank.

Age.— Sam. 1811.

Author.— Śrīkaṇṭhaśambhu or Śrīkaṇṭhapāṇḍita.

41 [Vaidyaka]

Begins.— fol. 1^b

1st line

उॅनमः स (Some letters lost after it) नाधिपत्यवरदं
देवैर्महेंद्रादिभिः

शश्वत्स्वर्णकिरीटकोटिभणिभिः

2nd line

प्रोदघृष्टपादांबुजं ससारभ्रमभीतिभीतमनसो ध्यायंति यं योगि-
नस्तंबदे शशिखंडमंडितजटाजू etc.

The Same work as No. 251

Ends.— fol. 49^a

colophon at the end— इति परमशिवाचार्यश्रीश्रीकण्ठपंडितवि-
रच्यते वैद्यकसारसंग्रहे हितोपदेशनाम्नि बालकस्त्रीरोगशस्त्रघातरोहणनाडी-
व्रणविसर्पकंदूददुरक्तपित्त अपस्मारपांडुरोगवह्निदीपनवह्निदग्धप्रतीकारश्वात-
पित्तसर्पविषकंदविषवृश्चिकविषप्रतीकारनामा दशमः समुद्देशः । ग्रंथाग्रंथ
१३०० संवत् १८११ ॥

References.— See No. 251

वैद्यकसारसमुच्चय

Vaidyakasārasamuccaya

No. 253

1091.

1886-92.

Size.— 10½ in. by 41⁹/₁₆ in.

Extent.— 102 leaves ; 17 lines to a page ; 42 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; there are no marks of punctuation ; foll. 43-54
have double borders of red lines ; foll. 51-101 have topic
headings and colophons tinged with red pigment. The
author has based his work on muslim and Hindu systems
of medicine. It is written in Hindi for his Brahmin disciple
Khusāla, at Śrīpura in the reign of *Rāja Kisorasimha* a
subordinate to *Hazarat Sahib Alam Shah*. The book is
divided into 6 parts called *Makalās*, which deal with
(1) structure of body, (2) causes of body, (3) diseases
of body, (4) Definition and diagnosis of bodily diseases,
(5) Treatment of diseases and (6) Materia medica. The

Ms. is incomplete and stops in the middle of the 5th part. Paper is old. Although the date of composition is given yet the year is not given.

Age.— Appears to be old.

Author.— Śivarāmaji-Kāyastha.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणाधिपतये नमः ॥

गणपति सरसति गुरुचरण नमन विधन सब जात ॥

ज्यौं दिनकरपरकासतैं तससमूह न रहात ॥ १ ॥

सकल युनानि तिबन की हिकमत सखझनकाछु ॥

शिवराम कायथ लिखी हुकम पाय महाराछु ॥ २ ॥

परमात्मा पुरुषको नमस्कार करें तिनसो सब श्रेष्ठि उपजी है अंतमे उसही में समावैगी उनतौं हिकमती अनेक प्रकार की संसार में प्रगट भई हैं तिन हिकमतसौं बाहिर कबू बात रही नही चार प्रकारकी श्रृष्टि पांच तत्वसौं पैदा करी हैं कांती पांती की श्रृष्टि मादनी धातकी श्रृष्टि नवाती वृक्षादिक की श्रृष्टि वांती जीवकी श्रृष्टि पांतीकी श्रृष्टि में पृथ्वीतत्व है धात की श्रृष्टि अग्नितत्वसैं हैं वृक्षकी श्रृष्टि जलतत्वसैं है जीवकी श्रृष्टि पवनतत्व सैं हैं आकासतत्व पाली हैं तिन मे ए सब माय रहे हैं सबश्रृष्टिमें जीवकी श्रृष्टि सुषुप्ते तिनमे अनेकमेद हैं तिनमें मनुष्यको श्रेष्ठ राख्यो हे मनुष्यमें विवेकबुद्धि विशेष हे सो मनुष्यके कारनैं तीन विद्या परमात्माने बनाइ हे एक तो ग्यानकी दूजी विद्या धर्मकी तीजी विद्या हिकमतकी औषधकी जलनकी तिन तीनों विद्यामे जलनकी विद्या बडी हे इनसो देहकी रण्याके जलन बनि आवैं देही निरोग रहैं तो धर्मग्यान दोनों सधैं इनकारनतैं हिकमती तवा बतिकी सब हकीमोके कहैं माफक ग्रंथ विचार भाषाकरी जिनसो सागिरद सिताब समझे श्रीहजरतसाहिब आलमस्याहके अहदमे श्रीमहाराजाधिराज राजा श्रीकिसोरसिधजी बहादुर लखीकुलगोडवंसावतंसके राजमे नगर श्रीपुरमध्ये मिति जेठ सुदि ५ मंगलवारके दिन शिवजीराम-कायस्थ मोड़नैं बहोतेक तिब्ब हिकमतकी सारवस्तु संग्रहकरी वैद्यक-सारसमुच्चय ग्रंथ शिष्य पुंसालनाम ब्राह्मणसनायकके पढ़ने कों बनाया etc.

Ends.— fol. 101^b

एक सप्तके (fol. 102^a) पिंडुरिमें घाव बहोतपडे तिनसे पीप वहेँ दरद पुजालि बहोत होती ही इस आजार को हकीम कीडामकडा कहें महे-रीसोजेके आजारमे कही सो तीन दिन ताई तीन २ बार लगावे तिससे पीब बाहती थंभी घावमाहे पूरी आया पुजली मिटगई ओर ओषध्यां की चाहनां न रही

References.— This Ms. is not noticed by Aufrecht in his Catalogus Catalogorum.

वैद्यकसारसमुच्चय
(रससिंधु)

Vaidyakaśārasamuccaya
(Rasasindhu)

No. 254.

634
1895-1902.

Size.— 10½ in. by 4⅞ in.

Extent.— 137 leaves ; 10 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with occasional वृद्धमात्रा; hand-writing legible ; the Ms. is in an extremely decaying condition ; paper is very old, worn out and worm-eaten ; specially in the beginning the leaf-numbers have been eaten by worms, and that makes it impossible to know which leaves are missing. It is a fragment, 28 folios of which are missing from different places. It is also incomplete. Upto folio No. 114, topic-headings, marks of punctuation and colophons are tinged with red pigment. On borders two lines in black ink are drawn on each side. It is a work dealing with रस and has quoted the following works :—

रसरत्नावली, रसचंद्रिका, नीलकण्ठ, ग्रंथांतर, रसदीपिका, रसरत्नाकर, रसरहस्य, काकचंडेश्वरमत, भवानीमत, स्वच्छंदशक्त्यागम, रसदर्पण, रसा-सूत, सूतमहोदधि, स्वसंवेद्य, रसाणर्व, रसराजलक्ष्मी, श्रीमदौम, रससुक्ता-वली and रसेन्द्रमंगल. The following colophons could be traced :— on leaf 5^a — इति पंडितमहादेवविरचिते त—विट्ठलविरचिते रससिंधुरसशोधनजारणाधिकारः प्रथमः ॥ On leaf 12^b इति गलगण्डपदां-

कितमहादेवपंडितविरचिते रससिं.....सन रसग्रहणाजलयोगाधिकारः
 त्रेतीयः ॥ On leaf 23^a - इति गलगंडपदांकितमहादेवतनयपंडितविट्ठल-
 विरचिते रससिंधौ दृतादिलक्षणाधिकारः ॥ On leaf 40^b इति पंडित-
 विट्ठलविरचिते वैद्यकसारसमुच्चये रससिं.....प्रकरणं. It will thus
 be evident that the work should be called रससिंधु, for वैद्यक-
 सारसमुच्चय is given in one colophon only.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Viṭṭhala, son of Mahādeva-galagaṇḍa.

Begins.—fol. 1^b

ओं नमो गणेशाय ॥

यत्कर्णतालसृद्दुलानिलचंचलानि

कल्हारचंपकचिनिर्मितपुजनानि ।

दातुं नतेभ्य इव भाति गणेश्वरोऽसौ

धृत्यैर्भवत्वविरतं करुणासृतौघः ॥ १ ॥

दोषोपशान्तिकरणं हरणं ज्वराणा-

मारोग्यद्वाननिरतं सततं जनानां ।

लोकोपचारचरितं करुणारसेन

तं श्रीविचारभिषजं समुपाश्रयेहं ॥ २ ॥

जयति सृदितसर्पस्तंभमंत्रोघदर्पः

प्रबलगदविनाशः सेविषिध्वस्तनाशः ।

शिव इव निजमंत्रः संहितायोगमंत्रः

स्त्रिपुरहरतनूजः स्तेजसः स्फारपुंजः ॥ ३ ॥

Ends.— fol. 165^b

सतैलं भक्षणात्तस्य वर्षात् चिरं लयं व्रजेत् ।

गोदुग्धं बीजपत्रस्थं अत्र पथ्या दापयेत् ॥

भल्लातको द्वापि सुधार्कमूलं गुजाफलं ॥

त्र्यूषणं शंखचूर्णं च तुत्थं च कुष्ठं लवणानि पंच ।

क्षार

References.— Aufrecht does not mention वैद्यकसारसमुच्चय but notes रससिंधु in his Catalogus Catalogorum, i, 496^b. This Ms. is not noted in any other Catalogue.

वैद्यकसारोद्धार Vaidyakasāroddhāra

No. 255 1092.
1886-92.

Size.— 10 in. by 4½ in.

Extent.— 18 leaves; 15 lines to a page; 39-40 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; text incorrect; fragment of a bigger work containing 7 chapters; the Ms. contains first chapter complete and breaks off in the middle of नारायणचूर्ण on fol. 18^a which contains 2½ lines only; fol. 18^b blank; work is in Sanskrit with a commentry in Hindi; following is the only colophon which throws light on the names of the work and its author; fol. 12^a इति श्रीनागपुरीषतपोगणराजः हर्षकीर्तिसुरिसंकलिते वैद्यकसारोद्दारे प्रथमो पाकमध्यायः ? Then begins चूर्णाधिकारः; we can safely say that the Ms. breaks in the middle of the 2nd chapter. The author is Jain because he invokes तीर्थंकरं and जिन. This work is otherwise called योगचिन्तामणि—See under योगचिन्तामणि No. 159.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Harṣakīrti Śūri.

Begins.— fol. 1^a

यत्र विब्राह्मण्याति तेजांसि च तमांसि च ।

महीयस्तदहं वंदे चिदानंदमयं महः ॥ १ ॥

सद्धौषधानि पथ्यानि रागद्वेषरूजां जये ।

जयं तिथे द्विचांस्यत्र तीर्थंकरस श्रियेस्तु वः ॥ २ ॥

जगत्रितयलोकानां पापरोगापहृतये ।

यद्वाक्यभेषजं भाति श्रीजिनः स श्रियेस्तु नः ॥ ३ ॥

पाक १ चूर्ण २ गुटी ३ काथ ४ घृत ५ तैल ६ समिश्रकाः ।

अध्यायाः सप्त वक्ष्यंति ग्रंथेस्मिन् सारसंग्रहे ॥ ४ ॥ etc.

Ends.— fol. 18^a

अथ नारायणनामा चूर्णः ।

द्वौ क्षारौ लवणानि पंच हृषाधान्याजगंधा सटी

व्योषाजाज्यपक्वचिक्रा कृमिजितः कंकुटकुटग्रय ।

उग्रग्रन्थिकंकारवीमिसिद्धिं योज्यं फलानां त्रयं
 मूलं एष्करजं यवान्यपि भवेव (Or) तानि तुलान्यथः । १ ॥
 त्रिवृद्धशालेद्विगुणेऽश्वदंती त्रिसंयुणा साद्यवतित्तिका भवेत् ।
 चतुर्गुणाचूर्णमुदाहृतं जनैरिदं हि नारायणमौषधं बुधैः ॥ २ ॥

References.— See No. 159.

वैद्यकसारोद्धार
 (योगचिन्तामणि)

Vaidyakaśāroddhāra
 (Yogacintāmaṇi)

No. 256

547.

1892-95.

Size.— 13 in. by 6½ in.

Extent.— 12 leaves ; 15 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; topic headings, topic endings and colophons are tinged with red pigment. Text is interspersed with Hindi version. The Ms. forms the 2nd chapter (चूर्णाधिकार) of Yogacintāmaṇi. Paper is old, musty and worn out. The name वैद्यकसारसंग्रह given in the last colophon is a misnomer. Its name is वैद्यकसारोद्धार which is adopted by me.

Age.— Appears to be old.

Author.— Harṣakīrtisūri.

Begins.— fol. 1^b

अथ चूर्णाधिकारः तत्र प्रथमं संग्रहण्यां कुंकुमादि चूर्णं

कुंकुमं मदनी सुस्ताचांतुज्जातं फलव्रकं

आकल्लमभ्रकं धान्यं दाडिमं मरिच कणा ?

केशरी कस्तुरी मोथा चातुजातक त्रिफला अकलकरा अभ्रक धना अनारदाने
 मिरच पीपलि ? etc.

Ends.— fol. 12^a

वाक्पटुत्वं च बालानां बीनावायसमस्वर

तैले तीक्ष्णरुक्षमलं वातित्वं च विवर्जयेत् २

बालक को बचन प्रगट होई विणा समान स्वर होइ तेल करुवो रुपो
वायरो न बाइ २ नागपुरीयतपोगणराज श्रीहर्षकीर्तिसंकलिते वैद्यकसारो-
द्धारे चूर्णध्यायो द्वतीयस्तु १ इति श्रीनागपुरीयभट्टहर्षकीर्तिसुरिसंकलिते
वैद्यकसारसंग्रहे चूर्णाधिकारो द्वितीयोध्यायः २

References.-- See No. 159.

वैद्यकसारोद्धार

Vaidyakaśāroddhāra

No. 257

1402.

1887-91.

Size.-- 10 in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.-- 33 leaves ; 13 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.-- Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; three lines in red ink on each border ; marks of punctuation, *Pratikas*, important passages, verse numbers and colophons tinged with red pigment. In the centre a rectangular space is left blank and 4 letters of three lines arranged beautifully, as--

या
सं स
ल्पा

Paper is old, musty and worn out. It is incomplete. It is wrongly named as वैद्यकसारसंग्रह in Bhandarkar's Report.

Age.-- Appears to be old.

Author.-- Harṣakīrtisūri.

Begins.-- fol. 1^b

यत्र विद्वांसमायांति तेजांसि च तमांसि च ।

महीयस्तदहं वंदे चिदानंदमयं महः ॥ १ ॥

etc. Same as in No. 159.

Ends.— fol. 33^b

अथ शृंग्यादि चउसट्टु (?) उसर्व्ववातविकारे ॥
 शृंगीरामठरामसेनरजनीरुग्ररेणुकारोहिणी
 रास्नैरंडरसोनदारुजनीराजेंद्रराजीफलैः

References.— See No. 159.

वैद्यकसारोद्धार

Vaidyakasāroddhāra

No. 258

1378.

1884-87

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 150 leaves ; 6 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; handwriting very good ; double rows of three lines and two lines in red ink on each border ; benedictory phrases, *Pratikas*, topic-headings, topic-endings and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and musty ; some of the leaves have their corners torn out. Notes and sometimes translation in Gujarati runs in between the lines of the text on almost all the pages.

Age.— Sam. 1804.

Author.— Harṣakīrti-Sūri.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वंतरायै नमः ॥

यत्र वित्रासमयंति तेजांसि च तमांसि च ।

महीयस्तदहं वंदे चिदानंदमयं महः ॥ १ ॥

etc. Same as in No. 159.

Ends.— fol. 149^b

यथा योगप्रदी (fol. 150^a) पोस्ति पुर्व्वं योगज्ञतं यथा ।

तथैवायं विजयतां यो योगश्चितामणिश्चिरं २९

नागपुरीयतपोगणराजा श्रीहर्षकीर्तिसंकलिते वैद्यकसारोद्दारे सप्तमको

मिश्रकाध्यायः ३० संवत् १८०४ वर्षे शाके १६६९ प्रवर्त्तमाने श्रीमृगाशिर-
 मासे कृष्णपक्षे तृतीयातिथौ सौमवासरेः

References.— See No. 159.

वैद्यचिन्तामणि

Vaidyacintāmaṇi

No. 259

1083 (II).
1886-92.Size.— $9\frac{3}{8}$ in. by $5\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 5 leaves ; 12 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; handwriting legible. It begins on fol. 12^b of the Ms. described under $\frac{1083 \text{ (III)}}{1886-92.}$ and ends on fol. 17^a. Fol. 16 is missing.

It is the first chapter of वैद्यचिन्तामणि of बलभेन्द्र. We find the following note about this work in Madras Govt. Oriental Mss. library Cat. Vol. XXIII, P. 8805.

“ A treatise on medicine dealing with diagnosis of diseases with the purifications of substances for being used in medicinal preparations, with mercurial compound and with the preparation of drugs, decoctions, etc., for the curing of diseases. The author is Vallabhendra, son of Amareśvarabhaṭṭa of Śrīvatsagotra and of Āpastambasūtra. He belonged to the Indrakapthi family. ”

Age.— Appears to be old.

Author.— Vallabhendra.

Begins.— fol. 12^a

अथ श्रीनाडीनिदानरूपलक्षणप्राणवायुलक्षणकंठलक्षण असाध्यलक्षण-
परिक्षा लिख्यते ॥

श्रीनाथं पार्वतीनाथं वाणीनाथं सरस्वतीं ।

दुर्गावटकहेरंवाच नमस्ते सतताम्पहं ॥ १ ॥

श्रीवत्सगोत्रतिलकं जगद्विदितामहं ।

कूचनार्यस्य (corrected as अमरेश्वर on the margin)

भट्टस्य प्रसूतं समुणोन्नतं ॥ २ ॥

यद्यनार्यश्च (corrected as बलभेन्द्रवि on the margin)

रचितो जनानां हितकारणं ।

वैद्यचिन्तामणिर्नाम भैषज्यं ग्रंथमुत्तमं ॥ ३ ॥

etc.

Same as in Ms. 13095 of वैद्यचिन्तामणि described in the
Madras Govt. Oriental Mss. Library Cat. Vol. XXIII.

Ends.-- fol. 17^a

श्री ग्रंथांतरे ।

अजीर्णे अतिसारे च शूलयुल्मविशेषतः

सर्वज्वरे वदवासे सेच लघनं कार्यमुत्तमं ॥ १ ॥

अतिसारेषु गर्भिण्यां वृद्धानां शिशुनामपि ।

क्षीणवीर्याध्वसांतानां लघनं परिवर्जयेत् ॥ श्री ॥

इतिज्वराधिका संनिपाताधिकारसंपूर्णं ॥ श्री

Reference.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 611^a; ii, 146^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Burnell's Catalogue, P. 68^b

Madras, Govt. Oriental Mss. Library Cat. pp. 8804, 8806,
8807, 8824, 8825, 8828, 8832, 8865, 8890, 8934, 8993,
8999 to 9002.

(2) Printed Edition:—

With Telegu translation by Pidugu Subbarāmayya,
and supplements by Koṭa Veṅkaṭarāma Sāstrī. Edited by
Pidugu Veṅkaṭakṛṣṇa Rāu. Sixth Edn. 2 Vols., Madras,
1921.

वैद्यजीवनं सटीकं

Vaidyajivana with comm.

No. 260

1093.
1886-92.

Size.— 12 in. by 5½ in.

Extent.— 33 leaves; 12-13 lines to a page; 50 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writ-
ing very good; first four folios have 3 red lines on each
border; text is given in the centre of the page and the
commentary above and below it.

Age.— Appears to be modern.

Author.— (Text) Lolimbarāja; (Comm.) Rudrabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

(Comm.)

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा शिवं च र जावां तातं कोणेरिसंज्ञितं ।

वैद्यजीवनकाव्यस्य दीपिकां प्रतनोम्यहं ॥ १ ॥

ग्रंथकृद्दिशिष्टशिष्टाचारं परिपालयन् । मंगलमाचरति ।

etc.

(Text)

श्रीरामकृष्णाय नमः ॥

प्रकृतिस्तुभगगात्रं प्रीतिपात्रं रमाया

दिशतु किमपि धाम इयामलं मंगलं वः ।

अरुणकमललीलां यस्य पादौ दधाते

प्रणतहरजटालीगांगरिगतरंगैः ॥ १ ॥ etc.

Ends.—(Text) fol. 33^a

आयुर्वेदवचोविचारसमये धन्वंतरिः केवलं

सीमा गानविदां दिवाकरस्तथाबोधि त्रियामापतिः ।

उक्तं सः कविताकृतां मतिमतां भूभुत्सभाभूषणं

कांतोक्त्या कृतवैद्यजीवनमिदं लोलिम्मराजः कविः ॥ २४ ॥

इति श्रीमद्दिवकरस्तुलोलिम्मराजाविरचिते वैद्यजीवने पंचमो विलासः ॥ ५ ॥

(Comm.) fol. 33^b

टीका मदीया च भिषग्वराणो स्माद्वृत्तये ज्ञानविरुद्धये च ।

विद्यावतां चापि विनोदहेतोर्भिषग्वराणां गुणितां च कोशः ॥

मियांखाननियोगेन टीकेके पंच मयाकृता ।

तेन पुण्येन सकलं जगदस्तु निरामयं ॥ १० ॥

इति श्रीमत्कोणेरिभट्टवैद्यपुत्ररुद्रभट्टविरचितायां वैद्यजीवनटीकायां पंचमो विलासः समाप्तः ॥ १ ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogue Catalogorum :—

i, 611^a ; ii, 146^a and 227^a ; iii, 128^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Oxford Catalogue, No. 754. See Keith's History of Sanskrit Literature, P. 511 (17th Century).

(2) Printed Editions :—

1 Bombay edn. 1874.

2 With दीपिका of सुखानन्द and भाष्यविवृति of मिहिरचन्द्र.
(Sanskrit and Hindi) Venkateshwar Press Edn. 1920
(Bombay).

वैद्यजीवन

Vaidyajivana

No. 261

374.

1882-83.

Size.— $9\frac{9}{10}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 27 leaves ; 6 lines to a page ; 35-37 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good and neat ; it contains only the text, which is not quite correct ; the name of the scribe is गाढमल्ल, a resident of अहिपुर.

Age.— Sam. 1848, Āsoja (Āśvina)-vadi 4, Bhṛguvāsara.

Author.— Lolimbarāja.

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीवज्रदशनगाय नमः ॥

प्रकृतिमुभयगात्रं प्रीतिपात्रं रमायाः ॥

दिशतु किमपि धाम श्यामलं मंगलं वः ॥ etc.

Text is the same as of No. 260

Ends.— fol. 27^a

आयुर्वेदावचोविचारसमये धन्वंतरैः केवलं

सीमा गीतविदां दिवाकरमुधांभोधि त्रियामापतिः ।

etc.

Colophon at the end— (fol. 27^b)

इति श्रीमद्दिवाकरसुलोल्लिम्प पंचमो विलासः संपूर्णं लिखितं अहिपुर-
मध्ये ब्राह्मणगाढमल्लेन वैष्णोदासजी पठनार्थं संवत् १८४८ आसोज-
वदि भृगुवासरे ॥ श्री ॥ श्री ॥

References.— See No. 260

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 262

463.

1895-98.

Size.— 10 in. by $4\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 101 leaves ; 7 lines to a page ; 29-30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold, good and neat ; all colophons and topic-headings are written with red ink ; almost correct ; the name of scribe is Bholārāma and the person for whom it is written is named as Vaidya Arjunasingha. Text and commentary are distinguished by the letters श्लो and टी respectively.

Age.— Sam. 1927; Jyestha-śukla 6; Ravau.

Author.— (of the text) Lolimbarāja.

„ „ „ comm.) Rudrabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा शिवं च रंजाबां तातं कोणेरिसंज्ञितं ॥

वैद्यजीवनकाव्यस्य दीपिकां प्रतनोम्यहं ॥ १ ॥

etc. as in No. 260

Ends.— fol. 101^a colophon at the end--

इति श्रीमत्कोणरिभट्ट विरपुत्रं रुद्रभट्ट विरचिताया वैद्यजीवनटीकायां

दीपिकाख्यायां पंचम उल्लासः समाप्त ॥ इति वैद्यजीवन टीका संपूर्ण ॥

लिपिकृतं भोलारामेन पठनार्थं चिरंजीव वैद्य अर्जुनासिंघ ॥ शुभंभूयात्

fol. 101^b

संवत् १९२७ ज्येष्ठ शुक्ले ६ रवौ ॥ श्री ॥ = ॥ = ॥ श्री ॥

References.— See No. 260

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 263

462.
1895-98.

Size.— 10 $\frac{9}{10}$ in. by 4 $\frac{7}{8}$ in.

Extent.— 40 leaves; 6-12 lines to a page; 46 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; first folio is of bluish tint and of modern paper; text almost correct; commentary on the top and bottom of the text which is in the middle of the page; important points are marked with reddish tint. Scribe's name ब्रजदास, place of copying सर्वाङ्गजयनग्र (= Jaipur?).

Age.— Sam. 1920; Caitra-vadi 2.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ „ „ comm.)— Harinātha.

Begins.— fol. 1^b

॥ श्रीहरिर्जयति ॥

यस्यांग्रिकंजमकरंदलिहोल योमी ।

व्यासादयो विविधवाङ्मयमाचिकीर्षुः ॥

etc.

The work is the same as No. 270.

Ends. fol 40^b

इति श्रीमन्मनोहरसूनुना गोस्वामि हरिनाथ कृतायां वैद्यजीवन टीकायां
पंचमो विलासः ५

चैत्रवदी २ संवत् १९२० का मै श्री सर्वाङ्ग जयनग्रमध्ये श्रीचतुर्भुज
सदने

References.— See 260.

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 264

913.
1887-91.

Size.— $9\frac{1}{2}$ in. by $5\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 66 leaves ; 9 lines to a page ; 25-26 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing fair ; mostly corrupt ; folios 30 and 58 are repeated ; hence, though the last folio bears the number 64, there are 66 folios ; folios 1^a and 64^b are blank. The place of copying the ms. is given as the temple of Gopālaji on the banks of the Ganges. Text and commentary run together ; the latter begins with the word टीका and the former with the word मूल.

Age.— Sam. 1890 and Śaka era 1755.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ „ „ comm.)— Harinātha.

Begins— fol. 1^b

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

यस्यांहिकंजमकरंदलिहोलयोमी ।

व्यासादयो विविधवाङ्मयमाचिकीर्षुः ।

etc.

The work is the same as No. 263

Ends— folio 64^a.

इति श्रीमन्मनोहरसूनुना गोस्वामिना हरिनाथकृतायां वैद्यजीवनटीकायां
पंचमो विलासः ॥ ५ ॥ श्रीगंगादेव्यै नमः लिपिकृतं दुर्गानाथ यठनार्थं चिरं-
जीव.....(Name scratched with ink) शुभंभव । जलादृक्षे तिला-
दृक्षे दृक्षे सिथलबंधनात् ॥ मुखहस्तेन दातव्यं एवं वदिति पुस्तकं ॥ संवत्
१८९० का शके १७५५ का ॥ शुभंभवतुः ॥ गंगातीरे गंगागोपालजिका
मंदिरमध्ये लिखितं ॥ श्री श्री श्री श्री श्री ॥

In a different hand follows —

आदिचंद्ररस ॥ हर्गिल्ल ॥ गंधक । सगिमीरो । त्रिफला । त्रिकुटा । जायफल ।
लौंग । पाचूलूण । मात्रासम । निवृकरमें परल करणा ॥ १ ॥ अथ त्रिपुरभैरवरस
सूठ टंक ४ मिरटंक ४ छुहागो टंक ३ मोरो टंक १ ॥ नागरपानका रसमें
गोली बाध छंजा प्रमान ॥

References.— See No. 260.

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 265

353.
1879-80.

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 26 leaves ; 17 lines to a page ; 40-42 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing beautiful and neat ; borders have double rows of red lines ; Ms. is slightly moth-eaten. It bears two holes running through all the leaves on the two top corners. The left-hand corner is broken. Name of the scribe is विद्याचण-र्विमोटा (Rṣi Moṭā) and the ms. was copied at Ajmer.

Age.—संवत्सरनेत्रेदुनागरूप (1843) प्रमिते वर्षे मासोत्तम वैशाखमासि धवलेतरपक्षे
द्वितीयाकर्म्मवारंशुवारे ।

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ („ „ comm.).— Rudrabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b

नमोऽत्र शिवचरणाब्जं तातं कोणेरिसंज्ञितं ।

वैद्यजीवनकाव्यस्य दीपिकां प्रतनोम्यहं ॥ १ ॥

etc. as in No. 260.

Ends.— fol. 26^a

Colophon at the end—इति श्रीमत्कोणेरिभट्टे वैद्यपुत्र रुद्रभट्टे विरचितायां

पंचम उल्लासः समाप्तिमगात् ॥ ५ ॥

After the date follows—

इयं प्रतिर्विद्याचणर्षिमोटाह्वयेनालिखि अजमेरशाले ॥

References.— See No. 260

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyājivana
with commentary

No. 266

635.
1895-1902.

Size.— 10 $\frac{7}{16}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 30 leaves ; 14-16 lines to a page ; 40-47 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; text corrupt ; commentary above and below the text on each page ; borders decorated with two double lined rows in red ink ; paper is old and worn out.

Age.— Sam. 1868 ; Kārtika-sudi 10.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

,, (,, ,, comm.).— Harinātha.

Begins.— folio. 1^b

॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

यस्यांहिकंजमकरंदलिहोलयोमी ।

व्यासादयो विविधवाङ्मयमाचिकीर्तुः ॥

etc. as in No. 263.

Ends.— fol. 30^a

इति श्रीमन्महोदरसूनुना गोस्वामिना हरिनाथकृतायां वैद्यजीवनटीकायां
पंचमो विलासः ॥ ५ ॥ In a different hand follows the date—
संव—(lost) १८६८ रा मिति काती सुद १० (defaced with
ink) मध्ये लिखितः

References.— See No. 263

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 267

948.

1891-95.

Size.— 9 $\frac{1}{2}$ in. by 5 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 48 leaves ; 8-10 lines to a page ; 22-23 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; fol. 1^a contains a prescription of दशमूल, another prescription, श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः श्रीगणे and a verse—

द्रव्यहातो नरः पंगु आंधो विषयलब्धकः ॥

बधिरो शास्त्रहीनश्च स्त्रीजितो-जितो नरः ॥ १ ॥

द्रव्य हतो नरः पंगु ॥ अंधो विषः. Till fol. 23 paper is old ; after that paper is modern, ink is different, hand-writing another, pagination on the left-hand top corner of the page and lines less. From fol. 30 onwards ink is red.

Age.— Appears to be old in part only.

Author (of the text).— Lolimbaraja.

„ („ „ comm.).— Rudrabhaṭṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रकृतिभूतभगवात्रं प्रीतिपात्रं रमाया

दिशतु किमपि धाम शामलं मङ्गलं वः ।

अरुणकमललीलां यस्य पादौ दधाते

प्रणतहरजटालीगांगरिगत्तरंगे ॥ १ ॥

टिका ॥ तत् किमपि अनिर्वाच्यं धाम तेजः, etc.

Same as No. 260.

Ends.— fol. 49^b

Colophon at the end —

इति श्रीमत्कोनेरभट्टसुतुरुद्रभट्टवैद्यविरचितायां लोलिबराजविरचितायां
वैद्यजीवनटीकायां पंचमो विलासः समाप्तः । ५ ॥ एवं मूलश्लोकसंख्या
अहिरेन्वार्पणमस्तु ।

Reference.— See No. 260.

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 268

178.
A 1882-83.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 30 leaves ; 15 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing beautiful and neat ; the numbers of verses, colophons, etc. are tinged with reddish tint ; the ms. was copied at कर्णपुर (Cawnpore?) by झनैद्रविजयगति, disciple of अनंतविजयगणि, disciple by धीरविजयगणि. Incorrect.

Age.— Sam. 1822 ; Śaka era 1687 ; Phālguna śudi ; Candravāsara.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

,, (,, ,, comm.).— Rudrabhaṭṭa.

Begins— fol. 1^b

ओं नमः ।

नत्वा शिवं वरजांबां तातं कोणेरसंज्ञितं ।

वैद्यजीवनकाव्यस्य दीपकां प्रतनोम्यहं ॥ १ ॥ etc.

Same as No. 260.

Ends.— fol. 30^b.

मिरजाखांन नियोगेन टीकेयं च मया कृता ।

तेन पुन्येन शकलं जगदस्तु निरामयं ॥ १० ॥

इति श्रीमत्कोनेरिभट्टवैद्यपुत्ररुद्रभट्टविरचितायां वैद्यजीवनटीकायां दीपिकाख्यायां पंचमोऽष्टासः संपूर्णम् ५ ॥ सकलपंडितशिरोमणि पंडित श्रीश्री १०८ श्रीश्री पं० श्री धीरविजयगणितत्सिष्यपंडित श्रीश्री ५ श्री अनंतविजयगणितत्सिष्यदासानुदासपायरजरेणुं समान शिष्ट झनैद्रविजयगणिलिखितां संवत् १८२२ वर्षे शाके १६८७ प्र० फाल्गुण शुद्धि १ चंद्रवासरे कर्णपुरनगरे शुभं भवतुः

Reference.— See No. 260.

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 269

618.

Viś.-1.

Size.— $9\frac{9}{10}$ in. by $5\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 7 leaves ; 11 lines to a page ; 40-41 letters to a line.

Description,— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; ms. almost correct ; a fragment ; it contains रुद्रभट्ट's comm. It leaves off verses in the middle and thus is not continuous.

Age.— Appears to be modern.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

,, (,, ,, comm.).— Rudrabhaṭṭa.

Begins.— (comm.) fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः ॥

गणकद्विष्टाचारपरिपालनाय ग्रंथादौ मंगलमाचरति ॥ etc.

(text.)

श्रीगणेशाय नमः

प्रकृतिस्तुभगगात्रं प्रीतिपात्रं रमाया दिशतु किमपि धाम इयामलं मंगलं
वः । etc.

Same as No. 260.

Ends.— (text.) fol. 7^b

अद्युतमद्युतजं सितासमेतं गुणवति पित्तमपाकरोति सद्यः ॥

तरुण इव नितंबिनीनितंबांबरमतनुज्वरजर्जरीकृतांगः ॥ २६ ॥

श्रीराम ॥

(comm.)

कः कस्मिन् तरुणः नितंबिनीनितंबांबरमिव । किंभूतः अतनुज्वरेण
कामज्वरेण जर्जरीकृतं अयं यस्यासौ ॥ २६ ॥

Reference.— See No. 260.

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajivana
with commentary

No. 270

238. B
A 1883-84.

Size.— 8 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.

Extent.— 41 leaves ; 12 lines to a page ; 35-36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good ; but the text is slightly corrupt. Along with other works, this codex contains the text of Vaidyajivana and its commentary by Gosvāmi Harinātha, son of Manohara. The other works are—

- १) भुवनेश्वरीस्तोत्रभाष्य
- २) षट्पंचविंशका
- ३) स्वप्नाध्याय and
- ४) हस्तपादसामुद्रिकलक्षणानि.

our work extends from fol. 24 (written 34 by mistake) till fol. 64. The date of Harinātha is Sam. 1730. The name of the scribe is दयानाथ पंडेत.

Age.— Appears to be modern.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ („ „ comm.).— Harinātha.

Begins.— (comm.) line 8 fol. 24^b

ओं अथ वैद्यजीवनं लिख्यते ॥ ओं

यस्याग्निकंजमकरंदलिहोलयोमी

व्यासादयो विविधवांसयमांचिकीर्तु ।

भक्तार्तिदैन्यदलनाय कृतावतारो

विभ्रं स नो नरहरि निखिलं निहन्यात् ॥ १ ॥

जंबूद्वीपप्रथितवयशो रासि उद्भासितद्वो

रद्वेराकापतिरिव हरेराविरोश द्विजेशः ।

लक्ष्मीदासशृङ्गजगदाबंधनीयानुभावो

ध्वस्ताज्ञानांधकारो रगगलदभृतानांदिताशेषविश्वः ॥ २ ॥ etc.

(text.) folio 25^a

प्रकृतिसुभगगात्रं प्रीतिपात्रं etc.

Ends.—(text) fol. 63^b

आयुर्वेदवचोविचारसमये etc.

(comm.) fol. 64^a

अथवा मातिमतां मतिकवितावतां विशेषणं पुनः श्रुतां राज्ञा सभा
भूषयन्ति नेककविताप्रस्तावचादिभि शोभयन्तीत्येवंभूतः ॥ २१ ॥

इति श्रीमन्मनोहरसूनुगोस्वामिनिहरिनाथकृतायां वैद्यजीवनटीकायां
पंचमो विलासः ।

श्रीमद्भूपतिविक्रमाद्वगणिना खंवल्लिसर्तैर्दुभिः

मासे श्रावणिके सितेष्टमतिथौ वारे हिमांसौरियं ।

टीका वैद्यकजीवनस्य रचिता श्रीनाथगोस्वामिनि

वैतस्थं तटमास्थिते कुशपुरे धार्या मिषग्भिः सदा ॥

शुभं इदं पुस्तकं दयानाथपण्डितपठनाय परस्वारथेन कृतः

(N. B.—कुशपुर on the river बितस्ता is identical with
modern Kasur in the Punjab. See Cunningham's Ancient
Geography of India, edited by S. N. Majumdar Calcutta,
1924, pp. 228-29).

Reference.— See No. 260.

वैद्यजीवनं
सटीकं

Vaidyajīvana
with commentary

No. 271

306.

Vis. 1.

Size.— 11½ in. by 5 in.

Extent.— 52 leaves ; 5-10 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-wri-
ting legible ; the ms. is somewhat incorrect ; it begins on
fol. 1^b and ends on fol. 52^a (4 lines) ; fol. 52^b is blank.

Age.— Appears to be modern.

Author (of the text).— Lolimbarāja.

„ („ „ „ comm.).— Rudrabhaṭṭa.

Begins.— (comm.) fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

वैद्यजीवनकाव्यस्य दिपिकां प्रकरोम्यहं ॥

शिष्टाचारपरिपालनाय संवादौ मंगलमाचरतिः ॥ etc.

(text)

प्रकृतिस्तुभगगात्रे प्रीतिपात्रं रमायाः ॥

दिशतु किमपि धाम इयामलं मंगलं वाः ॥ etc.

Same as No. 260.

Ends.—(text) fol. 51^a

आयुर्वेदवचोविचारसमये धन्वंतरिः केवलः etc.

(comm.) fol. 52^a

मिरयां खाननियोगे टीकेयं च मया कृता ।

तेन पुण्येन सकलं जगदस्तु निरामयं ॥ १० ॥

इति श्रीमत्कौणेरिभट्टवैद्यपुत्ररुद्रभट्टविरचितायां वैद्यजीवनटीकायां

पंचम उल्लासः ॥

Reference.— See No. 260.

वैद्यनाममाला

Vaidyanāmamālā

No. 272

944.

1884-87.

Size.— 12 $\frac{7}{10}$ in. by 4 in.

Extent.— 156 leaves ; 7 lines to a page ; 35-40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold and legible ; paper is very old, musty and worn-out ; has double red lines on borders ; each page is divided into four columns by red lines. It is an interesting lexicon of medicinal names. The arrangement is beautiful. Names are given according to two orders: 1) order of the ending letter e. g., कान्त, खान्त, गान्त, etc. and 2) order of the beginning letter. So that the कान्त words (ending in क) will again be arranged alphabetically. Again, each name has got the figure showing the number of syllables. It is incomplete. Foll. 1-10 and 38 and 39 are missing. It abruptly stops at रान्त words beginning with री. The name वैद्यनाममाला seems to have been given to it arbitrarily, there being no ms. evidence for it. In fact it has no name.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 11^a

1st col.		3rd col.	
५ कंटकिंशुकः	पारिभद्रे	कसेरुकं	कसेरुभाषा
५ कंटकारिका	क्षुद्रायां	५ करवीरिका	मनःशिलायां
५ कृमिवाटिका	विडंगे		सुवर्चलायां
५ क्षुद्रगुडकः	फाणिते काक- वी भा०	५ किंकिरातकः	सैरेयके
५ कासमर्दकः	कासमर्दे	५ काष्ठघंटिका	स्थिसंहारे
५ कारबेल्लिका	तुषण्यां	५ करवीरकः	कणेर भा०
		५ कपित्थार्जुकः	वर्वरीभेदे
2nd col.		4th col.	
५ कोविदारकः	कोविदारे	५ काकपालकं	कंकुष्ठे
४ कालशाकं	गौडे वेचु भा०	५ कृष्णमल्लिकः	वर्वरीभेदे
	कृत्रिम	५ कृष्णमल्लिकात्र	
४ कुंदुरुकी	सल्लक्ष्य	५ कटुपत्रकः	सुसुखे
४ कोशाग्रक.		५ कामवृक्षको	वन्दाके
४ कपोतिका	वालसूले	५ कपोतवन्का	सुवर्चया
४ करीरकः	कैरप्र.		ब्राह्म्यां
		५ काकणंतिका	शुंजायां

Ends.— fol. 168^b

col. 4

४ वाजीकरी	अश्वगंधायां
४ वंशक्षीरी	तुगाक्षीर्या
४ वीरतरं	उशीरे
४ वीतिचित्रः	तिलके
४ वीरतरुः	अर्जुने नत्र(?)दी

सर्ज्जस्थे इति यावत् भल्लातके च ।

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:—

ii, 146³, (The only ms. noted by Aufrecht).

वैद्यनिघण्टु
(द्रव्यावलीसमुच्चय)

Vaidyanighaṇṭu
(Dravyāvalīsamuccaya)

No. 273

548.
1892-95.

Size.— $9\frac{3}{10}$ in. by $6\frac{1}{5}$ in.

Extent.— 20 leaves ; 14 lines to a page ; 34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold and legible till folio 7^b; from folio 8^a till 20^b, it is small and less legible ; folio 20 is worn-out. It is a fragment of द्रव्यावली or द्रव्यावलीसमुच्चय, which is its real name. वैद्यनिघण्टु is a misnomer. Cf. fol. 2^b, line 3—

अनंतपारस्य विशुद्ध किञ्चित्सारं चिकित्सागमसागरस्य ।

उक्तो मया संप्रबिकल्पयोगात् द्रव्यत्वलीनाम समुच्चयोयं ॥ १५ ॥

Again this very verse is found in the ms. of द्रव्यावली No. 107 on fol. 1^a, lines 2-3. In our ms.

गङ्गुच्यादिरयं वर्गः प्रथमः परिकीर्तितः ।

उद्धाधोदोषहरणं सर्वाभयविनाशगः ॥ इति प्रथमवर्गः

is a verse found on fol. 3^b, lines 2-4 and fol. 19^b last line and fol. 20^a, 1st line. As the द्रव्यावली ms. No. 107 ascribes the work to महेन्द्र, son कृष्ण, shall we ascribe our ms. also to महेन्द्र ?

Age.— Appears to be old.

Author.— Mahendra ?

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥

नमामि धन्वंतरिमादिदेवं सुरासुरैर्वैदितपादपद्मं ।

लोके ज्वरारुक् भयसृत्पुनाशं घातारमीशं विविधौषधीनां ॥ १ ॥

अनेकदेशान्तरभाषितेषु सर्वेषु तत्प्राकृतसंस्कृतेषु ।

गूढेष्वगूढेषु च नास्ति संख्या द्रव्याविधानेषु तथौषधेषु ॥ २ ॥ etc.

Ends.—fol. 20^b

विडं कृतिमकं...(lost) क्षारं द्राविडभासुरं ।

सुपास्य खंडलवणं कृतकं चेतनामतः ॥ विडलवणनाम ।

विड्गंधं...(lost.) च वातहंता रुचिप्रदं ।

विडं च श्लतमाघ्नं तीक्ष्णोष्णं वातजित्सरं ॥

References.— See No. 107.

वैद्यनिघण्टु

Vaidyanighantu

No. 274

50.

1898-99.

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 129 leaves ; 9 lines to a page ; 30-32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good ; borders are decorated with double rows of red lines ; all marks of punctuation and topic headings are in red ink. It is an incomplete ms. of the निघण्टु according to भावमिश्र and which forms part of भावप्रकाश ; fol. 83 is missing. Fol. 130^a has only 2 lines and fol. 130^b is blank.

Age.— मिति वैशाख शुक्ल २॥ सं १८५० का

Author.— Bhāvamīśra.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

बीजं श्रुतीनां सुधनं सुनीनां जीवं जडानां महदादिकानां ।

आग्नेयमन्त्रं भवपातकानां किञ्चिन्मदः श्यामलमाश्रयामि ॥ १ ॥

दक्षं प्रजापतिं स्वस्थमश्विनौ वाक्यमूचतुः ॥

कृतो हरीतकी जाता तस्यास्तु कति जातयः ॥ २ ॥ etc.

Ends.— fol. 129^b

सप्तस्वर्थेषु कथित काकशब्दे विचक्षणैः ।

सर्पद्विरदमेखे तु सीसके नागकेशरैः ॥

—गवल्या नागदल्या नागशब्दप्रयुज्यते ।

मां.....(illegible) दिष्टु ॥ १ ॥

इति श्रीहरितक्याद्वय्याणां नामानि गुणाश्चः ॥ निघंटभावप्रकाशमतेन
संपूर्णः ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:— i,
612^b ; ii, 146^a; iii, 128^a. See Under भावप्रकाश

वैद्यप्रदीप

Vaidyapradipa

No. 275

180.
A.1882-83.

Size.— 8 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 95 leaves ; 10 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-wri-
ting legible ; two or three lines in black ink on each bor-
der ; verse numbers, topic headings, topic endings and
colophons tinged with red pigment ; paper is very old, worn
out and musty. It has neither beginning nor end. Foll.
1 and 44 are missing ; fol. 57^a is blank ; after fol. 82^a,
verses are not numbered ; there are notes on the margin of
some pages. On fol. 15^b, the author calls himself the son
of Himakara. The work deals with all the aspects of Vai-
dyaka-śāstra.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Uddhavamiśra, son of Himakara.

Begins.— fol. 1^a

हो मधुमेहश्च पिडकाश्च प्रमेहजाः ॥ ८ ॥

मेदह्यथोदरे शोफो वृद्धिश्च गलगण्डकाः ॥

गण्डमालापचित्रंथिरर्द्धदं श्लीपदं तथा ॥ ९ ॥

विघ्नधिर्व्रणशोथश्च द्वौ व्रणौ भग्ननारिके ॥

भगदरोपदंशौ च शूलदोषश्च कुष्ठकाः ॥ १० ॥ etc.

Ends.— fol. 97^b

कृष्णायशोथ शूलार्शः कुष्ठपांडुप्रमेहज्वर ॥

वयस्यं गुरु वक्षुष्यं रसं मेदोगरापहं ॥

आयुःप्रदाता बलवीर्यकर्ता रोगस्यहर्ता.....यः सुकर्ता ॥

अयः समानं नहि किञ्चिदस्ति रसायनं श्रेष्ठतमं हि जन्तोः ॥

कुष्मांडं तिलतैलं च मा

References.— It is the only ms. noted by Aufrecht in his Catalogus Catalogorum, i, 612^b.

वैद्यमनोत्सव

Vaidyamanotsava

No. 276

440.

1884-86.

Size.— 9 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{10}$ in.

Extent.— 11 leaves ; 15 lines to a page ; 44 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good ; double borders of two lines and one line in red ink on each side ; marginal notes on some pages in very fine and small letters ; last folio has got on the right-hand margin a figure of serpent with the following letters in it— सृडाए, एडम, एडह, हिस्वावि, डयेसु, एडश्री, घशयू, उरेअ, लकरो. On the left-hand margin there is a diagram of some charm. Paper is old and musty and some corners have worn-out.

Age.— Sam. 1810.

Author.— Nayanasukha.

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नम

सिबसुतपद प्रनसुंसदा रिद्धिसिद्धि नित देइ etc.

Same as in No. 277.

Ends.— fol. 11^b

सो०-कीयो प्रगट दधिमंथ उषध रोग निदांन

कुंनि सकल सुधी सम ग्रंथ कल्पौ मुमा मत आदि अंत ॥ ५१ ॥

इति श्री वैद्यकेसवदासनयनसुषविरचिते वैद्यमनोत्सवे श्रीरोगपुरु-
षरोगचिकित्सानां सप्तमः देशः । तत्सप्तमो समस्तश्रवायं ग्रंथ संख्या ५०५ ।
श्री संबत् १८१० ए वर्षे मिति काती स्यादि १ दिने ॥ श्रीरस्तु कल्याणमस्तु ॥
श्रीः ॥

छुंठि कुलंजल वजागिरी राई पीपर पांन
आंवा मांजर सम करो कंठ कोकिला समान् १
अहिषर गोषर नर छंडी सहित सतावर छुंठ
बंधोपी न मौलाह पिणन निमै दंडी ॥ १ ॥

In a different hand follows —

जीवंतु मे शत्रुगणाः सदैव तेषां प्रसादेन विचक्षणोहं ।
यदा यदा मे स्वलति प्रबुद्धिः तदा तदा ते प्रतिबोधयंति १

References.— See No. 277.

वैद्यमनोत्सव

Vaidyamano'sava

No. 277

179.
A.1882-83.

Size.— 10 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{2}{8}$ in.

Extent.— 12 leaves ; 15 lines to a page ; 45 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-wri-
ting good ; topic headings and colophons in red ink ; there
is a lacuna of 4 lines on fol. 2^a. It is written in Hindi
verses by a jaina monk who was a contemporary of *Akbar*.
This copy was written at Sādarā which is perhaps identical
with Shahdara near Delhi.

Age.— Sam. 1749.

Author.— Nayanasukha, son of Keśava.

Begins.— fol. 1^a.

श्री धनवंताय नमः ॥

शिवसुत प्रणम्यं सदा सिद्धिसिद्धि निति देइ ॥

कुमतिविनाशन सुमतिकर मंगलसुदति करेइ ॥ १ ॥

अलष अमूरति अलष गति किनहिन पायो पार ॥
 जोति सकल कविजन कही देही देव मतिसार ॥ २ ॥
 वैद्यग्रंथ सब मथि करें रचिउ सूभाषा आनी ॥
 अर्थ देषाहुं प्रग करी उपध रोगनिदान ॥ ३ ॥
 मम मति अल्पसुं कहत हैं कविमती परम अगाध ॥
 सुगमचिकित्साचित्रचित्त पमहु सबइ अपराध ॥ ४ ॥
 वैद्यमनोत्सवनामधरी देषि ग्रंथ प्रगास ॥
 केशवराजसुत नयनसुष श्रावककुलहि निवास ॥ ५ ॥
 प्रथमनसालक्षणकहुं देषि ग्रंथ मति सोइ ॥
 पुनि यानी अनुभावहिं जइसी मम मति होइ ॥ ६ ॥ etc.

Ends.— fol. 12^a

परीमीत ग्रंथ ससूह सम मम मति पोजति पार ॥
 ऊषध रतन सुत गेह काए प्रगट संसार ॥ ५ ॥
 वैद्यमनोत्सव ग्रंथ महीइं कहियो सकल निज आनि ॥
 दुषकंदन पुनि दुषकंपन पुनि सुषकण आनंद परमति धानी ॥ ६ ॥
 केशवराजसुत नयसूष का यो ग्रंथ असुतकंद ॥
 सूभ नगर सिंहचंदमें अकबर साह निरंद ॥ ७ ॥
 अंकवेदरसमेदनी १६४९ सुक्क पक्ष चैत्रमास ॥
 तिथि द्वितीया मृगशिरा पुनि पुष्यचंद्र प्रगास ॥ ८ ॥
 मात्रा अंग सुछंद पुनि कहा यो अलष (fol. 12^b) मतीह ॥ ९ ॥
 कायो प्रगटि दधिमथ ऊषध निरोगनिदान पुनि ॥
 सकल सुधासम ग्रंथ कहा यो समझि आदि अंति मइ ॥ १० ॥
 इति वैद्यमनोत्सव सप्तम उद्देश संवत् १७४९ पोष सुदी तिथौ दशम्यां
 शनिवासरे सादृढानगरेः ॥ श्रीरस्तुः ॥ कल्याणमंगलमालिकाः ॥ श्री

References.— It is not mentioned by Aufrecht in his Catalogus Catalogorum.

वैद्यमनोत्सव

Vaidyamanotsava

No. 278

1524.

1891-95.

Size.— 12½ in. by 6½ in.

Extent.— 17 leaves ; 13 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bold and legible ; marks of punctuation and three lines on each border are in red ink. Topic headings and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and musty. The name of the town in which our author resided is here named as सीहनंद whereas in the other Ms. of this work the reading is सिंहचंद.

Age.— Sam. 1807.

Author.— Nayanasukha, son of Keśava.

Begins.— fol. 1^a

श्रीरामायनमः ॥

दोहा ॥

शिवमुत पय प्रणमुं सदा रिद्धिसिद्धि निधि देय ॥

कुमतिविनाशन सुमतिकर मंगलमुदित करेय ॥ १ ॥ etc.

Same as in No. 277

Ends.— fol. 17^a

सोरठा ॥

कीयो प्रगट दधि मथि कै ॥ उषधि रोगनिदान ॥

पुनि सकल सुधासम ग्रंथ ॥ कह्यो संपूरन आदि अंत ॥ ५१ ॥

इति श्रीपंडितराजवैद्यनायककेसवदासपुत्रश्रीनयनसुषबिरंचिते श्री वैद्यमनो छवे नाम सास्त्रे सप्तमः । समुद्देशः संपूर्णः । समाप्तः ॥ संवत् १८०७ मिति भाद्रप वदि एकादशी ११ मंगलवासेरे लिखितं पुस्तक वैद्यग्रंथ संपूर्णं लिखितं मुरलीदास वैष्णवान पठनार्थे पंडि श्री ५ उद्धदासजी योग्य शुभमस्तु शुभरस्तु शुभ भवति ॥ जादृस्यं आदृस्यं तादृस्यं लिखतं मया शुद्धं वा असुधं मम दोष न दियतां ॥ सर्ववैष्णवाभ्यां नम ॥

संख्या ४१० ॥

References.— See No. 277.

वैद्यरत्न

Vaidyaratna

No. 279

1094.
1886-92.

Size.— 9 in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 50 + 3 leaves ; 10 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.— Country paper ; Davanāgarī characters ; hand-writing good. Only the first folio has marks of punctuation and they are in red ink. It has also got double rows of borders with two lines and one line in red ink. For the rest, no punctuation ; topic headings and colophons tinged with red pigment. The work has 7 chapters and after it follows अथैकैकाहारजनिताजीर्णस्यैकैकमौषधं । It has got extra 3 foll. which contain list of contents. At the end some one has added in a different hand some verses from वृद्धवाग्भट and a prescription of लोकनाथरस. Paper is old and musty.

Age.— Appears to be old.

Author.— Gosvāmi-Sivānanda-bhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^a

श्री गणेशाय नमः ॥
 शारदादिमृनिदंसेविता पारदादपि नितांतमुज्ज्वला ॥
 शारदामृतमरीचिभानना शारदा बसतु मे हृदंभुजे ॥
 ये वैद्या अलसाः संति बृहद्व्रथावलोकने ॥
 तेषां कृतेऽति संक्षिप्तं वैद्यरत्नं वितन्यते ॥
 तत्रनाडीज्ञानेन रोगे भेषजस्य कर्तव्यत्वादादौ नाडीज्ञानं निरूप्यते ।
 अथ नाडीपरीक्षा ॥
 सद्यःस्नातस्य शुक्तस्य तथा स्नेहावगाहिनः ॥
 क्षुत्तृषार्तस्य सुप्तस्य सम्यक् नाडी न बुध्यते ॥ etc.

Ends.— fol. 49^b

रसाग्रियुग्मेषु खवेदषष्टनागद्विवाह्निप्रामितामणाः स्युः ३२८ ६४०
 ५२ ३६ तस्विदुसैरे १८ १३ दशतोलकैश्च माषैर्महीधैः शरैरक्तिकाभिः
 इत्येकशृङ्गामितहेमवृद्धिः क्षेत्रे कुरूणां दिवसैस्त्रिचंद्रैः सूर्योपरागे ददतां नराणां
 वृद्धिस्तथा निक्षिपतां धनस्य यामैश्चतुर्भिर्द्वाभ्यां च भोज्यमैषज्ययोः समे
 पाकोशौ युक्त्याशक्ति तीक्ष्णमं (fol. 50^a) मंदे पुनश्चिरात् इति श्रीवैद्यरत्न-
 संपूर्णं ग्रंथसंख्या ९७५ शुभं भूयात् ॥ श्रीरस्तु ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i. 613^a ; ii, 146^a and 227^b.
B—Descriptive Catalogues :—
I. O. Catalogue Nos. 2692-3.

वैद्यरहस्य

Vaidyarahasya

No. 280

598.
1899-1915

Size.— 12½ in. by 5¾ in.

Extent.— 87 leaves ; 15-16 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; paper is old, musty and worm eaten ; dampness has made many leaves stuck ; adorned with rows of double black lines on the borders. The work was composed in 1698 A. D. (Sam. 1754) as is evident from the end. The name of the scribe is जीवन. There is a leaf in the beginning containing the list of contents.

Age.— वेदवेदगजभूमिसंमि ते (= 1844 Sam.) विक्रमार्कसमयादिते सति ॥
फाल्गुनस्य शुभकृष्णषष्ठके सप्तमी सुगुरुवासरान्विते ॥ १ ॥ जीवणाभिध-
द्विजेन चित्रितः पुस्तकोयमपि सौख्यमिच्छता ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीरामायनमः ।
लेखकपाठकयोः शुभं भूयात् ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥ श्री ॥

Autho.r— Miśra Vidyāpati, son of Upādhyāya Bāṁśīdhara.

Begins.—fol. 1^b

श्री गणेशाय नमः ॥

यन्नामस्मरणं समस्तदुरितध्वंसावहं पुण्यदं
भक्तानामभयंकरं सुखकरं सर्वार्थसिद्धिप्रदं ॥
तं नत्वा र्जुनमीश्वरं गुरुकृपाऽवाप्तैः सुसिद्धैर्बै-
र्योगैर्बैद्यरहस्यमद्य तनुते विद्यापतिः कौतुकात् ॥ १ ॥
अस्मद्ब्रथादाहतान् सिद्धियोगानन्यद्ब्रथे स्थापयिष्यति केचित् ॥
नात्र स्थाने ये वदिष्यन्ति तेषां नाशं कुर्यादीश्वरोभीष्टसिद्धे ॥ २ ॥
यतः समस्तरोगाणां ज्वरो राजेति विश्रुतः ॥
अतो ज्वराधिकारोत्र प्रथमं लिख्यते मया ॥ ३ ॥

Ends.— fol. 87^a

दीर्घदीर्घास्तु बहवो ग्रन्था सन्ति तथापि मे ॥
 सांप्रदायिकयोगानां संग्रहार्थमयं श्रमः ॥ १८ ॥
 चतुः पंचाशद्विष्टुनिब्रियुशतेनाधिसहिते-
 र्गतेब्दे १७५४ श्रुपाकान्निभसि सितपक्षे कणितित्यौ ॥ १९ ॥
 शुद्धं सूतं टंकमेकं गंधकं विषटंकणं ॥
 त्रिटंकं व्यूषणं ग्राह्यं सप्तटंकं जवाग्रजं ॥ २१०० ॥
 जवक्षारात्त्रिगुणितं नवसादरसंयुतं ॥
 एतान् विमर्हयेत् खल्वे वृहतीफलपाथसा ॥ १ ॥
 गोतक्रानुपानेन दद्याद्गुजाद्वयं भिषक् ॥
 संयुहणयामतीसारे विज्ञाच्यामुदरामये ॥ २ ॥
 अजीर्णे चाथ संदेयः रसो हि चक्रवर्तिकः ॥ ३ ॥
 इति श्रीमदुपाध्यायवंशीधरात्मजमिश्रविद्यापतिनिर्मितो वैद्यरहस्याभिधो
 योगसमुच्चयः समाप्तः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीरस्तु ॥

- References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:— i, 613^a (वैद्यरहस्यपद्धति); ii, 146^a.
 B—Descriptive Catalogues:—
 B. B. R. A. S. Catalogue, Nos. 202 and 203.
 Mitra: Notices, vol. IV No. 1480.
 I. O. Catalogue, ms. no. 2694.

वैद्यवल्लभ

Vaidyavallabha

No. 281

599.

1899-1915.

Size.— 11 in. by 4½ in.

Extent.— 34 leaves; 4 lines to a page; 38 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing clean, neat and distinct; paper is old and musty; first few leaves are worn out. Foll. 25-28 missing, hence actual number of foll. is 38 - 4 = 34. The text is written with much space between the lines. This space is utilised by the Gujarati translation running along the text. The author हस्तिरुचि is a disciple of श्रीहितरुचिगणि and resident of तपागच्छ. The date of composition of the work is Sam. 1726 = 1673 A. D.

Age.— Appears to be old.

Author.— Hastiruci.

Begins.— fol. 1^b

॥ : ॥ गणेशाय नमः ॥

सरस्वतीं हृदि ध्यात्वा नत्वा श्रीगुरुपत्कजं ॥
सद्दृष्टिरुचिना वैद्यबल्लभोयं विधीयते ॥ १ ॥

(Trans.—

श्री सारदा प्रते हृदा मे ध्याइने श्रीगुरुनाचरणकमलप्रतैमानै ॥
भला हस्तिरुचिकवियै वैद्यबल्लभनामे ग्रंथ कथ्ये ॥ १ ॥)
पूर्वं वैद्येन विधिना विधाय रोगनिर्णयं ।
पश्चात्साध्यं यथा ज्ञात्वा ततो भैषजमारभेत् ॥ २ ॥

(Trans.—

प्रथमं वैद्य विधाकरी निश्चैकरे पठै साध्य असाध्य जांणीजै
पिष्ठ औषध आरंभे ॥ २ ॥) etc.

Ends.—fol. 37^b

क्षौद्रेण बापात्तरसेन कार्या ज्वरातिसाराभयनाशिनी गुटी ॥
रूपाग्निबुद्धिर्बलवीर्यवर्द्धनी मुरादिसाहेन विनिर्मिता स्वयं ॥ ५४ ॥
इति मुरादिसाहि गोली ॥

इति श्रीमत्तपागच्छे महोपाध्यायश्रीहितरुचिगणित्राद्विषयकविहस्तिरुचि-
कृतवैद्यबल्लभे शेषयेगनिरूपणो विलासः ॥

श्रीमत्तपागणांभोजनायकैर्न नभोमणि ।
प्राज्ञोदयरुचिर्नाम बभूव विदुषाग्रणी ॥ ५५ ॥
तस्यानेके महाशिष्या हितादिरुचियो वस ।
जगन्मान्यारूपाध्यायपदस्य धारकाऽभवत् ॥ ५६ ॥
तेषां शिशुना हस्तिरुचिना सदैवबल्लभो ग्रंथ ॥
रसनयनमुनिदुवर्षे परोपकाराय विहितोयं ॥
इति श्रीकविहस्तिरुचिकृतवैद्यबल्लभोग्रंथ संपूर्ण ॥ श्री ॥

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:— i, 613^a; ii, 146^a; iii, 128^b.

B—Descriptive Catalogues:—

B. B. R. A. S. Cat. No. 204.

वैद्यवल्लभ

Vaidyavallabha

No. 282

1403.
<hr/>
1887-91.

Size.— 10 $\frac{3}{8}$ in. by 5 $\frac{3}{16}$ in.

Extent.— 8 leaves; 13 lines to a page; 44 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing very good; ms. is in very good condition. Paper is made of some bluish texture. The text agrees with that of No. 281, but from 3rd line of fol. 8^b onwards some spurious matter, prescriptions on epilepsy (सृगीरोग), seems to have been added.

Age.— Sam. 1881.

Author.— Hastiruci.

Begins.— fol. 1^a

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

सरस्वतीं हृदि ध्यात्वा । नत्वा श्रीगुरुपङ्कजां ।
सद्वस्तिरुचिना वैद्य । वल्लभोयं विधीयते ॥ १ ॥ etc.

Same as in No. 281.

Ends.— fol. 8^b

मखे मखभुजांगणं किल निमज्ज दक्ष्यः पुरा
चराचरगुरुं हरं मदभरादवाजीगणात् ॥
ततस्तदलिकक्षणादृतिरुषारुणात् पिङ्गलः
स्त्रिमोलिरुदभृद्गणः सपदि वीरभद्राभिध ॥ ३१ ॥

इति तपागळे उपाध्यायश्रीहितरुचितस्त्रिष्यकविहस्तिरुचिविरचिते वैद्य-
वल्लभे नाम अष्टमो विलासः ॥ ८ ॥ इति वैद्यवल्लभनाम ग्रंथसंपूर्ण ॥ संबत
१८८१ का पोस मासे शुक्लपक्षे ९ बुधवारे लिखत पंडित वसंतरामस्वपट-
नार्थ ॥ श्रीरस्तु ॥

References.— See No. 281

वैद्यवल्लभ

Vaidyavallabha

No. 283

1905
<hr/> 1886-92.

Size.— 11½ in. by 4½ in.

Extent.— 19 leaves ; 6 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good ; marks of punctuation in red ink ; topic-headings and colophons tinged with red pigment. There is a double row of red lines on borders ; paper is brittle and somewhat in a decaying state. There is a Gujarati translation running along the text and written between the lines. Its end differs from that of the other two mss. of this work, viz. Nos. 281 and 282.

Age.— Sam. 1879.

Author.— Hastiruci.

Begins.— fol. 1^b

ॐ नमः परमात्मने नमः ॥

परमात्मने नमस्तुभ्यं । नमस्तेतु मयासूतं ।

सरस्वती नमस्तुभ्यं । स्वाध्यायगुरुभ्ये नमः ॥ १ ॥

धन्यत्राय नमस्तुभ्यं । रोगमाशुविमर्दनं ।

तवहस्तं महं शिखे । व्याधिसङ्कांग नश्यति ॥ २ ॥

सरस्वती हृदी ध्यात्वा । नत्वा श्रीगुरुपङ्कजं ।

सदहस्ति रुचिनावैद्यवल्लभोयं वीधियते ॥ ३ ॥

etc. same as in No. 281.

Ends.— fol. 19^b

प्रस्थेकखंडमुच्चासि । प्रातःकाल सदाभुंजेत् ।

पयपित्वा स्थिते तस्मै सर्वाङ्गवलवर्द्धकत् ॥ १६ ॥

इति श्रीहस्तिरुचिनामाकविकृतो वैद्यवल्लभे पञ्चाशत्तगोखरुपाकसर्वा-
गवोगपतनं बलवृद्धयं अष्टमो विलाश संपूर्ण ॥ संवत् १८७९ का मिति माह
शुद्धि ५ सांतिना

References.— See No. 281

वैद्यविनोद

Vaidyavinoda

No. 284

441.
1884-86.

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 118 leaves; 9-10 lines to a page; 30-32 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing legible but irregular; paper is old and musty; single or double line borders in black ink; verse-numbers and colophons coloured with red pigment; it seems to have been written by two scribes whose names have been defaced by हरिताल (yellow pigment) but are still decipherable [पूर्वं लिलखलु बालमुकुन्दनामा पश्चादिमं कुशलराममुना] मधेयः (free from हरिताल). Further on one line below one can decipher कुशलरामबालमुकुदाभ्यां.

Age.— Bears युगमर्तुसप्तधरिणीमितहायने (= 1762 Sam.) सदैशाषकृष्णनवमी-भृगुवासरे च (defaced by हरिताल) सं० १७६२ वर्षे वैशाखमासे कृष्णपक्षे नवम्यां शुक्रवासरे लिखितोयं वैद्यविनोद (defaced by हरिताल स्वपठनार्थं वा परोपकारार्थं । शुभमस्तु

Author.— Bhaṭṭa Śaṅkara, son of Anantabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b.

श्रीगणेशाय नमः ॥

सकलसुखनिधानं भुक्तिमुक्तिप्रदं यज्जयतिजगति सिद्धैः सर्वदोषास्थ-
मानं ॥

करकमलकराब्जाभीतिसङ्गं प्रसन्नं दिशतु फलममीष्टं श्याम धामां-
बिकायाः ॥ १ ॥

अनंतनामा हि दिगंतकीर्तिः श्रीगौडवंशः प्राथितप्रभावः ।

तदात्मजः शंकरनामधेयः शास्त्रेषु काव्येषु परं प्रवीणः ॥ २ ॥

सर्वाधि राजो जयसिंहवीरः ख्यातः प्राथिव्याः प्राथितप्रभावः ।

प्रतीतशूपालनिवारणेन प्रतापपुंजज्वलदग्निकल्पः ॥ ३ ॥ etc.

Ends.—fol. 118^a

श्रीमदृषुपतिरामसिंहवचनाग्रंथो मया निमित्तो

यस्मिन् रोगविनिश्चयश्च कथितः प्रोक्ता चिकित्सा क्रमात् ।

योगो दृष्यतमो रसायनविधिः संशोधनादिविधि--

वर्त्तिर्भावनधूमपानकवल्योवादिसंज्ञा तथा ॥ ॥

इति श्रीमदनंतभट्टात्मजभट्टशंकराविरचिते वैद्यविनोदे निदानचिकित्सारसायन-
चिकित्सितं संपूर्णं समाप्तं ॥ श्रीः ।

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum:— i, 613^a; ii, 146^b; iii, 128^a.

B-Descriptive Catalogues:—

B. B. R. A. S. Cat. no. 205

Mitra's Notices Vol. VII, no. 2546.

(2) Printed Editions:—

(1) Published at Bombay (1894) by Śrīdhara Śivalāla.

(2) Edited with Marathi Transl. by Krishna R. Navre, Second Edn., Bombay 1924.

वैद्यविनोद

Vaidyavinoda

No. 285

549.
1892-95.

Size.— 9 $\frac{7}{10}$ in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 73 leaves; 11 lines to a page; 38-40 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; paper is old upto fol. 9^b; there is a different kind of paper used afterwards; folios 10-20 are missing, hence there are only 73 leaves although the last folio numbers 84. Paper of folios 21-47 seems to be modern. On fol. 1^a somebody has scrawled the name of the owner of ms. cf.—पोथी आचारजरूपरामजी वडीदवीनोद A fragment.

Age.— मिति भाद्रवा सुदि ११ संवत् १८४१.

Author.— Bhaṭṭa Śaṅkara.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

सकलसुखनिधानं भुक्तिमुक्तिप्रदं य-

ज्जयति जगति सिद्धैः सर्वदोषास्यमानं ॥ etc.

Same as in No. 284.

Ends.-- fol. 84^a

श्रीमद्भूपतिरामसिंहवचनाद्ग्रंथो मया निर्मितः etc.

Same as in No. 284.

The Colophon is-- इति श्रीमन्तंभट्टात्म शंकरचिरचिते वैद्यविनोदे
निदानचिकित्सादृष्यरसायनजलयोगवमनविरेचनालुलोमनादिभेदकाथकल्प-
नादिलक्षणविलेपीमंडादिघृततै (fol. 84^b) : लविधानवास्तिस्यधूम-
गंधूषाविधिपरिभाषाव्योषत्रिफलापंचमूलादिसंज्ञा रसवीर्यविपाकयुगा उक्ते-
दादिलक्षणयुक्तयुक्तविचारकेशकृष्णीकरणोल्लासः ॥ समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥

References.— See No. 284.

वैद्यविनोद

Vaidyavinoda

No. 286

1096.

1886-92.

Size.— 12 $\frac{3}{10}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 99 leaves ; 8 lines to a page ; 37-40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-wri-
ting good ; numbers of the verses are coloured with red
pigment. The name of the scribe is नारायणशर्मन् and the
ms. is copied for गिरधारीशर्मन्.

Age.— संवत् १८१८ का जेष्ठ क० १२ बुध शुभमस्तु-

Author.— Śaṅkarabhaṭṭa.

Begins.— fol. 1^b.

श्रीगणेशाय नमः श्रीशुभे नमः ।

सकलदुखनिधानं भुक्तिमुक्तिप्रदं य—

etc.

Same as in No. 284.

Ends.— fol. 99^a.

श्रीमद्भूपतिरामसिंहवचनाद्ग्रंथो मया निर्मितो, etc.

Same as in No. 284.

The Colophon— इति श्रीमदनन्दभट्टात्मजशंकरविरचिते, etc.
is the Same as in No. 285.

References.—See No. 284.

वैद्याविनोद

Vaidyavinoda

No. 287

914.

1887-91.

Size.— 11 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{2}{5}$ in.

Extent.— 125 leaves ; 8 lines to a page ; 32-34 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing good and beautiful ; borders bear thick ornamental red lines ; paper is old and the first and the last folios are repaired.

Age.— Appears to be somewhat old.

Autho.— Śaṅkarabhaṭṭa.

Begins.—fol. 1^b

श्री गणेशाय नमः ॥

सकलसुखनिधानं भुक्तिभुक्तिप्रदं य —

etc.

Same as in No. 284.

Ends.— fol. 124^a

श्रीमद्भूपतिरामसिंहवचनान्त्रथो मया निर्मितो

etc.

same as in No. 284.

The Colophon — इति श्रीमदनन्दभट्टात्मजशंकरविरचिते
etc. is the Same as in No. 285.

It is followed by— समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥ पाठकलेखकयोः शुभं भूयात् ॥
सर्वेजनास्तु सुखिनः सर्वे संतु निरामयाः ॥ सर्वे भद्राणि पश्यन्तु मा कश्चिद्दुःखभागभवेत् ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीभवानीशंकराभ्यां नमः ॥ श्रीः ॥

References.— See No. 284.

वैद्यविलास

Vaidyavilāsa

No. 288

600.

1899-1915.

Size.— 8½ in. by 5½ in.

Extent.— 45 leaves ; 14 lines to a page ; 24-26 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; paper is old, musty and worm-eaten ; colophons and topic headings are coloured with red pigment. It is called a महाकाव्य and the author calls himself as कविराघव. In some colophons (see fol. 9^b) he is called कविकुलावतंसरघुनाथ पण्डित. The owner of the Ms. is mentioned in a line on fol. 45^a अयं ज्योतिषोपनामकदिनकरस्यायं ॥

Age.— Bears शके १७३६ भावनामसंवत्सरे ज्यष्ठ कृष्ण ८ शनौ समाप्तः

Author.— Raghunāthapaṇḍita.

Begins.— fol. 1^a

श्रीगणेशाय नमः

अलिङ्गलसङ्कुलगडं घृतशशिखंडं वरादिदोर्दंडं ।

वंदे सुंदरखंडं दानवचंडं द्विरदतुंडं ॥ १ ॥

पुराविदां वीक्ष्य हि योगसारं सतां स ह्यु (दे supplied on the

margin) द्वाग्दखंडनाय ॥

सद्भुक्तिमाजां कविराघवेण वितन्यते वैद्यविलास एषः ॥ २ ॥

ये ये भिषग्भिः शतशोऽनुभूता मयापि तेषां कृपयानुलब्धाः ॥

तानेव योगाद् प्रवदामि यत्र पूर्वं प्रयुक्तान्द्वानिभिः प्रयत्नात् ॥ ३ ॥

etc.

Ends.— fol. 45^a

द्रोणीचतुष्टयं खारी मानं ज्ञेयं सदा बुधैः ।

केचित्तुलापलशतं भारस्तासां च विंशतिः ॥ १३ ॥

इति वैद्यविलासे महाकाव्ये दशमस्तरंगः समाप्तिमगमत् श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥

References.— (1) Mss.— A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum:—
i, 613^a ; ii, 146^b ;

B-Descriptive Catalogues :—

I. O. Cat. no. 2695.

B. B. R. A. S. Cata. No. 206 and 207.

(2) Printed Editions:—

A Bombay lithographed edition of the work has four additional chapters. (1830 ?).

वैद्यविलास

Vaidyavilāsa

No. 289

636.

1893-1902.

Size.— 12½ in. by 4 in.

Extent.— 19 leaves ; 9 lines to a page ; 45-50 letters to a line.

Description.— Modern foreign paper ; Devanāgarī characters ; handwriting fair and legible ; it seems to be corrupt ; it abruptly stops with 2 lines on fol. 19^a.

Age.— very modern.

Author.— Raghunāthapaṇḍita.

Begins.— fol. 1^b

श्री गणेशाय नमः ॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥ श्री
मातापितृचरणेभ्यो नमः ॥ श्री कुलस्वामीने नमः ॥ अथ वैद्यविलासग्रंथ
प्रारंभः ॥

अलिकुलसकलगण्डं घृतशखंडं वारादिदोर्दंडं ॥

वन्दे सुंदरशुद्धं दानवच्छंदां द्विरदतुंडं ॥ १ ॥

etc.

Same is No. 288

Ends.— fol. 19^a

रसकखादिरसजर्जरातुच्छं ससिक्यं सघृतकपिलसिद्धुर च शीर्षस्य तैलं ॥

युग्मगणशिखिचंद्रासूर्यवंशद्रसाश्र्वयुग्मरविमितमेतसिद्धिसर्पित्रणे च ॥ २४ ॥

सिक्थकं तथा शंखजरिकं शीर्षतैलकं सर्जखदिरो ॥

References:— See No. 288

वैद्यसर्वस्व

Vaidyasarvasva

No. 290

949.

1891-95.

Size.—13 $\frac{1}{10}$ in by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.—104 leaves ; 10 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad ; on account of dampness leaves have stuck and so much of the text is lost ; first 13 foll. are missing ; double lines in black ink on borders ; topic endings and colophons are tinged with red pigment ; paper is old musty and worn out. It is incomplete. The name of the author is known from the colophons. For example, colophon on fol. 22^a is—इति श्रीकाशीरामविरचिते वैद्यसर्वस्वे बल-देशप्रकृतिवयौषधकथनाध्यायस्तुतीयः । The author draws upon the various works of medicine and this work seems to be a compilation.

Age.—Appears to be old.

Author.—Kāśīrāma.

Begins.—fol. 14^a

line 1. णैक्रोल्वणैस्तथेति षडेवेत्यर्थः ॥ वातपित्तो... ..

... .. (letters lost) ३ कतोत्वणः

line 2. ४ पित्तोत्वणः ५ कफोत्वणः ६ एवमेभिर्द्वादशैः पूर्वोक्तैः.....

शब्दिश्चद्विषष्टि . . . दोषभेदः कथितः ॥

line 3. इति द्विषष्टिर्दोषभेदनिरूपणं ॥ अथ दोषादीनां समग्रद्विषयानाह

दोषा धातुमला मूलं सदा देहस्य तं चलः ।

उत्साहोच्छ्वासनिश्वासचेष्टावेगप्रवर्तनैः ॥

etc.

Ends.—fol. 117^b

कफगदकुलकेतुः स्याद्रसो माषमात्रः

समधुरिति निहन्ति प्रोक्तं श्लेष्मरोगं ।

अनुभवति कषायो निवजः पेयमास्मि-

न्मूलवणमशनमात्रं पथ्यमुष्णांडु सेव्यं ॥ ६३ ॥

इति कफकेतुः क्षयकासादौ ॥

हेमभस्मर-भस्म गंधकः शुद्धमौक्तिकयुतश्च टंकणः

References.-- (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogue Catalogorum :—
i, 613^a (but the author is मनु); ii, 146^b (ascribed to
Manu); ii, 227^b (Ulwar 1690, Extract, 439) iii, 128
(by Kāśīrāma).

वैद्यामृत

Vaidyāmṛta

No. 291

308.

Viś. 1.

Size.-- 8 in. by 3⁹/₁₀ in.

Extent.-- 25 leaves ; 7-8 lines to a page ; 24-25 letters to a line.

Description.-- Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; the work is divided into 4 chapters—called
अलंकारः ; there are notes on the margins ; several of the
folios joined together ; date of the composition Sam. 1603
(= A. D. 1547) ; the author calls himself as residing at
नगर (identical with नगर near Poona ?) ; his father's name
is माणिक्यभट्ट ; many of the prescriptions given in this book
are based upon author's experience, so says the author at
the end of his book.

Age.-- of composition Sam. 1603 (= A. D. 1547). Ms. appears
to be modern.

Author.-- Moreśvara, son of Māṇikyabhaṭṭa.

Begins.-- fol. 1^a.

श्रीगणेशाय नमः ॥

नत्वा ब्रह्ममहेशविष्णुगिरिजानागास्यधन्वंतरीन्

पूज्यान् सुशृतवाग्भटप्रभृतिकान् सर्वांश्च वैद्यान् गुरुन् ॥

श्रीमन्माणिकभट्टवैद्यतनयो मोरेश्वराख्यो भिषक्

नानावैद्यमतं विलोक्य कुरुते वैद्याद्युतं सुंदरं ॥ १ ॥

आत्रेयपाराशरसुक्ताद्यैर्निर्मिता ग्रंथचूपाः प्रसिद्धाः ॥

स्वयोग्यकार्यप्रविधानदक्षो ग्रंथोस्तु मे शेषक एव तेषां ॥ २ ॥

etc.

Ends.—fol. 24^b

गुंजाप्रमाणवटिकोष्णजलेन गुल्मपांडूक्षयश्चसनकासबलासमेहान् ॥१८॥

अध्मानश्चूलशूलजोदरबान्हिमांश्चविष्टंभकुष्टकृमिरु(fol. 25^a) ॥ प्रश्नती-

स्निहति ॥ १८ ॥

विरचनप्रतिकारः ॥

इति मोरेश्वरवैद्यकृते चतुर्थोलंकारः ॥

मोरेश्वरेण भिषजा नगरस्थितेन वैद्यामृतं कृतमिदं बहुधा विचार्य ॥

वैयास्त एव कृपया परिपालयंतु सम्यक्सनातनविचारविशारदाय ॥१९॥

अनुभवात्कतिचित् कतिचिद्गुरो कति च शास्त्रभरान्नवमार्जितान् ॥

इह मया भिषजां हितमिच्छता निगदिताः शुचिरोगगणा इमे ॥२०॥

भ्रमादशुद्धं गदितं यदि स्याद्दोषो न कश्चित् मम भावनीयः ॥

भूलोकजन्माखिललोकधर्मात्रांतिः परं(fol. 25^b)दूषणमेतदस्तु ॥२२॥

भो भो वैद्यसुताः शृणुध्वमधुना सौभाग्यदं कीर्तितं

पापक्षालनमत्र यत्र च हितं मान्यं मदीयं वचः ॥

यूयं सन्मनसा चिकित्सनविधौ हित्वा दुराशां दशां

शंभो विश्वपते त्वदर्पणमिदं श्रयादिसि ध्यायतः ॥२३॥

हुताशनाकाशरसेन्दुयुक्ते संवत्सरे दुर्मतिनामभाजि ॥

वैयामृतं नाम दधान एष ग्रंथः स्मरारेः कृपया समाप ॥२४॥

इति माणिष्यभट्टात्मजमोरेश्वरभट्टविरचितो वैद्यामृतः समाप्तः ॥

References.—(1) Mss.—A—Aufrechr's Catalogus Catalogorum :—
i, 613^b (our Ms.) ; ii, 146^b.

(2) Printed Editions :—

(1) With Krishna Śāstrī Bhātavadekar's Marāthi
comm. 4th edn. Bombay 1862.

(2) With Hindi comm. by Jyotiḥ Svarūpa Benaras
1864.

(3) With Hindi comm. by Rāmanātha Bhaṭṭa,
Benares, 1867.

(4) Sanskrit Text in Sinhalese Characters, Colombo
1870 ?

वैद्यावतंस

Vaidyāvataṁsa

No. 292

601.

1869-1915.

Size.— 9 $\frac{3}{4}$ in. by 6 $\frac{3}{4}$ in.

Extent.— 16 leaves; 11-12 lines to a page; 25-27 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; paper is old and musty, at places worn eaten. Before folio 1, there is an extra leaf which contains the अनुक्रमणिका of the work. The text of वैद्यावतंस comes to an end on fol. 15^b; after this follow आर्द्रामलक-प्रयोग and विजयाकल्प. The beginning of आर्द्रामलकप्रयोग (fol. 15^b) is—अथ आर्द्रामलकप्रयोगलिख्यते ॥ आर्द्रामलकचूर्णं तु तद्रसेनापि भावयेत् । एकविंशतिवारं वै योजयेन्मतिमान्भीषक् ॥ १ ॥ etc. The end of विजयाकल्प is—fol. 16^a— हन्ति सर्वमतीसारं ज्ञानवाद्धिकरं तथा । क्षीणां प्रदरहंता च योनिशूलं सुदारुणं ॥ सर्वव्याधिहरप्रो (fol. 16^b) कं वीर्यस्तंभकरो मतः ॥ इति विजयाकल्पः समाप्तः ॥

Age.— Bear on fol. 15^b. शके १७२४ हुंदुभीनामसंवत्सरे फाल्गुनशुद्धद्वादशां-
मद्वासरे ग्रथसमाप्तिमगमत् ॥ श्रीसांबसदाशिवप्रसन्नोस्तु ॥

Author.— Lolimbarāja.

Begins.— fol. 1^b.

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीदत्ता-
त्रयजगद्गुरवे नमः ॥ श्रीउमामहेश्वराय नमः ॥ अथ वैद्यावतंस लिख्यते ॥

अलुक्लतमरकतवर्णा शोभितकर्णा कदंबकुसुमेन ।

नखसुखसुखरितवीणा मध्ये क्षीणा शिवा शिवं कुर्यात् ॥ १ ॥

यत्प्रसिद्धमिह वर्तते फलं शाकमन्यदपित्तक्षिरप्यते ॥

अप्रसिद्धकथनं तु निष्फलं ग्रथविस्तरभयाद्वा लिख्यते ॥ २ ॥

etc.

Ends.— fol. 15^a

वाग्भटस्य मतमस्ति समस्तं

fol. 15^b

सुश्रुतस्य चरकस्य च किञ्चित् ॥

तद्वद्व्रितनस्य विचित्रं

वाग्विलासरचना मम तावत् ॥ १५३ ॥

अधराद्धिकृतविद्या जितशशिर्बिद्या मुखप्रभया ॥

गमनाविरलविलंबा विपुलनितंबा शिवा शिवं कुर्यात् ॥ १५४ ॥

समस्तपृथ्वीपतिपूजनीयो दिगंगनाश्लिष्टयशः शरीरः ॥

द्युतिप्रियं ग्रंथममुत्तमानं लोलिवराजः कविपातशाहः ॥ १५५ ॥

इति श्रीलोलिवराजविरचिते वैयावृतसः समाप्ताः ॥

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 613^a ; ii, 146^b.

B—Descriptive Catalogues :—

Burnell's Tanjore Catalogue p. 67^a.

(2) Printed Editions :—

along with Vaidyajivana, with Gujarati transl. by
Kṛṣṇalāla Govindarāma Devāśrayī, Ahmedabad, 1908.

व्याख्याकुसुमावली

Vyākhyākusmāvalī

No. 293

375.

1882-83.

Size.— 12 in. by 5 in.

Extent.— 68 leaves ; 16-17 lines to a page ; 50 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad and difficult to decipher ; very small letters ; paper very old, worn out on sides and moth-eaten ; fragment of a commentary on वृन्दसाधव ; folios 37, 44-54 and 96 missing ; begins with folio 18^a and ends with 98^b ; full of lacunae ; with folio 49, another numbering starts with 25 which runs upto the last folio where it is missing on account of the breakage of the corner of folio ; folio 19^a has the following colophon—इति श्रीः श्रीकण्ठदत्तकृतायां व्याख्याकुसुमावल्यां ज्वराधिकारः समाप्तः ॥

Age.— Appears to be very old.

Author.— Śrīkaṇṭhadatta.

Begins.— fol. 18^a

ति । द्रवं जलं । द्रव्ये (corrected as वे on the top) प्यनुक्ते
जलमत्र देयमिति वचनात् । गण एव हि काथस्य कल्कस्य च करणं ॥
यदुक्तं ॥ काथकल्कावनिर्देशे गणान्तस्मात्समावपेदिति । गणेऽपि यत्राधिकरण-
त्वेन कीर्तनं तत्रैव काथकल्कविधिः । तथा च तंत्रांतरं । यत्राधिकरणे नोक्ति-
र्ग्रन्थे स्यात्स्नेहसंनिधौ । तत्रैककल्कानिर्गृह्याविष्यते स्नेहवेदिनेति । etc.

Ends.— fol. 98^b

एवं वैतरणेऽपि । अस्याप्येतावन्मानमेवपुरःपुटो देयः । वैतरणे अम्ली
(का on the margin) तित्तिडीफलं । गोमूत्रस्य कुडवोऽष्टौ पलालि द्रव-
द्वैगुण्यात् । निरूहेषु रसादीनां प्रमाणं तु यथाश्रुतीति परिभाषां पुनर्द्रवद्वैगुण्य-
निषेधिकां नाद्रियंते । प्रायेण हि निरूहेषु सुश्रुतेन माषूपदिष्टं प्रसृते च द्वे....

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 618^a.

The only Ms. recorded by Aufrecht.

(2) Printed Edition:—

The Vṛndamādhava or Siddhiyoga of Vṛndamuni with
its commentary Kusumāvali [commenced] by Śrīkaṇṭha-
datta [and completed by Nārāyaṇa, son of Bhābhalla]
Edited by Pandit Hanumanta Sāstri Pādhye, Poona, 1894.

शतश्लोकीचन्द्रकला

Satasloki-candrakalā

or

or

हृदयप्रबोध

Hṛdayaprabodha

No. 294

468.

1895-98.

Size.— 8 $\frac{1}{4}$ in. by 5 in.

Extent.— 39 leaves ; 12-15 lines to a page ; 25 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-wri-
ting bad and difficult to decipher ; there are several hand-
writings in it ; single line in black ink on borders ; verses

are marked but no colouring. The work is a commentary by Vopadeva on his own Śataśloki. It deals with six topics चूर्ण, गुटिका, अवलेह, घृत, तैल and क्वाथ. The author has devoted 16 verses to each topic. He calls his commentary हृदयप्रबोध or शतश्लोकी in the colophons; cf. fol. 11^b. इति-बोपदेवविरचितायां शतश्लोकीचंद्रकलाटीकायां हृदयप्रबोध चूर्णाधिकारः। The Ms. does not give the text of शतश्लोकी but gives only the *pratikas* of verses. Paper is very old musty and worn out.

Age.—Sam. 1805.

Author.—Vopadeva.

Begins.—fol. 1^a

नमो गुरुगणेशाय ॥

आयुर्वेदविदां दे मायुरारोग्यदं रवि ।

नत्वा नजां शतश्लोकीं व्याख्यामि भिषजां सुदे ॥ १ ॥

भैषज्यद्विजतारकाधिरप्येति क्षिपेशः क्षयः

क्षीणांगः शरणं शरण्यगणनाग्रण्यं यमार्तिछिदे ॥

तं देवं तरणिं प्रणम्य सरुजां सौख्याय कूर्म्यः शत-

श्लोकीं षोडशकोक्तचूर्णगुटिकालेहाज्यतैलोदकं ॥ २ ॥ etc.

Ends. — fol. 39^a

दोषान् (fol. 39^b) दृष्टानलबलवयःकालदेशानवस्था

सत्वं साम्यं प्रकृतिमसकृद्यः परिक्ष्य प्रयुक्ते ।

रोगे योगं भिषगनलसस्तस्य सिध्यत्यभीष्टं ॥

तस्माद्दोषाल्लिपितपठिता राधिराधिभिर्नर्बोद्ध्या ॥ २ ॥

देशानां वरदातटं चरमतः सार्थाभिधानं माहा-

स्थानं वेदसदृजगणाग्रण्य सहस्रं द्विजाः ॥

तत्रामीशधनेशकेशवाविदौ शिष्यौ सुतस्तत्क्रमा

चक्रे श्लोकशतं भिषकमदपविः श्रीबोपदेवः कविः ॥ ३ ॥

कैलाशाचलमौलिमंडलनमपुणैर्दुद्यत्योत्सवो पद्मशो

गायत्रीतिदशांगनाकलरणत् गंभीरतारस्वरैः ॥

चक्रे चंद्रकलांशगोपि त शतश्लोकीपदाल्लासिनीं

तत्रैलोपकविचक्रतिलकः श्रीबोपदेवः कविः ॥ ४ ॥

इति श्रीवोपदेवविरचिते हृदयप्रबोधे काथाधिकारः स्माप्तः ॥ चूर्णा-
दावशेषषडाधिकारस्य टिप्पणं स्माप्तं ॥ संवत् १८०५ व शके १५७० (?) प्र०
फाल्गु । पंम्राष्टकुंदजीना लिखिता नव-(?) १३ भाद्रवासरे आत्मपठनार्थे ।
त० परोपकारार्थे

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 631^b and 767^b; ii, 150^a and 228^b; iii, 131.

B-Descriptive Catalogues :—

Burnell's Catalogue of Tanjore Mss., No. XV, p. 67^a.

I. O. Catalogue, No. 2727.

B. B. R. A. S., Cat. No. 208.

(2) Printed Editions:—

(1) Published by Laxmīśaṅkara N. Bhat, at Bhāva-
nagar, 1912.

(2) With Marāṭhi transl. by Krishnaśāstri Bhatavade-
kar, Bombay, 1860.

शतश्लोकी

Satasloki

No. 295

950.
1891-95.

Size.—9 in. by 4½ in.

Extent.—13 leaves; 11 lines to a page; 38 letters to a line.

Description.—Country paper; Devanāgarī characters; hand-wri-
ting legible; three or four lines in black ink on each
border; benedictory phrase, verse-numbers with marks of
punctuation, topic endings and the colophon are tinged
with red pigment. Paper is old, slightly worn out and
musty. The Ms. contains only the text and not the
author's commentary. First folio contains notes on the
margin.

Age.—Appears to be old.

Author.—Vopadeva.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

भैषज्यद्विजतारकाधिपतिरप्येति क्षिपेशः क्षयं

etc. Same as in No. 297.

Ends.— fol. 13^a

कैलासाचलमौलिमंडनमणेरुत्प्लोत्सवे यद्यशो

etc. Same as in No. 294.

References.— See No. 294.

शतश्लोकी

with

चन्द्रकला

No. 296

Satasloki

with

Candrakalā

71.

1872-73.

Size.— 9 $\frac{7}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 66 laves ; 9 lines to a page ; 25 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; two lines in black ink on each border ; benedictory phrase, marks of punctuation, topic-headings and the colophon are tinged with red pigment ; leaves 1 to 72, minus foll. 2-6 and 49 lost ; paper is very old, musty and worn out on edges. The Ms. contains the text and the commentary.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Vopadeva.

Begins.— fol. 1^b

श्रीसूर्याय नमः ॥

आयुर्वेदविदां देवमायुरारोग्यदं रवि ।

etc. Same as in No. 294.

Ends.— fol. 72^a

कैलाशाचलमौलिमंडितमणेर्द्वयत्सवे

etc. Same as in No. 294.

Colophon at the end :— इति शतश्लोकीटीकायां चंद्रकला

समाप्ता ॥ श्री ॥ श्री ॥ पत्र ७२

References.— See No. 294.

शतश्लोकी

Satasloki

No. 297

1099.

1886-92.

Size.— 10 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 55 leaves ; 9 lines to a page ; 35 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; two lines in black ink on each border ; benedictory phrase, verse-numbers, marks of punctuation, topic-headings, topic endings and colophons are tinged with red pigment. Foll 1-44 are very brittle, old, musty and worn out. Many leaves have lost their edges ; fol. 29 is missing. Foll. 45-56 appear to have been added afterwards ; they are not so brittle ; fol. 56 is torn and half is missing. It bears the date of copying which belongs to the concluding portion of the ms., not the first one which appears to be at least 100 years older. The work contains text as well as commentary.

Age.— Sam. 1710.

Author.— Vopadeva.

Begins.— fol. 1^b

ओम् श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वंतरये नमः ॥

आयुर्वेदविदां देवमायुरारोग्यदं रवि ।

etc. Same as in No. 294.

Ends.— fol. 56^b

1st line— कृतिमिमां श्रीवोपदेवः कविः ॥ ९९ ॥ कैलासाचलमौलिमंडन
..... etc.

Same as in No. 294.

Date, etc. स्वस्ति श्रीसंवत् १७१० वर्षे चैत्रमासे शुक्लपक्षे पंच.

Reference.— See No.

शतश्लोकी

Satasloki

No. 298

378.
1882-83.

Size.— 7⁷/₁₀ in. by 4³/₁₀ in.

Extent.— 23 leaves ; 7 lines to a page ; 22 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing bad, but legible ; two lines in black ink on each border ; benedictory phrases, verse-numbers, topic headings and colophon tinged with red pigment. Paper very old, musty and worn out. The Ms. contains extracts from the commentary of the author which are given on the margin of foll. 1^b and 2^a.

Age.— Sam. 1642.

Author.— Vopadeva.

Begins.— fol. 1^b

On the margin at top —

आयुर्वेदविदां देवमायुरारोग्यदं रवि ।

etc.

In the text.

ओं नम श्रीगणेशाय । श्रीकृष्णाय नमः ।

भैषज्यं द्विजतारकाधिपतिरप्येति क्षपेशः क्षय

etc. Same as in No. 294.

Ends.— fol. 23^a

कैलाशाचलमौलिमंडनमणेः कृत्योत्सवे यद्यशो

etc. Same as in No. 294. No. Colophon.

Date, etc. :—श्रीकृष्णाय नमः । संवत् १६४२ वर्षे कार्तिकवदि ८ शुक्र

भ० श्रीपद्मनाभसुतनारायणेनेदं पुस्तकमलेषि

References.— See No. 294.

शतश्लोकी
with

चन्द्रकला

No. 299

Size.— 8 $\frac{7}{16}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 36 leaves; 12-13 lines to a page; 33 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing very good; text is given in the centre of the page with commentary above and below it; benedictory phrases, verse-numbers, *pratikas*, topic-headings and the colophon are tinged with red pigment. Paper is old and musty. On fol. 35^b, 95th verse ends and on fol. 36^a, we find 100th verse, which really is the 96th verse; the last 4 verses are wanting although the colophon indicates that the work is finished. On fol. 36^b, we find a list of contents. There is no other Ms. which so distinctly separates the text from the commentary.

Age.— Appears to be old.

Author.— Vopadeva.

Begins.— fol. 1^b

(text)

श्रीगणेशाय नमः

भैषज्यद्विजतारकाधिपतिरप्येति क्षपेशः क्षय —

etc. Same as in No. 294.

Sataslokī with
with

Candrakalā

78

1907-15.

(comm.)

श्रीगणेशाय नमः श्रीलक्ष्मीनृसिंहाय नमः
आयुर्वेदविदं देवमायुरारोग्यदं रविं etc.

Ends.— (text) fol. 36^a

पालिंदीसुवहाशिरीषरजनी तैलारुणाशिती
निर्गुंडीशेलु विषेष्टतौषधदृक्कीतिकाब्दगोर्पद्रिजं
सूर्वातित्तसुरं पयस्यविमले हिधमासुश्रृंगी सही
वंदा पुष्करकोलमज्जवृहती युग्या सपथ्याकणं १००
इति श्रीमद्बोपदेवपंडितविरचितायां शतश्लोकी समाप्तिमगमत्

, — (comm.) Colophon —

इति श्रीमद्बोपदेवपंडितविरचितायां शतश्लोकीटीकायां चंद्रकला-
ख्यायां काथाधिकारः षष्ठः समाप्तः

References :— See No. 294.

शतश्लोकी

with

चन्द्रकला

No. 300

Satasloki

with

Candrakalā

551.

1892-95

Size.— 13 in. by 6 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 29 leaves ; 13 lines to a page ; 39 letters to a page.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-wri-
ing bad ; text given in the centre of the page with com-
mentary above and below it. Corrections are made with
red pigment. There are no marks of punctuation nor
any colour on verse-numbers, colophon, etc. There is
an extra leaf, one side of which bears 5 lines about
भाग्यादिचूर्ण.

Age.— Sam. 1891.

Author.— Vopadeva.

Begins.— (comm.) fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः

आयुर्वेदविदां देवमायुरारोग्यदं रविं etc.

,, — (text)

श्रीकृष्णः

मैषज्यद्विजतारकाधिपतिरप्येति क्षिपेश क्षयः

etc. Same as in No. 299.

Ends.— fol. 29^a

कैलाशाचलमौलिमंडलमणे नृत्योत्सवे ययसे

etc., Same as in No. 294.

Colophon at the end — इति श्रीवोपदेवपंडितविरचितायां
शतश्लोकीटीकायां चंद्रकला समाप्ता संवत् १८९१ आषण कृष्ण त्रयो-
दश्यां रवौ १३ श्रीरस्तु कल्याणमस्तु ह्युभं भूयात् श्रीराधाकृष्णौ विजयतां
सर्वदैव

References.— See No. 294.

शतश्लोकी

Satasloki

No. 301

90.

1869-70.

Size.— 12 $\frac{3}{8}$ in. by 4 in.

Extent.— 8 leaves ; 11 lines to a page ; 48 letters to a line.

Description.— modern grey paper ; Devanāgarī characters ; hand-
writing legible ; corrections made with yellow pigment ;
has some lacunæ on fol. 7^a. It contains only the text.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Vopadeva.

Begins.-- fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

भेषज्यद्विजतारकाधिपतिरप्येति क्षपेशः क्षय --

etc., Same as in No. 294.

Ends.-- fol. 8^b

कैलासाचलमौलिमंडनमणेर्नृत्योत्सवे यथशो

etc., Same as in No. 294.

असत्कीर्तनकांतारपर्वतं पंथलां ॥

वाचं शौरिकथालापगंगयैव पुनीमहे ॥ १०२ ॥

इति श्रीवोपदेवपंडितविरचितायां शतश्लोक्यां क्वाथाधिकारः

समाप्तः ॥

References.— See No. 294.

शतश्लोकी

with

चन्द्रकला

No. 302

Satasloki

with

Candrakalā

914

1884-87.

Size.— 11 in. by 5½ in.

Extent.— 10 leaves ; 12 lines to a page ; 38-40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand writing good ; paper is not very old and general condition good ; on borders two rows of double and single lines in red ink ; verse numbers and colophons in red ink ; verses 6 and 7 are missing and for them a lacuna is left on fol. 1^b and 2^a.

Age.— Sam. 1841.

Author.— Vopadeva,

Begins — fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

भैषज्यद्विजतारकाधिपतिरप्येति क्षपेशः क्षय -

etc. Same as in No. 294.

Ends.— fol. 10^a

कैलासाचलमौलिमंडनमणेर्वृत्योत्सवे यद्यशो

etc. Same as in No. 294.

Colophon at the end :—

इति श्रीवोपदेवविगचितायां शंतश्लोकीयां चंद्रकलायां क्वाथाधिकारः
षष्ठः ॥ ६ ॥ लिषतं संवत् १८४१ का चैत्रमासे शुक्लपक्षे दशम्यां तिथौ
बुधवासरे ६ सवाई जयनगरे श्री आदिनाथचैत्यालयमध्ये लिषतं पंडितजी
कृष्णदासजी तद्धिष्यपंडितविनयदत्ताजिनदासेन लिपीकृतमेतत् ॥

Reference.— See No. 294.

शकुनपरीक्षादि

Sakunaparīkṣādi

No. 303

1083 (I).
1883-92.

Size.— 9³/₈ in. by 5¹/₈ in.

Extent.— 2 leaves ; 12 lines to a page ; 28 letters to a line.

Extent.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible. It begins with fol. 11^b of the Ms. described under No. $\frac{1083 \text{ (III)}}{1886-92}$. It is written in दोहा and चौपाई verses in Hindi language. It deals with the omens at the time of a call, etc. from a patient, urine examination, signs of curability and incurability. It ends on fol. 12^b.

Age.— Appears to be old.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 11^b

स्वास्ति श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ शकुनपरिच्छा ॥

चौपई

कन्या अष्टवर्ष परिमाण । वृषभजुग्म हस्ती परधान

विप्रतिलक शुभ बोलें वाणी ॥ एते शकुन शुभ कथा परिमाणि ॥१॥

धूमरहत अग्नि राजान । आमिख वेद्या सोह वगान ।

भरवो कुंभ पद माणि कुलमाल । पुत्रसहित कुनि आवें बाल ॥ २ ॥

etc.

Ends.— fol. 15^b

जिण तापकुं कमसमतैह नीरसम तप उतरे जैह

ए लक्षण तुम वैय विचारि करि पिछें तिसका उपचारि ॥ २२ ॥

इति साध्यासाध्यलक्षण संपूर्ण ॥

गाढा नगजें बीजन षयें मेहन पांचे धारा

ते नगरी मे कागा रोला हंसा खेलणहारा ॥

कालज्ञान दोहरा ॥

सत्कर्मसंग्रह

Satkarmasaṅgraha

No. 304

953.

1891-95.

Size.— 8 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 8 leaves ; 11-12 line to a page ; 27-28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; handwriting legible ; there are double border-lines in black ink till fol. 4^a ; fol. 1^b is blank. The work describes the curing of diseases by means of Yogic practices helped by medicines. There is a discrepancy about the authorship of this work. In the 4th verse the author is mentioned to be चिद्वचनानंदनाथ ; but in the last but one verse, the name of the author is रघुवीर. Folio 6^b is slightly worn eaten on top corner.

Age.— Appears to be modern.

Author.— Cidghanānandanātha and Raghuvīra.

Begins.-- fol. 1^a

श्रीचिद्धनानंदनाथो जयति ॥

य आदिनाथो भगवान्निजभक्तानुकंपया ।

महाकालजयं शास्त्रं कृतवान्तं नमाम्यहं ॥

भगवद्भगनानंदनाथपादांबुजद्वयं ॥

यत्प्रसादात्कृतार्थोऽस्मि तं सृद्धर्नां प्रणमाम्यहं ॥

गोरक्षादिमहासिद्धैर्नाथैर्भुविनैरपि ।

स्वे स्वे ग्रंथेषु यत्प्रोक्तं तल्लब्ध्वा गुरुतोऽखिलं ॥

चिद्धनानंदनाथोहं कुर्वे सत्कर्मसंग्रहं ॥ etc.

Ends-- fol. 8^b

अथ ध्वजवस्तिः ।

त्रिगुलां नालिकां कृत्वा सूक्ष्मां श्लक्ष्णां समुद्रिकां

अजास्तनोत्थभस्त्रायां सम्यक् सूत्रेण बंधयेत्

लिंगे प्रवेद्य नालिकां तोयपूर्णौ तु भस्त्रिकां

निःपीड्य पाणिनाहत्य ध्वजवस्तिरयं स्मृतः

अरमरीदोषहरणमूत्रकृच्छ्रहरः परः प्रणवः

इति संक्षेपतः प्रोक्तः कर्मणां संग्रहः परः

विदुषा रघुवीरेण श्रीमन्नाथप्रसादतः

कुंभकेष्वपि सुद्रासु प्रत्यूहविनिवारकः

इति श्रीमत द्विजोदीच्यज्ञातिरा०

देहशुद्धिकरामेतां कर्मणां पद्धतिं परां ॥

श्रीः ॥

सद्योगचिन्तामणि

Sadyogacintāmaṇi

No. 305

954.
1891-95.Size.— 16 $\frac{2}{5}$ in. by 3 $\frac{7}{10}$ in.

Extent.— 88 leaves ; 6-7 lines to a page ; 50-60 letters to a line.

Description.— Country paper ; Bengali characters ; hand-writing ; legible ; paper is very old and musty ; dampness and weather has made a large part of it undecipherable ; it has 88 folios, although the numbering is from 1-97 ; folios 31, 52, 59, 74, 75, 76, 77, 88, 94 and 95 are missing ; folio after the 97th is an extra leaf containing ज्वरचिकित्सा. Folio 1^a begins श्री श्री हरिः ॥ दाडिमाभ्रकजम्बूनां बीजं बिल्वं च मोचकं । रसांजनमुशीरं च धातक्यातिविषाभया ; etc. on प्रदररोग. The real text of the work begins on fol. 1^b. It is a fragment.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Rāmeśvara.

Begins.— fol. 1^b

श्रीश्रीहरिः ॥ नमो गनेसाय ॥

महदादीनि तत्त्वानि यस्याः प्रादुर्भवन्ति तां ।

सतीं सर्व्वा गुणातीतां भजेहं सर्व्वकामदां ॥

श्रीचिन्तामणिसद्गुरुं गुनिवरं विप्रप्रियं सङ्कुलं

नत्वा तत्करुणावलोकनवलो रामेश्वराख्यो भिषक् ।

यद्व्याधिप्राथितागदं बहुहितं संलिख्य संयत्नतः

संक्षिप्तं विदधान्यहो गुणमयं सद्योगचिन्तामणि ॥

etc.

Ends.— fol. 97^b

मधु हिंयुतं पेयं कासे वातकफात्मके ।

कण्ठरोगे गले शूले श्वासहिक्काज्वरेषु च ॥

काफलगन्ध

References.—(1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
The only entry of this Ms. is iii, 143^b.

संनिपातकलिका

Samnipātakalikā

No. 306

920.
1887-91

Size.— 10 $\frac{1}{10}$ in. by 4 $\frac{3}{10}$ in.

Extent.— 26 leaves ; 9 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; topic headings and the colophon in red ink, two rows of double lines in red ink on borders ; marks of punctuation and verse-numbers in red ink ; paper is very old, worn out and musty ; it is very brittle and in a decaying state. The text is very corrupt.

Age.— Sam. 1763.

Author.— Dhanvantari.

Begins— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥

वैद्याविन्याश्विना यस्मात् पूज्येते विदुधैरपि ॥
अजरेरमरौ नित्यं सुखिनैरिव मावलैः ॥ १ ॥
व्याधिसृत्याजराग्रस्तै दुःखप्रायैः सुखार्थिभि ॥
किं पुनर्भिषजै सृत्यैः पूजै स्याती स्वशक्तिः ॥
रोगग्रस्तशरीरशक्रशरणौ विश्वप्रमोदप्रियौ ॥
भृक्ते प्रह्लासिरौघसेवितपदौ त्रैलोक्यचेष्टाविदौ ॥
स्फूर्तिश्वस्तिविधायिनोऽस्मृतिरुचा विधोतितासामुखा ॥
स्यातां तौ जगत सुखाय सततं वैद्याद्यवंध्याश्विनौ ॥

etc.

Ends— fol. 26^a

येषामातोपदेशव्यतिकरविक्रमत् कर्मसल्लाघवान् ।
मंतर्मातुष्यसूषाकर्णमयमहोरंघ्रनरिंघ्रनात्ति ।

प्रत्युह्वयूहतापे बुभजलदवलतापारदोयं विवेक ।

निषाकल्याणसिद्धिनयनमपि घाटासंघाटान्मशुपैति ॥ ७८ ॥

इति धन्वंतरीया संनिपातकलिका विकल्पितः ॥ संनिपातकलिका संपूर्ण-
समाप्ता ॥ संमत १७६३ का मीति मागीसर वदि ९ चंद्रवार लिषतं
मिश्रछजमल आत्मज मिश्ररूपचंद आत्मपठनार्थं शुभं मस्तु कल्याण-
मस्तु ॥

References.— (1) Mss.— A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—

i, 694^a; ii, 165^a; iii, 144^a.

B—Descriptive Catalogues :—

Aufrecht's Oxford Cat. No. 758.

B. B. R. A. S. Cat. No. 210 (It is ascribed to वैद्य
मथनसिंह there on the basis of the evidence of I. Q. Cat.
Ms. 2712).

संनिपाताचिकित्सा

Sannipātacikitsā

No. 307

442.

1884-86.

Size.— 9½ in. by 4⅔ in.

Extent.— 16 leaves; 4 lines to a page; 32-40 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-
writing good; has got double rows of red lines on bord-
ers; verse numbers and marks of punctuation in red ink;
paper is old and musty; the right hand top corner is lost
on account of dampness, but no written material is lost
There is a running commentary in Hindi on tops of
verses; the Ms. was copied at सवाई जयपुर. This text resem-
bles the text of संनिपातकलिका. See above No. 306.

Age.— Sam. 1803.

Author.— Anonymous.

Begins.— fol. 1^b

श्रीपरमगुरुभ्यो नमः ॥

रोगग्रस्तशरीरसत्त्वसरणौ विश्वप्रमोदप्रियौ
भक्तिप्रहसुरौघसेवितपदौ त्रैलोक्यचेष्टाविदौ ।
आर्त्तिस्वस्तिविधायिनौ स्मितरुचा विद्योतिताशामुखौ
स्यातां तौ जगतः सुखाय नततं वैद्याविमावश्विनौ ॥ १ ॥
आम्लसिन्धोष्णरूक्षैः कटुमधुरसुरातापसेवाकषायैः
स्वादुक्रोधातिरूक्षैर्यरुतरुपिसिताहारसौहित्यशीतैः ।
शोकव्यायामचिंताग्रहगणवनितात्यंतशंग्रभाणैः
प्रायः कुप्यन्ति पुंसां मधुसमयशरद्वर्षणे सन्निपातां ॥ २ ॥

etc.

Ends.— fol. 16^a

जिह्वाके षोड १६ साहानि अभिज्ञासे पक्ष १५ संज्ञया ।

परमायुरिदं प्रोक्तं त्रियते च क्षणादपि ॥ ७८ ॥

इति श्री अश्विनीसहितायां कुमा (fol. 16^b) राक्षत्रयोदससन्निपातानां
लक्षणं चिकित्सा समाप्तं ॥ संवत् १८०३ का वर्षे मिति श्रावणवादि ११ दिन
वृहस्पतिवारे । लेखकेन इदं पुस्तिका लिखयितं ॥ श्रीसवाईजयपुरमध्ये

References.— (1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 694^a.

B-Descriptive Catalogues :—

Aufrecht's Oxford Cat. No. 758. (where the Ms. is
named as सन्निपातकलिका. It agrees with our text).

सर्वज्वर-
समुच्चयदर्पण

Sarvajvara-
samuccayadarpana

No. 308

1051.

1886-92

Size.— 9½ in. by 4½ in.

Extent.— 37 leaves; 9 lines to a page; 32 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing very good, but the text is corrupt; benedictory phrase, topic-headings, topic-endings and verse-numbers are tinged with red pigment. Paper is old and worn out. The verses following the मंगलाचरण are identical with the verses in the beginning of भिषक्चक्रचित्तोत्सव No. 139. The author of the latter is Haṁsarāja but the author of our work is Haṁsanātha. Both are the different spellings of one name. भिषक्चक्रचित्तोत्सव is a big work dealing with all the diseases, but the present work is a special treatise on different kinds of fevers.

Age.— Appears to be old,

Author.— Haṁsanātha.

Begins.— fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ ज्वरसमुच्चयदर्पणग्रंथं लिख्यते अथ मंगला-
चरणानि काव्यानि

कपोलतलनिर्गतप्रथमवारिधारालसत्

षडङ्घ्रिकुलकाकलीकलितमञ्जुकोलाहलः ॥

गिरीशतनयो गुरुः सकलसिद्धवारानिधि-

र्भिनत्तु दुरितानि वः सततमोदकादः सदाः १

हृदयभुजविशालकंठमन्दारमाल

समरभुवि करालरोचिषा शोभनालः

दन्तुडनिचयकालसर्वलोकैकपालः

स जयति मतिशालछद्मगोपालबालः २

इति मंगलाचरणाः

ध्यायेद्दालां प्रभाते विकसितवदनां फुल्लराजीवनेत्रां

सुक्तावैदूर्यगर्भै रूचिरकनकजैर्दृषणैर्दृषितांगी ।

etc. Same as in No. 139.

Ends.— fol. 37^a

अथ संख्याः

निदाने च ज्वरो चाष्ट कुत्रचित् दिक्कथ्यते

वाग्भटे तु दश द्वौ च संहिता पञ्चविंशति १

ज्वरतिमिरे ज्वराणां च शतमेकं च पंच च
 सर्वज्वरसमुच्चोयं दर्पणो नाम ग्रंथकः
 तन्मध्ये कथिता ह्यत्र चत्वारिंशः.....
 सर्वशास्त्रं समालोक्य गणना च कृता मया ३
 अज्ञानां मंदबुद्धिनां बालानां बोधहेतवे
 सर्वज्वरसमुच्चोयं दर्पणो ग्रंथ प्रोच्यते ४
 अलुप्तपुच्छंदगणना द्वाविंशदक्षिणानि च
 अस्य ग्रंथस्य गणना त्रीणि शत पंच प्रकीर्तिताः ५ ॥
 इति श्री सर्वज्वरसमुच्चयदर्पणग्रंथ संपूर्णम् ॥ संख्या श्लो० ७०५

References.—(1) Mss.—A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
 ii, 44^a ; iii, 46^a.

सर्वज्वरसमुच्चय-
 दर्पण

No. 309

Size.—8 $\frac{2}{5}$ in. by 4 $\frac{1}{5}$ in.

Extent.—39 leaves ; 9 lines to a page ; 32 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; there is too much correction on the margin ; benedictory phrase, topic-headings, topic endings, verse numbers and colophons are tinged with red pigment. Paper is old and musty ; ink is bad, it has blackened the opposite pages. It is a copy from No. 308.

Age.—Sam. 1855.

Author.—Hamsanātha.

Begins.—fol. 1^b

श्रीगणेशाय नमः अज्वरसमुच्चयदर्पणग्रंथ लिख्यते अथ मंगलाचर-
 णानि काव्यानि

Sarvajvarasamuccaya-
 darpaṇa

927.
 1891-95.

कपोलतलनिर्गतप्रथमवारिधारालसत्
षडंहुिकुलकाकली तमंजुकोलाहलाः

etc. Same as in No. 308.

Ends.-- fol. 39^a

अनुष्टुप्छन्दगणना द्वात्रिंश (fol. 39^b) दक्षिराणि च
अस्य ग्रंथस्य गणना त्रीणि शत पञ्च प्रकीर्तिताः ॥

इति श्रीसर्वज्वरसमुच्चयद्वयग्रंथ संपूर्णम् संख्या ७०५ सवत् १८५५

References.— See No. 308.

सिद्धमन्त्र

Siddhamantra

No. 310

553.

1892-95.

Size.— 13 $\frac{2}{3}$ in. by 5 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 10 leaves ; 7 lines to a page ; 49 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing very good ; incorrect ; has copious notes on the margins which sometimes supplement the text and at other times explain ; text extends upto the middle of folio 9^a ; 9^b contains a list of topics dealt with in the book, and is written in red ink ; folio 10^a blank ; वोपदेव पुत्र केसव-
कृतसिद्धमन्त्रपत्र १ १८४. Numbering of folios stops on the 9th leaf ; curiously the author introduces himself by his son's name.

Age.— Bears Sam. 1897, Phālguna-śukla 3, Budhavāsara.

Author.— Keśava Paṇḍita, father of Vopadeva.

Begins.— fol. 1^a.

श्रीगणेशाय नमः ॥

(on the margin with red ink) :—

आयुर्वेदसुधांभोधिसारसाराणिका गिरः ।

उल्लासितोषधग्रामा जयत्यमृतजन्मनः ॥ १ ॥

(in the body of the text) :—

आरोग्यवैद्यनाथाभ्यां नम । सत्त्वादिजन्मना । मात्मपितृभ्यां दातृभ्यां आयुः
सुखहितामृतं ॥ १ ॥

ग्रंथं संग्रथ्य तेत्यल्पसिद्धमंत्राद्वयो मया वैद्या ॥

सुखेन तद्रव्यं शक्तित्वं विदंत्विति ॥ २ ॥

Ends.— fol. 9^a

न सिद्धः सिद्धमंत्रेण यस्य द्रव्यस्य निर्णयः ।

तस्य त्वन्यत्र कुत्रापित्यत्र चित्रमधीमतां ॥ ७० ॥

लेभे जन्म महादेवादायुर्वेदं च भोस्करात् ।

सन्मानं सिंहराजाच्च केशवः कारकोऽस्य सः ॥

इति श्रीवोपदेवतातकेशवपण्डिताविरचितः । सिद्धमंत्र । समाप्तः ॥

संवत् १८९७ फाल्गुणमासे । शुक्लपक्षे । तृतीयायां । ३ । बुधवाशरे ।
विश्वनाथेस्य प्रति । लिखितं । आसाराम कायस्थ भदाबरके.

Then follows a complet in Hindi.—

रे रे पारे असंखधारे सर्वकार्य करे हमारे । पारा बाणं पारा जाकूं पारा
लै । के आरीम डाकूं उडै पारा तो ईश्वर पार्वती की आग्या पुरो मंत्र ईश्वर
पारवती की वाचा । वार । ७ । अग्निमध्ये प्लुषीये । ग्रंथसंरया

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catatlogus Catalogorum:—
i, 717^a ; ii, 171^b ; iii, 148^a (our Ms.).

B—Descriptive Catalogues :—

Madras Oriental Mss. Library, Vol. XXIII, p. 9006ff. Ms.
No. 13379 (Text with the Commentary प्रकाश).

सिद्धमन्त्र

Siddhamantra

No. 311

955.

1891-95.

Size.— 9⁷/₁₀ in. by 4³/₁₀ in.

Extent.— 6 leaves ; 13 lines to a page ; 40 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible ; single line in black ink on each border ; benedictory phrase tinged with red pigment ; notes on the margin ; marks of punctuation added on the top of letters and the list of contents given on fol. 6^b are in red ink. Paper is very old, musty and wearing out,

Age.— Sam. 1673.

Author.— Keśava, farther of Vopadeva.

Begins.—fol. 1^b

श्री गणेशाय नमः ॥

(on the margin with red ink) :—

आयुर्वेदसुखांभोधिसारसारणिका गिरः ।

etc.

(in the body of the text) :—

आरोग्यवैद्यनाथाभ्यां नमः सत्त्वादिजन्मना ।

etc.

same as in No. 310

Ends.— fol. 6^a.

न सिद्धः सिद्धमंत्रेण यस्य द्रव्यस्य निर्णयः ।

Same as in No. 310

Date and Name of the Scribe :— संवत् श्रावण शुक्ल १०

विश्वनाथेन लिखितं ब्रह्मपुरे ॥ विश्वनाथस्येदं पुस्तकं ॥

This Ms. is obviously used by the copyist of No. 310 who not only mentions विश्वनाथेस्य प्रति । but also repeats the Hindi couplet रे रे प्यारे, etc., given.

References.— See No. 310.

सिद्धमन्त्र,
टीकासाहित
प्रकाश

Siddhamantra
with the Comm
Prakāśa

No. 312

1101.
1886-92.

Size.— 11½ in. by 5½ in.

Extent.— 45 leaves; 11 lines to a page; 32 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing good; the text which is generally in the centre of the page, is tinted with red pigment; the commentary, which is on the top and the bottom of the text and has the *pratīkas*, is also tinted with red pigment; the verses of the text are generally called सूत्रs and the commentary, व्याख्या; it seems to have been used by somebody whose pencil marks are found in the body of the Ms.; the author's father is महादेव, and his teacher भास्कर; resident of *Vedapura*, a town in Mahārāstra, which was the capital of a king named Simharāja; the commentator was the son of the author of the text.

Age.— Appears to be modern.

Author.— (Text) Keśava; (Comm.) Vopadeva.

Begins.— fol. 1^b.

(Commentary)

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥

आरोग्यवैद्यनाथाभ्यां नमः सत्त्वादिसद्गना ।

मातापितृभ्यां दातृभ्यामायुः सुखद्वितामृतं ॥

येनोच्चारितमात्रेण पुरः स्फुरति भेषजं ।

सोयं चाकित्सकप्रतीत्यै सिद्धमन्त्रः प्रकाशयते ॥

ग्रंथारम्भे ग्रंथकृद्भीष्टसिद्धये स्वेष्टदेवतामभिष्टौति । जयंति सर्वोत्कर्षेण वर्तते ।
etc.

(Text)

आयुर्वेदसुधांभोषिसारसारणिका गिरः ।

उद्धासितौषधग्रामा जयंत्यसुतजन्मनः ॥ १ ॥

Ends.— fol. 44^b

(Text)

लेभे जन्म महादेवादायुर्वेदं च भास्करात् ।

सन्मानं सिंहराजाच्च केशवः कारकोऽस्य सः ॥ १६९ ॥

folio 45^a (Commentary)

अथ ग्रंथकृच्छ्रोतृणामादर्शमात्मानं ख्यापयति । अस्य सिद्धमंत्रस्य केशवनामा भिषकारकः कर्ता यो महादेवाज्जन्म लेभे लब्धवान् महादेव-सदृशवाक्यत्वाच्च महादेवो वेदपदाभिधानं महाराष्ट्रनिर्वासी विप्र इति शेषः अथवानेकजन्माराधनसंतुष्टान्महादेवादीदृक् परोपकारकं जन्म लेभे यश्च भास्करादायुर्वेदं भेले भास्करशब्दवाच्यत्वात् भास्करशब्दत्वाच्च भास्करो वेदपुराण्यश्रीमद्वाजधानीनिवासी विप्र इति शेषः अथवानेकजन्माराधन-संतुष्टाद्भास्करदेवादीदृशं परोपकारक्षममायुर्वेदं लेभे यः सिंहराजात्सन्मानं सम्पूज्य पुजां लेभे लब्धवान् सिंहराजशब्दवाच्यत्वात् सिंहानां राजा यः सिंह-स्तत्सदृशत्वाच्च शङ्खणामिति सिंहराजो दंडकमहाराजाधिपो राजविशेषः अथवानेकजन्माराधनसंतुष्टात् सिंहराजान्नरसिंहमूर्तिदेवात्सर्वतः सन्मानं लेभे धनेशाध्यापितो वेदपदाका पितृकर्तृकं ।

सिद्धमंत्रं विवृतवान् वोपदेवः सतां सुदे ॥ १ ॥

इति श्रीवोपदेवविरचितः सिद्धमंत्रप्रकाशः समाप्तः

References.— See No. 310.

सिद्धयोग

Siddhayoga

No. 313

443.

1884-86.

Size.— 13 $\frac{3}{10}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 153 leaves; 11 lines to a page; 40 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writing bold and legible; on a few leaves are double lines in red ink on both the borders; on the rest of leaves there is a double row of two lines and one line in black ink on the borders; benedictory phrases along with topic headings and marks of punctuation on several folios in the middle;

the rest of the folios have topic-headings, topic endings and colophons tinged with red pigment. Paper is old.

सिद्धयोग is another name for वृन्दसंग्रह see No. 241.

Age.— Samh. 1797.

Autho.— Vrnda.

Begins.— fol. 1^b.

सिद्धिः श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वंतरिभ्यो नमः ॥
 ध्यात्वा शिवं परमतत्त्वविचारवेद्यं
 चण्डीमभीष्टफलदं सगणं गणेशं
 धन्वंतरिं मुनिवरं मुनिश्चुत्तादी—
 नात्रेयमुग्रतपसं मनसा प्रणम्य
 नानामतप्रथितदृष्टफलप्रयोगैः
 प्रस्ताववाक्यसहितैरिह सिद्धयोग
 वृन्देन मन्दमतिनामहितार्थिनायं
 संलिख्यते गदाविनिश्चयतक्रमेण etc.

Ends.— fol. 153^b.

सम्यक् प्रयोगः सर्वेषां सिद्धिमाख्याति कर्मणां
 सिद्धिमाख्याति सर्वैश्च गुणैर्युक्तो भिषग्वरः ॥
 इति विधु मुनीनां वाक्यमालोक्य यत्नात्
 स्वमतिपरिमितैर्व्याख्यातिमद्भिः प्रयोगैः
 प्रथित इह सदायं दृश्यते वृन्दनाम्ना
 सपदि सलिखितश्रीः सिद्धयोगः समाप्तः ॥
 इति परिभाषाधिकारः ॥ इत्याचार्य शिरोमणि वृन्दनाम्नविरचितः सिद्धयोगः
 समाप्तः ॥ शुभं ॥ मीती आषाढवदि ५ संवत् १७९७.

References.— See No. 241.

सिद्धयोगमाला

Siddhayogamālā

No. 314

381.
1882-83.

Size.— 8⁹/₁₀ in. by 4¹/₂ in.

Extent.— 28 leaves ; 11 lines to a page ; 28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters with वृद्धमात्रासः hand-writing legible ; benedictory phrase, verse-numbers and colophons are tinged with red pigment ; two lines in black ink on each side of the border ; paper is very old, musty and worn out on edges ; foll. 9 and 13 missing. The work is a collection of prescriptions on various diseases. In the last colophon it is called सिद्धाधुर्वेदयोगमाला. It has got occasional notes on the margins. Aufrecht is wrong in assigning this work to Jyotiṣa. The name सिद्धर्षि is found (1) on the margin of fol. 1^b सिद्धां सिद्धर्षिप्रणीतां and (2) on fol. 30^b सिद्धयोगमाला-सिद्धर्षिः । But on fol. 1^a we read योगरत्नावलीपुस्तिकाः ॥ श्रीभानुनाकर. We find श्रीभानुनाकर on the bottom-margin of fol. 1^b and भट श्रीभानु written across fol. 30^b.

Age.— Sam. 1524.

Author.— Siddharṣi.

Begins.— fol. 1^b.

गुरुभ्योनमः ।

प्रणिपत्य भानुमंतं पितामहादीश्व वेद्यशास्त्रज्ञान्
वक्ष्यामि योगमालां सिद्धां संजीविनीं नाम ॥ १ ॥
बलकालदेशसात्म्यप्रकृतिवयोवह्निदोषधातुमलान् ।
सत्त्वनिमित्तातंकौषधस्वरूपाणि च विदित्वा ॥ २ ॥
सुगृहीतशास्त्रदीपैर्निजबुद्धिविलोचनैर्भिषक्श्रेष्ठैः ।
योगाः प्रयुज्यमाना नूनं विधिनामृतायते ॥ ३ ॥

etc.

Ends.— fol. 30^a.

द्रव्यपले कर्तव्यः क्वाथः प्रस्थाद्विको जलप्रस्थे ।
द्विगुणं तु देयमात्रं कुडवादि तथा द्रव्यं च द्रव्यं ॥ २९ ॥

शाणाक्षविल्वकुडवप्रस्थाढकनल्वणार्मणावहैश्चैव ।

संति चतुर्गुणद्वयाद्वादशवल्बः स्मृतः शाणः ॥ ३० ॥

इति सिद्धयोगमालां संग्रथय मया यदर्जितं पुण्यं ।

तेनाविलमगदं जगदस्तु चिराय सश्रीकं ॥ ३१ ॥

इति सिद्धयुर्वेदयोगमाला समाप्ता ॥

श्रीरस्तुः । शुभं भवतु ॥ संवत् १५२४ वर्षे अश्विन वदि १२ शनौ अद्येह
चंपकपुरे महाराजकुलश्रीयेसिगदे विजयराज्ये मेदपाटज्ञातीय पंडित-
अनंतात्मज पंडित वाछा आत्मपठनार्थं पुस्तका लिखावयित्वाः ॥ श्रीः ॥

References.-- Aufrecht mentions only our Ms. in his Catalogus
Catalogorum i, 717^a.

सुश्रुत
(शारीरकस्थान)

Suśruta
(Śārīrakasthāna)

No. 315

956.
1891-95.

Size.— 9 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.

Extent.— 18 leaves ; 11 lines to a page ; 30 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing legible, but it has become faint on account of dampness
and time ; paper is very old, musty and worn out ; the
corners are in a decaying state ; there are single line borders
on both sides in black ink. It is a fragment of the Śāri-
rakasthāna extending upto a portion of the 5th chapter.
At places there are explanatory notes given on the margin.

Age.-- Appears to be very old.

Author.-- Suśruta.

Begins.-- fol. 1^b.

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथातः सर्वभूतचिंताशरीरं व्याख्यास्यामः ॥
सर्वभूतानां कारणमकारणं सत्वरजस्तमोलक्षणमष्टरूपमाखिलजगतः संभवहेतुर-
व्यक्तं नाम । तदेकमनेकेषां क्षेत्रज्ञानामधिष्ठानं समुद्र इवौदकानां भावानां ।
etc.

Ends.— fol. 18^b.

अष्टावस्थिमर्माणि ८ विंशतिः संधेर्मर्माणि २० तादत्तसप्तोत्तरं मर्म-
शतं व्याख्यातं । तेषामेकादशैकस्मिन् सक्थित भवन्ति । एतेनेतरसक्थितबाहु च
व्याख्यातौ । सक्थितुल्फजानुविटपानि बाहौ मणिबंधकूर्पर । कक्षा च

References.— (1) Mss.—A—Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—

i, 729^b ; ii, 175^a ; iii, 150^a.

B—Descriptive Catalogues :—

I. O. Catalogue, Nos. 2644-45.

Aufrecht's Catalogue of Oxford Mss. Nos. 738-40.

Burnell's Cat. of Tanjore Mss. p. 63^a.

Madsas Oriental Mss. Cat. p. 8809, No. 13101.

B. B. R. A. S. Cat. Nos. 212-13.

(2) Printed Editions :—

(1) Edited by Madhusūdanagupta, Calcutta (1835-36).

(2) Edited by Jibānanda Vidyāsāgara (1877 ; 31d edn. 1889).

(3) With Nibandhasaṅgraha Comm. by Śrī Dalhaṇa-
cārya ; Edited by Jādavji Tricumji Ācārya, Bombay, 1915.

सुश्रुत
(सूत्रस्थान)

No. 316

Suśruta
(Sūtrasthāna)

465.

1895-98.

Size.— 10 $\frac{9}{10}$ in. by 4 $\frac{4}{5}$ in.

Extent.— 122 leaves ; 8-9 lines to a page ; 32-35 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing bad, but legible ; there are two rows of double lines
in black ink on both the borders ; an explanatory *tippaṇi*
runs on the margins. All topic headings and marks of
punctuations are tinged with red pigment ; the hand-writ-

ing is quite uneven and belongs to more than one scribe; paper is old; musty and worn out. It is incomplete.

Age.— Appears to be very old.

Author.— Suśruta.

Begins.— fol. 1^b.

स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीधन्वंतरये नमः ॥ ओं नमो ब्रह्मप्रजाप-
त्यश्विबलाभिर्द्धन्वंतरिप्रभृतिभ्यः ॥ अथातो वेदोत्पत्तिमध्यायं व्याख्यास्यामः ॥
यथोवाच भगवान् धन्वंतरिः शृश्रुताय ॥ etc.

Ends.— fol. 122^b.

निवातसीकुसुंभसुलकजीमूतकवृक्षककृतवेधनार्ककंपिल्लकहस्तिकर्णपृथ्वी-
कापीलुकरंजेंद्यदीशिग्रुसर्पपुषुवर्चलाविडंगज्योतिष्मतीतैलानि तीक्ष्णानि लघूनि
उष्णवीर्याणि कटूनि कटुविपाकानि सरान्यनिलकफकृमिकृष्टप्रमेहशिरोरोगा-
पहरणाणीति । वातघ्नं मधुरं तेषु क्षौमं तैलं बलापहं । कटुपाकमचक्षुष्यं
स्निग्धोष्णं यरु क्षि पिलं ॥ कृमिघ्नं सार्पणं तैलं कटुकुष्ठापहं लघु । कफमेदोनि-
लहरं.

References :— See No. 315.

सुश्रुतसार

Suśrutasāra

No. 317

467.
1895-98.

Size.— 11¼ in. by 4½ in.

Extent.— 45 leaves; 11 lines to a page; 44 letters to a line.

Description.— Country paper; Devanāgarī characters; hand-writ-
ing good; fol. 1^a has got a fine painting of Gaṇeśa with
two waiting women; borders are decorated with four
lines in black ink on both sides; colophons at the ends of
chapters are tinged with red pigment; paper is old, musty
and worn out; the work is a synopsis of the *Sūtra* and
Nidānasthānas of Suśruta's work with an attempt to sum-
marise other parts also. The compiler बाला आचार्य perhaps

intended to give a summary of the whole work, but has had to stop for some unforeseen reason. Following are the chapters treated. 1 वेदोत्पत्ति, 2 अध्ययनसंप्रदानिय, 3 अग्न्यो-
पहरणीय, 4 विशेषानुप्रवेश, 5 अग्निकर्म्मविधि, 6 जलौकावचारणीय, 7
शोणितवर्णनीय, 8 दोषधातुमलक्षयवृद्धिविज्ञानीय, 9 अतिप्रवृद्धदोषधातुमल,
10 शब्दचर्चा, 11 पंचेन्द्रियार्थविप्रतिपत्ति, 12 छायाविप्रतिपत्ति, 13
स्वभावविप्रतिपत्ति, 14 वारणीय, 15 युक्तसेनीय, 16 वातव्याधिनिदान,
17 अश्मरीनिदान, 18 कुष्ठनिदान, 19 प्रमेहनिदान, 20 ऊर्ध्वपित्तनिमित्त,
21 उदरनिदान, 22 सृढगर्भनिदान, 23 मुखरोगनिदान, Colophon on
fol. 43^a—इति निदानस्थानं द्वितीयं ॥ 24 अथातो व्याधिसमुद्देशीय-
मध्यायं व्याख्यास्यामः ; Colophon on fol. 44^b. अथातोऽष्टविधशस्त्र-
कमीयमध्यायं व्याख्यास्यामः ॥ अथाष्टवातयुगान् वक्षामः ॥ For the
name of the scribe and his patron, see below.

Age.—Sam. 1704.

Author.—Vālā (Bālā) Ācārya.

Begins.—fol. 1^b.

स्वस्ति श्रीगणेशायनमः ॥ सरस्वत्यै नमः ॥ ॐ नमो ब्रह्मपजापत्य-
श्विबलिभिर्धन्वंतरिसुश्रुतवाग्भटचंद्रटचरकादिभ्यो नमः ॥ १ ॥ अथायुर्वेदो-
पत्ति नामाध्यायं व्याख्यास्यामः ॥ यथोवाच भगवान् धन्वंतरिः सुश्रुताय ॥

धन्वंतरिं धर्मभृतां वरिष्ठममृतोद्भवं ।

पादयोरुपसंगृह्य सुश्रुतः परिपृच्छति ॥ १ ॥

अथ खलु भगवंतममरवरसृषिगणपरिवृतमाश्रमस्थं कासिराजं दिवौदासं
धन्वंतरिमौपघेनवं वैतरणौरप्रपौकलावतकरवीर्यगोपुररक्षितसुश्रुतप्रभृतयः ऊचुः

Ends.—fol. 44^b.

सद्यः प्राणक्षयकरः शोषणस्तु शरीरिणां ।

उत्तरो मारुतस्त्रिगुणो मृदुर्मधुर एव च ॥

कषायानुरसः शीतो पाणामः प्रकोपणः ।

त (fol. 45^a) स्माद्यप्रकृतिस्थानां क्तेदो बलवद्धनः ॥

क्षीणः क्षयविषाक्तानां विशेषेण तु पूजितः ॥

ईशानकटुरूक्षौष्णः आग्नेयाश्चैव मारुतः ॥

अम्लो विदाही नैरत्यो वायव्यास्तक्त उच्यते ॥ सब ॥

In a different hand follows.—

इति श्री वाला आचार्यसंग्रहकृते सुश्रुतसारसमाप्त ॥ संवत् १७०४
वर्षे शाके १५६९ प्रवर्त्तमाने ॥ वैशाख मासे । शुभशुक्लपक्षतृतीयायां
तथौ सोमवारे ॥ माहाराजा धीराजमहाराणा श्रीजगत्सिंहजी
विजयराजे । महाराव श्रीसत्रसलजी ग्रामे विद्रावतमध्ये ॥ मम पुस्तकं
लिषासे आचार्य श्रीजयदेवजी चीरंजीरामजीपठनार्थ ॥ सुभंभतु ॥
लिषजोसी श्रीपति ॥ श्लोकसंख्या १२०५.

Then again in a different hand follows—

आचार्य श्रीरामरायजी पठनार्थमिदं पुस्तकं एवंपौत्रपठनोपयोगि-
भवतु ॥ भवानीशंकरौ जयतः ॥ तत्र केलिकमलं भ्रमयंती लोललोचनयुगं
भ्रमयंती ॥ वीरसेनतनयं कमयंती राजमार्गमविशेद्भ्रमयंती ॥ १ ॥ अर्कसुन्दरि-
पुसारथिसुनोरंतकस्य शिरसि प्रातिभाति । या हर्नीद्रसुरसिद्धसेविता सा
करोतु भवतामघनाश ॥ २ ॥

On fol. 45^b. There is a three-headed figure of ज्वर
with charms against it.

References.— (1) Mss-A-Aufrecht's Catalogus Catalogorum :—
i, 730^a ; iii, 150^a.

सुश्रुत
(शरीरस्थान)

Suśruta
(Sarīrasthāna)

No. 318

224.
A. 882-83.

Size.— 9½ in. by 5 in.

Extent.— 52 leaves ; 7 lines to a page ; 26 letters to a line.

Description.—Country paper ; Devanāgarī characters with पृष्ठमात्रास ;
hand-writing good ; topic headings, colophons and marks
of punctuation tinged with red pigment ; fol. 40^a is blank ;
paper very old and musty ; it is decaying on edges.

Age.— Sam. 1640.

Author.— Suśruta.

Begins.—fol. 1^a.

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमो धन्वंतरये ॥

अथातः सर्वश्रुतचिन्ताशरीरं व्याख्यास्यामः ॥ सर्वश्रुतानां ॥ कारण-
मकारणं सत्त्वरजस्तमोलक्षणमष्टरूपमाखिलस्यजगतः संभावहेतुरव्यक्तं नास्ति ॥
etc.

Ends.—fol. 52^a.

वचार्थं मिहता प्राप्ताः श्लोकाद्विषु चतुश्चपि ।

कुमाराणां वपुर्मेषा बलबुद्धिबद्धनाः ॥

गर्भव्याकरणं दशमं शरीरं समाप्तं ॥ इति सौश्रुते आयुर्वेदशास्त्रे शरीर-
स्थानं समाप्तमिति ॥

fol. 52^b.

करकृतमपराधं क्षंतुमर्हति संतः ॥ अथा ग्रंथसंख्या ११०० ॥ श्री ॥
संवत् १६४० वर्षे आषाढवदि ११ भृगौ लिखितमस्ति ॥ (After this the
following line is disfigured—प्रकाशावास्तव्य ॥ पात्रीज्ञातीय पटेल-
भूधरपुत्रपौत्रपठितं — and in its place is supplied) on the
margin— महिषापुरवास्तव्य उदीचज्ञाती उपाध्या सीवरामपठनार्थः)
तथा च परोपकाराय ॥ समस्तकुटुंबवसुषीनो भवतु ॥ श्रीरस्तु ॥ (After
this the following is disfigured with ink नीर्जरवास्तव...ज्ञातीय
पंचोलीगोवशेन लिखितं) भग्नपृष्ठीकटीश्रीवाबधपृष्ठी अधोमुखं । कष्टेन लीषीते
शास्त्रं यत्नेन परीपालयेत् ॥ १ ॥ तैलाद्रक्षे जलाद्रक्षे द्रक्षे अथलबन्धनात् ।
परहस्तगता ये च एवं वदति पुस्तिका ॥ १ ॥

References.— See No. 315.

सुश्रुत
(सूत्रस्थान)

Suśruta
(Sūtrasthāna)

No. 319

382.
1882-83.

Size.— 11 in. by 5 $\frac{1}{8}$ in.

Extent.— 68 leaves ; 11 lines to a page ; 36 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writ-
ing good ; paper is old and worn out ; it is written in uni-

form hand-writing ; there are double lines in black ink on borders ; it is a fragment having foll. 48-88 and 92-118.

Age.— Sam. 1647.

Author.— Suśruta.

Begins.— fol. 48^a.

प्रकुपितऽश्लेष्माणं कोपयित्वा स्नातो निरुणाद्विलालान्नावं फेनागमनं
संज्ञानाशं वापादयति तमभ्यज्य संस्वेद्य शिरोविरेचनं तस्मै तीक्ष्णं विदध्या-
द्रसं च वातघ्नं दद्यादिति ॥ etc.

Ends.— fol. 118^b.

Colophon at the end— इति सौश्रुते आयुर्वेदशास्त्रे सूत्रस्थानं
समाप्तमिति ॥ संवत् १६४७ वर्षे पौषमासे कृष्णपक्षे षष्ठ्यायां तिथौ तद्दिने
लिखितं शुभं भवतु ।

अक्षरमात्रपदस्वरहीनं व्यंजनसंधिविवर्जितरेफं ।

साधुभिरत्र मम क्षंतव्यं को न मुह्यति शास्त्रसमुद्रे ॥

मंगलं लेषकानां च वाचकानां च मंगलं ।

मंगलं सर्वलोकानां भूमिभूषणमंगलं ॥

श्रीरस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

References :— See No. 315.

सुश्रुत
(शारीरस्थान)

No. 320

Size.— 10½ in. by 4½ in.

Extent.— 90 leaves ; 5-6 lines to a page ; 27-28 letters to a line.

Description.— Country paper ; Devanāgarī characters ; hand-writing legible and bold ; till folio 3^b, there are 5 lines to a page, paper is very old, brittle and musty ; there are double rows of lines in red on borders ; first row consists of 3 lines and the second of one line ; topic headings and

Suśruta
(Sārīrasthāna)

466.
1895-98.

marks of punctuation in red ink. It is a complete copy of शारीरस्थान.

Age.—Bears १७०४ वर्षे कार्तिकमासे शुक्लपक्षे तृतीयायां बुधवासरे.

Author.—Suśruta.

Begins.—fol. 1^b.

ओं नमः शिवाय ॥ श्रीधन्वंतरये नमः ॥ अथातः सर्वभूतचित्ताशारीरं-
व्याख्यास्यामः ॥ यथोवाच भगवान् धन्वंतरिः ॥ सर्वभूतानां कारणमकारणं
सत्त्वरजस्तमोलक्षणमष्टरूपमखिलस्य जगतः संभवहेतुमव्यक्तं नाम ॥ etc.

Ends.— fol. 90^a.

भवन्ति चात्र ॥

सौवर्णं सुलतं चूर्णं कुटं मधु घृतं वचः ॥

मत्स्याक्षीका शंखपुष्पी मधु सर्पिस कांचनं ॥

अर्कपुष्पीघृतं क्षौद्रं चूर्णितं कांचनं वचा ।

सुवर्णचूर्णकैडर्यः श्वेता दूर्वा घृ (90^b) तं मधु ॥

चत्वारो भिहिताः प्राशाः श्लोकाद्धेषु चतुर्ध्वपि ।

कुमाराणां वपुर्मैधावलबुधिर्विवर्द्धन इति ॥

इति सौश्रुते आयुर्वेदशास्त्रे शारीरस्थानं समाप्तमिति ॥ संवत् १७०४
वर्षे कार्तिकमासे शुक्लपक्षे तृतीयायां बुधवासरे अहिल्लत्रज्ञानीयभट्टविश्राम-
तत्पुत्रगदाधरो लिखितवान् स्वार्थं परार्थं च ॥ शुभमस्तु ॥ श्री ॥

In a different hand is added—

संवत् १९१३ नै पुस्तके मोललीयो बलदेव चांदुवाड

References.— See No. 315.

ERRATA

Page	<i>For</i>	<i>Read</i>
53	Kādambakalpa	Kādambakakalpa
69	$\frac{198}{1992-7}$	$\frac{198}{1902-7}$
247	$\frac{1097}{1886-92}$	$\frac{1079}{1886-92}$
358	$\frac{1905}{1886-92}$	$\frac{1095}{1886-92}$
364	$\frac{636}{1893-1902}$	$\frac{636}{1895-1902}$
368	$\frac{601}{1869-1915}$	$\frac{601}{1899-1915}$

APPENDIX I

INDEX OF AUTHORS

N. B.— (1) Anonymous works are not included in this appendix.
 (2) The numbers denote the Serial Nos. of the works described and not the pages.

Agniveśa : Añjananidāna	4—7
Ānandabhārati or Nṛsimhabhārati : Ānandamālā	17
Ānandasiddha : Yogasāstra	187
Ananta : Pratāpakalpadruma	136
Anantadeva : Rasacintāmaṇi	192-193
Bāla Ācārya : Suśrutasāra	317
Balibhadra : Vṛndasaṅgrahaśeṣa	240
Bandīmiśra : Yogasudhānidhi	190
Bhāvamiśra : Bhāvaprakāśa	137-138
„ Vaidyanighaṇṭu	274
Bindu : Rasapaddhati	195
Cakradatta : Cakradattasaṅgraha	62—63
Cāmuṇḍa : Jvaratimirabhāskara	86—89
„ : Rasasaṅketakalikā	217-218
Candraṭa : Yogaratnasamuccaya	176-177
Caraka : Carakasamhitā	64—68
Caturbhuja Miśra : a comm. on Rasahr̥daya	16
Cidghanānanda : Satkarmasaṅgraha	304
Dalhaṇa : Nibandhasaṅgraha	119
Dallaṇa : Uttaranibandhasaṅgraha	26
Dhanvantari : Yogacintāmaṇi	157
„ : Sannipātakalikā	306
Dinakara Jyotiṣa : a comm. on Upacārasāra	28
Govindabhikṣu : Aṣṭādaśasaṃskāra or Rasahr̥daya	16
Govindācārya : Rasasāra	220-222
Guṇākara : a comm. on Yogaratnākaramālā	170-175
Haṃsanātha or Haṃsarāja : Bhiṣakcakraçittotsava	139
„ : Sarvajvarasamuccayadarpaṇa	308-309
Harinātha : a comm. on Vaidyajīvana	263-264, 266, 270	
Haripāladeva : Yoganibandha	169

Harṣakīrtisūri : Yogacintāmaṇi	158-161
Hārīta : Cikitsāsārasaṅgraha	83
Hastiruci : Vaidyavallabha	281-283
Hemacandrācārya : Nighaṇṭuśeṣa	117
Hemādri : Āyurvedarasāyana	24-25
Īśvara : Kādambakakalpa	43
Jairāmagiri : Kalpadrumasārasaṅgraha	39
Jayadatta : Aśvacikitsā	14
Jayagovinda : Pākaśāstra	130
Kāśīnātha : Ajirṇamañjarī	1-3
„ : Amṛtamñjarī	10
„ : Vaidyapaddhati	244-245
Kāśīrāma : Vaidyasarvasva	290
Keśavapaṇḍita : Siddhamantra	310-312
Keśavarāma : Auśadhināmamālā	..	34
Keyadeva or Kayadeva : Pathyāpathyavibodha	126-127
Kṛṣṇadatta : Dravyadīpikā	104
Kṣemaśarmācārya : Cikitsāsārasaṅgraha	75
Lakṣmaṇa : Vaidyakayogacandrikā	246
Lokanātha : Maḷlaprakāśa	141
Lolimbarāja : Vaidyājivana	...	260-271
„ : Vaidyāvataṁsa	292
Mādhava : Kūṭamudgara	51-56
Mādhava : Mādhavacikitsa	143
„ : Mādhavanidāna	145, -146, 150-151, 153-156	
Mādhavabhṭṭa : Rasasiddhiprakāśa	224
Mādhava Upādhyāya : Āyurvedaprakāśa or Arkaprakāśa	19-20
„ : Pakāvali	133-134
„ : Rasarājaparakaraṇa	215
Māgarāja : Māgrājapaddhati	142
Mahādeva or Śiva or Śambhu : Kārajñāna	45-50
Mahādevapaṇḍita : a comm. on Rasapaddhati	195
Mahendra : Vaidyanighaṇṭu	273
Mahendra Bhogika : Dravyāvali (Nighaṇṭu) or Dhanvantarinighaṇṭu	105-121
„ : Nighaṇṭunāmamālā	114
„ : Nighaṇṭuśeṣa	116

Moresvara : Vaidyāmṛta	...	291
Mukunda : Upacārasāra	27—28
Nakiñcideva : Rasendracūḍāmaṇi	230
Nakula : Aśvacikitsā	15
Nāganātha : Nidānapradīpa	118
Nāgarjuna : Yogaratnākaramālā	170—174
Narasimha or Naraharipaṇḍita : Rājanighaṇṭu	231—232
Nārāyaṇa : a comm. on Trīṣaṭi	94—95
Nāsira Shah : Kaṅkaligrantha	41—42
Navanidhirāma : Yogasamuccaya	188—189
Nayanasukha : Vaidyamanotsava	276—278
Nīścalakara : a comm. on Cakaradattasaṅgraha	62—63
Nityanātha : Rasaratnākara	201—203, 205—214	
Nṛsiṃhabhārati or Ānandabhārati : Ānandamālā	17
Pitāmbara : Anupānamañjari	1—9
Pratāpasimha : Amṛtasāgara	11
Pūrṇacandra or Pūrṇasena : a comm. on Yogaśataka	184—185
Raghunāthapaṇḍita : Vaidyavilāsa	288—289
Raghuvīra : Satkarmasaṅgraha	304
Rāma : Yogaratnāvalī	181
„ : Vaidyakaśāra	249
Rāmacandra Guha : Rasendracintāmaṇi	227—228
Rāmakṛṣṇa : Rasarājaśaṁkara	..	216
Rāmarāja : Rasaratnadīpa	119
Rāmeśvara : Sadyogacintāmaṇi	305
Raṅgajyotiṛvid : Vicārasudhākara or Arśoghnaśudhākara	237
Rāvaṇa : Arkaprakāśa	12—13
Rudrabhaṭṭa : a comm. on Vaidyajīvana	260, 262, 265, 267—269, 271	
Śalinātha : Rasamañjaritantra	196—198
Śambhu or Śiva or Mahādeva : Kālañjāna	45—50
Śaṁkarabhaṭṭa : Vaidyavinoda	284—287
Śaṁgadharma : Trīṣaṭi	92, 94—95
Siddharāṣi : Siddhayogamālā	314
Śiva or Śambhu or Mahādeva : Kālañjāna	45—50
Śivacandrabhaṭṭa : Vaidyaratna	279
Śivarāmaji : Vaidyakaśārasammuccaya	253

Sodhala : Gadaniḡraha	58—59
„ : Guṇasaṅgraha	60—61
Somadeva : Rasendracūḡamaṇi	229
Śrikaṇṡha : Yogaratnāvali	179—180
Śrikaṇṡhadatta : Vyākhyākusumāvali	293
Śrikaṇṡhapāṇḡita : Vaidyakasārasaṅgraha or Hitopadeśa	250—252
Śrīratna : Kāmaratna	44
Suśeṇa : Āyurvedamahodadhi	21—23
Suśruta : Śārīrakasthāna	315, 318, 320,	
„ : Sūtrasthāna	316, 319
Tisāṡa : Cikitsākalikā	69—73
Trimalla : Dṛavyaguṇasaṡaśloki	96—103
Trimallabhaṡṡa : Yogataraṅgiṇī	162—166
Uddhavamiśra : Vaidyapradīpa	275
Vācaspati : a comm. on Mādhavanidāna	149—150 155—156
Vā (?) deva Māthura : a comm. on Mādhavanidāna	152
Vāgbhaṡa : Rasaratnasamuccaya	200
„ : Sūtrasthāna	236
Vāllabhabhaṡṡa : a comm. on Trīśati	93
Vallabhendra : Vaidyacintāmaṇi	259
Vaṅgasena : Cikitsāsārasaṅgraha	76—82
Vatseśvara : Cikitsāsāgara	74
Vedaśarmā : Lakṣmaṇotsava	234
Veda Vyāsa : Āyurveda	18
Vidyāpati : Cikitsāṅjana	84
Vidyāpati Miśra : Vaidyarahasya	280
Vijayarakṣita : a comm. on Mādhavanidāna	144—148
Virasimha : Virasimhāvaloka	239
Vireśvara : Rogārogavāda	233
Viṡṡhala : Vaidyakasārasamuccaya	254
Vopadeva : Śaśaśloki	294—302
„ : a comm. on Siddhamantra	312
Vṛnda : Vṛndasaṅgraha	24
„ : Siddhayoga	313

APPENDIX II

INDEX OF WORKS

N. B.— The figures refer to the Serial Nos. of the works described and not to the pages.

Ajīrṇamañjarī, by Kāśinātha	1—3
Amṛtamañjarī, by Kāśinātha	10
Amṛtasāgara by Pratāpasimha	11
Ānandamālā with comm. by Ānandabhārati	17
Añjananidāna, by Agniveśa	4—7
Arupānamañjarī, by Pitāmbara	8—9
Arkaprakāśa, by Rāvaṇa	12—13
Aṣṭādaśasaṃskāra, by Govindabhikṣu with comm. by Caturbhūja Miśra	18—19
Aśvacikitsā, by Jayadatta	14
„ by Nakula	15
Auśadhikalpa	29—31
Auśadhikoṣa	32
(Auśadhi) Nāmavalī	33
Auśadhināmamālā, by Keśavarāma	34
Auśadhisāṅgraha (1)	35
„ (2)	36
„ (3)	37
Āyurveda, by Veda Vyāsa	18
Āyurvedamahodadhī, by Suśeṇa	21—23
Āyurvedaprakāśa, by Mādhava Upādhyāya	19—20
Āyurvedarasāyana, a comm. on Vāgbhaṭa's Aṣṭāṅghṛdaya, by Hemādri	24—25
Bhāvaprakāśa, by Bhāvamiśra	137—138
Bhīṣakcakraçittotsava, by Haṃsarāja or Haṃsanātha	139
Cakradattasaṅgraha, by Cakrādatta, with comm. by Niścalakara	62—63
Carakasamhitā, by Caraka	64—68
Cikitsākalikā, by Tisāṭa	69—73
Cikitsāñjana, by Vidyāpati Upādhyāya	84
Cikitsāsāgara, by Vatsesvara	74

Cikitsāsārasaṅgraha, by Kṣemaśarmācārya	75
„ by Vaṅgasena	76—82
Cikitsāsāstrasāṅgraha by Hārīta	83
Dhanvantarinighaṇṭu, by Mahendra Bhogika	110—111
Dhāturatnamālā	112
Dravyaguṇasataśloki, by Trimalla-Kavi	...	96—103
Dravyadīpikā, a comm. on Dravyaguṇasataśloki, by Kṛṣṇadatta	104
Dravyāvalī, by Mahendra Bhogika	..	105—109
Gadanigraha, by Soḍhala	58—59
Gandhakakalpa	57
Guṇasaṅgraha, by Soḍhala	60—61
Jvaranidāna	90
Jvaratimirabhāskara, by Cāmuṇḍa	86—89
Jyotiṣmatikalpa	85
Kādambakakalpa, by Īśvara	43
Kārajñāna, by Śiva or Śambhu or Mahādeva	45—50
Kalpacintāmaṇi	38
Kalpadrumasārasaṅgraha, by Jairāmagiri	...	39
Kalpasaṅgraha	40
Kāmaratna, by Śrīnātha	44
Kaṅkaligrantha, by Nāsira Shah	41—42
Kūṭamudgara, with comm. by Mādhava	51—56
Lakṣmaṇotsava, by Vedaśarmā	234
Laṅghanapathyavinirṇaya	235
Mādhavacikitsita, by Mādhava	143
Mādhavanidāna, by Mādhava		151, 153—154
„ with comm. by Vijayarakṣita	145—146
„ with comm. by Vācaspati	...	150, 155—156
Mādhavanidānaṭikā, by Vijayarakṣita	...	144, 147—148
„ by Vācaspati	149
„ by Vā(?)deva Māthura	152
Māgarājapaddhati, by Māgarāja	142
Mallaprakāśa, by Lokanātha	141
Maniparīkṣādīni	140
Pākamārtanḍa	129
Pākārṇava	132

Pakāśāstra, by Jayagovinda	130
„	...	131
Pakāvalī, Mādhava Upādhyāya	..	133-134
„	135
Pathyāpathyanighaṇṭa	120
Pathyāpathyavicāra	121-122
Pathyāpathyavidhi	123-124
Pathyāpathyaviniścaya	...	125
Pathyāpathyavibodha, by Keyadeva	126-127
Pathyāpathyādhikāra	128
Rājanighaṇṭu, by Narasiṃha	...	231-232
Rasacintāmaṇi, by Anantadeva	192-193
Rasamañjarītantra, by Śālinātha	196-198
Rasānānigraha	194
Rasapaddhati, by Bindu, with comm. by Mahādeva	195
Rasarājaprakaraṇa, by Mādhava Upādhyāya	215
Rasarājaśaṅkara, by Rāmakṛṣṇa	216
Rasaratnadīpa, by Rāmarāja	199
Rasaratnākara, by Nityanāthasiddha	201-214
Rasaratnasamuccaya, by Vāgbhaṭa	..	200
Rasārṇava	225
Rasasaṅketakalikā, by Cāmuṇḍa	217-218
Rasasaṁgraha	219
Rasasāra, by Govindācārya	220-222
„ or Sadyogakaṇṭhikā	223
Rasasiddhiprakāśa by Mādhavabhṭṭa	224
Rasāvatāra	226
Rasendracintāmaṇi, by Rāmacandra Guha	227-228
Rasendracūdāmaṇi, by Somadeva	229
„ by Nakiñcideva	230
Ratnasāgara	191
Rogarogavāda, by Vīreśvara	233
Sadyogacintāmaṇi, by Rāmeśvara	305
Śakunaparikṣādi	303
Sannipātakalikā, by Dhanvantari	306
Sarvajvarasamuccayadarpaṇa, by Haṁsanātha	308-309
Śataśloki—candrakalā, by Vopadeva	294-302
Siddhamantra, by Keśava	310-311
with comm. by Vopadeva	312

Siddhayoga, by Vṛnda	313
Siddhayogamālā, by Siddharṣi	314
Suśruta (Śārirakasthāna), by Suśruta	315, 318, 320
(Sūtrasthāna)	316, 319
Suśrutasāra, by Bāla Ācārya	317
Takrakalpa	91
Trisati, by Śārṅgadharma	92
with a comm. by Nārāyaṇa	94—95
Trisatīvyākhyā, by Vallabhendra	93
Upacārasāra, by Mukunda Daivajña	27—28
Uttaranibandhasaṅgraha, by Dallāṇa	26
Vāgbhaṭa (Sūtrasthāna)	236
Vaidyacintāmaṇi, by Vallabhendra	259
Vaidyajīvana, by Lolimbarāja	261
with comm. by Rudrabhaṭṭa	260, 262, 265, 267—269, 271	
„ „ by Harinātha	263—264, 266, 270	
Vaidyakagrantha, by Pūjyapāda	243
Vaidyakapaddhati, by Kāśinātha	244—245
Vaidyakayogacandrikā, by Lakṣmaṇa	246
Vaidyakasaṅgraha	247
Vaidyakasāra	248
Vaidyakasāra, by Rāma	249
Vaidyakasārasaṅgraha, by Śrīkaṇṭhapāṇḍita	250—252
Vaidyakasārasamuccaya, by Śivarāmaḥ	253
„ by Viṭṭhala	254
Vaidyakasāroddhāra, by Harṣakīrtisūri	255—258
Vaidyāmṛta, by Moreśvara	291
Vaidyamanotsava, by Nayanasukha	276—278
Vaidyanāmamālā	272
Vaidyanighaṇṭu, by Mahendra	273
„ by Bhāvamiśra	274
Vaidyapradīpa, by Uddhavamiśra	275
Vaidyarahasya, by Vidyāpati Miśra	280
Vaidyaratna, by Śivānandabhaṭṭa	279
Vaidyasarvasva, by Kāśirāma	290
Vaidyavallabha, by Hastiruci	281—283
Vaidyāvataṁsa, by Lolimbarāja	292
Vaidyavilāsa, by Raghunāthapāṇḍita	288—289
Vaidyavinoda, by Śaṅkarabhaṭṭa	284—287

Vibodhasāra	238
Vicārasudhākara by Raṅgajyotirvid	237
Virasimhāvaloka, by Virasimha	239
Vṛndasaṅgraha	242
„ by Vṛnda	241
Vṛndasaṅgrahaśeṣa, by Balibhadra	240
Vyākhyākusumāvali by Śrīkaṇṭhadatta	293
Yogacintāmaṇi, by Dhanvantari	157
„ by Harṣakirtisūri	158-161
Yogaḍīpikā	167
Yoganidhāna	..	168
Yoganibandha, by Haripāladeva	169
Yogaratnamālā, by Nāgārjuna, with comm.		
by Guṇākara	170-174
Yogaratnamālāṭikā, by Guṇākara	175
Yogaratnasamuccaya, by Candrāṭa	176-177
Yogaratnākara	178
Yogaratnāvali, by Śrīkaṇṭhapaṇḍita	179-180
„ by Rāma	181
Yogaśataka	183, 185
Yogaśataka with comm.	182, 186
Yogaśatakaṭikā, by Pūrṇasena	184-184*
Yogaśataka, by Ānandasiddha	187
Yogasamuccaya, by Navanidhirāma	188-189
Yogasudhānidhi, by Bandimīśra	190
Yogatarāṅgiṇi, by Trimallabhaṭṭa	162-166

APPENDIX III

CORRESPONDENCE TABLE

(Old) Ms. No.	New Serial No.	(Old) Ms. No.	New Serial No
	Collection of 1866-68	374	261
118	67	375	293
	Collection of 1868-69	376A	148
38	150	376B	146
	Collection of 1869-70	377	249
90	301	378	298
	Collection of 1872-73	381	314
70	216	382	319
71	296	763	246
	Collection of 1875-76	Collection of A 1882-83	
555	65	132	143
735	117	147	176
	Collection of 1879-80	153	229
351	15	178	268
352	78	179	277
353	265	180	275
	Collection of 1880-81	224	318
349	60	Collection of 1883-84	
359	213	219A	80
	Collection of 1881-82	219B	81
105	190	Collection of A 1883-84	
	Collection of A 1881-82	210	10
454	138	211	5
	Collection of 1882-83	213	54
364	20	214	73
365	22	215	125
367	183	216	153
368	66	217	165
369	75	219	236
370	96	220	24
371	157	221	184A
372	195	238B	270
373	226	248	214

Appendix III

415

(Old) Ms. No.	New Serial No.	(Old) Ms. No.	New Serial No.
Collection of Viśrāma (i)		920	88
182	210	921	102
284	16	922	104
306	271	923	111
307	237	924	110
308	291	925	113
309	23	927	61
601	194	928	118
618	269	930	162
621	147	931	167
Collection of 1884-86		932	168
387	38	933	169
428	74	934	184
429	116	936	198
430	232	938	215
431	133	939	230
435	141	941	241
436	161	942	240
439	211	943	247
440	276	944	272
441	284	945	144
442	307	947	95
443	313	1378	258
464	172	Collection of 1886-92	
937	201	1033	1
Collection of 1884-87		1034A	2
909	26	1034B	8
910	33	1035	14
911	45	1039	21
912	53	1040	31
913	51	1041	34
914	302	1042	33
915	69	1043	47
916	71	1044	46
917	84	1049	139
918	82	1050	86
919	83	1051	308

(Old) Ms. No.	New Serial No.	(Old) Ms. No.	New Serial No.
1052	91	1092	255
1053	93	1093	260
1054	107	1094	279
1055	41	1095	283
1056	114	1096	286
1057	108	1097	98
1058	119	1099	297
1059	124	1101	312
1060	132	1314	170
1061	135	Collection of 1887-91	
1062	136		
1067	145	883	12
1069	142	885	55
1070	151	886	56
1071	163	888	59
1072	177	889	63
1073	185	890	72
1074	186	891	79
1075	191	892	87
1076	192	893	101
1077	193	894	109
1078	197	895	105
1079	199	896	112
1080	205	897	109
1081	217	898	127
1082	219	901	137
1083 (I)	303	903	155
1083 (II)	259	905	165
1083 (III)	222	906	187
1083 (V)	35	907	196
1083 (VIII)	36	908	203
1083 (IX)	37	910	233
1084	224	911	234
1086	238	912	251
1088	242	913	264
1089	244	914	287
1090	250	915	99
1091	253		

(Old) Ms. No	New Serial No.	(Old) Ms. No.	New Serial No.
916	100	949	290
920	306	950	295
923	120	951	97
924	204	953	304
925	220	954	305
926	231	955	311
929	30	956	315
945	180	957	252
947 (2)	175	1017	171
983	131	1407	158
984	140	1501	130
1066	243	1524	278
1402	257	Collection of 1892-95	
1403	282	530	3
Collection of 1891-95		531	19
922	17	533	42
923	32	534	68
924	52	535	77
925	64	536	92
926	76	537	4
927	309	538	123
928	85	539	128
931	126	540	134
932	129	543	207
933	154	544	206
934	152	547	256
935	164	548	273
937	179	549	285
938	181	551	300
940	189	553	310
941	208	554	174
942	209	Collection of 1895-1902	
943	218	414	212
944	221	617	9
945	223	618	18
946	225	619	50
947	227	620	62
948	267		

(Old) Ms. No.	New Serial No.	(Old) Ms. No.	New Serial No.
621	70	465	316
622	94	466	320
624	156	467	317
625	159	468	294
627	200	Collection of 1898-99	
628	202	50	274
629	228	Collection of 1899-1915	
630	235	583	7
631	25	585	239
632	44	586	245
633	248	587	28
634	254	588	49
635	266	589	58
636	289	590	90
690	173	595	160
Collection of 1895-98		596	178
449	6	597	182
450	11	598	280
451	40	599	281
452	29	600	288
453	43	601	292
454	48	Collection of 1902-1907	
455	89	198	57
457	122	Collection of 1907-1915	
460	149	66	115
461	188	78	299
462	263	85	13
463	262	86	27
464	103		

